

ULUSLARARASI EVLİLİK GÖÇÜ: SEBEPLER, SONUÇLAR

Dr. Coşkun SAĞLIK

ULUSLARARASI EVLİLİK GÖÇÜ: SEBEPLER, SONUÇLAR

(Danimarka Özelinde Bir Saha Araştırması)

Dr. Coşkun SAĞLIK

İmtiyaz Sahibi

Platanus Publishing®

Genel Yayın Yönetmeni

Arzu Betül ÇUHACIOĞLU

Kapak & Mizanpaj & Sosyal Medya

Platanus Yayın Grubu

Birinci Basım

Aralık, 2024

Yayımcı Sertifika No

45813

Matbaa Sertifika No

47381

ISBN

978-625-6634-14-1

©copyright

Bu kitabın yayım hakkı Platanus Publishing'e aittir.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Adres: Natoyolu Cad. Fahri Korutürk Mah. 157/B,

06480, Mamak, Ankara, Türkiye.

Telefon: +90 312 390 1 118

web: www.platanuskita.com

e-mail: platanuskita@gmail.com

PLATANUS PUBLISHING®

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	6
1. GİRİŞ.....	7
2. EVLİLİK GÖÇÜ	9
2.1. İç Göç Olarak Evlilik Göçü.....	13
2.2. Uluslararası Evlilik Göçü	20
2.2.1. Yakın Mesafe (Sınır Ötesi) Uluslararası Evlilik Göçleri	24
2.2.2. Uzak Mesafe (Sınırdış Olmayan) Uluslararası Evlilik Göçleri	31
3. DANİMARKA’NIN GÖÇ VE GÖÇMEN POLİTİKASI	52
4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM BİLGİSİ.....	64
4.1. Araştırmanın Konusu	64
4.2. Araştırmanın Amacı	64
4.3. Araştırmanın Önemi.....	66
4.4. Araştırmanın Yöntemi.....	67
4.4.1.1. Araştırmanın evren ve örnekleme.....	68
4.4.1.2. Gözlem bilgileri.....	70
4.4.1.3. Doküman incelemesi bilgileri	72
4.5. Veri Toplama Tekniği, Araçları ve Süreci	73
4.6. Verilerin Analizi.....	75
5. BULGULAR	76
5.1. Göç Etme Sebepleri.....	76
5.1.1. Gelecek Kaygısı	78
5.1.2. Özenmek	81
5.1.3. Aile ve Toplum Baskısı.....	82
5.1.4. Zayıf Aile Bağı.....	83
5.1.5. Kendini İspatlama	85
5.2. Evlenme Sebepleri.....	87
5.2.1. Oturum Alma	89
5.2.2. Aşık Olma	92
5.2.3. Sevgi Eksikliği	93

5.3. Aile Kurma.....	95
5.3.1. Evlilik Merasimi	96
5.3.1.1. Düğün/Nikah.....	99
5.3.1.2. Aile-Akraba katılımı	103
5.3.1.3. Pişmanlıklar ve eksiklikler.....	106
5.3.2. Oturum Alma Yöntemleri	108
5.3.3. Genç Yaşta Evlilik	113
5.3.4. Aile-Akraba İlişkileri	117
5.3.4.1. Görüşme yoğunluğu ve aile ziyaretleri	117
5.3.4.2. Kabullenme durumu/tepkiler	121
5.3.4.3. Akrabalık bağları.....	131
5.3.5. Aile İçi Sorunlar.....	138
5.3.5.1. Özel Sorunlar	140
5.3.5.1.1. Ev sahibi-misafir	141
5.3.5.1.2. Çocuk yapma.....	147
5.3.5.1.3. Önce evlilik sonra tanıma.....	150
5.3.5.1.4. Kıskançlık	154
5.3.5.1.5. Gece hayatı.....	158
5.3.5.1.6. Kuralcılık/Disiplin.....	161
5.3.5.2. Uyum Problemi	163
5.3.5.2.1. Evlilik göçmenlerinin profili.....	164
5.3.5.2.2. Kültürel çatışma	167
5.3.5.2.3. Ailevi değerler.....	179
5.3.5.2.4. Önyargı/Dışlanma/Ayrımcılık.....	183
5.3.5.3. Cinsiyet rolleri.....	187
5.3.5.3.1. Erkek kimliği.....	188
5.3.5.3.2. Kadın kimliği	191
5.3.5.3.3. Rol paylaşımı	194
5.3.5.3.4. Aile içi kararlar	199
5.3.6. Çocuk Yetiştirme Tarzı	203

5.3.6.1. Çatışma.....	206
5.3.6.2. Kendi kültürünü aşılama	216
5.3.7. Sürdürebilirlik	221
5.3.8. Bakış Açıları.....	232
5.4. Geri Dönmek İsteme/Alıkoyan Sebepler	236
5.5. Boşanma Sonrası Durum.....	241
5.5.1. Tek Ebeveynli Çocuklar.....	242
5.5.2. Eski Eşle İlişki.....	245
5.5.3. Evlenme Düşüncesi	247
5.6. Göç Sonrası Toplumsal Yaşam	249
5.6.1. Hayata Yeniden Başlamak	252
5.6.2. Ayrımcılık: Kara Kafa.....	259
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	265
KAYNAKÇA	276

ÖNSÖZ

Göç, günümüz dünyasında reddi mümkün olmayan bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Bu gerçekliği en fazla hisseden gelişmiş ülkelerdir. Gerek Avrupa ülkeleri gerekse Amerika göçün olumlu sonuçları kadar olumsuz sonuçlarını da yaşamaktadır. Göçün fazlasını engellemek adına gelişmiş ülkeler tarafından sıkı tedbirler alınmaktadır. Sıkı tedbirler karşısında göç etmenin yollarını arayan göçmenlerin en fazla başvurdukları yollardan birisi uluslararası evliliklerdir. Uluslararası evlilikler genellikle gelişmekte olan ülke vatandaşları ile gelişmiş ülke vatandaşları arasında yapılmaktadır. Uluslararası evlilik göçünün rotası ise gelişmiş ülkeler olmaktadır. Uluslararası evlilikler bir bakıma gelişmiş ülke kapılarını açmak için giriş anahtarı olarak kullanılmaktadır. Giriş anahtarını elde etmek evlilik göçmenleri açısından zorlu süreçleri gerektirmektedir. Çünkü Danimarka gibi Kuzey ülkeleri oturumun en zor elde edildiği ülkelerdir.

Uluslararası evlilik göçünü konu alan bu kitap okuyucuya hem uluslararası evlilik göçünün teorik çerçevesini hem de Türk evlilik göçmenleriyle Danimarkalı kadınlar arasında yapılan evliliklerin sebeplerini, süreçlerini ve sonuçlarını ayrıntılı bir şekilde sunmaktadır. Kitap, Danimarka özelinde yapılan saha araştırmasında (görüşme ve gözlem) elde edilen bulguları ortaya koymaktadır. 2024 yılının sonunda nihayete eren “Türkiye’den Danimarka’ya Uluslararası Evlilik Göçü” konulu Doktora tezimin kitaba dönüştürülmüş halidir. Türkiye’de yabancı uyruklu kişilerle yapılan uzak mesafe uluslararası evlilikleri konu edinen çalışma neredeyse mevcut değildir. Bu sebeple kitabın okuyuculara önemli katkılar sunacağı umulmaktadır.

Bu kitabın içeriğini oluşturan Doktora tezimi yazma sürecinde gerek teorik gerekse pratik anlamda benden katkılarını esirgemeyen kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ’yi anmadan geçmek istemiyorum. Kendisi bilgili olduğu kadar anlayışlı birisidir. Doktora sürecinde bana ayırdığı zaman ve verdiği emekten ötürü kendisine teşekkürlerimi ileterek cümlelerimi bitirmek istiyorum.

04.01.2025, ANKARA

Dr. Coşkun SAĞLIK

1. GİRİŞ

Göç konusu farklı disiplinleri ilgilendiren bir mahiyete sahiptir. Çünkü etkisi bakımından birçok alana yayılan, aynı zamanda devlet sistemlerinin neredeyse her kurumunu değişikliğe uğratabilen geniş çaplı makro değişimlere sebebiyet vermektedir. Göçün dinamikleri göz ardı edilmeyecek kadar hayatın her alanına nüfus etmiş biçimde bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Coğrafi sınırların hayali sınırlar haline gelmeye başladığı postmodern dünyanın yeni olgusu olan göç hem çokkültürlü bir yapıyı hem de akışkan ve çoklu kimlikleri içerisinde barındıran insan tipini ortaya çıkarmaktadır.

Hibrit ve akışkan kimlikli bireyler artık bir ülkenin vatandaşı olmak yerine ülke sınırlarının ötesinde dünya vatandaşı olmayı yeğlemektedirler. Bu minvalde denilebilir ki yeni kuşakların yeni istekleri göçün yeni bir niteliğini de ortaya çıkarmaktadır. İşte bu nitelik dünya vatandaşlığına sahip akışkan ve hibrit kimlikli bireylerin oluşturduğu yeni toplumsal sistemlerin yaratılması sonucunu doğurmuştur. Her ne kadar refahın ve milli kültürün tehlikeye düşmesi sonucu göç alan ülke yönetimleri ve yerli halk göçmenlere karşı zaman zaman sert tutumlara sahip olsalar da bahsi geçen kümülatif kültür değişimi kaçınılmaz olarak yeni dünyaya yayılmaktadır (Brown ve Gilmartin, 2019; Ullah, 2022). Çünkü kastanyola etkisi bir kez başladı mı onu durdurmak (uzun vadede) imkansızdır. İnsanlığın tarihsel arka planı bu kümülatif değişimlerin örnekleriyle doludur (Rapoport vd., 2021).

Bir insanın göç etme eğilimi, bireysel olduğu kadar toplumsal bir sorunun karar mekanizmasına yansısıyla ortaya çıkmaktadır. İçinde bulunduğu yaşam koşullarından memnun olmayan huzursuz insan göçü kendisine bir çıkış kapısı olarak görebilir. Fakat bireyi göçe zorlayan bu bireysel/toplumsal problem nereden kaynaklanmaktadır? İletişim ve ulaşımın yeterince gelişmediği modern öncesi toplumlarda göçün sebebi başka toplumların yaşamına özenmek değildi. Çünkü bir toplumun üyeleri kendisine benzer kişilerle muhatap olmaktaydı. Ne zamanki bir birey kendisine yabancı ve aynı zamanda kendisinden daha ileri düzeydeki toplum üyeleriyle etkileşim kurdu işte o vakit diğerleri gibi olma isteği insanı göç etmeye itti. Yani refaha ulaşmak için ölümü dahi göze alarak yollara düştü. Diğer bir deyişle başka diyarlara göç etme eğilimi bireylerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin yoğunlaşmasıyla artmaya başladı. İnsanın daha iyi koşullarda yaşamak adına gelişen mevcut koşulları kabullenememe ve olduğu yeri terk etmek isteme duygusu göç etme eğilimini pekiştirdi.

Göçün tek sebebi yalnızca böyle bir temele indirgenemez. Salgın hastalıklar, savaşlar, kuraklık, kıtlık gibi zorunlu olarak göçü tetikleyen durumların ortaya

çıkması da başka bir sebeptir. Fakat konumuz itibariyle odaklandığımız husus daha mikro düzeyde uluslararası evlilik göçünü kapsadığı için yukarıda bahsi geçen göç sebebinin tartışılması daha makul görülmektedir. Çünkü kendi ülkesinden gelişmiş bir ülkeye gitmek için gelişmiş ülke vatandaşı birisiyle evlilik yapmak hem o ülkede oturma izni almanın hem de aile kurmanın farklı bir yoludur. Danimarka gibi refah seviyesi yüksek ülkelerin göçmen kabulüne yönelik sıkı politikaları, evliliğin bu tarzını ortaya çıkarmıştır. Bu yolla göç eden kişiler klasik anlayışla düzenli bir aile kurmak gibi amaçları pek yoktur. Daha iyi yaşam koşullarını elde etmek için hedef ülke vatandaşıyla evlilik yapmayı bir araç olarak görmektedirler. Diğer bir ifadeyle bu anlayış, evliliği gelişmiş ülkelere giriş anahtarı olarak görmek anlamına gelmektedir (Kim, 2010; Eggebø, 2013; Charsley vd. 2020). Çünkü aksi takdirde belirli vasıfları karşılamayan kişilerin refah seviyesi yüksek bir ülkeye girmesi neredeyse imkansızdır. Özellikle turizm gibi hizmet sektörlerinde işçi statüsünde çalışan kişilerin diğer ülke vatandaşı turistlerle tanışıp evlenmeleri yabancı uyruklularla yapılan uluslararası evlilik göçünün önünü açmaktadır. Genellikle geleneksel aile kurma anlayışıyla yapılmayan bu tarz evlilikler ise büyük oranda boşanma ile sonuçlanmaktadır. Bunun sebebi evliliğin bir amaç değil gelişmiş ülkeye girmek için araç olarak görülmesidir. Dolayısıyla yapılan uluslararası evlilik bir çıkarın gerçekleşmesine hizmet etmektedir. Çıkarın elde edilmesiyle evliliğin sona erme ihtimali de artmaktadır.

Kültürel değişimlere sebebiyet veren ve önü alınamayan en önemli göç yöntemlerinden birisi hiç şüphesiz uluslararası evlilik göçleridir. OECD'nin 2022 raporuna göre OECD ülkelerine yapılan kalıcı göçlerin oransal olarak %43'ünü aile birleşimi yoluyla yapılan göçlerin oluşturması, bu göç yönteminin ciddiye alınmasını gerektirmektedir. Bu sebeple hükümetlerin konuyla ilgili politikaları evlilik göçüyle gelen kişilerin hem entegrasyon süreçlerini yönetmek hem de kendi vatandaşlarıyla evlenmelerinin önünü kesmeye yönelik amaçlar taşımaktadır. Bu evlilik şekli klasik anlayışla yapılan bir evlilik olarak görülmediği için gelişmiş ülkeler her uluslararası evliliğe sahte evlilik gözüyle bakmaktadır. Hatta bu evlilikler sahte olmasa bile uluslararası evliliklerin yapılmaması ve önünün açılmaması için özellikle gayret gösterilmektedir. Gelişmiş ülkeler tarafından uluslararası evliliklerde birçok prosedür öne sürülmekte ve evlenen taraflar açısından bu prosedürlerin aşılması çoğu zaman zorlu süreçleri gerektirmektedir.

Bu kitap, Danimarkalı yabancı uyruklu kadınlarla evlenerek göç eden Türk evlilik göçmenleri ve Danimarkalı kadınlar arasında yapılan uluslararası evliliğin mahiyetini ortaya koymaya yönelik bir amaç taşımaktadır. Bu amaç

doğrultusunda göç etme süreci ve sonrasındaki süreçlerin sorgulanması ile hem evlilik öncesi süreç ve evlilik süreci hem de evliliğin sürdürülebilirliği mevzuları araştırma kapsamında ele alınmaktadır.

2. EVLİLİK GÖÇÜ

Göçlerin gerçekleşme maksadı göz önünde bulundurularak yapılan sınıflandırmada farklı göç tipleri ortaya çıkmaktadır. Genellikle göçler *iç göç* ve *dış göç* olarak ayrılmakta ve ayrıca iç ve dış göçler de kendi içinde farklı göç tiplerine ayrılmaktadır. İç göçler ülke içi göçleri ifade ederken dış göçler uluslararası göçleri kastetmektedir. Dış göçler içerisinde en fazla sözü edilen göç çeşitleri beyin göçü, işçi göçü, evlilik göçü ve mübadele göçleridir. Bu göç çeşitleri dış göçler içerisinde ele alınmakla birlikte evlilik göçü hem iç göç hem dış göç olarak gerçekleşebilmektedir. Evlilik göçleri her ne kadar göç literatürü içerisinde az yer kaplasa da bu göç biçimi farklı veya aynı etnik kültürler arasında yapılan evlilikler sebebiyle yaygın olarak meydana gelen göç tipidir.

Özellikle modern çağın toplumsal ilişkilerinin akışkan ve yoğunluğunun çok fazla olması sebebiyle insanların yabancı ülke vatandaşlarıyla evlenme olasılığı artmaktadır. İletişimin ve ulaşımın had safhaya ulaştığı teknoloji çağında her insanın kolay bir şekilde sosyal medya ağlarıyla başka insanlarla tanışabilmesi ve tanıştığı kişilerle evliliğe varan ilişkiler geliştirmesi evlilik göçlerinin kaçınılmaz olmasına sebebiyet vermektedir. Bu minvalde aile birleşimi veya ailenin korunması amacıyla yapılan bu göçlerin zorunluluğa dönüştüğü söylenebilir.

Ayrıca birbirine sınır ülkelerin evlilik göçlerine fazlasıyla şahit oldukları söylenebilir. Sınırın yakın olması ulaşım ve kültürel yakınlık olarak avantaj sağladığından sınır ülkelerde evlilik göçleri daha fazla gerçekleşmektedir. Ayrıca günümüzde sadece yakın değil uzak ülkelere yapılan evlilik göçlerinin de giderek fazlalaştığı görülmektedir.

Fakat evlilik göçlerini sadece ülkeler arası yapılan bir göç çeşidi olarak algılamamak gerekir. Ülke içi yapılan bölgesel göçlerin de önemli bir kısmı evlilik göçü olarak değerlendirilebilir. Ülke içi göçlerde daha çok kadınların bir yerden başka bir yere evlenerek göç ettikleri görülmektedir. Çünkü ülke içi evlilik göçü ancak uzak bir memleketten evlenen erkeklerin kadınları yanına çekmesi dolayısıyla olan bir olaydır. Aksine uluslararası gerçekleşen evlilik göçlerinde her iki cinsiyetin de göçe yeltendiği söylenebilir. Yine de ister ülke içi isterse ülkeler arası olsun bu tarz göçleri gerçekleştirenlerin çoğunluğunu kadınların oluşturduğunu belirtmek gerekir.

Kadınların evlilik göçünün ana karakteri olması ve erkeğe bağımlı olarak göçe yeltenmesi sebebiyle bu göç biçimi literatürde uzun süre “bağımlı göç” olarak anılmıştır (İlkkaracan ve İlkkaracan, 1999:3; Erkeç, 2017:22). Bunun sebebi ise kadınların çalışan erkeklerin ardından göç etmeye başlamasıdır. Yani erkeklerle bağımlı olarak göçü gerçekleştirmeleridir. Özellikle kentleşmenin artması ve iş imkanlarının kentlere kaymasıyla erkekler çalışma maksatlı şehirlere yerleştikleri için kadınlar evlendikleri veya evli oldukları erkeklerin ikamet ettikleri yere göç etmişlerdir. Göçün sebebi evlilik olduğundan ve erkeklerle bağımlı olarak gerçekleştiğinden bağımlı göç kavramı kadın göçünü karşılayan bir ifade olarak kullanılmıştır. Fakat zamanla kadın göçünü daha iyi tanımlayan ve açıkçası bağımlı olma durumunu en azından kavramdan uzaklaştırmak amacıyla bağımlı göç yerine evlilik göçü kavramı kullanılmaya başlamıştır. Evlilik göçü, yeni bir ailenin kurulması veya kurulu aile bireylerinden birinin göçmen konumuna gelmesiyle vuku bulmaktadır. Evlilik göçü, bir yerli veya yabancı ile aile kurma maksatlı yapılan evlilikler dolayısıyla bir eşin diğer eşin yanına yerleşmesi amacıyla yapılan göçtür. Diğer bir deyişle evlilik sonucu kurulan aile birliğinin sağlanması için eşlerden birinin bulunduğu yerden başka bir yere taşınmasıdır (Erkeç, 2017:22).

Evlilik göçü dendiğinde daha çok kadının ön plana çıkmasını ve göç etmesini, antropolojik açıklama şeklinin yanında Ravenstein’ın göç yasalarına dayandırabiliriz. Antropolojide evlilik sonrası yerleşim yerine karar verilmesi çeşitli kavramlarla açıklanmaktadır. Bu kavramlar genel olarak patrilocal (erkeğin ailesinin yanına yerleşilmesi), matrilocal (kadının ailesinin yanına yerleşilmesi) ve neolocal (her iki taraftan ayrı bir yerde ev kurulması) olarak ele alınabilir. Ataerki toplumların geleneksel yapılarında kadınların evlenince erkeğin yanına taşınması kural olarak biçildiği için evlilik göçlerinde kadının göç etmesi patrilocal geleneğe uymaktadır (Fan ve Huang, 1998; Kudo, 2015). Modern zamanlarda gerçekleşen evliliklerde böyle bir durumun halen gözlenmesi, gelenekselliğin modern çağ içerisinde erimedğini göstermektedir. Dolayısıyla özellikle kısa mesafeli evlilik göçlerinde kadının erkeğe bağımlı olarak yer değiştirmesi, patriyarkal sistemin kadına biçtiği rolün devam ettiğini ortaya koymaktadır. Patriyarkal sistemde kadının erkeğe bağımlı olarak edilgen bir formda var oluşu, kadının erkeğin ikametine göç etmesine sebep olmaktadır.

Kadın, göç ve mesafe kavramlarını birlikte ele alarak konuya yaklaştığımızda Ravenstein’ın göç yasalarına da gönderme yapmak gerekir. Ernest George Ravenstein, 1885’te yazdığı “The Laws of Migration” isimli makalesindeki maddelerin yedincisinde kadınların erkeklerle nazaran daha fazla göçmen olduklarını belirtmektedir (Ravenstein, 1885:196-199; Corbett, 2003:3). Çünkü

kadınlar bağımlı bireyler olarak yer değiştirmeye daha fazla maruz kalmaktadırlar. Bunun yanında kadınların işgücüne katılımı ve refaha ulaşmasının yollarından birisi de daha gelişmiş bölgelere göç etmesidir. Ravenstein kısa mesafeli göçlerde kadınların daha fazla göç ettikleri ama uzun mesafeli göçlerde erkeklerin ön plana çıktığını yazmaktadır. Ravenstein’a göre kadınlar erkeklere göre özellikle iş arama sebebiyle doğdukları bölgelere yakın yerlere daha fazla göç etmektedirler. Ama erkekler doğdukları bölgeden daha uzaklara göç etme konusunda kadınlardan daha fazla eğilimlidir. Bu sebeple kadınların özellikle iç göç olarak evlilik göçlerinde ve sınır ötesi (cross-border) evlilik göçlerinde daha fazla göçe yeltendiklerini bu kurama dayanarak yorumlayabiliriz. Birbirine uzak ülkeler arasında gerçekleşen evlilik amaçlı göçlere erkeklerin de fazlaca katılmasının sebebini ise yine bu kuramın varsayımıyla açıklayabiliriz.

Bu bağlamda evlilik göçü çoğunlukla kadınlara gönderme yapsa da özellikle günümüzde uzak mesafeli dış göçlere erkeklerin de katıldıkları söylenebilir. Üstelik göçe yeltenen erkeklerin de kayda değer artışı söz konusu olmaktadır. Bu sebeple her ne kadar 1990’larda yapılan çalışmaların içeriğinde bu tarz göçler büyük oranda kadınlarla ilişkilendirilse de artık literatürdeki cinsiyet bazlı yaklaşımın giderek değiştiğini söyleyebiliriz. Çünkü ulaşımın ve iletişimin fazla gelişmediği çağlarda daha çok kısa mesafeli göçler gerçekleşirken günümüzde mesafe sorununun ortadan kalkmasıyla uzak mesafeli göçlerin de fazlaştığı görülmektedir. Teknolojik gelişmeler sayesinde insan etkileşimlerinin artması ve geleneksel normların değişime uğramasıyla özellikle uzak mesafe uluslararası evlilik göçlerinde erkek sayısının artmaya başladığını söyleyebiliriz. Filipin Cumhuriyeti’nin “2020 Vital Statistics Report (VSR)” verilerine göre yabancılarla yapılan tüm evlilikler içerisinde Filipinli erkeklerle evlenen Amerikan kadınların oranı %20 iken Filipinli kadınlarla evlenen Amerikalı erkeklerin oranı %25 gibi bir orana tekabül etmektedir (Mapa, 2020: 14). Bu oranlar göstermektedir ki özellikle uluslararası gerçekleşen uzak mesafeli (sınırdış olmayan ülkeler arası) evlilik göçünü gerçekleştirenler arasında erkeklerin sayısı gittikçe artan bir seyir izlemektedir.

Evlilik göçü *aile göçü* çatı kavramı altında ele alınabilir. Bu kavramı açıklayan bazı kaynakların (Kofman, 2007; Williams, 2010; Fresnoza-Flot and Ricordeau, 2017; International Organization for Migration, 2019) içeriği analiz edildiğinde aile eksenli yapılan göçlerin 3 temel başlık altında toplandığını söyleyebiliriz.

1) *Aile birleşimi (family reunification)*: Eşin, ebeveynin, çocukların veya diğer akrabaların aile birleşimi sebebiyle yaptıkları göç;

2) *Aile oluşumu (family formation)*: Bir göçmenin aile kurması veya yeni evliliği dolayısıyla yapılan göç;

3) *Refakatçi aile (family accompanying)*: Esas göçmen olarak giriş yapan bir aile üyesine eşlik eden aile bireylerinin göçü.

Yukarıdaki aile göçlerinin çeşitlerine bakıldığında aile birleşimi ve aile oluşumu sebebiyle yapılan göçlerin evlilik göçü olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar aile göçleri evlilik göçleri dışında refakatçi göçü veya evlat edinme gibi sebeplerle gerçekleşse de aile göçlerinin çok büyük bir kısmı evlilik göçü (aile birleşimi, aile oluşumu) olarak yapılmaktadır. Çünkü aile göçleri kapsamında ülkelerin çoğu zorunlu sebepler dışında sadece birinci derece yakınları ülkeye kabul etmektedir. Yani daha çok eşlerin ve çocukların evlilik göçüne tabi kişiler olarak hedef ülkeye girişine izin verilmektedir. Bunun dışında göçmen bireye refakatçi olarak gelen diğer aile bireyleri kolay kolay ülkeler tarafından kabul edilmemektedir. Ebeveynlerin ailelerine katılmalarına genellikle sadece bakıma muhtaç olmaları (Danimarka, İspanya ve Birleşik Krallık'ta 65 yaş üstü), insani nedenlerle (Almanya) veya ciddi zorluklar içinde olmaları (Hollanda) halinde izin verilmektedir (Kofman, 2007:245).

Günümüzde gittikçe artan evlilik göçlerinin başta yerli literatürde olmak üzere ihmal edildiğini belirtmek gerekir. İç göç olarak evlilik göçü kadın ve göç kavramları çerçevesinde sürekli işlense de özellikle dış göç kapsamında evlilik göçü konusunun yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Özellikle politika yapıcıların evlilik göçlerinin seyrini takip etme ve yeni dünyanın gereklerini gözlemleme konusunda geride kaldıkları veya bu konuyu görmezden geldikleri söylenebilir. Çünkü klasik devlet politikaları şimdiye dek ulus devlet anlayışı çerçevesinde oluşturulduğu için farklı etnik kökenden insanların evlilik dolayısıyla birleşmesini algılama noktasında eksik kalmaktadırlar. Bu yüzden klasik politik yaklaşımlar günümüz toplumunun işleyişini tam olarak analiz edememektedir. Yeni bir literatürle oluşturulacak teorik yaklaşımlar baz alınarak siyasi politikaların oluşturulması elzem görünmektedir. Aile göçü ve bunun toplum üzerindeki etkileri, politika yapıcılar ve araştırmacılar tarafından daha fazla dikkate alınması gerekmektedir (IOM, 2015:26). Bunun yanında postmodern dünyanın mobilize olmuş insanların klasik evlilik anlayışını aşarak ulus kökenli etnik kültürleri önemsizleştirip etnosentrik bakış açısının tersi yönünde icra ettikleri yaşam tarzlarını anlama noktasında da eksiklikler mevcuttur. En nihayetinde dünya devletlerinin sınırları, aşılmaz olma özelliğini çoktan yitirmiştir. Hal böyle olunca etnik kültürlerin kaynaşması ulusçuluk fikrini bertaraf etmek bir yana engellenmesi imkansız bir hal almıştır. Yeni dünyanın normaldi aynı etnik kültürler arasında yapılan evlilikleri meşru görmenin aksine

dünya vatandaşlığını daha çok önemseyerek sınırları aşma hevesiyle dünyanın farklı yerlerinden kişilerin bir araya gelmesini sağlamaktadır. Böylece ulusların kültürü, kimliği ve sınırları silikleşme tehlikesiyle de baş başa kalabilmektedir. Çağın insanları etnilerin birleşimini evlilik göçleri öncülüğünde sağlayarak kümülatif bir değişimin öncülüğünü üstlenmektedir.

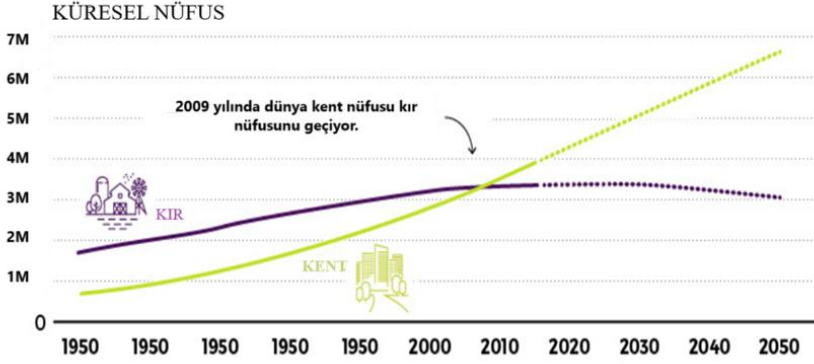
2.1. İç Göç Olarak Evlilik Göçü

Daha önce de belirtildiği üzere evlilik göçü hem iç göç hem de dış göç olarak gerçekleşmektedir. İç göç olarak gerçekleşen evlilik göçleri daha çok kırdan kente, gelişmemiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru yapılmaktadır. Ayrıca cinsiyet odaklı baktığımızda ülke içi evlilik göçmenlerinin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Özellikle görücü usulü gerçekleşen evliliklerde kadınların kendi ailelerini bırakarak eşlerinin bulunduğu yere göç ettikleri bilinmektedir. Bu göçler kırdan kente veya bir ilden başka bir ile doğru olmaktadır. Geçmiş yıllara bakıldığında kentleşmenin artması ile evlilik göçlerinin de paralel olarak arttığı gözlenmektedir. Bu sebeple iç göç olarak evlilik göçlerini yorumlayabilmek için kentleşme ve kadın göçü konularına odaklanmamız gerekir.

Sanayi devrimi sonrası kentlerin cazibesinin artmasıyla göçün yönü kırdan kente doğru olmuştur. Bunun sebebi taşrada iş ve sosyal imkanların azalmasıdır. Reformlar, yatırımlar ve dışa açılma sebebiyle kentleşmenin hızla gelişmesi kentsel ve kırsal alanlar arasındaki uçurumu genişletmiş, böylece kırsal ve kentsel kalkınma arasındaki dengesizlik belirgin hale gelmiştir (Chen vd., 2021). Kentin imkanlarının gün geçtikçe artmasıyla birlikte kentler yeni yaşam alanları olarak belirmeye başlamıştır. Artık taşra sıkıntının kent ise özgürlüğün adresi olarak algılanmaya başlamıştır. Hal böyle olunca taşranın itici faktörleri, kentin çekici faktörleri oluşmaya başlamıştır. İş imkanları, eğlence tesisleri, çekici plazalar, dikkat dağıtan göstergelerin çokluğu, daha rahat bir hayat (bilhassa kadınlar için), her şeyden evvel kentli olmanın verdiği yeni kimlik gibi çekici faktörler kentin taşraya galip gelmesine neden olmuştur.

Taşranın sıkıcı ve geri kalmış olarak addedilmesi, taşraya yönelik yatırımların azalmasına ve kente olan yatırımların artmasına sebep olmuştur. Kent mekanı, üretim merkezi statüsünü kazandıktan sonra kendisini ayrıcalıklı bir konuma taşıyarak önceki mekanları (taşra) dışlamış ve tanrısal bir düzeye kavuşmuştur (Lefebvre, 1991:325-326; Ghulyan, 2017:8). Kentin yatırımlarının artması ve böylece cazip hale gelmesiyle de kırdan kente nüfus göçü de aynı paralellikle artmıştır. Öyle ki özellikle 1960'lardan sonra dünya geneli kentleşme hızlı bir şekilde tırmanışa geçmiştir. Avrupa ülkeleri ve Türkiye kentleşme konusunda

%80'lerin üzerinde bir orana çıkarken dünya geneli bu oran %60'lara dayanmış vaziyettedir. Gelecekte ise bu oranın daha da artması beklenmektedir.

Şekil 2.1. Yıllara Göre Dünya Geneli Kır-Kent Nüfusu

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere dünya geneli kent nüfusu 2009 yılında kırsal nüfusu geçerek günümüzde %60'lara kadar ilerlemiştir. Bu oran 5 milyara yakın nüfusa tekabül etmektedir. Ayrıca grafiğe bakarak kırsal nüfusun giderek azaldığı ve önümüzdeki yıllarda ise aynı şekilde azalmaya devam edeceği tahmin edilmektedir.

1950'ler itibarıyla kentsel nüfusun hızla artmasının sebebi büyük savaşların bitmesi ve artık liberal yatırımların güvenli bir şekilde kentlere yapılmasıdır. Kentlere olan yatırımların artması, kentlerdeki imkanların da artmasına sebep olmuştur. Birçok hizmet ve sanayi sektörünün kent alanlarına yapılmasıyla kentlerde büyük bir işçi ihtiyacı doğmuştur. Dolayısıyla kırdan kente göçün en temel sebebi iş imkanlarının kentlerde yoğunlaşmasıdır. Taşrada işsiz olan ve özellikle ekip biçecek arazisi olmayan yoksul insanlar için kent imkanları bulunmaz nimet haline gelmiştir. Ayrıca ekip biçecek arazisi olan insanlar da bir süre sonra taşranın zahmetli işlerine katlanamayarak kentlere doğru yol almıştır. Böylece taşrada işsizliğin artmasıyla özellikle çalışma çağındaki erkek nüfus kentleri doldurmaya başlamıştır.

Bu bağlamda kentleşme sürecinin evlilik göçlerini nasıl teşvik ettiğini anlamak için iki hususa dikkat çekmek gerekir. Birincisi çalışan erkek nüfusun kentlere kayması, ikincisi ise kentli kimliğinin oluşması. Her iki durumda da kadınların edilgen ve erkeğe bağımlı olması sebebiyle evlilik veya aile birleşimi maksatlı kentlere göç ettiğini söyleyebiliriz.

Erkeklerin kırdan kente göç ederek iş hayatına atılması evlilik göçlerinin de yolunu açmıştır. Çünkü kente taşınan erkekler evlenmek için yine köylerdeki kadınlara yönelmişlerdir. Bunun sebebi ise kendisine kültürel olarak yakın hissettikleri kadınlarla evlenmek istemeleridir. Kentin kültürü ve kimliği taşradan çok daha farklı olduğundan kente göç eden taşralı erkekler kültürel ve kimliksel bunalım yaşamışlardır. Kent kültürüne uyum sağlayamayan ve topluma karışamayan kişilerin kendileriyle aynı sosyokültürel sınıfta yer alan kadınlarla aile kurma yoluna gitmeleri olağan hale gelmiştir. Böylece kırdan kente evlilik sebebiyle birçok kadın göç etmiştir. Ataerkil sistemin imkân verdiği ölçüde sosyal hayata karışabilen kadın ancak bir erkeğin peşine takılarak kenti keşfedebilmiştir. Kenti keşfeden kadın daha sonra kamusal alanda kendini var ederek iş hayatına da yavaş yavaş dahil olmaya başlamıştır.

Erkeği takiben kente göç eden kadın göçün öznesi konumuna gelmiştir. Kadın, taşranın sıkıntılarından kente göç ederek kurtulmaya çalışmıştır. Pek tabi bunu yaparken tek başına hareket edememiştir. Çünkü kadın en nihayetinde erkeğe bağımlı olarak hayatını idame ettiği için ancak bir erkeğin gölgesinde kenti görme hayaline kavuşmuştur. Bu hayali gerçekleştirme ve özgürleşme pahasına şehirde yaşayan herhangi bir erkekle evlenme yoluna gitmiştir. Öyle ki erkeğin nasıl biri olduğu, ne iş yaptığı önem arz etmeksizin sırf şehre göç etmek için evlilik yolunu seçmiştir.

Kadının bağımlı olması onun bedeller ödemesini gerektirmiştir. Kendi zincirlerini kırmak için ilk önce zincirine (erkeğe) tutunmak zorunda kalmıştır. Uygun koşullar yaratıldıktan sonra zincirlerini gevşetmeyi, çok azı ise kırmayı başarabilmiştir. Kadın göç ederek zincirlerinden bir nebze kurtulunca özgürlüğün tadını almaya başlamıştır. Taşralı erkeğin sert ve acımasız kuralları kente de taşındığı için kadınların kentte var olması sancılı süreçlerden geçmiştir. Çünkü kadın kente evlilik yoluyla taşınınca yine erkeğin hizmetinde var olabilmıştır. Ama sonraki kuşakların kentin kültürüne uyum sağlaması sebebiyle özgürleşmeleri daha kolay hale gelmiştir.

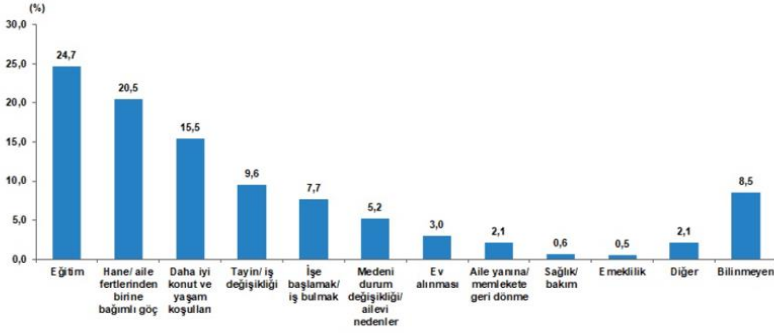
Yıl Year	İl ve ilçe merkezi nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı			Belde ve köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı			Cinsiyet oranı Sex ratio			
	Proportion of province and district centers population in total (%)			Proportion of towns and villages population in total (%)						
	Toplam - Total									
	Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	Toplam Total	Erkek Males	Kadın Females	
Genel Nüfus Sayımları Population Censuses										
1927	13 648 270	6 563 879	7 084 391	24,2	26,1	22,5	75,8	73,9	77,5	92,7
1935	16 158 018	7 936 770	8 221 248	23,5	24,8	22,3	76,5	75,2	77,7	96,5
1940	17 820 950	8 898 912	8 922 038	24,4	26,2	22,6	75,6	73,8	77,4	99,7
1945	18 790 174	9 446 580	9 343 594	24,9	26,5	23,4	75,1	73,5	76,6	101,1
1950 ⁽¹⁾	20 947 188	10 572 557	10 374 631	25,0	26,6	23,4	75,0	73,4	76,6	101,9
1955	24 064 763	12 233 421	11 831 342	28,8	30,6	26,9	71,2	69,4	73,1	103,4
1960	27 754 820	14 163 888	13 590 932	31,9	33,7	30,1	68,1	66,3	69,9	104,2
1965	31 391 421	15 996 964	15 394 457	34,4	36,2	32,6	65,6	63,8	67,4	103,9
1970	35 605 176	18 006 986	17 598 190	38,5	40,6	36,2	61,5	59,4	63,8	102,3
1975	40 347 719	20 744 730	19 602 989	41,8	43,4	40,1	58,2	56,6	59,9	105,8
1980	44 736 957	22 695 362	22 041 595	43,9	45,3	42,5	56,1	54,7	57,5	103,0
1985	50 664 458	25 671 975	24 992 483	53,0	54,6	51,4	47,0	45,4	48,6	102,7
1990	56 473 035	28 607 047	27 865 988	59,0	60,3	57,7	41,0	39,7	42,3	102,7
2000	67 803 927	34 346 735	33 457 192	64,9	65,3	64,5	35,1	34,7	35,5	102,7

Kaynak: TÜİK, 2014.

Tablo 2.1. TÜİK 2014 İstatistik Göstergeleri 1923-2013

Yukarıdaki istatistik göstergeleri Türkiye İstatistik Kurumunun 1927-2000 yılları arasını kapsayan dönemde erkek ve kadınların köy ve şehirdeki nüfuslarının yıllara göre değişimini göstermektedir. Burada birkaç noktaya dikkat edilmesi gerekir. Birincisi kent nüfusunun toplam nüfus içerisindeki payı yıllara göre artmakla birlikte 1950'den sonra büyük sıçramalarla yoluna devam etmiştir. İkinci husus kent içerisindeki erkek nüfusu yıllara göre artmakla birlikte her zaman kadınların oranından daha fazla olduğu görülmüştür. Aynı şekilde taşradaki kadınların yüzdesi her zaman erkeklerden daha yüksek bir seviyede devam etmiştir. Kentlerdeki erkeklerin oran olarak kadınlardan fazla olmasının sebebi kentleşmeyle birlikte ilk olarak çalışmak için erkeklerin şehre gitmesi ardından da kadınları kentlere çekmeleridir. Bu yüzden erkek nüfusunun kentlerdeki oranı daima kadınlardan daha fazla çıkmıştır. Aynı şekilde erkeklerin kadınlardan önce kentlere göç etmesi ve böylece taşrada erkek sayısının azalması sebebiyle kırsal bölgelerde kadınların oranı her zaman erkeklerden daha fazla olmuştur.

Göç etme nedenine göre iller arası göç eden nüfus oranı, 2021

Kaynak: TÜİK, 2022, İç Göç İstatistikleri.

Şekil 2.2. TÜİK 2022 İç Göç İstatistikleri

Evlilik göçleri sadece kırdan kente değil aynı zamanda ilden ile de olabilmektedir. Her ne kadar kırdan kente olan evlilik göçlerinden oran olarak az olsa da yine de göç sebepleri içerisinde ciddi bir orana sahiptir. Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere 2021 yılında yapılan istatistikte ilden ile göç etme sebepleri arasında %20,5 gibi bir oranda hane/aile fertlerinden birine bağımlı göç gerçekleşmiştir. Bu sebebe dayalı göç edenlerin hepsinin evlilik sebepli göç etmediği bilinmekle birlikte aile göçlerinin toplam göç nedenleri arasındaki payının ne kadar yüksek olduğunu anlamak için bu istatistik önem arz etmektedir. Ayrıca direkt olarak evlilik sebepli göç ettiğini (medeni durum değişikliği) bildirenlerin oranı da aile göçlerinin toplam göç etme nedenleri arasındaki oranını artırmaktadır. Sonuç olarak gerek kırdan kente gerekse ilden ile göç etme sebepleri arasında aile göçleri veya evlilik sebepli göç önemli bir orana sahiptir.

Türkiye bazlı yapılan bu tespitlerin yanında diğer ülkelerin kentleşme sürecinde de kırdan kente olan iç göçler içerisinde evlilik göçleri önemli bir paya sahip olmuş, evlilik göçlerinin öznesini yine kadınlar oluşturmuştur. Singh, Keshri ve Bhagat (2015) yaptıkları çalışmada Hindistan'daki kadın göçünün en yaygın nedeninin evlilik olduğunu, kadınların asıl geçimi sağlayan kişiye bağımlılıkları sebebiyle göçe yeltendiklerini, 'evlilik' ve 'birliktelik' göçü açısından göçmenlerin ezici bir çoğunluğunu kadınların oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Bahsi geçen çalışmada göç etme bakımından kırsal kesimdeki kadınların daha hareketli olduğu, kırsal ekonomideki değişikliklerin kadın göçünü artırdığı ifade edilmiştir. Çalışmada 1999-2000 ve 2007- 2008 yılları arasında Hindistan'daki kentsel göçün sebepleri dört kategori (iş, evlilik, eğitim ve diğer) altında toplanarak bu sebeplerin yüzdeleri analiz edilmiştir. Belirlenen göç etme nedenleri arasında kadınların 1999-2000 yıllarında %58,5, 2007-2008

yılları arasında ise %61,2 oranında evlilik nedeniyle göç ettikleri belirlenmiştir. Erkeklerin göç etme nedenleri arasında en büyük payı (%58) çalışma nedeniyle yapılan göçler almıştır.

Çin iç göçü hakkında yapılan araştırmalara göre ise (Wang, 2008; Huang ve Keepper, 2009; Zhang, 2014; UNICEF, 2019) kırdan kente göç, 1980'lerden bu yana Çin'in kentsel nüfus artışının başlıca itici gücü olmuştur. Bununla birlikte göçmen işçilerin çoğu çalışma amaçlı kırsaldan kentlere göç etmişlerdir. Çin'de bu şekilde kente göç eden ve altı aydan uzun süredir tarım dışı işlerde çalışan köylü işçiler *hukou* sistemi¹ ile kayıt altına alınmaktadır. Bu sistem göçmenlerin aileleriyle birlikte kente temelli yerleşmelerine izin vermemekte ve bu konuda kısıtlı imkanlar tanınmaktadır. Hukou sisteminin kısıtlamaları nedeniyle çok az göçmen ailesiyle birlikte hareket etmektedir. Ancak son yıllarda (2000'lerden sonra) aile göçü giderek artmıştır. Göçe katılan kadın sayısındaki kademeli artış, 2000'li yıllardan sonra kentlerde göçmenlerin cinsiyet oranının düşmesine katkıda bulunmuştur. Çin'de evlilik göçlerinin yönü de kırdan kente, gelişmemiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru olmuştur. Evlilik göçleriyle yoksul bölgelerde yaşayan dezavantajlı kadınlar refah düzeylerini yükseltmeye çalışmışlardır (Liu ve Yamashita, 2023:161).

Gerek Türkiye gerekse Hindistan ve Çin gibi örnek ülkelerde görüldüğü gibi iç göç olarak gerçekleşen evlilik eksenli göçler özellikle kadın göçleri arasında büyük bir orana sahiptir. Dolayısıyla evlilik göçlerinin gerçekleşme maksatları ve göçün öznelere dünya genelinde benzer özellikler sergilemiştir. Yine dünya genelinde kadınların evlilik göçüyle göçe yeltenmelerinin temel ve genel sebebi erkeklere bağımlı olmaları ve kentte yaşayan erkeklerin ardından göç etmek durumunda kalmalarıdır.

İç göçler içerisinde evlilik göçlerinin ciddi oranda artmasının bir diğer nedeni ise kentli kimliğine sahip olma arzusudur. Kentlerin gelişmesiyle kentli kimliği de yavaş yavaş oluşmaya başlamıştır. Nitekim 1950'lerden sonra beliren zihniyet yapısına göre kentli olmak üstün ve ayrıcalıklı kimliğe sahip olmak anlamına

¹ Kişinin nüfusa kayıtlı olduğu yeri (kır veya kent) belirtmek amacıyla kullanılan bir tür nüfus kayıt sistemi. Kırsal alanlardan kentlere göçün önünü kesmek amacıyla yapılmıştır. Fakat zamanla kast sistemini andıran bir ayrımcılığa dönüşmüştür.

Hukou sisteminde kişiler kır ve kent Hukouları olarak ayrılmıştır. Kır Hukoularının kentlere girmesi uzun bir süre yasaklanmıştır. Özellikle 2000'lerden sonra yapılan reformlarla birlikte Hukou sisteminin kast sistemi hafifletilmiştir. Halen günümüzde bu sistemin sorunları sebebiyle toplumsal ayrımcılık meydana gelmektedir. Kır hukouları bu sistemin engelleri sebebiyle kentin imkanlarından faydalanmakta zorluk yaşamaktadırlar. Çünkü bu sisteme göre kişi nerede doğduysa sadece oranın imkanlarına sahip olmaktadır.

gelmeye başlamıştır. Her üstün kimliğin oluşması ancak bir alt kimliğin var olmasıyla mümkündür. Alt kimliğin taşra kimliği olduğu aşikardır. Bu durumda kentli kimliği taşra kimliğinin üstüne inşa edilerek ve onu hor görerek yükselmiştir diyebiliriz.

Nuri Bilgin'e göre bir kentin bir kimlikle bütünleşmesi üç aşamadan geçmektedir. Birincisi kentlilerin kendilerini diğerlerinden farklılaştırmaları, ikincisi kendileri hakkında bir imaj oluşturmaları, üçüncüsü ise diğerleri tarafından algısal olarak kentlilerin farklılık arz eden özelliklerinin kabartılmasıdır (Bilgin, 2014:348). Yani ilk olarak diğerlerinden ayrışma, sonra kendine özgü kolektif bir imaj oluşturma ve son olarak diğerleri tarafından farklı olarak algılanma aşamaları gerçekleşmektedir.

Kentlerin kolektif bir kimlik edinmesi ve bireylerin bu kimliği sahiplenmeleri kentleşmenin artması ve şehirli kimliğinin kognitif olarak yer edinmesiyle gerçekleşmiştir. Kentin taşraya galip gelmesiyle taşra kimliği öteki konumuna gelmiştir. Böylece köylü kimliğini terk ederek geri kalmışlığın kirli gömleğini çıkarma isteği kente göç etmenin teşvik edici yanlarından birisi olmuştur. Nasıl ki özellikle 1970'lerden sonra Türkiye'den Almanya'ya göç eden kişilerin Alamancı² kimliğini edinerek geri döndüklerinde bu kimliği memleketlilerine üstünlük olarak kullanmaları zihinlerde Alamancı olmayı özendirmişse, aynı şekilde kentli kimliğinin köylü kimliğini ezmesiyle köylüler şehirlilere özenmeye başlamıştır.

Şehirli erkeklerin ve kadınların köye döndüklerinde üstün kimliklerini andıran bir şekilde davranmaları, aksanlarının ve giyiniş tarzlarının değişmesi, bir de arabası varsa bu arabayla köye gelmesi taşra insanının kendisini şehirlilerden aşağı görmesine neden olmuştur. Bu özendirici yaşam tarzından dolayı köylü kimliğini üzerlerinden atmak ve daha iyi şartlarda yaşamak için kadınların şehirli erkeklerle evlenme yoluna gittikleri söylenebilir. Bir diğer sebebi ise kadınların köyde ağır işlerde çalışmalarıdır. Köyün tarla ve ev işleri güç gerektiren yorucu işler olduğu için (hem evde yemek ve çocuk işleriyle ilgilenme hem de ekin ve hasat dönemlerinde erkeklere yardımcı olma) kentte çalışan erkeklerle evlenerek göç etmek daha rahat bir hayata kavuşmanın umudunu oluşturmuştur.

² Alamancı anlamında kimliği tanımlayan bir ifade.

2.2. Uluslararası Evlilik Göçü

Uluslararası göçün, yoğun insan etkileşimlerinin bir sonucu olarak artarak devam etmesi modern dünyanın bir gerçeği olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç hiç olmadığı kadar hızlı ve ani gelişebilmektedir. Pek tabi göçün aşırı artışı karşısında devletler kendi önlemlerini almak durumunda kalmaktadır. Çünkü göçe dair herhangi bir politika geliştirmeksizin açık kapı prosedürü uygulanırsa bu durumda göç, önü alınamayan ve devlet bütünlüğünü tehdit eden duruma gelebilmektedir. Bu sebeple bilhassa gelişmiş ülkeler bütünlüklerini korumak adına göçün önünü kesme ve göçü kontrol etme yoluna gitmektedirler. Daha çok gelişmiş ülkelerin sıkı göç politikaları izlemelerinin sebebi ise göçün buralara doğru daha yoğun olarak gerçekleşmesidir. Göç her daim gelişmemiş ülkelere gelişmiş ülkelere doğru bir seyirle devam ettiğinden Avrupa ülkeleri özelinde sıkı tedbirlerin alındığını söylemek gerekir.

Bu minvalde göçün önünü kesen sıkı politikaların karşısında göçmenler farklı stratejiler geliştirebilmektedirler. Bu stratejilerden birisi de evlilik eksenli yapılan göçlerdir. Normal yollardan gelişmiş ülkelere giremeyen kişilerin gelişmiş ülke vatandaşı birisiyle evlilik yoluna gitmesi dış göçün önemli ayaklarından birisinin yolunu açmaktadır. Bu şekilde gerçekleşen evlilikler sonrası gerçekleşen göçler dış göçler içerisinde önemli bir paya sahiptir. Uluslararası evlilik göçü olarak da adlandırılan göçün bu tarzı günümüzde gittikçe artan bir seyir izlemektedir.

Uluslararası evlilik göçleri sadece sınırı olmayan uzak ülkeler arasında olmamaktadır. Aynı zamanda sınırdaş ülkelerin evlilik göçlerine fazlasıyla maruz kaldığı gerçeğini de belirtmek gerekir. Nitekim sınır olan ülkeler arasında kültürel yakınlık da mevcuttur. Bu sebeple sınır ülkeler arasında evliliği teşvik edici sebeplerin başında kültürel benzerlik gelmektedir. Mesafenin kısa olması ve aynı zamanda kültürel yakınlığın olması sınır ötesi (cross-border) evlilikleri artırıcı rol oynamaktadır. Çünkü hiçbir sınırı olmayan uzak bir ülkeye gitmek ekonomik, kültürel ve mesafe olarak çok daha fazla sorunu beraberinde getirmektedir. Ayrıca sınır olan bir ülkeye girmek uzak bir ülkeye göç etmeye göre çok daha kolaydır. Çünkü devletlerin öne sürdükleri prosedürler daha fazla olmaktadır. Örneğin Suriye'den Türkiye'ye gitmek, aynı yerden Almanya'ya gitmekten çok daha kolay ve az çaba gerektirmektedir. Aynı şekilde Meksika'dan Amerika'ya geçmek daha uzak bir ülkeye göç etmeye göre daha kolay ve zahmetsizdir.

Mesafe açısından değerlendirildiğinde uluslararası evlilik göçünün iki şekilde gerçekleştiği söylenebilir. Sınırdaş ülkeler arasında gerçekleşen evlilik göçü (sınır ötesi evlilik göçü) ve sınırı olmayan/uzak mesafeli ülkeler arasında

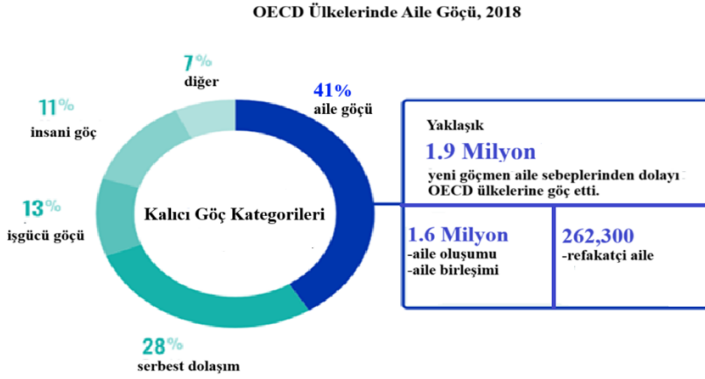
gerçekleşen evlilik göçü. Her iki göç şekli de kendi ülkesini evlilik maksatlı terk eden birinin başka bir ülkeye göç etmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca her iki göç şeklinin yönü genellikle gelişmemiş bir bölgeden gelişmiş bir bölgeye doğru olmaktadır. Bu yüzden evlilik göçleri günümüz dünyasında sıkça karşılaşılan göç hareketleridir.

Evlilik sebebiyle yapılan dış göçlerin iki yöntemle gerçekleştiği söylenebilir. Birincisi yabancı uyruklu bir eşle evlenen farklı ülke vatandaşının kendi ülkesini bırakarak eşinin yanına yerleşmesi. İkincisi ise göçmen olarak hedef ülkeye yerleşen kişinin (esas göçmen) evlenmesi durumunda ülke dışından birini veya evliyse aile bireylerini yanına çekmesi. Yani hem hedef ülkenin yerli vatandaşının hem de hedef ülkede ikamet izni olan göçmen bireyin başka ülke vatandaşıyla evlenmesi durumunda evlilik göçleri gerçekleşmektedir. Ayrıca göçmen olarak başka ülkeye giden evli kişilerin de aile birleşimi sebebiyle bu tarz göçleri artırdığını söyleyebiliriz.

Kültürel kimlik açısından konuya yaklaşıldığında uluslararası evliliğin yine iki şekilde gerçekleştiğini ifade edebiliriz. Benzer ve farklı kültürel kimliğe sahip bireyler arası yapılan evlilikler. Göçmen olarak hedef ülkeye yerleşmiş göçmenler kendi kültürel kimliğinden birisiyle evlenerek eşlerini yanlarına çekebilirler. Benzer şekilde farklı kültürel kimliğe ve ülke vatandaşlığına sahip kişiler evlendiklerinde eşlerden birinin göç etme meselesi gündeme gelebilir. Her iki şekilde de bir eşin diğerinin yanına yerleşmesi ve göç sebebi olarak evliliğin öne sürülmesi vuku bulmaktadır.

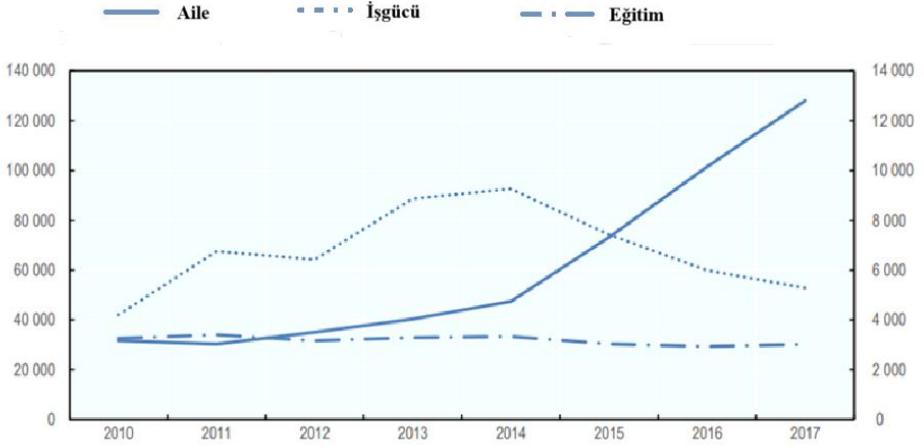
Göçün diğer şekilleri devletler tarafından engellenebilirken evlilik göçünün önüne geçmek bir yerde imkânsız hale gelmektedir. Çünkü bu göç şekli kişinin iradesi kapsamında farklı ülke vatandaşı olan birisiyle evlilik yoluna gidilmesiyle alakalı bir süreçtir. Bu sürecin sonunda aile birleşiminin olabilmesi için göç kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla günümüzde evlilik göçleri diğer bir ülkeye girmenin anahtarı olarak görülmektedir. Bu sebebe binaen uluslararası evlilik göçü günümüz dünyasının en önemli göç etme yöntemi haline gelmektedir. Çünkü modern çağın bir getirisi olan yoğun insan etkileşimleri farklı etnik kimlikler arasında yapılan evliliklerin de sayısını artırmıştır. Gerek farklı etnik kimlikler arasında yapılan evlilikler gerekse aynı etnik kimliğe fakat farklı vatandaşlık haklarına tabi kişiler arasında yapılan evlilikler olsun gelişmiş ülkelere girmenin en kolay ve kestirme yollarından birisi hiç

şüphesiz evlilik göçleridir. OECD'nin aşağıdaki istatistikleri bunu kanıtlar niteliktedir.

Şekil 2.3. 2018 Yılında OECD Ülkelerine Olan Aile Göçü

OECD'nin göç verilerine bakıldığında; 2018 yılı içerisinde OECD ülkelerine yapılan göçlerin %41'ini kalıcı göçlerin oluşturduğu görülmektedir. Yani OECD ülkelerine gelip bu ülkelere kalıcı olarak yerleşen kişiler kastedilmektedir. Dikkat edilirse bu kalıcı göçlerin içeriği evlilik göçlerine gönderme yapmaktadır. Aynı yıl içerisinde yaklaşık 2 milyon kişinin evlilik eksenli göçü gerçekleştirdiği tespit edilmektedir. Bu sayı ise OECD ülkelerine yapılan tüm göçler içerisinde %41 gibi büyük bir yüzde oranına tekabül etmektedir. Bu oran evlilik göçlerinin günümüzdeki en önemli göç şekli olduğunu gözler önüne sermektedir.

Şekil 2.4. Afgan, Iraklı, Somalili ve Suriyelilere OECD Ülkeleri Tarafından Verilen Oturum İzin Türleri

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere OECD ülkelerinde oturma izni alan Afgan, Iraklı, Somalili ve Suriyeli kişilere en fazla evlilik sebebiyle oturma izni verilmiştir. Özellikle 2014 sonrası evlilik göçlerinde büyük bir artış görülmektedir. Grafikteki veriler, tüm göç biçimleri arasında evlilik göçünün önemini ortaya koymaktadır. Çünkü iş ve eğitim amaçlı oturma izni alan kişiler her yıl belirli miktarlarda alınmakta ve bu kişileri kabul veya reddetme ülkelerin inisiyatifi dahilinde olmaktadır. Fakat evlilik amaçlı göçün prosedürleri sağlandığı takdirde aile birleşiminin sağlanması için oturma izni verilmek durumunda kalmaktadır. Bu sebeple evlilik göçleri diğer göçlere nazaran daha fazla gerçekleşmektedir.

OECD'nin 2017 raporuna göre birçok OECD ülkesinde tüm evliliklerin %10'dan fazlası bir vatandaş ile bir yabancı arasında gerçekleşmekte ve genellikle bu sebebe dayanarak göçmenlere oturma izni verilmektedir (OECD, 2017). Bu raporların ve grafiklerin içerikleri evlilik göçlerinin günümüz toplumunda ne kadar yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer yollarla gelişmiş ülkelere giremeyen kişilerin evliliği bir kurtuluş kapısı olarak görmeleri gittikçe yaygınlaşan bir anlayışa dönüşmektedir.

Bu anlayış doğrultusunda her yıl az gelişmiş ülkelerden binlerce kadın veya erkek, daha gelişmiş ülkelerdeki kişilerle evlenerek göç etmek için sınırları aşmaktadır. Duygusal karardan ziyade mantığa dayalı kararlarla gerçekleşen evlilik göçü, ekonomik olarak gelişmiş bir ülkenin vatandaşı olmanın ve refaha

kavuşmanın kısa bir yolu olarak algılanmaktadır. Bu durum dünya çapında gerçekleşmekte, OECD ülkelerinde sık görülmekte ve evlilik piyasalarının uluslararasılaşmasıyla birlikte artmaktadır (örneğin artan turizm, aracılık, uluslararası eğitim vb.) (OECD, 2012:190). Hal böyle olunca evlilik göçü, dünyanın pek çok yerinde kültürü dönüştürmenin yanı sıra ulusal kimlik ve vatandaşlık üzerine bir söylemi ateşleyen küresel bir olgu haline gelmektedir (Nho ve Lee, 2016:17).

2.2.1. Yakın Mesafe (Sınır Ötesi) Uluslararası Evlilik Göçleri

Evlilik göçü dış göç olarak ele alındığında iç göçe nazaran daha fazla çabayı gerektiren bir göç olayı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü ülke içerisinde bir bölgeden başka bir bölgeye göç etmenin yasal olarak herhangi bir engeli yoktur. Çin’de uygulanan Hukou sisteminin kır ve kent arasındaki göçü engelleyen politikalarını istisna olarak kabul edersek dünya genelinde iç göçün önünde herhangi engel bulunmamaktadır.

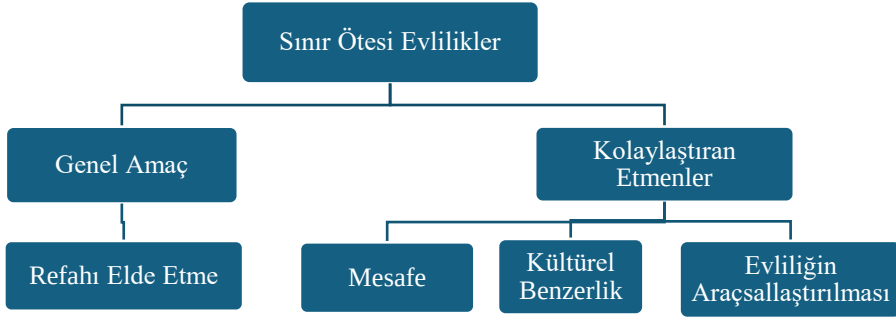
Ülkeler arasında belirlenmiş olan sınırların aşılması durumunda hedef ülkenin prosedürleri geçerlik kazanmaktadır. Bu durumda farklı bir ülkeye göç etmenin yöntemi yasal prosedürler dahilinde veya yasa dışı yöntemlerle gerçekleşmektedir. Yasa dışı yöntemleri kullanarak girmenin zorlukları bilindiği için yasal prosedürlerin tercih edilmesi daha makul gelmektedir. Çünkü yasa dışı olarak başka bir ülkeye girmek ve orada yaşamak hep bir yakalanma tedirginliğini beraberinde getirmektedir. Bundan dolayı göçmenin yaşam koşulları zorlaşmaktadır. Ayrıca kişinin kaçak olarak yaşadığı ülkede yakalanması durumunda sınır dışı edilme tehlikesi bulunmaktadır. Yine de günümüzde yasa dışı göçün çok fazla olduğunu belirtmek gerekir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nde yasa dışı göçmen sayısı 2018 yılı kayıtlarına göre tahmini olarak 12 milyon civarındadır ve bu göçmenlerin yaklaşık yarısı Meksikalıdır (Statista, 2023). Türkiye’de ise 2023 yılı itibarıyla resmi rakamlara göre 100 bin civarı düzensiz göçmen bulunmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023-1).

Ülkeler açısından göçün engellenmesinin imkânsız olduğunu kanıtlamak adına düzensiz/yasa dışı göçün boyutlarına bakmak yeterli olacaktır. Her ne kadar ülkeler tarafından yasal prosedürler konulsa da küresel dünyanın geldiği nokta bu prosedürleri bir yerde geçersiz kılabilmektedir. Ekonomik ve medeni gelişmişliğin fazla olduğu ülkeler göçün rotasını çizdiği için bu imkanlara ulaşmak adına her türlü yol denenmektedir.

Bu yollardan birisi de evlilik göçleridir. Resmi evlilik prosedürlerini yerine getirdikten sonra bir eşin diğerinin yanına göç etmesi özellikle sınır ülkeler

arasında oldukça yaygın gerçekleşen göç hareketleridir. Genel olarak kısa mesafeli göçlerde özel olarak ise evlilik göçlerinde kadınların ön plana çıktığını belirterek konunun ele alınması gerekmektedir. Nitekim sınır ötesi evliliklerde (cross-border marriage) mesafenin kısa olması ve kadınların erkeğe bağımlı olarak hane değişikliği yapması evlilik göçlerinde öznenin daha çok kadınlar olmasını sağlamaktadır. Ayrıca ekonomik olarak daha gelişmiş bir bölgeye göç etmek veya daha zengin birisiyle evlenmek amacıyla kadınların evlilik göçlerine katıldıklarını ifade edebiliriz. Hal böyle olunca sınır ötesi evlilikler sonucu göçe zorlanan veya göçe eğilim gösteren kişiler daha çok kadınlar olmaktadır.

Sınır ötesi evliliklerin tercih edilmesinin genel amacını refahı elde etme isteğine dayandırabiliriz. Çünkü sebep ne olursa olsun bu sebeplerin nihayetinde refahı elde etme arzusu yatmaktadır. Mesafe, kültürel benzerlik ve evliliğin araçsallaştırılması ise sınır ötesi evlilikleri kolaylaştıran etmenler olarak ele alınabilir. Aşağıdaki şemada görüldüğü üzere sınır ötesi evlilikler genel amaç ve kolaylaştıran etmenler olarak ikiye ayrılabilir.

Şekil 2.5. Sınır Ötesi Evlilikler

Ülkeler arası sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmişlik düzeylerindeki farklılıktan dolayı sınır ötesi evliliklerin genel amacının refaha kavuşmak olduğunu söyleyebiliriz. Göçün rotası gelişmemiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru olduğu için evlilik göçlerinin yapılma maksadı genellikle gelişmiş bir bölgeye göç ederek buradaki refahı elde etme üzerine kurulu anlayışla gerçekleşmektedir. Özellikle uzak mesafe uluslararası evliliklerin neredeyse tek amacı refahı elde etmeye dayanmaktadır. Yakın mesafe evliliklerde mesafe ve kültürel benzerlik teşvik edici olsa da uzak mesafe uluslararası evliliklerde kültürel benzerlik ve mesafe meselesi büyük oranda ortadan kalkmaktadır. Fakat

yine de ister sınır ötesi evlilikler ister uzak mesafe uluslararası evlilikler olsun göçün rotası genel olarak gelişmiş bölgelere doğru olmaktadır. Bu temel kural göz önünde bulundurularak uluslararası evliliklerin tercih edilme amaçları ve sebepleri analiz edilmelidir. Çünkü bir kişi tüm riskleri göze alarak göç etmeyi göze alıyorsa karşılığında daha iyi bir hayat bulmayı umut edecektir.

Daha iyi bir hayata kavuşma umuduyla binlerce kişi uluslararası evliliklere eğilim göstermektedir. Özellikle sınır ötesi evliliklerin daha kolay olması ve ev sahibi ülke tarafından öne sürülen prosedürlerin daha esnek olması sebebiyle gelişmemiş bölgelerde ikamet eden veya kötü yaşam koşullarına sahip kişiler (özellikle kadınlar) sınırdaş ülkelere evlenmek için göç etmektedirler. Öyle ki bu tarz evlilikler ülke içi evliliklerin önemli bir kısmına tekabül etmektedir. Uluslararası Göç Örgütü'nün 2015 raporuna göre sınır ötesi evlilikler Güney Kore, Tayvan ve Singapur'daki tüm evliliklerin %10-39'unu oluşturmaktadır (Ahn, 2022: 1). Ayrıca 1980'lerden sonra sınır ötesi evlilikleri artan Tayvan, 2000'li yıllardan sonra tüm evliliklerin dörtte biri ila üçte birinin (yaklaşık %27,4) sınır ötesi evlilik olması (Yang ve Schoonheim, 2010:111) sebebiyle en yüksek sınır ötesi evlilik yaygınlığına sahip olmuştur (Weiss, 2022:27). Hong Kong sakinleri ile Anakara Çinlileri arasındaki sınır ötesi evliliklerin sayısı 1995'ten 2005'e kadar on kat artarak Hong Kong sakinlerinin dahil olduğu kayıtlı evliliklerin üçte birinden fazlasını oluşturmuş, Japonya'da ise başta Çinli ve Filipinli kadın eşlerle olmak üzere uluslararası evliliklerin sayısı 1970'lerden bu yana istikrarlı bir şekilde artarak 2005'te yüzde 5,77'ye yükselmiştir (Yang ve Lu, 2010: 15). Başka bir örneği ise Kore ve Çin sınır ötesi evlilikleri üzerinden verebiliriz. Kim'in (2017:2) ifadesine göre 1992 yılında Kore-Çin diplomatik ilişkilerinin iyileşmesiyle bu yıllarda sınır ötesi evlilikler eskiye nazaran iki katına çıkmış, daha sonraki yıllarda dalgalı artışlarla birlikte 2005 yılına gelindiğinde uluslararası evliliklerin oranı Kore'deki tüm kayıtlı evliliklerin %13,5'ine denk gelmiştir. Kuzey ülkelerinde (Norveç, İsveç, Danimarka...) yerli olmayanlarla evlilik az olsa bile bu ülkelerin de yabancı eşle evlilik oranları gittikçe artmaktadır. ABD'de ise 1960'ların sonunda göçmenlerin yaklaşık %10'u ABD vatandaşlarının eşleri olarak kabul edilirken, 2009'da bu oran neredeyse %30'a çıkmıştır (Stevens, Ishizawa ve Escandell, 2012: 750; Weiss, 2022:29). Türkiye'de yapılan evliliklerin istatistiği incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. 2022 yılı itibarıyla evlilik göçüyle Türkiye'ye gelenlerin oranı ülke içi tüm evliliklerin yaklaşık %6'sına tekabül etmiş ve Türkiye'deki uluslararası evliliklerin yaklaşık %15'ini Suriyeliler oluşturmuştur (TÜİK, 2022a). Diğer bir deyişle Türkiye'deki uluslararası evliliklerin %15 kadarı sınır ötesi evlilik olarak gerçekleşmiştir.

Yukarıda bahsedilen sınır ötesi evliliklerin rotası gelişmemiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru olmaktadır. Tarihsel anlamda gelişmişlik düzeyi değiştiği takdirde göçün yönü de değişebilmektedir. Örneğin Suriye'nin ekonomik gelişmişlik olarak Türkiye'den iyi olduğu 1945-1980 arası dönemde daha çok Türkiye'den Suriye'ye doğru sınır ötesi evlilikler gerçekleşmiştir (Yıldırım, 2013:139). 1980 sonrası Türkiye'nin ekonomik manada kendini iyileştirmesiyle göçün rotası değişerek tersi bir hal almıştır. Ayrıca 2011 sonrası Suriye iç savaşının patlak vermesi sonucu ülke düzeninin bozulmasıyla da Suriye'den Türkiye'ye doğru büyük bir göç akını başlamıştır. Bu göç akınıyla beraber birçok boşanmış veya bekâr kadın Türkiye'den erkeklerle evlenme yoluna gitmiştir. Harunoğulları (2021) yaptığı çalışmada Suriye savaşından gelen kadınların hayata tutunmak ve ekonomik zorlukları aşmak için Türkiye'deki erkeklerle evlenme yoluna gittiklerini ortaya çıkarmıştır. Suriye savaşından kaçan genç kadınların çaresiz kalmaları sebebiyle özellikle sınır şehirler olan Kilis, Antep, Urfa, Mardin gibi yerlerde yaşayan erkeklerle evlenmek zorunda kalmaları sınır ötesi evlilikleri artırmıştır.

Sınır ötesi evlilikleri kolaylaştıran etmenler arasında ilki sınırdaş ülkeler arasında *mesafenin kısa olmasına* dayanmaktadır. Yani gidilecek yer ile bulunulan yer arasında kat edilecek yolun az olmasıdır. Özellikle kısa mesafeli göçler kadınlar açısından daha çok tercih edilmektedir. 1885'te Ravenstein tarafından yayınlanan göç yasalarında da kadınların kısa mesafeli göçleri erkeklere nazaran daha fazla gerçekleştirdikleri ifade edilmektedir. Nitekim kadınların evlilik amaçlı ülke içerisinde iç göçe ve uluslararası olarak ise sınırdaş ülkelere yapılan göçe daha fazla katılmaları özellikle kısa mesafe göçlerinin feminen bir karakter kazanmasına sebep olmaktadır. Örneğin Türkiye-Suriye, Kore-Çin, Meksika-ABD, Hindistan-Pakistan-Bangladeş, Vietnam-Tayvan-Çin gibi yakın sınırlara sahip ülkelerin evlilik göçlerine fazlasıyla maruz kaldıkları söylenebilir.

Bir diğer etmen ise sınır ülkeler arasında *kültürel benzerliğin olmasıdır*. Sınırdaş ülkeler aynı zamanda kültürel alışverişin fazla olduğu ülkeler olduğundan ister aynı etnisiteye isterse farklı etnik kimliğe sahip olsun zamanla bu ülkeler arasında kültürel benzerliğin meydana gelmesi kaçınılmaz olmaktadır. Kültürel olarak benzer yapıya sahip kişilerin evlenme olasılığı da artmaktadır. Bu yüzden sınır ötesi evliliklerde kültürel benzerlik teşvik edici rol oynamaktadır.

Devletler sınırlarını çizerken kültürel sınırlar yerine fethedilen bölgeler dahilinde sınırları belli ettikleri için geçmişte birlikte yaşamış halklar ülkelerin ayrılmasıyla ilişkilerine devam etmiştir. Ulusçuluk akımının tam olarak dünyaya yayılmadığı dünya savaşları öncesinde ülke sınırlarının esnek olması halkların

karişmasını ve kültürel alışverişin meydana gelmesini sağlamıştır. Dünya savaşları sonrası milliyetçilik akımıyla birlikte keskin bir şekilde çizilen ülke sınırları faşizan bir tavırla kendi bünyesi dışında kalan etnik kimlikleri yok saymıştır. Fakat her ne kadar yok sayılsa bile sınır ülkeler arasında ulaşım ve iletişim devam etmiştir. Dolayısıyla sınır ülkeler arasında kültürel yakınlıktan dolayı evliliklerin gerçekleşmesine engel olunamamıştır. Örneğin Çin'den ayrılan Tayvan kendi özerkliğini ilan edip sınırları ayırsa da Çin ve Tayvan³ arasında sınır ötesi evlilikler devam etmiştir. Melody Chia-wen Lu (2008:129) yaptığı çalışmada Çin ve Tayvan arasında gerçekleşen sınır ötesi evliliklerin çoğunluğunun akraba ve arkadaşlar tarafından tanıştırılma yoluyla (en az %53) meydana geldiğini ortaya koymuştur. Asya'daki uluslararası evlilikler üzerine incelemelerde bulunan Jones (2012:3) ise 2010 yılında Tayvan'da yapılan uluslararası evliliklerin %70'inin Çinli biriyle yapıldığını ifade etmiştir. Çin ve Tayvan sınırlarının yakın olması ve tarihsel olarak ortak geçmişlere sahip olmaları, sosyal ve kültürel ilişkilerin devam etmesine yol açarak bahsi geçen bölgeler arasında evliliklerin kolay bir şekilde gerçekleşmesini sağlamıştır. Yine Yıldırım (2013) Türkiye-Suriye sınır ilişkilerini analiz ederek ortaya koyduğu doktora çalışmasında Nusaybin ve Qamişlo arasında yapılan sınır ötesi evliliklerde kültürel yakınlığın büyük bir etken olduğunu tespit etmiştir. Türkiye-Suriye sınırının tam olarak çizilmesi sonrası; devletlerarası ilişkilerin esnek olduğu dönemlerde resmi yollarla, ilişkilerin bozuk olduğu dönemlerde ise gayri resmi yollarla sınır ötesi evlilikler yapılmaya devam etmiştir. Her iki tarafın Kürt etnik kökenine -çoğunlukla akrabalık bağlarına- sahip olmaları tarihsel anlamda ilişkilerin devam etmesine sebep olmuştur. Çünkü Qamişlolu Kürtler Suriye'deki Araplarla evlenmeyi istemediklerinden kendi kültürlerine ve akrabalık bağlarına yakın hissettikleri Nusaybinli kişileri tercih etmişlerdir. Bu iki çalışma bulgularından da anlaşılacağı üzere ulusal sınırlar genellikle kültürel sınırlar değildir. Kültürel sınırlar dikkate alınmadan çizilen sınırların her iki tarafında ilişkiler devam etmektedir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere bireylerin sınır ötesi evlilikleri gerçekleştirmelerinin ana amacı refaha elde etmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Refahı elde etmek için binlerce kişi sınırın öte tarafına geçip yeni hayatlarına adım atmaktadır. Amaç refaha kavuşmak olduğundan gelişmiş bir ülkeye göç

³ Tayvan diğer adıyla Çin Cumhuriyeti, 1912 yılında Çin'den ayrılmıştır. Kendisini Çin halkının asıl temsilcisi olarak gören bir anlayışa sahiptir. Çin ve diğer birçok ülke tarafından bağımsız bir ülke olarak kabul görmemektedir. Günümüzde resmi olarak değil bugünkü Çin Halk Cumhuriyeti kastedilmektedir.

etmek için evliliğin araç olarak kullanılması kaçınılmaz olmaktadır. Yani *evliliğin araçsallaştırılması* meselesi ortaya çıkmaktadır. Burada kişilerin amacı refaha elde etmek, bu amaca ulaşmak için kullandıkları araç ise evlilik olmaktadır. Gelişmiş bir yere göç etmek için gelişmiş ülke vatandaşı kişilerle prosedür gereği evlilik gerçekleştirmek sınır ötesi evlilikleri kolaylaştıran ve artıran bir diğer önemli etmendir.

Hal böyle olunca evlilik amaçlı sınırları aşmak için sıraya girenlerin insan trafiği oluşturduklarını söyleyebiliriz. Arz ve talebin bu denli fazla olması sınırlarda bu işlerle ilgilenenlerin oluşturduğu evlilik piyasasını (evliliğin araçsallaştırılması) ortaya çıkarmıştır. Çöpçatanlık firmaları evlilik piyasasının ana aktörleri olarak arz ve talebi buluşturma noktasında aracı olmaya başlamışlardır. Konuyla ilgili olarak So Yoon Ahn (2022:2) sınır ötesi evliliklerin ekonomik analizleri üzerine yaptığı çalışmasında; özellikle ekonomik olarak daha kötü durumda olan Wietnam ve kısmen de Çin'den Güney Kore, Tayvan ve Singapur gibi daha zengin ülkelere gelin ithal edildiğini ifade etmiştir. İthal gelinlerle yapılan evlilikler uluslararası alanda evlilik piyasası oluşturmaya başlamıştır. Ayrıca bahsi geçen çalışmada evlilik piyasasında sayının artması sebebiyle 1990'ların sonunda çöpçatanlık firmalarının hızla türediği ve bu sebeple Tayvan hükümetinin vize sıkılaştırma politikalarını yürürlüğe koyduğu ifade edilmiştir. Çöpçatanlık firmalarının artması sınır ötesi evliliklerin maliyetini azaltmış, vize sıkılaştırma politikası ise artırmıştır.

Evlilik piyasasının oluşmasıyla bu tarz evliliklerin sipariş usulüne dönüşmesi ve ticari bir nitelik kazanması kaçınılmaz olmaktadır. Arz ve talebi buluşturma amacıyla sosyal medya ağlarını kullanan firmalar ithal gelinleri para karşılığı sınır ötesindeki erkeklerle evlendirmektedir. Literatürde bu tarz evlendirme biçimine *posta siparişi gelinler* (mail-order brides) denmektedir. Küresel bağlamda sınır ötesi evlilik göçleri üzerine öncü çalışmalardan birini gerçekleştiren Williams'a (2010: 85-86) göre posta siparişi gelinler genellikle kocalarını aracı firmalar, reklam broşürleri veya çoğu zaman internet reklam hizmetleri ve sosyal ağlar aracılığıyla bulmaktadır (ya da kocaları tarafından bulunmaktadır). Serveti olan erkeklerle yoksul veya çaresiz kadınların buluşmasını sağlayan sipariş evlilikler, evliliklerin ve dolayısıyla kadınların ticari bir meta haline gelmesine sebep olmaktadır. Aracı ve komisyoncu firmalar bu tarz evlilikler üzerinden bir ekonomi oluşturarak kadın bedeninin satılmasını meşrulaştırmaktadır. Duygusallıktan ve aşktan yoksun tamamen ticari alışveriş şeklinde gerçekleşen bu tarz evlilikler seks turizmi ve kadın ticaretiyle de ilintili olarak gerçekleştirilmektedir. Yine Williams'ın ifadesine göre posta siparişi bazı

evlilikler, seks ticaretinde çalışan yoksul kadınların ayrıcalıklı erkeklerin gelinleri olarak etkin bir şekilde satın alınmasını sağlamaktadır.

Delia Davin (2008:74), dünya ekonomisinin küreselleşmesi, iletişim ve seyahatin kolaylaşması, son yıllarda kadınların sınırların ötesine transferinin büyük ölçüde artmasına yol açtığını ifade etmektedir. Sınır ötesine göç eden bazı kadınlar kendilerinden daha zengin biriyle evlenerek ekonomik konumlarını iyileştirmeye çalışmaktadır. Davin'e göre bu kadınlar arasında Filipinler, Tayland ve son zamanlarda eski Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinden sanayileşmiş Batı'nın zengin ülkelerine gelen posta siparişi gelinler ile kırsal Japonya ve Tayvan'daki çiftçilerle evlenmeye giden Filipinli, Koreli, Vietnamlı ve Çinli kadınlar yer almaktadır. Kadınlar sosyal ve ekonomik statülerini artırmak adına ya daha gelişmiş bir ülkeye gitmek ya da statüsü yüksek bir erkekle evlenmek amacıyla kendi ülkesinden ticari bir alışveriş nesnesi olarak göç etme yoluna gitmektedir. Davin'in söylediklerinden de anlaşılacağı üzere evlilik göçlerinin ticarileşmesi sadece sınır ötesi evlilikler için değil uluslararası yapılan uzak mesafe evliliklerin küresel piyasasına da yansımaktadır. Nitekim sonraki başlıkta da bahsedileceği üzere gelişmiş ülkelere girmenin kolay yolu olarak görülen uluslararası evliliklerin zamanla ticari ve anlaşmalı evlilikler haline geldiğini söyleyebiliriz. Ayrıca klasik literatür araştırmalarının aksine ticari ve anlaşmalı olarak yapılan uluslararası evliliklerde göç etme yoluna sadece kadınlar değil erkekler de başvurmaktadır. Sınır ötesi evliliklerle göç edenler içerisinde kadınlar çok daha fazla yer almaktayken sınırdaş olmayan uzak ülkelere (özellikle gelişmiş batı ülkelerine) yapılan evlilik göçlerine erkeklerin de rağbet gösterdiği bilinmektedir. Bu tarz evliliklerin çıkara dayalı olması ve bu çıkarı (refahı) elde etme yoluna daha fazla insanın başvurması sebebiyle uluslararası evliliklerin feminen özelliği gittikçe azalmaktadır.

Son olarak çıkara dayalı ticari ve anlaşmalı evliliklerin büyük oranda boşanmalarla sonuçlandığını belirtmek gerekir. Kültürel benzerliğin olduğu sıkı toplumsal ilişkilere sahip taraflarca gerçekleştirilen sınır ötesi evlilikler uzun süreli olabilse de çıkara dayalı ticari alışveriş şeklinde gerçekleşen evliliklerin ömrü kısa olmaktadır. Çünkü bu tarz evlilikler duygusallıktan yoksun rasyonel bir zeminde meydana gelmektedir. Çıkarlar zedelendiğinde veya bittiğinde evlilik de sona ermektedir. Boşanmalar sonucunda kadınlar ve özellikle bu evlilikler sonucu doğan çocuklar büyük zarar görmektedir.

Bu minvalde gelişmiş bir ülkede oturum elde etmek veya statüsünü yükseltmek amacıyla bir yabancı bir yerliyle yaptığı çıkara dayalı evliliklerin ülke içi evliliklere nazaran daha kısa olabildiğini söyleyebiliriz. Nitekim konu üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde (Kalmijn, De Graaf ve Janssen, 2005;

Kalmijn, 2007; Stevens, Ishizawa ve Escandell, 2012; Ryabov ve Zhang, 2019) iki yerli arasında gerçekleşen evliliklerdeki evli kalma süresi ile bir yerli ve bir yabancının yaptığı evliliklerdeki evlilik süresi bariz şekilde farklılaşmaktadır. Çünkü genellikle farklı uyruklar arasında yapılan evlilikler sipariş evlilikler veya farklı bir deneyim yaşamak isteyen kişilerce yapılan evlilikler şeklinde gerçekleşmektedir. Her ikisinin de temelinde başka bir ülkeye gitmek veya statü yükseltmek istemenin verdiği çıkara dayalı arzu yatmaktadır. Ayrıca farklı uyruklar arasında kültürel farklılıklar ve anlayışlar mevcut olduğundan ortak noktada buluşma noktasında sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu sebeple benzer kültürler veya aynı uyruklar arasında yapılan evlilikler farklı etnik kimlikler veya farklı uyruklar arasında yapılan evliliklere göre daha uzun ve kalıcı olabilmektedir. Yine de konu üzerine daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

2.2.2. Uzak Mesafe (Sınırdış Olmayan) Uluslararası Evlilik Göçleri

Göç etme eğilimlerinin arttığı ve bu sebeple ulusal sınırların hayali sınırlar haline gelmeye başladığı günümüz dünyasında uzak mesafe uluslararası göçler önlenmesi imkansız bir hale gelmektedir. Nitekim dünya nüfusunun yaklaşık 300 milyonu kendi ülkesi dışında doğan veya yabancı ülke vatandaşlığına sahip insanlardan oluşmaktadır. Bu sayı içerisinde mobilize bir şekilde ülkeler arası seyahat eden kişiler bulunmamaktadır. Ayrıca şunu belirtmek gerekir ki bu sayı devletlerin sınırlarda geniş güvenlik önlemleri almasına rağmen ulaşılan bir sayıdır. Eğer Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkeler sınır koruması anlamında sert politikalar uygulamasaydı bu sayının çok daha fazla olacağı aşikardır.

Her ne kadar dünyanın bir yerinden başka bir yerine göç etmek kolay gibi görünse de kalıcı olarak gelişmiş ülke vatandaşlığını almak zor süreçleri gerektirmektedir. Çünkü refahı kaybetme korkusu göçmenlere karşı sert politikaların uygulanmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle gelişmiş ülkeler kendi refahlarını daim kılmak adına göçmen sayılarını kontrol altında tutmaktadırlar. Her yıl belli sayıda göçmen kabul edilmekte diğerleri ise geri gönderilmektedir.

Sınırların sıkı güvenliğine rağmen birçok kişi yine de göç yoluna başvurmaktadır. Öyle ki bu yolda ölümü dahi göze alan binlerce insan bulunduğunu söylemek gerekir. International Organization for Migration (IOM) kuruluşunun yaptığı bir projede 2014'ten bu yana yaklaşık 60 bin kişi, sadece 2023 yılı içerisinde ise en az 4 bin kişi kayıp göçmen olarak kayıtlara geçmiştir⁴.

⁴ Son güncellemelerle ulaşılan sayı için bakınız: <https://missingmigrants.iom.int/>

Sayının miktarı göçün akıl almaz bir şekilde sınırları zorlayan mahiyetine gönderme yapmaktadır.

Hal böyle olunca gelişmiş ülkelere girmenin zorluğu göçmenlerin farklı yollar denemesine sebep olmaktadır. Bu yollardan birisi de uluslararası evlilik göçüdür. Evlilik göçü daha çok refaha ulaşma amaçlı gelişmiş ülkelere yapılan göçü yansıtmaktadır. Nitekim günümüz küresel dünyasında farklı ülke vatandaşlarının tanışması ve sonrasında evlilik yoluna gitmesi kolay bir şekilde gerçekleşmektedir. Dünyanın en uzak ülke vatandaşları arasında bile birçok evlilik gerçekleşmekte ve bu yolla göçmenlere oturum izni verilmektedir. Legal yollarla gelişmiş ülkelere girmenin en kestirme yollarından birisi evlilik göçü olduğundan son yıllarda bu göç biçimi artarak yoluna devam etmektedir.

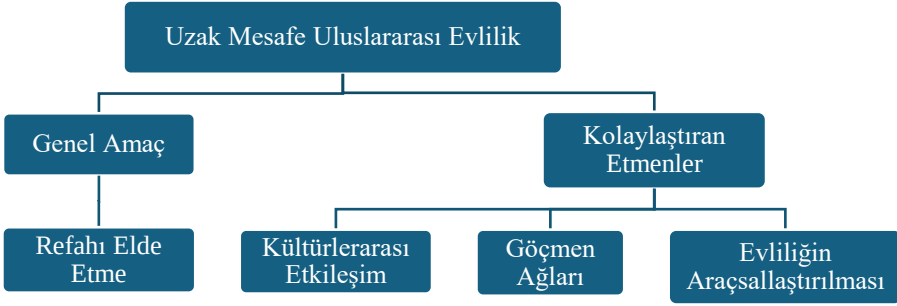
Bu minvalde uzak mesafe uluslararası evliliklerin bu denli fazla olmasının ana sebebi refahı elde etme amaçlı göçe eğilimlerin artması olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzak mesafe uluslararası evlilikleri kolaylaştıran faktörler ise başlıca üç sebebe dayandırılabilir.

Birincisi *kültürlerarası etkileşimin* kolaylaşması,

İkincisi özellikle işçi göçleri sonucu gelişmiş ülkelere yerleşen kişilerin *göçmen ağlarını* kullanarak kendi kültürlerinden kişilerle evlenip evlendikleri eşlerini bu ülkelere çekmesi,

Üçüncüsü ise gelişmiş ülkelere girmek için aracı firmaların, çöpçatan sitelerinin ve komisyoncuların çoğalması sonucu *evliliğin araçsallaştırılması*dır.

Tüm bu faktörlerin nihayetinde erişmek istenilen genel amaç ise refahı elde etmektir.

Şekil 2.6. Uzak Mesafe Uluslararası Evlilikler

Refahı elde etmek hem sınır ötesi evlilikler hem de sınırdış olmayan uzak mesafe evlilikler için genel amaç olarak ele alınabilir. Çünkü her göç olayı yerinden memnun olmayan ve daha iyisini elde etmenin peşinde olan insanların gerçekleştirdiği bir eylemdir. Aynı durum evlilik göçleri için de geçerlidir. Bilhassa uzak mesafe uluslararası evlilik göçleri büyük oranda refahı elde etmek amaçlı yapılmaktadır. Bu yüzden evlilik göçleri uluslararası göçler içerisinde büyük bir paya sahiptir. Batalova'nın 2022 tarihli çalışmasında bu durumdan bahsedilmektedir. Adı geçen çalışmaya göre (2022:2) dünya genelinde 2020 yılı itibariyle menşe ülkeleri dışında yaşayan insanların sayısı 1960 yılındaki seviyenin neredeyse dört katına ulaşarak tarihin en yüksek seviyesine ulaşmış, bu artışın büyük bir kısmını işgücü veya aile göçünden kaynaklı göçler oluşturmuştur. Öyle ki OECD ülkeleri arasında aile birleşimi amaçlı yapılan uluslararası göçlerin oranı işçi göçlerinin de önüne geçerek tüm göç biçimleri arasında ilk sıraya yerleşmiştir. 2021 yılında OECD ülkelerine yapılan kalıcı göçler arasında işçi göçünün oranı yüzde 18 iken, aile göçünün oranı yüzde 43 gibi bir orana tekabül etmiştir (OECD, 2022). Bu sebeple 1960 yılında yüzde 2,6 olan uluslararası göçmenlerin dünya nüfusu içindeki payının 2020 yılında yüzde 3,6'ya yükselmesine sebep olan etmenlerin başında uzak mesafe evlilik göçleri gelmektedir. Çünkü gelişmiş olarak nitelendirilen Avrupa ve Amerika'ya doğru her yıl binlerce evlilik göçü yaşanmaktadır. Bu göçlerin rotasına bakıldığında Asya ve Afrika gibi ülkelere Avrupa ve Amerika gibi ülkelere doğru bir geçişin olduğu görülmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerine Asya ülkelerinden oldukça fazla aile birleşimi amaçlı göç yaşanmaktadır.

Konuyla alakalı olarak Oliver ve Jayaweera'nın 2013 tarihli raporundaki ülkeler bazında bazı istatistiklere bakılarak uzak mesafe evlilik göçlerinin rotası analiz edilebilir. Bu raporda Hollanda'ya yapılan aile göçlerinin %21'i Asya ve %18'i Afrika, İngiltere'ye yapılan aile birleşimi amaçlı göçlerin ise %58'i Asya kökenli olduğu tespit edilmiştir. Aynı raporda Hollanda'ya yapılan aile göçlerinin milliyet bazında oranlarına bakıldığında Türkiye, Somali ve Rusya başta gelmekte, İngiltere'ye yapılan aile göçlerinde özellikle Pakistan ve Hindistan, Almanya'ya yapılan aile göçlerinde ise Türkiye ve Rusya öne çıkmaktadır. Yine başka bir rapor incelendiğinde; Danimarka'daki en fazla göçmen grubunun sırasıyla Türkiye, Polonya ve Suriye menşeli olduğu ve Danimarka'ya Türkiye'den giden göçmenlerin %49'unun, Suriye'den giden göçmenlerin ise %34'ünün aile birleşimi sebebiyle oturum izni aldığı tespit edilmektedir (Denmark Ministry of Immigration and Integration, 2022: 17-18). Bu oranlar, uzak mesafe uluslararası evlilik göçlerinin rotasının daha az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru olduğunu kanıtlamaktadır. Nitekim daha önce de bahsedildiği gibi uluslararası evliliklerin yapılmasının genel amacı refahı elde etmektir.

a-) Kültürlerarası Etkileşim

Refaha ulaşma amaçlı yapılan evlilik göçlerini kolaylaştıran etmenler aslında uzak mesafe uluslararası evlilik göçünün yolunu açan ve açıkçası artmasına sebebiyet veren faktörler olarak okunmalıdır. Bu minvalde ilk olarak ele alınması gereken husus *kültürlerarası etkileşimin* artmasıdır. Sanayi öncesi dönemlerde henüz iletişim ve ulaşım sistemleri gelişmediği için kültürlerin etkileşimi ya çok az ya da hiç olmamaktaydı. Böyle bir durumda insanların birbirleriyle etkileşimi sınırlı boyutlardaydı. Toplamlar daha çok izole şekilde yaşamakta ve diğer kültürler hakkında pek fazla bilgiye sahip olmamaktaydı. Lakin insanların ilkel ve barbar dönemlerde dahi diğer kültürlerden tamamen bağlantısız olarak kültürlerini geliştirdiklerini söylemek yanlıştır. Tam tersi olarak kültürlerin illaki birbirlerinden etkilenmesi ve bu sebeple gelişim göstermesi gerektiği çıkarımı da aynı oranda yanlıştır. Nevzat Çevik'in arkeolojik ve antropolojik açıklama şekliyle ortaya koyduğu makalesinde bağımlı ve bağımsız etki meselesi tartışılmıştır. Taş devri insanların birbirleriyle etkileşimsiz farklı coğrafyalarda nasıl kendilerine has aletler geliştirdikleri, aynı zamanda bu aletlerin diğer toplamlar arasında nasıl yaygınlık kazandığı hususu tartışılmış, böylece aslında kültürlerin hem *bağımlı* (etkileşimli) hem de *bağımsız* (etkileşimsiz) *gelişim kuramlarıyla* açıklanması gerektiği ifade edilmiştir (Çevik, 2005:115-116). Aslında taş devri kültürlerinin kendine has özellikler ve aletler geliştirmesi bu çağ toplumlarının bağımsız gelişimi daha çok desteklediğini göstermiştir. Çünkü

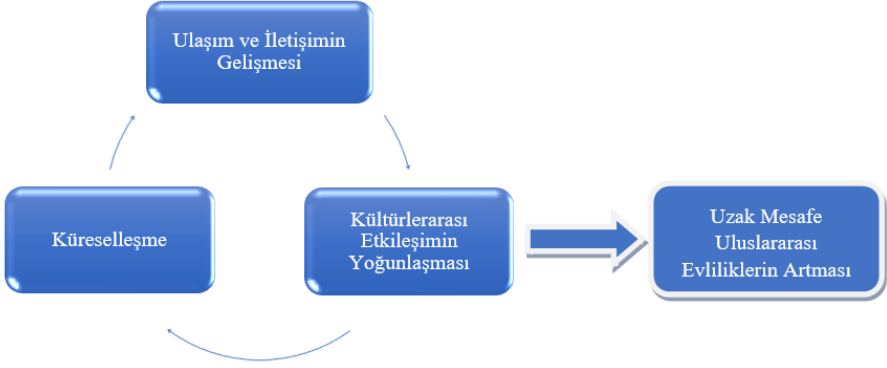
Taş devrinin toplumları birbirlerine bağımlı olmaktan ziyade doğaya daha fazla bağımlıydı. Coğrafi koşullara göre değişen alet yapımı bunu kanıtlar niteliktedir. Fakat yine de Taş çağı kültürlerinin birbirinden tamamen bağımsız ve etkileşimsiz geliştiklerini söylemek eksik bir değerlendirmedir. Bu bağlamda Çevik'in de belirttiği üzere kültürlerarası etkileşim asıl olarak Neolitik devrimle yani tarımsal üretim safhasına geçilmesiyle olmuştur. Çünkü artık tek başına yapılacak işler değil birlikte yetiştirilecek ürünlerle uğraşılmaya başlanmıştır. Bu ise insanların ve daha geniş düzlemde farklı toplumların birbirleriyle etkileşimini (örneğin hammadde alımı ve tarımsal ürünlerin ticareti gibi) zorunlu kılmıştır. İnsanlığın sonraki aşamasında kültürel etkileşimi mümkün kılan ikinci büyük devrim ise tabi ki Sanayi devrimidir ve Neolitik devrimden çok daha fazla gelişimi ve değişimi beraberinde getirmiştir.

Sanayi devrimi sonrası hızla artan ticaretin etkisi başta olmak üzere her türlü seri üretim ve tüketim pratikleri dünyanın her köşesine ulaşılmasını sağlamıştır. Ekonomik pratiklerin ve araçların değişmesiyle insanların taşra hayatı giderek azalmaya başlamış, kent hayatı canlanmaya başlamıştır. Orta Çağ'ın taşra ve inziva odaklı yaşam tarzı değişerek ticaretin, parasal değerlerin ve tüketimin tüm alanlara yayılması gündeme gelmiştir. Hal böyle olunca ticaretin boyutu hızla ülke sınırlarını aşmış ve ülkeler arasında alışverişin canlanmasına sebebiyet vermiştir. Bu alışveriş esnasında sadece ekonomik bir değiş tokuş değil aynı zamanda kültürel alışveriş de büyük oranda gerçekleşmiştir. Her şeyden evvel farklı kültürlerden insanlar kendi topraklarındaki keskin sınırları aşmış ve diğerlerini tanıma fırsatını yakalamıştır. Aslında bir yerde buna mecbur da kalmıştır. Çünkü nasıl homo sapiens Afrika savanlarına sıkışıp kalmadıysa ve farklı dünyaları keşfetme hayaliyle kıtalar arası mesafeleri aştıysa modern insan da kendisini feodal duvarlar arasına sıkıştırmayarak dünyanın neredeyse her yerine ayak basmaya başlamıştır.

Pek tabi bunu yapmak için ilk olarak ulaşım ve iletişim olanaklarını geliştirmiştir. Özellikle ülkeler arasında seyahati mümkün kılan ulaşım araçlarının gelişmesi toplumların karışmasına, birbirlerini kültürel ve fikirselsel düzeyde tanımasına sebep olmuştur. Tabi ilk başta ulaşımın bu denli gelişmesinin sebebi ekonomik ihtiyaçlardan doğmuştur. Çünkü ticaretin sadece bölgesel düzeyde belli toplumsal gruplar arasında yapılması mümkün olmadığından üretim fazlasının dışarıya ihraç edilmesi gerekli olmuştur. Hal böyle olunca ülkeler seri üretimin ürünlerini satmak için pazar arayışına girmiştir. Özellikle İngiltere'de başlayan sanayileşme süreci hızla tüm Avrupa'ya ve daha sonrasında diğer kıtalara yayılmıştır.

Küreselleşmenin ilk kıvılcımlarını aslında burada aramak gerekmektedir. Çünkü yerelin dışarıya açılması kendine has özelliğinin değişime uğradığı anlamına gelmektedir. Artık ürünlerin piyasa değeri olmaksızın herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Bu piyasa ise artık küresel alanın rekabetçi arenasıdır. Dolayısıyla artık yerel küresel, küresel olan ise yereldir. Öyle ki 1. ve 2. Dünya savaşlarında uğruna milyonlarca insanın öldüğü ulusal sınırlar günümüz küresel dünyasının hayali sınırları haline gelmeye başlamıştır.

Günümüz dünyasında kültürlerin kendi iç dünyasında kalması ve orada hapsolması mümkün değildir. Çünkü etkileşimi gerekli kılan ticari etkinlikler dünyanın tamamını küresel pazar haline getirmiştir. Dolayısıyla Avrupa'nın herhangi bir kentinde üretilen ürünün Hong Kong'a kadar ulaşması kısa bir süreyi gerektirmektedir. Bunun için iki şey gereklidir. Birincisi ulaşım diğeri ise iletişimdir. Her ikisi de kültürlerarası etkileşimi geliştiren mahiyete sahiptir. Tarihsel olarak ulaşım (karayolu, demiryolu, deniz ve hava ulaşımı) ve iletişim (telgraf, telefon, radyo, televizyon gibi) sektöründeki gelişmelerin akabinde 20.yüzyılın sonlarına doğru internetin insan hayatına girmesi kültürlerarası etkileşim ve iletişimi had safhaya çıkarmıştır. Ulaşım alanında karayolu, demiryolu ve denizyolu ulaşımının gelişimi sonrası 1903 yılında Wright kardeşlerin ilk uçuş denemesiyle (Karakaş-Özür, 2019:26) uçaklar ulaşım kazandırılmıştır. 1919'da Fransa'da, 1926'da ise ABD'de gerçekleşen ticari uçuşlar ve 2. Dünya savaşı sonrası başlayan düzenli seferler (Deniz, 2016:148) ile tüm Avrupa'da gelişen uçak teknolojisi sayesinde insanların bir yerden başka yere gitmesi oldukça kolaylaşmıştır. Ayrıca iletişim araçları anlamında 1920'li yıllarda radyonun, 1940'lı yıllarda televizyonun, 1990'larda sonra ise internetin gelişmesiyle insanların birbirleri ile iletişim kurması ve farklı kültürlerin farkına varması vuku bulmuştur. Dolayısıyla ulaşım ve iletişim, ürünlerin, bilginin ve kültürlerin aktarılmasında önemli rol oynamıştır.

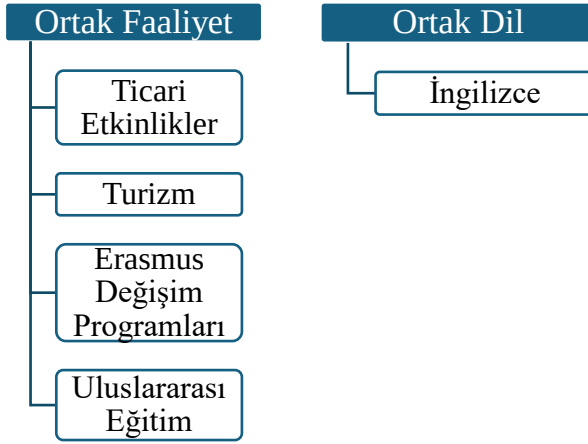
Şekil 2.7. Kültürlerarası Etkileşim Döngüsü ve Uzak Mesafe Uluslararası Evlilik İlişkisi

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere kültürlerarası etkileşimin artmasını sağlayan ulaşım ve iletişim araçlarının gelişmesi ve aynı zamanda küreselleşmenin hayatın her alanına yayılmasıdır. Nitekim ulaşım ve iletişim aktarım sürecini sağlarken küreselleşme yaygınlaşmayı sağlamaktadır. Dolayısıyla küreselleşme, ulaşım ve iletişim, kültürlerarası etkileşim birbirlerini besleyen niteliğe sahiptir. Kültürlerarası etkileşim ise uluslararası evliliklerin artmasını tetiklemektedir. Çünkü birbirine yabancı olan, aralarında etkileşim ve iletişim olmayan insanların evlenme olasılığı düşüktür. Bu yüzden uluslararası evliliklerin artmasını sağlayan en önemli sebeplerden birisi farklı kültürlerden insanların ortak noktalarda buluşmalarını ve alışverişte bulunmalarını sağlayan kültürlerarası etkileşimdir.

Kültürlerarası etkileşimin meydana gelme sürecinin tarihsel arka planı ise yukarıda bahsedilen aşamalardan geçerek günümüzde en üst seviyelere ulaşmıştır. İletişimsel medyanın sağladığı enformasyon, insanların farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır. Farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olan kişiler ise kendi kültürü dışındaki insanlarla tanışma cesaretini kazanmaktadır. Çünkü iletişim araçlarının (özellikle sosyal medya) gelişmesi dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan farklı kültüre sahip insanı yabancı olmaktan çıkararak kişinin kendisine yakınlıktır. Görülmeyen ve iletişim kurulmayan insanlar her zaman yabancı ve öteki olarak algılanmaktadır. Bu sebeple iletişimsel medyanın belki de en büyük etkilerinden birisi yabancı ve öteki olanı yakınlıktır. Yakın hissedilen kişilerle ortak bir noktada buluşma ve evlenme olasılığı ise artmaktadır. Aynı zamanda dünyanın herhangi bir yerine gitmeyi kolaylaştıran ulaşım araçlarının gelişmesi kişilerin yüz yüze

görüşmeleri ve böylece etkileşimlerini daha da artırmalarını mümkün kılmaktadır.

Kültürlerarası her etkileşim aynı zamanda iletişimi gerekli kılmakta veya her iletişim girişimi etkileşimi de beraberinde getirmektedir. Etkileşim ve iletişim birbirlerine ihtiyaç duyan olgulardır. Bu sebeple kültürlerarası etkileşimi ele alırken kültürlerarası iletişimden de bahsetmek gerekmektedir. Çünkü farklı kültürlerden insanların karşılaşmasıyla iletişimin nasıl meydana geldiği hususu önem arz etmektedir. Kültürlerarası etkileşimi ve iletişimi mümkün kılan ortak faaliyetlerin ve dilin olması insanların kaynaşmasını ve birbirlerini tanımasını sağlamaktadır. Diğer bir deyişle ortak bir mekanda buluşan kişilerin ortak bir faaliyetin özneleri olarak anlayabilecekleri bir dilde anlaşmaları gerekmektedir.

Şekil 2.8. Kültürlerarası Etkileşim ve İletişimi Sağlayan Başlıca Faktörler

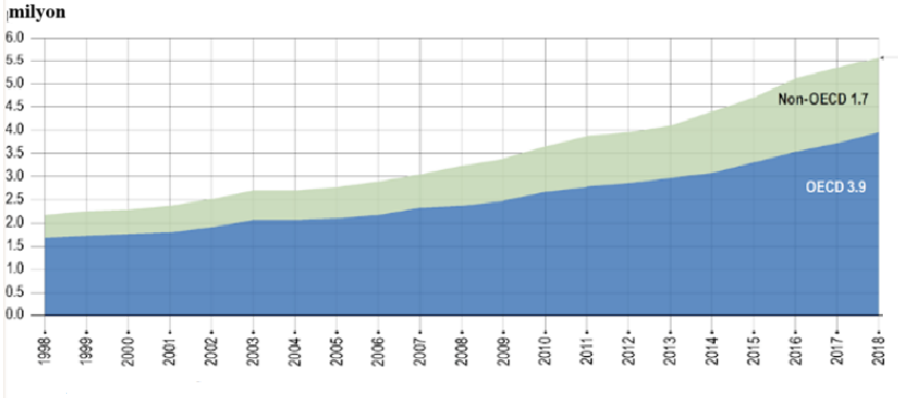
Özellikle ekonomik etkinliklerin küreselleşmesi sebebiyle insanlar dünyanın herhangi bir yerine iş görüşmeleri ve ticari faaliyetlerin düzenlenmesi için gidebilmektedir. Global şirketler uluslararası alanda faaliyet gösterdiği, farklı ülkelerde ticaret yapabilmek için şubeler açtığı için şirket üyelerinin farklı ülke vatandaşlarıyla bir araya gelmesi kaçınılmaz olmaktadır. Böylece ticari faaliyetler insanları ortak bir noktada buluşturmaktadır. Ortak noktada buluşan kişilerin ise birbirlerini tanımaları ve daha sonra evliliğe varan ilişkiler geliştirmeleri mümkün hale gelmektedir.

Özellikle ulaşım araçlarının gelişmesiyle ülkeler arası mesafe süre açısından epeyce kısaldığından turizm sektörü de gelişmiştir. Turizm, insanların farklı ülkelere seyahat etmesini ve farklı kültürden insanların birbirlerini tanımasını sağlamıştır. Hatta turizm sektörü ülkelerin gelir elde edebilmesi için kendi

reklamlarını yaparak (turistik yerlerin reklamları) turist çekmek için özel çaba sarf etmektedir. Hal böyle olunca insanlar bir ülkeden farklı bir ülkeye tatil, alışveriş ve kültürel gezi yapmak için kolay bir şekilde gidebilmektedir. Turizm acenteleri otellerle iş birliği halinde hizmet vermektedir. Özellikle otellerde otel çalışanları turistlerle yakın ilişki kurduklarından dolayı bu kişilerle evlenme olasılıkları oldukça fazladır. Hatta evlilik göçüyle gelişmiş ülkelere yerleşen kişilerin (özellikle erkekler) önemli bir kısmının eskiden otel çalışanı olduğu bilinmektedir. Sadece otel çalışanları değil aynı zamanda turizm işiyle uğraşan ve turistlerin uğrak yerlerinde hizmet veren kişilerin de turistlerle tanışıp evlilik yaptıkları sıkça görülen durumdur. Bu sebeple turizm etkinlikleri kültürel etkileşimi sağlayan en önemli faaliyetlerden birisidir. Kültürel etkileşim için ortam yaratması ve uzak mesafe uluslararası evliliklerin artmasına yol açması yönünden turizm önemli bir seyahat programıdır.

Bunların dışında kültürlerarası etkileşim ve iletişime imkan tanıyan faaliyetlerden bir diğeri ise Erasmus değişim programlarıdır. Her yaştan personel, öğrenci ve gençlerin katılımıyla 2014-2021 yılları arasında şimdiye kadar 13 milyondan fazla kişi Erasmus+ programına katılmıştır (European Commission, 2023). Bir Avrupa Birliği değişim programı olan Erasmus kapsamında farklı ülkelerden öğrenciler ve çalışanlar seyahat etme ve diğer kültürleri tanıma fırsatı yakalamaktadırlar. Bu program kapsamında ortak mekanlarda bir araya gelen insanlar kültürlerarası etkileşimin oluşmasına sebep olmaktadır. Böylece farklı kültürlerden insanların birbirlerini tanıyarak evlilik yoluna gitme olasılıkları artmaktadır.

Erasmus değişim programlarına benzer şekilde gerçekleştirilen uluslararası eğitimler sebebiyle de milyonlarca öğrenci kendi ülkesinden lisans ve lisansüstü eğitimler için başka ülkelere göç etmektedir.

Kaynak: OECD, 2020a.

Şekil 2.9. OECD ve OECD Dışındaki Ülkelerin Yıllara Göre Uluslararası Öğrenci Sayısı

Yukarıda görüldüğü üzere çoğunluğu OECD ülkelerine olmak üzere 2018 yılı itibarıyla yaklaşık 6 milyon öğrenci yükseköğrenim dolayısıyla yurtdışındaki üniversitelerde eğitim amaçlı bulunmaktadır. Ayrıca aynı kaynağın verilerine göre -çoğunluğu Çin ve Hindistan'dan olmak üzere- Asya'dan gelen öğrenciler 2018 yılında OECD genelindeki tüm mobil öğrencilerin %57'sini oluşturarak tüm seviyelerdeki yükseköğretim programlarına kayıtlı en büyük uluslararası öğrenci grubunu oluşturmaktadır (OECD, 2020a). Nitekim bu oran Avrupalı uluslararası öğrencilerden bile daha fazla bir orana tekabül etmektedir. Dolayısıyla Avrupa ve Amerika dışından gelip OECD ülkelerine yerleşerek burada eğitim gören insan sayısı azımsanmayacak miktardadır. Bahsi geçen sayısal verilere dayanan uluslararası eğitim sistemi, kültürlerarası etkileşim ve iletişimi sağlayan en büyük faaliyetlerden birisidir. Bu bağlamda denilebilir ki farklı ülkelerde eğitim gören insanların birbirlerini tanıma ve sonrasında evlilik gerçekleştirme olasılığı artmaktadır. Asya'nın en uzak ülkelerinden gelip Avrupa ve Amerika gibi bölgelere yerleşen ve burada eğitim gören kişilerin buraları tanıyıp alıştıktan sonra yerleşik olarak kalmaya karar verme olasılıkları da artmaktadır. Gerek çalışma izni gerekse evlilik dolayısıyla OECD ülkelerine yerleşme kararında etkili olan önemli sebeplerden birisi de hiç şüphesiz uluslararası eğitimidir.

Yukarıda bahsedilen ortak faaliyetler sayesinde bir araya gelen farklı kültürden insanların ortak bir dil ile iletişime geçmesi gerekmektedir. Yaklaşık 1,5 milyar kişi tarafından iletişim dili olarak kullanılan ve dünyanın en çok

konusulan dili olan İngilizce (Statista, 2023a) neredeyse her ülkenin eğitim sistemine eklenerek farklı kültürden insanların anlaşabilmesini sağlamaktadır. Genellikle yurt dışına gitme olanaklarına sahip olan ve iş veya diğer sebeplerle farklı kültürden insanlarla muhatap olanlar en azından İngilizce öğrenmek zorunda kalmaktadır. Aslına bakılırsa uluslararası göçmenlerin yukarıdaki faaliyetleri gerçekleştirmek için en çok tercih ettiği ülkelerin başında İngilizce konuşulan ülkeler gelmektedir. Küçük bir örnek vermek gerekirse İngilizce konuşulan dört ülke (ABD, Birleşik Krallık, Avustralya ve Kanada), OECD ve ortak ülkelerdeki tüm uluslararası mobil öğrencilerin %40'ından fazlasını almaktadır (OECD, 2020a). Tam da bu sebeple İngilizce dünya dili olarak kabul görmektedir. Çünkü kültürlerarası etkileşimin olması için kültürlerarası bir dilin de olması elzemdir. Her insan her dile hakim olamayacağı için evrensel olarak kabul gören bir dilin kullanılması gayet doğaldır. Ortak bir dilin olması ise kültürlerarası etkileşimin ve dolayısıyla uluslararası evliliklerin gerçekleşmesi açısından önem arz etmektedir. Çünkü konuşan insanlar anlaşabilir, anlaşılan insanlar birbirini tanıyabilir ve birbirini tanıyan insanlar ise daha yakın ilişkiler geliştirip evliliğe karar verebilir.

b-) Göçmen Ağları

Uluslararası evlilikleri kolaylaştıran ve artmasını sağlayan önemli etmenlerden bir diğeri ise *göçmen ağları*nın oluşmasıdır. Çünkü göçmenler kendi kültürlerinden kişileri aile oluşumu veya aile birleşimi sebebiyle yanına çekmektedirler. Özellikle muhafazakar kültüre sahip göçmenler yabancı kültürden insanlarla evlenmeyi istemediklerinden dolayı göçmen ağlarını kullanarak kendi ülkesinden kişilerle evlenme yoluna gitmektedirler. Ayrıca halihazırda evli olan göçmenler hedef ülkeye yerleştikten sonra aile bireylerini de getirebilmektedir. Böylece hem aile oluşumu hem de aile birleşiminde rol oynayan göçmen ağları uluslararası evliliklerin önünü açan niteliğe sahip olmaktadır.

Göçmen ağı yabancı ülkeye yerleşen asıl göçmenin kendisinden sonra gelenlere aracı olması anlamına gelmektedir. Yani yabancı ülkedeki yerleşik göçmenler yeni gelecek göçmenlere ön ayak olarak onların daha kolay bir şekilde yabancı ülkeye yerleşebilmelerini sağlamaktadır. Bu şekilde göçmenler arasında bir network oluşmaktadır. İlk giden göçmenler yabancı ülkede bulunmanın verdiği tüm zorlukları ve dezavantajlı durumları aştıktan sonra yeni gelenlere referans olması dolayısıyla sonraki göçmenler daha kolay bir şekilde göç edebilmektedir. Göçmen ağlarını kullanan kişiler tecrübeli göçmenlerden bazı fikirler ve bilgiler alarak göç etmek için hedef ülkeye başvuru yapmaktadır. Dolayısıyla daha az zorlukla karşılaşmaktadırlar. Çünkü hem göç öncesi

prosedürleri hem de kendisine referans olan kişiler aracılığıyla hedef ülkede nasıl tutunması gerektiğini öğrenmektedir. Göçmen ağıları genellikle eş, dost ve akrabalar arasında oluşmakta, yakın tanıdığı olan kişiler bu ağıları kullanarak göç etmeye yeltenmektedir. Böylece hem göç öncesinde hem de göç sonrasındaki zorlukları aşma konusunda göçmen ağıları önemli bir işlev görmektedir. Ayrıca göçmenler geldiği ülkedeki kişileri göçe özendirmek gibi bir misyon da üstlenmektedir. Çünkü giden kişiler yaşam standartlarını yükselttiği takdirde diğer kişilerin bu yaşama özenme durumu meydana gelmektedir.

Göçmen ağıları kuramı göçün ekonomi politik tarafından ziyade göçmenlerin kendi ülkesi, kültürü ve yakın çevresiyle olan ilişkilerine odaklanmaktadır. Göçmenin geride bıraktıklarına ön ayak olarak bu kişilerle sosyal ve kültürel bir ağ kurabilmesidir. Sosyal ve kültürel ağıları kurmasının sebebi ise kendi dilini konuşan ve kendisine yakın hissettiği kişileri yanına çekmek istemesidir. Göçmen ağılarıyla meydana gelen göç sisteminde hem göç hakkında tecrübeli olan asıl göçmenin hem de onun ardından gelen yakın çevresinin çıkarına bir süreç işlemektedir. Asıl göçmen hedef ülkede yalnız kalmamak ve geçmiş hayatındaki sosyal ve kültürel sermayesini bulunduğu yere taşımak, ağ vasıtasıyla göç eden kişi ise refaha ulaşmak için göçmen ağ sistemine katılım göstermektedir.

Özellikle uzak mesafe uluslararası göçlerde bahsi geçen göçmen ağıları kullanılarak evlilik göçleri gerçekleştirilmektedir. Bulundukları ülkenin aile sistemine ve anlayışına uyamayan muhafazakar kültüre sahip göçmenler, göçmen ağıları vasıtasıyla geride bıraktıkları kişilerle iletişim kurmakta ve evlilik için kendilerine uygun bireyler seçmektedirler. Göçmen ağılarıyla kurulan ilişkiler sonucu gerçekleştirilen evlilikler dolayısıyla uluslararası evlilik göçlerinde ciddi artış yaşanmaktadır.

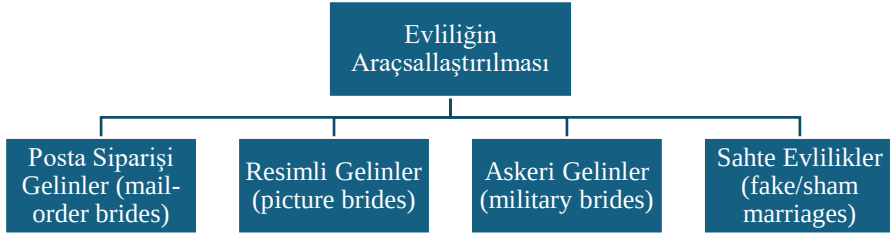
Gelişmiş ülkelerde bulunan birinci kuşak göçmenler çocuklarını (ikinci kuşak) kendi kültüründen insanlarla evlendirmeyi daha çok istemektedirler. Hem boşanma oranlarını azaltmak hem de kendi kültüründen insanları bulundukları yere taşıyarak sosyal ve kültürel çevrelerini genişletmek adına bunu yapmaktadırlar. Özellikle kültürel öğelerden din, dil, aile gelenekleri gibi faktörler muhafazakar göçmenleri bu yola itmektedir. Asimilasyona direnmek ve azınlıkta kalmaktan kurtulmak adına grup içi evlilikler önemsenmektedir. Bu sebeple kendi ülkeleriyle olan ağıları kullanarak potansiyel eş adaylarını bulmaktadırlar.

Sportel (2016:45) yaptığı çalışmada eş seçimi konusunda Hollanda'daki Faslı ve Türk göçmenlerin birçoğunun ülkesinden bir eş seçtiğini ifade etmiştir. Aynı çalışmada Hollanda'daki Faslı ikinci nesil göçmenlerin çoğunun (yaklaşık %70'i)

Fas kökenli bir eş seçtiğinden bahsedilmiştir. Benzer olarak Gelekçi'nin (2014:192) Avusturya'da yaşayan Türkler üzerine yaptığı çalışmasında önemli bazı bulgular elde edilmiştir. Toplam 410 kişinin katıldığı ankete dayalı araştırma sonucunda Avusturya'da yaşayan evli Türklerin %72,1'i eşlerinin kendi akrabası veya hemşerisi olduğunu, sadece %0,4'ü eşinin yabancı uyruklu olduğunu dile getirmiştir. Bu yüksek orandan da anlaşılacağı üzere muhafazakar kültüre sahip göçmenler özellikle akrabalık, köken ve din konusundaki hassasiyetleri sebebiyle göçmen ağlarını kullanarak kendi ülkelerinde bulunan yakın çevrelerindeki kişileri evlenmek için seçmektedirler. Ayrıca Hollanda, Danimarka ve Avusturya gibi gelişmiş ülkelerin dil testleri, gelir ve yaş şartları gibi kısıtlayıcı tedbirleri de göçmenleri kendi ülkelerinden birisiyle evlenmeye itmektedir.

Faslılar ve Türkler gibi muhafazakar kültüre sahip insanlar -menşe ülkeleriyle bağları her daim devam ettiğinden- ülkeleriyle olan sosyal ve kültürel ağlarını kullanarak kendi etnik kökeninden ve inancından kişilerle evlilik yoluna gitmektedirler. Göçmen ağları vasıtasıyla birçok evlilik göçü yaşandığından uzak mesafe uluslararası evlilikler de bu sebeple kolaylaşmakta ve artmaktadır. Ayrıca kendi kültüründen insanlarla evlenip grup içi yapıyı korumaya çalışan göçmenler entegrasyon konusunda problem yaşamakta ve mevcut kültüre adapte olmakta zorlanmaktadır.

c-) Evliliğin Araçsallaştırılması

Şekil 2.10. Evliliğin Araçsallaştırılma Yöntemleri

Son olarak uzak mesafe uluslararası evlilikleri kolaylaştıran ve kitlesel olarak artmasına sebep olan en önemli etmenlerden birisi de hiç şüphesiz *evliliğin araçsallaştırılması*dır. Araçsallaştırılan her şeyin zamanla önemsizleşmesi ve amacın elde edilmesiyle ortadan kalkması kaçınılmaz olmaktadır. Bu minvalde yabancı uyruklularla yapılan uzak mesafe uluslararası evlilikler, refahı elde

etmede (gelişmiş ülkeden oturum izni alabilmek gibi) bir araç olarak kullanıldığı için bu tarz evliliklerin neticesinde genel olarak sağlıklı bir aile kurulamamaktadır. Çünkü amaç aile kurmak değil refaha kavuşmaktır.

Uluslararası evliliklerin araçsallaştırılması meselesinin tartışmasına başlarken ilk olarak bu tarz evliliklerin nasıl başladığı ve nereye doğru evrildiği hususunu anlamak gerekir. Bu minvalde tarihsel bakış açısıyla konuya yaklaşmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Uluslararası evliliklerin araçsallaştırılmasını analiz edebilmek için *posta siparişi gelinler* (mail-order brides), *resimli gelinler* (picture brides), *askeri gelinler* (military brides) ve *sahte evlilikler* (fake/sham marriages) kavramlarına değinmek gerekir.

Postayla gelin siparişi hizmetlerinin geçmişi, erkeklerin eş bulma umuduyla Avrupa'ya mektup yazdığı Kuzey Amerika'nın ilk yerleşimcilerine kadar uzanmaktadır. Kuzey Amerika'nın ilk posta siparişi gelinleri arasında "les filles du roy", yani Fransız askerlerle evlenmek üzere bugünkü Quebec'e gelen Fransız kadınlar (1663'ten 1673'e kadar yaklaşık 1000 Fransız kadın) yer almaktadır (Meng, 1994:200). Filles du roy evlilikleri Fransa hükümeti tarafından özellikle teşvik edilmiş ve Amerika'da yaşayan kolonilerinde kadın-erkek dengesizliğini gidermek için bu kadınlara ödemeler yapılmıştır. O dönemin Fransa'sındaki yoksulluğun fazla olması ve Amerika'daki Fransız kolonisindeki kadın kıtlığı filles du roy evliliklerin önünü açmıştır. Çünkü kadınlar yoksulluktan kurtulmak adına hükümetin teşvik desteğini almak zorunda kalmıştır. Bu kadınların evlilikleri sonucu günümüzde Kanada'nın Quebec eyaleti, resmi dili Fransızca olan tek eyalet haline gelmiş ve aynı sebeple Avustralya'nın kolonileştirilmesinde posta siparişi kadınlar rol oynamıştır. Daha sonra, İkinci Dünya Savaşı sırasında, Amerikalı askerler hiç tanımadıkları kadınlara mektuplar yazmış ve mektup yazışmaları yoluyla evlilikler ayarlamışlardır (Sarker vd., 2013: 2-3).

Dikkat edilirse posta siparişi evliliklerde kadınların bir yerden başka bir yere göç ettiği anlaşılmaktadır. Özellikle Amerika'da ikamet eden Asya ve Avrupa ülkelerinin vatandaşları evlenmek için kendi ülkelerinden kadınları tercih ederek bu kadınların göç etmesine sebep olmuşlardır. Amerika ve Avustralya gibi ülkeler göçmenlerin oluşturduğu ülkeler olduğundan ilk posta siparişi kadınların buralara göç etmesi normal karşılanmalıdır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri için bunu söylemek gerekir. Her ne kadar ilk başlarda Avrupalıların bir kısmı posta siparişi evliliklere (Fransa, İrlanda gibi) yol açmışlarsa da sonrasında gelişen bu sektörde daha çok Asyalıların yer aldığı görülmektedir. Çünkü başta da belirtildiği gibi uluslararası evliliklerin rotası gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere doğru olmaktadır. Posta

siparişi gelinlerin ilk ortaya çıktığı anda bile bu durumun seyri aynı olmuştur. Nitekim modern anlamda Amerika'ya yerleşen posta siparişi gelinlerin çoğu Güney ve Güneydoğu Asya gibi gelişmekte olan bölgelerden (Filipinler, Tayland, Sri Lanka, Hindistan, Tayvan, Makao, Güney Kore, Hong Kong ve Çin) geldiği anlaşılmaktadır (Meng, 1994: 201).

Posta siparişi gelinlerin bugünkü görünümü tabi ki ilk halinden çok daha farklıdır. Zamanla posta siparişi gelinlerin tedarikinde rol oynayan birçok uluslararası şirket ortaya çıkmıştır. Bu şirketler kadınların ve erkeklerin birbirlerini bulmasını sağlayan aracı firmalar halini almıştır. Bu anlamda uluslararası evliliklerin araçsallaştırılmasının en büyük sebebi uluslararası evlilikleri ayarlayan aracı şirketlerin çoğalması ve kadınların piyasa nesneleri haline getirilmesidir. Pek tabi her piyasada Marx'ın mantığıyla önemli olan nesnenin değişim değeridir. Bu mantıkla evlilik şirketlerinin büyük sermayelerin döndüğü yerler haline gelmesi kaçınılmaz olmuş ve 1970'lerden bu yana yabancı ülkelerden gelin pazarlayan şirketlerin sayısındaki önemli artış gözlenmiştir. Evlilik ajanslarının ilk örnekleri doğal olarak Amerika'da daha fazla çoğalmaya başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1986'da 100 olduğu tahmin edilen posta yoluyla gelin sipariş eden ajans sayısı 1992'de 200'e, 1995'te ise yaklaşık 500'e çıkmıştır (Chun, 1996:1161). Bu ajanslar aracılığıyla 2007'de 16.500'den fazla ABD evliliğinin posta siparişi yoluyla yapılan evlilik olduğu tahmin edilmektedir (Wayne, 2011). Çöpçatan ajansları Filipinler başta olmak üzere genellikle ekonomik açıdan sorunlu ülkelerdeki potansiyel gelinleri gazete ve dergi ilanları yoluyla bulmuşlardır.

1990'lardan sonra bilgi teknolojileri (BT) alanında hızlı gelişmeler olduğundan posta yoluyla gelin pazarlayan ajanslar internet üzerinden işlerini yürütmeye başlamıştır. BT aracılı bu hizmetler müşterilere daha fazla profile erişim, potansiyel gelinler hakkında daha ayrıntılı bilgi, anlık mesajlaşma, web kamerası iletişimi, e-posta seçenekleri ve 7/24 müşteri desteği sunmuştur (Sarker vd., 2013:2). Böylece aracı ajanslar işlerini daha kolay yürütürken müşteriler de tercih ettikleri kişiler hakkında daha fazla bilgiye sahip olmuşlardır. Üyelik isteyen çöpçatanlık siteleri aracılığıyla işlerini yürüten posta siparişi evlilik ajansları dünyanın gelişmiş ülkelerine gelin ihraç etmeye devam etmektedir. Nitekim bu ajansların gelir durumu da yüksek düzeydedir. Çünkü belirli yaşa gelmiş bekar erkekler Asya ve Doğu Avrupa'nın genç kadınlarını almak için bu ajanslara düzenli olarak para ödemektedirler. Ajans sitelerine üyelik yaptırma ücretinin yanında kadınları ayarlama sürecindeki çeşitli hizmetler için de para alınmaktadır. Bu sayede çöpçatanlık ajanslarının serveti ciddi miktarlara ulaşmaktadır. Teddy Wayne 2011 yılında yazdığı makalesinde -IBISWorld'ün

araştırmalarına dayanarak- bu ajansların sadece 2010 yılında 2 milyar dolardan fazla gelir elde ettiğini ifade etmiştir.

Buradan posta siparişi gelin pazarlayan ajansların kadınları ticari bir metaya indirgediği yorumunu yapabiliriz. Daha kaba tabirle ticari bir alışveriş şeklinde gerçekleşen bu tarz evlilikler her iki tarafın da çıkarına olan bir süreçte ilerlemektedir. Amerika'nın beyaz erkeklerini baştan çıkaran Asya'nın egzotik kadınları sefaletten ve baskıdan kurtulmak veya gelişmiş bir lkeden oturum alabilmek için bu ajansların metası haline gelmeye razı olmaktadırlar. Diğer taraftan Amerika ve Avrupa gibi bölgelerin beyaz erkekleri kendilerine hizmet eden, boyun eğen, tercihen daha genç kadınlarla evlenmeyi istemektedirler. Bir tarafta belirli servete ve gelişmiş lkede olmanın avantajına sahip olan erkekler, diğer tarafta ekonomik ve medeni bakımdan gelişmemiş lkelerin dezavantajlarına sahip kadınlar yer almaktadır.

Sipariş kadınların literatürde ve halk nezdinde nitelendirme biçimlerine değinen Ekaterina Bartik (2021) postayla sipariş edilen gelin klişesinin doğasını iki kısıma ayırarak değerlendirmeye tabi tutmaktadır. “Mağdur” (victim) ve “düşmüş kadın” (fallen women) olarak kategorize edilen posta siparişi gelinlerin nitelendirilme biçimleri aynı zamanda belirli anlayışların dışavurumunu da yansıtmaktadır. Bartik'e göre mağdur kadın ifadesi yasal ve insan hakları söylemlerine yansırken, düşmüş kadın ifadesi ise kamusal söylemde sıklıkla dile getirilmektedir. Bu nitelendirme biçimlerinde “mağdur” söylemi sınır ötesi ilişkilere dahil olan bireylerin failliğini ortadan kaldırmaya çalışırken, kadın düşmanı söylemi olan “düşmüş kadın” ise göçmen kadınların etik değerini sorgulamaktadır. Bartik'in değerlendirmesi göz önüne alındığında kadına biçilen her iki sıfatın da sorunlu olduğu söylenebilir. Çünkü eğer ki kadın salt mağdur edilen olarak ele alınırsa onun fail olma (yani evlilik göçüne yeltenme konusunda hiçbir etkisi yokmuş gibi) durumu gözden kaçmış olur. Eğer posta siparişi kadın düşmüş olarak toplumsal ahlakın değerlendirmesine göre ele alınırsa etik açıdan kötü bir pozisyona konulmuş olur. Bu sebeple bu tarz söylemlerin her ikisinin de sorunlu olduğunu belirtmek gerekir. Evlilik göçüne tabi olan kadın kendisinin isteği doğrultusunda daha iyi bir yaşama kavuşma amaçlı göçü gerçekleştirdiği için fail konumunda bulunmaktadır. Aynı zamanda seks ticareti dahil gittiği lkede kocası, aracı firma komisyoncuları (broker) ve toplumsal koşullar tarafından kötü muameleye maruz kaldığı için de mağdur konumundadır. Ayrıca içinde bulunduğu kötü koşullardan kurtulmaya çalışan göçmen kadın, düşmüş kadın değil çıkış yolu aramaya çalışan kadın olarak nitelendirilmelidir.

Posta siparişi gelinlerle yapılan evliliklerin yanında *resimli gelin* ve *askeri gelinler* gibi evlilik tarzları da zamanla evliliğin araçsallaştırılmasını ve uzak

mesafe uluslararası evliliklerin artmasını sağlamıştır. Bu tarz evliliklerin sonraki aşaması aslında posta siparişi evlilik tarzına benzemiştir. Bu sebeple resimli gelin ve askeri gelinler olgusuyla alakalı kısa bir açıklamanın yeterli olacağı düşünülmektedir.

Resimli gelin evlilikleri, yirminci yüzyılın başında müstakbel eşler arasındaki geleneksel buluşmadan önce, özellikle de taraflar uzak mesafelerle ayrılmışsa, fotoğraf alışverişi uygulamasına atıfta bulunan Japonya'daki yaygın görücü usulü evlilik geleneğinden doğmuştur (Meng, 1994:200). Fakat daha sonra bu tarz evlilikler kişilerin resimlerinin sergilendiği katalogların hazırlanarak taraflara gönderilmesi ve bu yolla evliliklerin gerçekleştirilmesi usulüne dönüştürülmüştür. Japon geleneğinden doğan bu evlenme usulü Amerikalı Japon işçiler tarafından devam ettirilmiş ve resimli gelinlerin Amerika'daki ilk yerleşimcileri de bu yolla Japonlarla evlenen kadınların göçüyle gerçekleştirilmiştir. Fakat gerek resimli gelin gerekse askeri gelinlerin ana aktörleri Koreliler ve Çinliler olmuştur. Özellikle Koreliler bu yolla binlerce kişinin aile birleşmesi yoluyla göç etmesine sebep olmuştur. Fotoğraflara bakılarak damadın akrabalarının seçilen kadınlar, hiç görmedikleri bir kocaya kavuşmak üzere okyanus ötesine gönderilmiştir (Bartik, 2021:32).

Aslında resimli gelinlerle evliliklerin temel amacı aynı kültürden insanların birleşmelerini sağlamak ve böylece sosyokültürel yapının devamını sağlamaktır. Kadınlar açısından ise genellikle yoksulluktan kurtulmanın çıkış yolu olarak görülmekteydi. Aynı mantık ilk posta siparişi evliliklerin öncüsü olan filles du roy tarzı evlilikler için de geçerlidir. Amerika'daki Fransız yerleşimcileri de kendi kültüründen insanlarla evlenerek Amerika'daki kolonilerini genişletmişlerdir. Fakat buradaki resimli gelin olgusu aslında bir nevi çöpçatan ajanslarının kişileri tanıtan kataloglarına benzer şekilde yapılmıştır. Kataloglara nispeten daha az bilginin yer aldığı resimli gelinlerin evleneceği kişiye kendisini tanıtmaları amaçlanmıştır.

Resimli gelinler ve askeri gelinlerin sonraki görünümünde Asya'nın yoksul ve baskı altında olan ülkelerinden gelen kadınların varlığı belirlemiştir. Konu hakkında Ji-Yeon Yuh (2022:68) resimli ve askeri gelinlerin farklı ve ortak yönlerini ele alarak şöyle bir açıklama yapmıştır:

“Resimli gelinler Japon sömürgesi altındaki Kore’den geliyordu ve aileleri fakirden nispeten varlıklıya kadar değişiyordu ve Kore yarımadasındaki şehir ve kasabalarda ikamet ediyorlardı. Japon yönetimi altında yaşamaktan hoşlanmamaları sebebiyle çoğunun güçlü milliyetçi duyguları vardı ve göç etmelerinin bir sebebi de buydu. Buna karşılık, askeri gelinlerin çoğu ABD’nin egemenliği altındaki ve ulusal bölünmüşlük yapısına sıkı sıkıya bağlı bir Güney Kore’den geliyordu. Çoğunlukla görece düşük gelirli bir geçmişe sahiptiler ve ABD askeri üslerine yakın bölgelerde ikamet etmekteydiler. Erkeklerle kıyasla düşük eğitim seviyelerine sahip olmaları ve yoksul yörelerden gelmeleri resimli ve askeri gelinlerin ortak noktaları olarak görülebilir.”

İlgili açıklamadan da okunduğu üzere resimli gelinler ve askeri gelinler farklı ve ortak noktaları olan tarihsel geçmişlere sahiptirler. Aslında her iki gelin türleri de kendi geçmişlerinden kaçmanın verdiği bir ruh haliyle göçe yeltenmişlerdir. Geçmişlerindeki zorluklar (ekonomik ve siyasi) onları izini bilmedikleri okyanus ötesine göç etmeye sevk etmiştir. Ayrıca Amerikalı Koreliler için de bulunmaz bir fırsat olmuştur. Çünkü kendi kültürlerinden ve ülkelerinden gelen bu gelin adaylarına adeta susamışlardır. Kadının hem değeri hem de değersizliği bu tarz evlilik göçlerinde açıkça ortaya çıkmıştır.

Asyalı kadınların Amerika’daki varlığı her ne kadar evlilik amacı gütsen de bu kadınların gittikleri yerde yaşadıkları zorluklar kadınların tam bir sömürü nesnesi haline geldiğini göstermektedir. Gittikleri yerde hem cinsel sömürüye hem de Amerikalılar tarafından ırkçı ayrımlara tabi tutulmuşlardır. Tüm bunlara rağmen 20. yy boyunca yüzbinlere varan resimli ve askeri gelin Amerika’ya göç etmiştir. Öyle ki 1965’ten sonra göç eden Koreli Amerikalıların tahminen yüzde 60’ı veya daha fazlası göçlerini bir askeri geline dayandırabilir (Yuh, 2022:69). Asyalıların bu şekilde artan sayılarına binaen Amerikalıların ırkçı söylemlerinde de değişimler olmuştur. Gary Y. Okihiro’nun kitabını değerlendiren David Yoo’nun da (1995) değindiği üzere Asyalılar hakkındaki klişeler "sarı tehlikeli hasarat"tan "model azınlık tehdidi"ne dönüşmüştür. Böylece beyaz-siyah ikili ayrımlarının yanına bir de Asyalıların bu tarz ırkçı sıfatları eklenmiştir.

Gerek posta siparişi gelinler gerekse resimli ve askeri gelinler olsun her birinin evliliği araçsallaştırarak uluslararası evlilik göçlerinin artmasını sağladıklarını söylemek gerekir. Çünkü birbirini tanımayan insanların farklı ülkelerden kişilerle evlenerek aile kurmaları evliliğin basitleşmesi ve ticari bir alışveriş şekline bürünmesine yol açmaktadır. Ayrıca sırf göç etmek için evlenip aile birleşimi hakkından yararlanmaya çalışmak aile kurumunun anlam olarak tahrif olmasına sebebiyet vermektedir. Bu tarz evlilikler zengin, varlıklı veya belirli avantajlara sahip erkeklerin daha yoksul ülkelerden gelin siparişi etmesi anlamına gelmektedir. Çünkü her iki tarafın çıkarına dayanan bir alışveriş şeklinde gerçekleştiğinden geleneksel evlilik anlayışına ters bir uygulama yaratmaktadır.

Bu ise evliliğin duygusal yönünü yok ederek onu para karşılığı satın alınan nesneye indirgemektedir. Nesne mertebesine inen her şey anlamını yitirmekte ve zamanla içi boşalmaktadır. Dolayısıyla evlilik meselesi bir alışveriş mantığına dönüşmektedir. Alışverişin kendisi alıp verme ve tüketme üzerine kurulduğundan uluslararası evlilikler basit bir ritüel halini almaktadır. Bu sebeple yukarıda bahsi geçen evlilik biçimleri hem evliliğin araçsallaşmasına hem de uluslararası evlilik göçlerinin artmasına sebep olmaktadır.

Bu tarz evliliklerin kökeninde daha önce de bahsedildiği üzere gelişmiş bir ülkeye göç etmek ve böylece refahı elde etme amacı yatmaktadır. Her ne kadar bu tarz evliliklerin ilk halleri sosyokültürel yapıyı koruma amacı gütsede sonrasında tamamen gelişmiş bir ülkeye göç etmek (aile birleşimi yoluyla) için evliliğin araç olarak kullanılması anlayışına dönüşmüştür. Tarihin göç seyri de hep gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru olduğundan uluslararası evlilik göçlerinin amacı da aynı doğrultuda işlemiştir. Gelişmiş ülkeler göçmenlere açık kapı politikası uygulamadığından dolayı göçmenler refaha ulaşmak adına her türlü yolu denemeye çalışmışlardır. Örneğin Çin Dışlama Yasası'nın (Chinese Exclusion Act) yürürlüğe girmesinin ardından birçok Çinli, Amerika Birleşik Devletleri'nde doğan Çinlilerin çocukları olduklarını iddia ederek "kağıttan oğullar" olarak giriş yapmayı başarmış, yine Japonlar 1907-1908 Centilmenler Anlaşması'ndaki hükümleri kullanarak resimli gelinleri getirmişlerdir (Kim (1977) ile Kikumura ve Kitano (1973)'dan akt. Glenn, 1986:17).

Bu sebeple evliliğin araç olarak kullanılıp asıl hedefe -refaha- ulaşılmaya çalışılması uluslararası evliliklerin temel amacı haline gelmeye başlamıştır. Hatta sırf bu yolla gelişmiş ülkeye girmek için son elli yılda *sahte evlilikler* çoğalmaya başlamıştır. Diğer bir deyişle gelişmiş devletlerin göç prosedürlerini delmek ve buralarda oturma hakkı elde etmek için sahte evlilikler yapılmaktadır (Tikka, 2021; Infantino, 2014; Viuhko et al., 2016; Benson and Charsley, 2015). Uluslararası evliliklerin araçsallaşmasını sağlayan en büyük etkenlerden birisi de hiç şüphesiz sahte evliliklerdir.

Sahte evlilik gelişmiş ülke vatandaşı birisiyle (genellikle para karşılığı) oturma hakkı amacıyla kağıt üzerinde evlilik yapılmasıdır (UK Government - Home Office, 2021: 5). Sahte evlilikte en az bir tarafın gelişmiş ülke oturma hakkı elde etmek için sahte bir evlilik gerçekleştirmesi ve böylece hükümet yasalarını atlatmaya çalışması söz konusu olmaktadır. Sahte evlilikler posta siparişi, resimli ve askeri gelin evliliklerinin daha profesyonel şekline bürünmüştür. Günümüzde özellikle Avrupa ülkelerine gitmek için binlerce sahte evlilik yapılmaktadır. Sahte evlilikler genellikle parasal değer karşılığında nikahın satılması şeklinde

gerçekleşmektedir. Gelişmiş ülke vatandaşıyla belli bir süre evli kalmak şartıyla para karşılığı nikah yapılarak oturma hakkına çalışılmaktadır. Sahte evliliklerin her zaman para karşılığı yapılmadığını ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Kim (2011) Kuzey Koreli, Çinli ve Moğol kadınların kendilerine maddi ve yasal güvence sağlayan Güney Koreli erkeklerle çoğunlukla sahte evlilikler yaparak oturma hakkını ifade etmiştir. Yine Chen (2015) seks işçiliği yapmak için Çinli göçmen kadınların Tayvanlı erkeklerle kağıt üzerinde sahte evlilik yaparak oturma hakkından bahsetmiştir. Bu araştırmalarda öne çıkan iki özellikten birisi kadınların sınır ülkelerin erkekleriyle evlilik yapması, diğeri ise sahte evlilik yapan kadınların nikah yaptığı kişiye para ödememesidir. Günümüzdeki haliyle ise sahte evlilik daha çok gelişmiş Avrupa ülkelerinden oturma hakkı amacıyla erkeklerin gelişmiş ülke vatandaşı kadına belli bir miktar para ödeyerek nikahı satın alması şeklinde gerçekleşmektedir. Nitekim Tikka (2021) yaptığı araştırmada Avrupa Birliği ülkelerine sahte evlilik yaparak gelen göçmenlerin ekseriyetle erkek olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla sahte evlilikler kültürel farklılığın olduğu uzak iki ülke vatandaşı arasında yapıldığı takdirde (özellikle Avrupa ülkeleri ve Amerika'ya olan evlilik göçleri kastedilmektedir) göçün öznesi kadınlardan erkeklere kaymaktadır.

Resimli ve askeri gelin evlilikleri yirminci yüzyılın evlilik tarzları olarak tarihe geçmiştir. Posta siparişi gelin evlilikleri ise günümüzde internet ortamındaki çöpçatan sitelerinin farklı bir versiyonuna dönüşmüştür. Sahte evliliklerse halen aktif bir şekilde gelişmiş ülkeye girmenin anahtarı olarak kullanılmaktadır. Sonuç olarak gerek posta siparişi gelin evlilikleri gerekse sahte evliliklerin benzer amaca hizmet ettiğini söylemek gerekir. Her ikisi de refaha kavuşmanın anahtarı olarak görüldüğünden evliliğin araçsallaşması kaçınılmaz olmaktadır. Araçsallaştırılan şeylerin icrası basit olduğundan bu tarz evliliklerin uzak mesafe uluslararası evlilik göçlerini fazlasıyla kolaylaştırdığı ve artırdığı söylenebilir.

Son olarak bahsi geçen evlilik tarzlarıyla ilgili sürdürülebilirlik mevzusunu tartışmaya açmak gerekir. Bu tarz evlilikler karşılıklı çıkara dayalı rasyonel zeminde gerçekleştiğinden ömürleri uzun olmamaktadır. Ayrıca günümüz uluslararası evliliklerde posta siparişi gelin evlilikleri ve sahte evlilikler genellikle gelişmiş ülkenin yerli vatandaşıyla yabancı birinin birlikteliğine dayanmaktadır. Dolayısıyla bu tarz evliliklerin daha çok farklı kültürler arasında yapıldığını söylemek gerekir. Bu sebeple evliliğin araç olarak kullanıldığı uluslararası evliliklerin sürdürülebilirliğini anlamak için yerli-yerli ve yerli-yabancı arasındaki evliliklerin karşılaştırılmasını yapmak gerekir.

Sürdürebilirlik açısından sahte evliliklerin akıbeti bilindiği için bu tarz evliliklerin boşanmalarla sonuçlandığını söylemek yeterlidir. Çünkü tamamen çıkara dayalı evliliklerin sağlıklı bir aile kurmayla sonuçlanmasını beklemek beyhude bir düşüncedir. Dolayısıyla parayla satın alınan nikahların neredeyse hepsinin boşanmayla sonuçlandığı söylenebilir. Gelişmiş ülke oturumunu elde eden kişinin hemen boşanma yoluna gitmesi kaçınılmaz olmaktadır. Yani çıkarın bitmesi ile evliliğin bitmesi aynı ana denk gelmektedir.

Konuyla alakalı olarak aynı ve farklı etnik gruplar arasında yapılan evlilikleri inceleyen bazı çalışmaları incelediğimizde benzer sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Ryabov ve Zhang (2019) iki farklı anket sonuçlarını analiz ettikleri bir araştırmada uluslararası evliliklerde aynı ve farklı etnik kimlikler arasındaki boşanma oranlarını homogami ve yakınsama teorilerine dayanarak incelemişlerdir. İlgili araştırmanın sonuçlarına göre evliliğin bozulmasını etkilediği bilinen sosyo-demografik faktörler (ırk-etnik köken, gelir, eğitim, yaş gibi) hesaba katıldıktan sonra bile, yerli ülke vatandaşı-yabancı arasında yapılan evliliklerin süresi iki yerli arasında yapılan evliliklerin süresinden daha kısa olduğu ve yerli-yabancı evliliklerinin yerli-yerli evliliklerine göre daha istikrarsız olduğu ortaya çıkarılmıştır. Yine aynı araştırmada ABD doğumlu vatandaşlarla bazı yabancı uyruklular arasında yapılan evliliklerin oturum elde etmek amaçlı yapıldığından bahsedilmiştir. ABD'de yasal ikamet elde etmek için evliliği bir strateji olarak kullanan bu gibi evlilik göçmenlerinin diğer uluslararası evliliklere nazaran boşanmaya daha yatkın oldukları bulunmuştur. Iris Sportel'in (2016) ulusötesi ailelerde boşanma üzerine yazdığı kitabında da bu konu tartışılmıştır. Sportel bazı araştırma sonuçlarını (Van Huis ve Steenhof ile Kalmijn'in çalışmaları) ele alarak uluslararası evliliklerde boşanma oranlarıyla ilgili birkaç istatistiği paylaşmıştır. Sportel (2016:4-8), ilgili araştırma sonuçlarına dayanarak Hollandalı ile Batılı olmayan birinden oluşan çiftlerin Hollandalı-Hollandalı çiftlere göre çok daha yüksek boşanma riskine sahip olduğundan ve Hollandalı ile Batılı olmayan yabancılar (Faslı ve Mısırlılar dahil) arasındaki evliliklerin yaklaşık %55'den fazlasının boşanmayla sonuçlandığından bahsetmiştir. Ayrıca Hollandalı kadınlar ile Batılı olmayan erkekler arasındaki boşanma oranının, Hollandalı erkeklerle Batılı olmayan kadınlar arasındaki boşanma oranından daha yüksek (yaklaşık %10) olduğunu da belirtmek gerekir. Yani yabancı eşin ve göç eden tarafın erkek olması durumunda boşanma oranı daha da artmaktadır.

Yukarıdaki araştırma sonuçlarından da okunduğu üzere yerli-yerli arasında yapılan evliliklerle yerli-yabancı arasında yapılan evliliklerin boşanma oranı farklılık göstermektedir. Genellikle farklı etnik kimlikler/kültürler arasında yapılan evliliklerde boşanmalar çok daha fazla olmaktadır. Bunun sebeplerini

birkaç noktaya dayandırabiliriz. Birincisi uzak mesafe uluslararası evliliklerin çoğu gelişmiş ülkede oturma elde etmek amacıyla yapıldığından farklı kültürler arasında yapılan evlilikler sonucunda sağlıklı bir aile kurulamamaktadır. Uzak mesafe uluslararası evlilik göçünün genel amacı refahı elde etmek ve bu amaca ulaşmak için kullanılan araç ise evlilik olmaktadır. Araçsallaştırılan evlilik anlayışı farklı kültürler arasında kurulan birliktelikleri kısa süre içerisinde zedelemektedir. İkinci olarak küreselleşme her ne kadar kültürlerarasında yoğun etkileşime sebep olsa da halen farklı kültürler arasında ortak bir anlayış geliştirilememiştir. Bireyselleşmiş bir Avrupa ve Amerika insanı ile aile kurma yoluyla bireyselliği baskı altına almaya çalışan Asya ve Afrika insanı arasında ortak bir anlayışın olmaması uzak mesafe uluslararası evliliklerin çoğunun boşanmayla sonuçlanmasına sebep olmaktadır.

3. DANİMARKA’NIN GÖÇ VE GÖÇMEN POLİTİKASI

Danimarka hükümeti özellikle 1960’lardan sonra göçmenlerin akıbeti üzerine düşünmeye başlamıştır. Çünkü bu tarihlerden sonra özellikle üçüncü dünya ülkelerindeki sorunlar ve işgücü açığını kapatmak sebebiyle göçmen almaya başlamıştır. 1973 Petrol Krizi, 1980-88 Körfez Savaşı gibi olaylar Batıya doğru göçü tetiklemiştir. Ayrıca işgücü ihtiyacı da aynı şekilde dışarıdan göçmen alınmasının önünü açmıştır. Tüm bu sebepler Danimarka’nın göç, göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları üzerine politika üretmesine sebep olmuştur.

Danimarka’ya 1960’larda endüstriyel işgücü kıtlığı sebebiyle özellikle Türkiye, Pakistan ve Yugoslavya’dan işçi göçü, 1970’lerden sonra ise Şili ve Güneydoğu Asya’dan sığınmacı göçü olmuştur (European Commission, 2024). Fakat 1980’lere kadar Danimarka bir göçmen ülkesi haline gelmemiştir. Çünkü bu süreçlerde gelen işçi göçlerine geçici gözüyle bakılmıştır. Belirli bir süre çalıştıktan sonra gidecekleri tahmin edildiğinden düzenli bir göç ve entegrasyon politikası geliştirilmemiştir. Bu sebeple ilk Göç Yasası (Immigration Act) 1983 tarihinde çıkarılmıştır (Delage vd., 2023: 14). Bu yasa gayet liberal bir yasa olmakla birlikte 1990’ların sonlarına doğru artan göçmenlerin durumuna ilişkin daha sıkı politikalar geliştirilmesi gerektiği gündeme geldiğinden 1990’lar ve 2000’lerin başından itibaren birçok kez değiştirilmiştir. Danimarka göçmenlerin kalıcılığını ve artan sayısını fark ettikten sonra göç ve entegrasyon politikalarını sürekli sıkılaştırarak günümüze değin bu tutumunu devam ettirmiştir.

Danimarka günümüzde halen homojen yapısını korumaktadır. Lakin tüm engellemelere rağmen göçmen sayısı da giderek artmaktadır. DET Nationale’ın 1 Ocak 2024 tarihli verilerine göre yaklaşık 6 milyon nüfusun % 84,2’sini Danimarkalı yerliler oluşturmaktadır. Danimarka’da toplam 943.066 göçmen ve

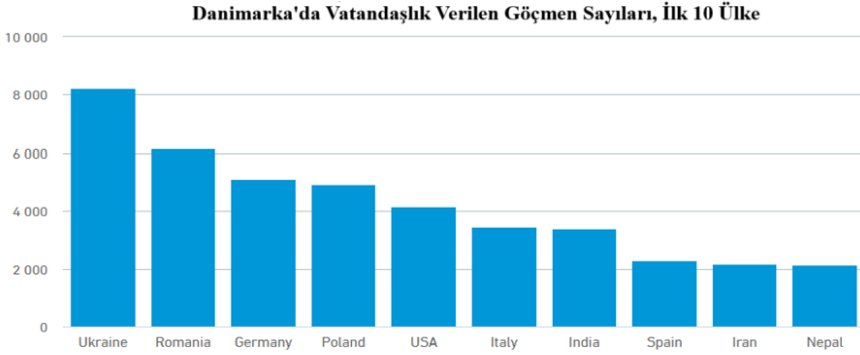
göçmen soyundan gelen kişi bulunmaktadır. Bu sayı toplam nüfusun %15,8'ine tekabül etmektedir. 600.531 kişi Batı dışı ülkelerden gelmektedir ve bunların %5 orana tekabül eden 298.109'u MENAPT (Middle East, North Africa, Pakistan and Turkey) ülkelerinden gelmektedir. Batı dışı göçmenler içerisinde en büyük grubu ise Türkler oluşturmaktadır (yaklaşık 70 bin).

Danimarka göçe dair iki şekilde politika geliştirmektedir. Birincisi göç politikası, ikincisi ise entegrasyon politikasıdır. Birisi göçmen gelmeden önce diğeri göçmen ülkeye yerleştikten sonra alınan önlemleri ve yerine getirilmesi gereken prosedürleri ifade etmektedir. İlk olarak şunu belirtmek gerekir ki Danimarka hem göç hem de entegrasyon politikalarında oldukça sert ve ağır kurallara sahiptir. Bunun sebebi homojen Danimarka halkının yapısını bozmamak ve refah devletini korumak için göçün önüne geçmektir. Bu anlamda, Danimarkalıların bağlı olduğu ulusal homojenliğin etnik olmaktan ziyade siyasi, kültürel ve ahlaki temellere dayandığı söylenebilir. Bu nedenle Danimarka göçü kısıtlamaya ve yeni gelenlere güçlü bir entegrasyon programı uygulamaya karar vermiştir.

Danimarka Yabancılar Kanunu'na (Aliens Act, 2013) göre Finlandiya, İzlanda, Norveç ve İsveç vatandaşları özel izin almadan Danimarka'ya girebilir ve burada kalabilirler. Bu konuda İskandinav ülkelerinin kendi aralarında bir ayrıcalıkları bulunmaktadır. Avrupa Birliği Üye Devleti olan bir ülkenin vatandaşı olan yabancılar ise giriş tarihlerinden itibaren üç aya kadar Danimarka'da kalabilirler. Bunların dışındaki üçüncü ülkelere gelen kişiler de (third-country nationals) yine üç aya kadar (girişten önce pasaportlarını veya diğer seyahat belgelerini vize ile onaylatmaları şartıyla) Danimarka'da kalabilirler. Fakat Danimarka üçüncü ülkelere gelen göçmenlere karşı çok daha sert politikalar geliştirmiştir. Her ne kadar kanunda 'üç aya kadar kalabilir' ibaresi bulunsun da kişilere vize verme konusunda oldukça sınırlı davranılmaktadır. Çünkü Danimarka göçmenler arasında ayrım yaparak ülkeye almaktadır.

Bu bağlamda Danimarka hükümeti AB kategorilerinden farklı terimler kullanmaktadır. Bir kişinin Danimarka pasaportuna sahip olması o kişinin "Danimarkalı" olması anlamına gelmemektedir. Kişinin Danimarkalı olarak adlandırılabilmesi için Danimarka vatandaşı olan ve Danimarka'da doğan en az bir ebeveyne sahip olması gerekmektedir. Bunun dışında kalan herkes 'göçmen' ya da 'torun' olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca göçmenler menşé ülkelere göre Batılı ve Batılı olmayan olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. European Commission'a (2024) göre 2021 yılında Danimarka Göç ve Entegrasyon Bakanlığı, özellikle Afrika ve Orta Doğu'dan gelen Müslüman göçmenlere atıfta

bulunan MENAPT (Middle East, North Africa, Pakistan and Turkey) adlı yeni bir istatistiksel kategori oluşturmuştur. MENAPT özellikle Suriye, Kuveyt, Libya, Suudi Arabistan, Lübnan, Somali, Irak, Katar, Sudan, Bahreyn, Cibuti, Ürdün, Cezayir, Birleşik Arap Emirlikleri, Tunus, Mısır, Fas, İran, Yemen, Moritanya, Umman, Afganistan, Pakistan ve Türkiye gibi Müslüman ülkelerden gelen göçmenlere atıfta bulunmaktadır. Bu kategori altında bulunan ülke vatandaşlarına ayrı muamele yapılmakta ve daha fazla tedbir uygulanmaktadır. Açıkçası vatandaşlık verilen ülkeler arasında da bu ülkelerden gelen göçmenlerin sayısı oldukça azdır.

Kaynak: Statistics Denmark, 2023

Şekil 3.1. Vatandaşlık Yoluyla Danimarka'ya Göç İstatistiği

Yukarıdaki istatistiğe bakıldığında MENAPT ülkelerinden neredeyse hiçbiri vatandaşlık verilen ülke sıralamasında bulunmamaktadır. En fazla vatandaşlık verilen ülkelerin daha çok Batılı ülkeler ve Amerika olduğu anlaşılmaktadır. Dikkat edilirse Danimarka vatandaşlık verme konusunda açık bir ayırım yapmakta ve kişileri ülkeye kabul ederken ve vatandaşlık verirken Batılı-Batılı olmayan ayırımı yapmaktadır. Ukrayna'dan gelen göçmenlere daha fazla vatandaşlık hakkı tanınmasının sebebi ise Danimarka Parlamentosunun Rusya-Ukrayna arasındaki savaş sebebiyle yerlerinden edilen kişilere geçici ikamet sağlamayı amaçlayan özel bir yasayı kabul etmesidir. Kanun 17 Mart 2022'de yürürlüğe girmiştir. Statistics Denmark'ın 2023 verilerine göre 2021 yılında yabancılara verilen vatandaşlık sayısı 57.922 iken 2022 yılında bu sayı 103.042'ye çıkmıştır. Bunun sebebi ise savaşın patlak vermesidir. Bu oranlara bakıldığında sığınmacı ve mülteci konusunda da Danimarka ayırım yapmaktadır. Üçüncü ülkelerden gelen daha fazla mülteci ve sığınmacı olmasına rağmen Ukrayna'dan gelenlere öncelik tanınmış ve daha fazla vatandaşlık hakkı verilmiştir.

Bu minvalde Danimarka'nın göçmenlere yönelik Batılı-Batılı olmayan ayrımını temellendiren özel politikaların ve anlaşmaların olduğunu bilmek gerekir. Konu hakkında Delage vd.'nin (2023: 9-10) yaptığı çalışma önemli bilgiler vermektedir. İlgili çalışmaya göre Danimarka Avrupa Birliği, Schengen bölgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) bir üyesi olmasına rağmen kendine özgü benzersiz bir politika geliştirebilmiştir. Bu doğrultuda Danimarkalılar 2 Haziran 1992'de Maastricht Antlaşması'nı (%50,7 oranında) reddettikleri ilk referandumun ardından 1993 yılında aynı anlaşma hakkında yapılan referandumla Avrupa hukukundan bir dizi istisna elde etmişlerdir. Maastricht Antlaşması'ndan elde edilen istisnalar Avrupa Birliği'nin ceza adaleti ve içişleri sisteminin çoğundan muaf olma, göç ve iltica politikalarının tabi olduğu adalet ve içişleri ile ilgili AB düzenlemelerinin ve direktiflerinin dışında kalabilme ile ilgili olmuştur. Böylece Danimarka, üçüncü ülke vatandaşlarına yasal olarak kendi kurallarına göre muamele edebilme yetkisini elde etmiştir.

Danimarka'nın sıkı göç politikaları hemen hemen her hükümet tarafından benimsenmektedir. Sıkı göç politikalarını uygulayan partiler halk tarafından desteklenerek başa getirilmektedir. Örneğin Danimarka Halk Partisi (Dansk Folkeparti) popülistlerinin baskısı altında sağcı hükümet tarafından başlatılan yeni göç politikası 2019'da iktidara döndüklerinde Sosyal Demokratlar tarafından benimsenmiştir (McManus ve Falkenbach, 2022; Orhan, 2024). Bu sebeple sol eğilimli Sosyal Demokrat Parti 2022'de, 2019'dan bile daha rahat bir şekilde yeniden seçilmiştir. Dikkat edilirse sağ ve sol eğilimli partiler göçmenlere karşı benzer politik tavrı takınmaktadırlar. Çünkü Danimarkalılara göre refah devletini korumanın başka bir yolu bulunmamaktadır.

Danimarka hükümeti genellikle iki çeşit göç tipi için politika geliştirmeye çalışmaktadır. Birisi sığınmacı ve mülteciler için diğeri aile birleşimi yapan göçmenler için. Bu iki göç tipinin önemli olmasının sebebi her ikisinin zorunlu sebeplere dayanmasıdır. Diğer göç tipleri engellenebilmekle beraber bu göç tiplerinin engellenebilmesi için sağlam politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Çünkü iltica hakkı ve mültecilik uluslararası anlaşmalarla korunmakta, evlilik göçü ise aile birleşimi için zorunlu sebepler sunmaktadır.

a-) Sığınmacı ve Mülteci İçin Uygulamalar

Ministry of Immigration and Integration'ın OECD'ye sunduğu 2023 raporuna göre Danimarka dört farklı mülteci grubuna oturma izni verebilmektedir.

Sözleşme Mültecileri: Birleşmiş Milletler Mülteci Sözleşmesi'ne göre, mülteci, 'ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba üyelik veya siyasi görüş

nedeniyle zulme uğrama korkusu nedeniyle' şu anda menşe ülkesinin dışında bulunanlar.

Koruma statüsüne sahip mülteciler: Danimarka onayladığı uluslararası sözleşmelere uymak için zorunlu olan durumlarda koruma sağlar. Bu nedenle, bireysel durumları nedeniyle menşe ülkelerine geri dönmeleri halinde ölüm cezası, işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza riskiyle karşı karşıya kalan sığınmacılara oturma izni verilebilmektedir.

Geçici ikincil koruma statüsüne sahip mülteciler: Ayrıca, bireysel durumları nedeniyle değil, menşe ülkelerinde sivillere yönelik rastgele şiddet ve saldırılarla karakterize edilen özellikle vahim bir durum nedeniyle, menşe ülkelerine geri dönmeleri halinde ölüm cezası, işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza riskiyle karşı karşıya kalan sığınmacılara oturma izni verilebilmektedir.

Kota mültecileri: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) veya benzer bir uluslararası kuruluşla işbirliği içinde Danimarka'ya yerleştirilen yabancılar. Kota mültecisi olarak oturma izni, Danimarka'ya sığınmacı olarak girmiş olmaları durumunda, Danimarka Göçmenlik Yasası hükümlerinden biri uyarınca oturma izni almak için temel ilkelere uyduğu varsayılabilir. kişilere verilir.

Danimarka yukarıda sayılan mültecileri belli sayılarda kabul etmektedir. Fakat bu kabuller sıkı denetimlerden geçmektedir. Örneğin kota mültecileri söz konusu olduğunda, Danimarka'ya yerleştirilecek olan mülteciler, genel bir kural olarak, UNHCR mültecileri arasından seçilmektedir. Kota mültecileri dahil her türlü mültecinin oturma izni alıp almayacağı ise Danimarka Göçmenlik Dairesi (Udlændingestyrelsen) tarafından değerlendirilmektedir.

Daha önce bahsedildiği üzere Danimarka göçmen ve mülteciler hakkında kendi politikasını oluşturarak AB kuralları dışında bir yol izlemektedir. Bu sebeple sığınmacı ve mültecilerin kendi ülkelerine alınmasında bir dizi prosedür ileri sürmektedir. 3 Haziran 2021'de Danimarka Parlamentosu, sığınmacıların sığınma başvurularının işlenmesi ve ardından üçüncü ülkelerde koruma için transfer edilmesi olasılığını getiren bir yasayı kabul etmiştir (Ministry of Immigration and Integration, 2022:82). Transfer planı ancak Danimarka üçüncü bir ülke ile bir anlaşma sağladığında yürürlüğe girmektedir. Danimarka mülteci ve sığınmacıları kendi ülkesine almamak için üçüncü ülkeleri devreye sokarak ve bu ülkelerle yaptığı anlaşmalarla mülteci ve sığınmacılara garanti sağlayarak özel çaba sarf etmektedir. Ayrıca transfer edilen ülkelerde mülteci ve sığınmacıların durumu anlaşmanın gereklerine uygun olarak bağımsız bir izleme mekanizması tarafından kontrol edilmektedir. Fakat bu yasa Ukrayna için geçerli olmayıp daha

ziyade MENAPT ülkelerinden gelenlere uygulanmaktadır. Danimarka bu konuda 2022 yılında Ukrayna'ya özel bir yasa çıkarmıştır. Ukrayna vatandaşları rahat bir şekilde mülteci ve sığınmacı olarak Danimarka'ya başvurabilmektedir. Ayrıca Danimarka ülkesine aldığı mülteci ve sığınmacılara geçici oturma izni vermektedir. Vatandaşlık verilmesi ise çok daha zor süreçlerden geçmektedir. Genellikle üçüncü ülkelerden gelenlere vatandaşlık verilmeyip geçici oturma verilerek geçirilmektedir. Mülteci ve sığınmacıların geldikleri ülkelerde tehlike kalkınca tekrar geri gönderme meselesi gündeme gelmektedir.

b-) Aile Birleşimi İçin Uygulamalar

Denmark Ministry of Immigration and Integration'ın belirlemelerine göre Danimarka aile birleşimi için eşler ve birlikte yaşayanlara, 15 yaşın altındaki çocuklara ve 15 yaşından büyük çocuklar da dahil olmak üzere diğer aile üyelerine oturma izni verebilmektedir. Verilen izin uzatma imkanı olan sınırlı süreyle kısıtlıdır. Pek tabi bu kişilerden belirli şartları taşımaları istenmektedir.

Yabancı uyruklu kişiler, Danimarka'da ikamet eden bir eşleri veya birlikte yaşadıkları kişiler varsa Danimarka'da oturma izni alabilirler. Ancak, başvuru sahibi, başvuru sahibinin eşi/partneri belirli şartları karşılamalıdır. Her ikisinin birlikte taşınması ve aynı zamanda her iki tarafın ayrı ayrı taşınması gereken şartlar bulunmaktadır. Danimarka'daki tarafın aile birleşimine hak kazanabilmesi için Danimarka/İskandinav vatandaşı, son üç yıldan uzun süredir daimi oturma iznine sahip bir yabancı veya sözleşme mültecisi, koruma statüsüne sahip mülteci veya kota mültecisinden birisi olması gerekir. Bu kişilerin eşleri/partnerleri veya diğer aile üyeleri aile birleşimi için başvurma hakkına sahiptirler. Başvuru şartları Denmark Ministry of Immigration and Integration (2023) ve The Danish Immigration Service (2024) verileri dikkate alınarak aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

Başvuru sahibi ve başvuru sahibinin eşi/partneri ile ilgili şartlar (her iki tarafı ilgilendiren):

- Evliliğin yasal olarak geçerli olması gerekmektedir.
- Evlilik veya birlikte yaşama gönüllü olarak yapılmış olmalıdır.
- Sırf oturma almak için evlilik veya birlikte yaşama olmamalıdır (sahte evlilikleri önlemek için).
- En az 24 yaşında olunması gerekmektedir.

- Entegrasyon şartlarının sağlanması gerekmektedir (6 koşuldan 4'ünün karşılanması gerekir. Koşullardan 3'ü başvuru sahibine, 3'ü ise Danimarka'daki eş/partnere aittir).
- Evliliğin Danimarka yasalarına göre geçerli olması gerekir (eğer Danimarka dışında resmi evlilik yapılmışsa Danimarka'da tanınması için başvuru gerekli)
- Ortak bir konutta uzun süreli (en az 18 ay) kalıcı olarak birlikte yaşamaları gereklidir.
- Başvuru sahibinin eşi/ partneri Danimarka'da sürekli olarak ikamet etmelidir.
- Taraflar başvuranın dil öğrenimine ve entegrasyona aktif olarak katılacağını taahhüt etmelidir.

Başvuru sahibi ile ilgili şartlar:

- Başvuru sahibinin Danimarka'da en az bir kez yasal olarak kalmış olması gerekir.
- Entegrasyon şartlarından başvurana ait kısmı yerine getirmesi gerekir.⁵
- Dancada iki dil testinin başarılı bir şekilde geçilmesi gerekir.⁶

Danimarka'daki eşin/partnerin karşılaması gereken şartlar:

- Danimarka'da aileden bağımsız bir ikamette yaşaması gerekir.
- İkametin konut ihtiyaç listesinde belirtilen herhangi getto tarzında bir bölgede olmaması gerekir.
- Son üç yıl içinde sosyal yardım türlerinden yararlanmamış olması gerekir.

⁵ Normalde başvuran ve Danimarka'daki eş/partneri toplu olarak entegrasyonla ilgili 6 koşuldan 4'ünü karşılaması gerekir. Koşullardan 3'ü başvuru sahibi, 3'ü ise Danimarka'daki eş/partner için geçerlidir. Örneğin eş/partner kendisi için geçerli olan 3 koşulun tamamını karşılıyorsa, başvuranın koşullardan yalnızca birini karşılaması yeterlidir. Öte yandan, eş/partner yalnızca 1 koşulu karşılıyorsa, başvuran 3 şartın hepsini karşılaması gerekir. Başvuran için gerekli 3 entegrasyon şartı: Prøve i Dansk1'i veya B1 seviyesinde bir İngilizce dil sınavını geçmek, son 5 yılın en az 3'ünde haftada en az 30 saatlik ortalama çalışmayla tam zamanlı çalışmak, en az 1 yıllık yükseköğrenim eğitimini tamamlamış olmak.

⁶ Kişi aile birleşimi için onay ve oturma izni aldıktan sonra öncelikle en az A1 seviyesinde dil testini, daha sonra ise A2 veya daha yüksek bir Danimarkaca sınavını geçmesi gerekir.

- Mali garanti teminatı vermesi gerekir.⁷
- Aile içi şiddetten hüküm giymemesi gerekir.
- Entegrasyon şartlarından eşe/partnere ait kısmın yerine getirilmesi gerekir.⁸

Yukarıdaki şartların yerine getirilmesi durumunda evlilik göçmenine aile birleşimi için geçici oturum verilebilmektedir. Geçici oturumun verilip verilmeyeceğinin cevabı ise en az 7 ay sonra alınmaktadır. Her ne kadar en az yedi ay süre biçilse de bu yedi aylık süre genellikle bir buçuk iki yıldan az olmamaktadır. Ayrıca başvuru şartları sağlansa bile kişi eğer MENAPT ülkelerinden birinden başvurmuşsa farklı bir mazeret bulunarak göçmen ofisi tarafından reddedilmektedir. Reddedilen başvurunun tekrar baştan yapılması gerekmektedir. Yani süreç başa dönmektedir. Dolayısıyla eğer MENAPT ülkelerinden başvuru yapılmışsa kişinin aile birleşimi amaçlı oturum alması aşırı derecede zorlu süreçlerden geçmektedir.

Bu yorucu ve zorlu süreci bilen evlilik göçmenleri genellikle bir AB ülkesinde (daha çok Almanya ve İsveç) belli bir süre ikamet ettikten sonra oturum için Danimarka'ya oturum almak için başvurumaktadırlar. Bu yöntemin seçilmesinin sebebi ise oturum için AB kurallarına tabi olmaktır. Eşler belli bir süre -örneğin İsveç'te veya Almanya'da- aynı adreste ikamet ettikten sonra Danimarka'ya aile birleşimi amaçlı oturum alma başvurusu yapmaktadır. AB kurallarıyla başvurmak evlilik göçmenleri için birçok avantaj sağlamaktadır. Her şeyden önce eğer gerçek bir evlilik olduğu kanıtlanırsa Danimarka'ya yapılan aile birleşimi başvurusu kısa süre içinde (3 ay) sonuçlanmaktadır. Oysa AB ülkeleri dışında üçüncü bir ülkeden (örneğin Türkiye'den) aile birleşimi amaçlı oturum için başvurulursa başvurunun sonuçlanması en az iki-üç yıl sürmektedir. Bununla birlikte ilk etapta farklı mazeretler ileri sürülerek büyük olasılıkla başvuru reddedilmektedir. Ayrıca AB kurallarına göre oturum başvurusu yapılırsa oturum

⁷ Başvuru sahibinin eşi/partneri 113.823,30 DKK (2024 yılı için) mali garanti parası hesapta tutması gerekmektedir. Bu para başvurana verilecek sosyal yardımlar için garanti sağlamak amacıyla. Entegrasyon şartları sağlandıkça bu hesapta tutulması gereken miktar da azalmaktadır.

⁸ Normalde başvuran ve başvuranın Danimarka'daki eşi/partneri toplu olarak entegrasyonla ilgili 6 koşuldan 4'ünü karşılaması gerekir. Koşullardan 3'ü başvuru sahibi, 3'ü ise Danimarka'daki eş/partner için geçerlidir. Danimarka'daki eş/partner tarafından en az bir şartın yerine getirilmesi zorunludur. Danimarka'daki eş/partner için gerekli 3 entegrasyon şartı: Prove i Dansk 3'ü geçmiş olmak, en az 5 yıl tam zamanlı çalışmış olmak, en az 6 yıllık eğitimi tamamlamış olmak (6 yıllık eğitimin en az 1 yılının tam zamanlı bir ortaokula (10. sınıf üstü) kaydolması gerekmektedir).

için başvuru ücretinden (8.577 DKK) ve mali teminattan (2024 yılı için 113.823,30 DKK) muaf olunmaktadır. Tüm bu sebepler evlilik göçmenlerini Danimarka dışındaki bir AB ülkesine yerleşmeye ve burada belli bir süre ikamet ettikten sonra oturum başvurusu yapmaya zorlamaktadır.

Tabi AB kurallarına göre aile birleşimi yapılabilmesi için Danimarka'daki eşin/partnerin bazı şartları sağlaması gerekmektedir. Danimarka'daki eş/partnerin diğer bir AB ülkesinde fiili ve gerçek bir ikamet sahibi olması, AB ülkelerinde serbest dolaşım hakkına sahip olması, başvuranla birlikte belli bir süre diğer AB ülkesinde ikamet etmesi gerekmektedir.

c-) Entegrasyon Uygulamaları:

Yukarıda bahsi geçen şartlar sağlandıktan sonra Danimarka'ya gelen sığınmacı, mülteci ve göçmenlere ilk olarak geçici oturum izni verilmektedir. Bu süre boyunca entegrasyon şartlarının sağlanması ve bazı ek şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. 8 yıl boyunca geçici ikamet eden kişiler çalışma ve diğer entegrasyon şartlarını sağladıkları takdirde kalıcı oturum izni için başvurabilmektedirler. Bazı ek şartları sağlayan kişiler ise bu süreyi 4 yıla düşürebilmektedirler.

İlk olarak entegrasyon şartlarından bahsetmek gerekir. 1 Ocak 1999'da kabul edilen ve en son hali 08/06/2016 tarihinde güncellenen Danimarka Entegrasyon Yasası (Integrationsloven) entegrasyon sorumluluğunu belediyelere devretmiştir. Göçmenlerin kayıtlı oldukları belediyeler kişilerin entegrasyon kurslarını düzenlemekte ve uygulamaktadır.

Det Nationale entegrasyon barometresine göre Danimarka'nın Batılı olmayan göçmenler ve torunlarına dair dokuz farklı hedefi bulunmaktadır. Her yıl bu hedeflerin ne kadarının gerçekleştiğine dair raporlar yayınlanmaktadır. 2022 yılındaki bu entegrasyon hedefleri aşağıda verilmiştir.

1- Çalışma: Batılı olmayan göçmen ve torunlarının 2022'de istihdam oranı %66 ve Danimarka kökenlilerle istihdam farkı %17'dir.

2- Eğitim: Yazılı Danca ve matematik destekli 9. sınıf final sınavından 2 veya daha yüksek not alan Batı kökenli olmayan göçmenlerin (0-12 yaş arası gelenler) 2023'teki oranı %87'dir. En az bir Danimarka gençlik eğitimi tamamlamış olan 20-24 yaş arası Batı kökenli olmayan göçmenlerin (0-12 yaş arası olarak gelenler) oranı %72, Danimarka'da bir yükseköğretim programını tamamlamış olan 25-39 yaş arası Batı kökenli olmayan göçmenlerin (0-12 yaş arası göçmenler) oranı %45'tir.

3- Danca Bilgisi: 9. sınıf sözlü Danca ve yazım sınavından 2 veya daha yüksek not alan Batı kökenli olmayan göçmenlerin (0-12 yaş arası gelenler) oranı %72, Entegrasyon Yasası programı kapsamındaki kurs katılımcılarının, Danimarka eğitimine başladıktan sonraki 5 yıl içinde Danca sınavını geçenlerin oranı %65'tir.

4- Vatandaşlık Bilinci: Bir derneğe üye olan Batılı olmayan göçmenlerin ve onların soyundan gelenlerin oranı %47, siyasi olarak aktif olan Batılı olmayan göçmenler ve onların soyundan gelenlerin oranı %62'dir.

5- Eşit Muamele: Etnik kökenleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalan Batılı olmayan göçmenler ve onların soyundan gelenlerin oranı %45'tir.

6- Kendi Kaderini Tayin Etme: 18-29 yaş arası Batılı olmayan göçmenler ve onların soyundan gelenlerden eş veya sevgili seçiminde aile baskısı altında kısıtlananların oranı %17, eğitim ve arkadaş seçimi açısından özgürlükleri ve kendi kaderini tayin etme hakları aileleri tarafından kısıtlananların oranı %5, cinsiyet eşitliğini kabul etmeyenlerin oranı %3'tür.

7- Kamu Yardımları: Batılı olmayan göçmenler ve onların soyundan gelenler ile Danimarka kökenliler arasında (16-66 yaş arası) tam zamanlı kamu yardımı alanlar arasındaki fark %7, bu göçmenler ve torunlarının kamu yardımlarından yararlanma oranı %25'tir.

8- Hassas Yerleşim Alanları: Gettolaşan paralel toplumların sayısı 12'dir.

9- Suç: Ceza gerektiren suçlardan hüküm giyen 15-29 yaş arası Batılı olmayan göçmen ve onların soyundan gelen erkeklerin oranı %3,2 iken Danimarka kökenlilerde bu oran %1,1'dir.

Kalıcı oturma alabilmenin şartları:

Denmark Ministry of Immigration and Integration'ın (2023) raporuna göre kalıcı oturma almak için göçmenlerin bir takım şartları yerine getirmesi gerekmektedir. Bu şartlar aşağıdaki zorunlulukları içermektedir.

- 18 yaşından büyük olmak.
- Halihazırda sahip olunan süreli oturma izninin iptali için bir gerekçe olmaması.
- Danimarka'da en az sekiz yıldır yasal olarak ikamet etmek. Yurtdışında belirli kalış türleri bu süreye dahil edilebilir. Bununla

birlikte, başvuru sahibi diğer tüm temel gereklilikleri ve dört ek şartın⁹ tümünü karşılıyorsa, Danimarka'da dört yıllık yasal ikamet yeterli olmaktadır.

- Belirli suçlardan hüküm giymemek.
- Kamu kurumlarına karşı belirli vadesi geçmiş borcun olmaması.
- Süresiz oturum izni başvurusu yapılmadan önceki son dört yıl içinde ve başvuru sahibine süresiz oturum izni verilene kadar Aktif Sosyal Politika Yasası (lov om aktiv socialpolitik) veya Entegrasyon Yasası (integrationsloven) kapsamında herhangi bir kamu yardımı almamış olmak.
- Danca 2 dil sınavını veya ilgili veya daha yüksek bir seviyedeki dil sınavını geçmek.
- Daimi oturma izni almadan önceki son dört yıl içinde en az üç yıl altı ay boyunca düzenli olarak tam zamanlı bir işte çalışmış olmak. Daimi oturma izni vermenin mümkün olacağı zamanda işgücü piyasasına katıldığı varsayılmalıdır.

Yukarıdaki şartlar sağlandığı takdirde kişi kalıcı oturum almak için başvuru yapabilmektedir. Kalıcı oturum alabilmenin yolu daha çok entegrasyon şartlarını yerine getirmekten geçmektedir. Ayrıca ek şartların yerine getirilmesiyle sekiz yıllık ikamet şartı yarı yarıya düşürülebilmektedir. Burada önemli olan kişinin devlete yük olmadan ve herhangi bir sosyal yardım almadan aktif bir şekilde çalışması, dil sınavlarını vermiş olması ve Danimarka kültürüne uyum sağlayabilmesidir. Ayrıca geçici oturum süresince belli suçlara karışmamış olmak başka bir zorunlu şarttır.

d-) Vatandaşlık şartları:

Kalıcı oturum hakkı kazanan kişiler daha sonrasında vatandaşlık için başvuruda bulunabilmektedir. Bilindiği üzere Danimarka'da vatandaş olmayan birisi seçme ve seçilme hakkına sahip değildir. Vatandaşlığı alan kişi hem seçme seçilme hakkını elde etmekte hem de Danimarka pasaportuna sahip olabilmektedir. Danimarka Anayasası'nın (The Constitutional Act of Denmark,

⁹ 1- Vatandaşlık yeterlilik testini geçmek veya aktif bir topluluk taahhüdü sergilemek, 2- Kalıcı oturum izni almadan önceki son dört yıl altı ay içinde en az dört yıl boyunca düzenli olarak tam zamanlı bir işte çalışmış olmak, 3- Kalıcı oturum izni verilmesinin mümkün olacağı son iki yıldan önceki son iki yıl içinde yıllık ortalama vergilendirilebilir gelirin 309.824,37 DKK (2023 seviyesi) olması, 4- Danca 3 dil sınavını veya Danca dil sınavını ilgili veya daha yüksek bir seviyede geçmek.

1953/2019) 44 (1) bölümü, Danimarka vatandaşlığının kazanılmasının bir Parlamento Yasası gerektirdiğini belirlemektedir. Bu, yabancıların vatandaşlığa alınmasının Danimarka Parlamentosu'na münhasır bir ayrıcalığın olduğu anlamına gelmektedir. Yani Danimarka Parlamentosu tek başına yabancıları vatandaşlığa kabul etme yetkisine sahiptir ve bu yetkiyi Danimarka makamlarına devredemez.

Vatandaşlığa kabulün birtakım şartları bulunmaktadır. Her şeyden önce başvuru sahiplerinin tatmin edici düzeyde Danca konuşması ve yazması gerekmektedir. Diğer bir kriter, başvuru sahiplerinin Danimarka Vatandaşlığı testini geçmeleri gerektiğidir. Bu, başvuru sahiplerinin Danimarka toplumu, değerleri, kültürü ve tarihi hakkında yeterli bilgiye sahip olmalarını sağlamak içindir (Denmark Ministry of Immigration and Integration, 2023:58). Göç ve Entegrasyon Bakanlığı'nın raporuna göre adaylar yılda iki kez Danimarka Vatandaşlık sınavına girebilirler. Ayrıca başvuranlar Danimarka Anayasası ve demokrasisine sadakat göstereceklerini gösteren bir beyanname imzalamaları gerekmektedir. Başvuru sahiplerinin Danimarka'da belirli bir süre ikamet etmiş olmaları da bir kriter olarak belirlenmiştir. Genel olarak başvuru sahiplerinin Danimarka'da en az dokuz yıldan az olmamak üzere sürekli olarak ikamet etmiş olmaları ve en az son iki yıl boyunca daimi ikamet iznine sahip olmaları gerekli koşuldur. Tabi bu süre vatansız ve mülteciler için değişiklik göstermektedir (sekiz yıllık sürekli ikamet ve bir yıllık daimi ikamet). Yine kalıcı oturum şartlarından olan son dört yıl içinde üç yıl altı ay boyunca daimi olarak çalışmış olma ve belli suçlardan hüküm giymeme şartı vatandaşlık alabilmek için de geçerlidir. Son olarak, başvuranlardan Danimarka vatandaşlığını elde etmek için bir 'anayasal törene' katılmaları istenmektedir. Törende başvuru sahipleri Danimarka Anayasası da dahil olmak üzere Danimarka yasalarına uyacaklarına, Danimarka demokrasisi de dahil olmak üzere temel Danimarka değerlerine ve yasal ilkelerine saygı göstereceklerine söz verdikleri bir beyanname imzalamak zorundadır (Denmark Ministry of Immigration and Integration, 2023:59).

Tüm bu süreçler göçmenlerin vatandaşlığa kabul edilene kadar aşmaları gereken engellerdir. Bu engeller aşan kişi Danimarka hükümeti tarafından kabul edilebilir bir vatandaş olarak görülmektedir. Fakat bu şartların tümü sağlansa bile kalıcı oturumun ve vatandaşlığın alınması kesin değildir. Özellikle MENAPT ülkelerinden gelen kişiler bu konuda oldukça fazla zorluk çekmektedirler. Zaten kalıcı oturum almak için göçmenin hangi ülkeden başvuru yaparak Danimarka'da geçici oturum aldığına bakılmaktadır. Eğer kişi MENAPT ülkeleri üzerinden başvurarak geçici oturum elde etmişse kalıcı oturum alma başvurusu büyük olasılıkla ilk etapta reddedilmektedir. Kişi bir Avrupa ülkesinden Danimarka'ya

geçici oturum için başvurmuşsa muamele daha farklı olmakta ve kalıcı oturum alması kolaylaşmaktadır. Aynı şekilde Danimarka tarafından verilen vatandaşlığın milliyet bazında istatistiği incelendiğinde vatandaşlık verilen ilk on ülke arasında MENAPT ülkelerinden neredeyse hiçbirinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM BİLGİSİ

Bu bölümde araştırmanın konusu, önemi, yöntemi, amacı, veri kaynakları (gözlem, görüşme ve doküman analizi), veri toplama tekniği/araçları/süreci, verilerin analizi, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği başlıkları ele alınmaktadır.

4.1. Araştırmanın Konusu

Uluslararası evlilik göçleri özellikle kültürlerarası etkileşimin artmasıyla birlikte önem kazanmıştır. 1970'lerden itibaren başlayan işçi göçleri, ayrıca ulaşım ve iletişimin gelişmesiyle birlikte evlilikler uluslararası boyuta taşınmıştır. Göç eden asıl göçmenin kendi kültüründen birisiyle evlenip aile birleşimi yoluyla evlilik göçünü gerçekleştirmesi, aynı zamanda farklı kültürlerden insanların tanışması ve tanışma sonrası evliliğe varan ilişkiler geliştirmesi uluslararası evlilik göçlerinin artmasına yol açmıştır. Öyle ki bu göç biçimi günümüzde en önemli göç etme yöntemi haline gelmiştir. Nitekim OECD ülkelerine yapılan kalıcı göçlerin oransal olarak önemli bir kısmı (%43) aile birleşimi yoluyla yapılan göçlerden oluşmaktadır (OECD, 2022). Bu sebeple uluslararası evlilikler göç çalışmaları içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Araştırma, konu içeriği itibariyle Türkiye'den Danimarka'ya evlilik yoluyla göç eden Türk erkeklerin ve Danimarkalı eşlerinin aile kurma aşamasında ve sonrasında yaşadıkları süreçleri sosyolojik açıdan ele almaktadır. Uluslararası evlilik göçü olarak adlandırılan bu göç biçimi Danimarkalı kadınlarla evlenip aile birleşimi yoluyla Danimarka'ya göç eden Türk erkeklerin yaptıkları göçü yansıtmaktadır. Danimarka özelinde bu göçlerin nasıl gerçekleştiği, göç sonrasında kurulan aile birliğinin akıbetinin ne olduğu, aile-akraba bağlarının kurulup kurulmadığı, bu tarz ailelerde aile içi sorunların neler olduğu, boşanmaya giden süreçte tetikleyici sebeplerin neler olduğu gibi hususlar bağlamında araştırma içeriği şekillenmektedir.

4.2. Araştırmanın Amacı

Genel manada çalışmanın amacı Danimarkalı kadınlarla evlenip uluslararası evlilik göçüyle Danimarka'ya göç eden Türk erkek bireylerin ve onların Danimarkalı eşlerinin aile kurma aşamasında ve sonrasında yaşadıkları süreçleri

ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu genel amaç bağlamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1- Genel problemler;

-Yabancı kişilerle yapılan evliliğe ailelerin/akrabaların bakış açısı nasıldır?

-Göç sonrası toplumsal yaşama katılım nasıl gerçekleşmektedir ve ne gibi sorunlar yaşanmaktadır?

2- Evlilik öncesi süreç;

-Uluslararası evlilik yoluyla göç etme kararında etkili olan sebepler nelerdir?

-Evliliğe karar verme,

-Göç etme,

-Oturma izni alma aşamalarında karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözüm yolları nelerdir?

-Kişilerin evlenme sebepleri nelerdir?

3- Evlilik ve aile kurma süreci;

-Düğün ve nikah süreçleri nasıl yapılmaktadır ve bu süreçler nasıl yönetilmektedir?

-Düğün ve nikah gibi merasimlere aile-akraba katılımı nasıl gerçekleşmektedir?

-Aile içi sorunlar nelerdir?

-Aile ve toplum içinde yaşanan uyum problemleri, kültürel ve kimliksel sorunlar nelerdir? Bu sorunlarla baş etme stratejileri nelerdir?

-Aile-akraba ilişkileri nasıldır?

-Çocuk yetiştirme konusunda yaşanan kültürel sorunlar nelerdir?

-Aile hayatları nasıl ilerlemektedir?

4- Sürdürülebilirlik;

-Boşanmaya yol açan temel sebepler nelerdir?

-Çocuk sorumluluğu alma durumları nasıldır?

-Boşanma sonrası yaşam koşulları ve tarzı nasıldır? Bu süreçler nasıl yönetilmektedir?

4.3. Araştırmanın Önemi

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de göç, gelişmemiş veya gelişmekte olan coğrafyalardan daha gelişmiş, refah seviyesi yüksek olan ülkelere doğrudur. Çünkü refahın adresi neresi, göçün adresi de orasıdır. Bu temel argümana dayanarak günümüzde göçün aynı mantıkla fakat farklı yöntemlerle işlediğini söylemek mümkündür. Geçmişe göre günümüzde göçün yoğunluğu daha fazla olduğundan dolayı devletler gelebilecek göçmen akınına karşı sıkı tedbirler ve politikalar geliştirmişlerdir. Özellikle Avrupa ülkeleri göçmenlerin istilasına fazlasıyla maruz kaldıklarından, göçmen politikaları geliştirme konusunda tecrübelidirler. Aslında Avrupa'nın gelişmiş ülkeleri 1960'larda işçi statüsünde göçmenlerin gelmesini teşvik eden sözleşmeler imzalayarak ülkelere dışarıdan göçün yolunu açmışlardır. Fakat göçmenler bu ülkelere yerleşmeye, sayıları artmaya ve gettolaşmaya başlayınca (gelişmemiş ülkelere göçen kişiler genellikle işçi statüsünde ve vasıfsız kişilerdi) Almanya, Hollanda, Fransa, Belçika, Norveç, İsveç, Danimarka gibi gelişmiş ülkeler göçü önlemeye yönelik politikalar ve tedbirler geliştirmişlerdir. Günümüzde ise Avrupa'ya giden göçmenler belirli sayılarda ve oranda kabul edilmekte, fazlası geri çevrilmektedir.

Özellikle iletişimin ve ulaşımın gelişmesiyle birlikte dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan kişi diğer ülkelerdeki kişilerle çok kolay bir şekilde bağlantı kurabilmekte ve bu kişilerin yaşam tarzını gözlemleyebilmektedir. Hal böyleyken birey kendi yaşam koşulları ile başka insanlarınkini kıyaslama imkanı bulmaktadır. Kıyaslama sonucu başka yerlerde yaşama isteği vuku bulmakta ve göçün yolu böylece açılmış olmaktadır. Moderniteyle birlikte artan bireysellik ve toplumsal kuralların birey üzerindeki etkisinin kalkmasıyla gelen sarhoşluk durumu da aynı şekilde bireyi başka ülkelere göç etme konusunda cesaretli kılmaktadır. Böylece göçün bireyin tercihiyle göre şekillenmesi normal bir hal almaktadır. Çünkü birey bağlı olduğu toplumsal prangalarını kırmış vaziyette kendisini bir boşlukta zannetmektedir. Böyle bir vaziyette bekleyen birey arkasında ailesini ve köklerini bırakarak başka ülkelere gitme konusundaki kararında herhangi bir beis görmemekte, aksine ailesinden, doğduğu memleketten ve ülkesinden göç edip gitmek ona özgür olma duygusunu/hissini vermektedir. Özellikle ailevi ve toplumsal baskı altında yetişen bireyler için bu durum daha da geçerli olmaktadır.

Bu bağlamda uluslararası evlilik göçüne olan ilgi hem refaha kavuşmak amaçlı verilen karar, hem de bireyin köklerinden kopması sonucu arkasında bıraktıklarını önemsememesi sonucu oluşmaktadır. Özellikle

günümüzde farklı yaşam tarzlarını normal gören genç kesim arasında bu tarz evliliğe olan ilgi çok daha fazladır. Çünkü yabancı kişilerle evlenip bu yolla gelişmiş ülkelerde oturma izni almaya çalışmak, kendi geçmişinden kaçmanın farklı bir yolunu yansıtmakla birlikte refaha ulaşmanın da kestirme yolu olmaktadır. Tüm bu açıklamalara binaen uluslararası evlilik göçüyle yapılan evliliklerin niteliği ve akıbeti de önem arz etmektedir. Hem evlilik göçünü deneyimleyen bireyin içinde bulunduğu durumu analiz etmesi yönünden hem de uluslararası evlilik göçünün ne gibi sonuçlar doğurduğunu ortaya koyması bakımından araştırma bulgularının literatüre önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

4.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasının nedeni, insanların düşünce, tutum ve davranışlarının derin bir analizinin, ayrıca insanların deneyimlerinin altında yatan spesifik anlamların ortaya konulmasını, nicel araştırma ve sayısal verilerle elde edilemeyecek olan verilerin gün yüzüne çıkarılmasını sağlamasıdır. Nitekim nitel araştırma sonucu elde edilen cümleler, kelimeler, semboller ve fotoğraflar gibi esnek veriler, insanların dünyayı nasıl algıladıkları ve kendi dünyalarında nasıl deneyimler yaşadıklarıyla ilgili anlamlar, nicel araştırmanın strateji ve veri toplama tekniklerinden ziyade yorumlayıcı sosyal bilimin kullandığı yöntem ve teknikleri gerektirmektedir (Neuman, 2016: 224; Zengin ve Arpağuş, 2018: 29; Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015: 39; Merriam, 2013: 13; Miles ve Huberman, 2016: 27). Bu minvalde araştırmanın amacı insanların yaşadıkları deneyimlerin altında yatan anlamlı sosyal gerçeklikleri, sembollerin, ifadelerin ve yorumların derin anlamlarını her yönüyle analize tabi tutmak olduğu için nitel araştırmanın derinlemesine ve esnek veri toplama teknikleri bu hususta faydalı olmaktadır. Nitel araştırma yönteminin görüşme, gözlem ve doküman analizi teknikleri kullanılarak veriler toplanmıştır.

4.4.1. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme, gözlem ve doküman incelemesi yoluyla veriler toplanmıştır. Fakat araştırma bulgularının başlık ve alt başlıkları görüşme verilerinin analiziyle tümevarımsal kodlama neticesinde elde edilmiştir. Bu başlıkların içeriği görüşme, gözlem ve doküman analizi sonucu elde edilen bulgularla desteklenmiştir. Her ne kadar ekseriyetle görüşme verileri kullanılarak

bulgular elde edilse de bu bulgular gözlem ve doküman analiziyle güçlendirilmiştir.

4.4.1.1. Araştırmanın evren ve örnekleme

Nitel araştırmaların nicel araştırmalar gibi örnekleme evrene genelleme maksadı olmadığından nitel araştırmalarda evren ve örnekleme dair sayısal verilerin verilmesi uygun değildir. Diğer bir deyişle nitel araştırmalarda önemli olan sayısal verilerden elde edilen istatistikler değil, toplanan verilerin derinlikli analizi neticesinde anlamların, algıların ve fikirlerin ortaya çıkarılmasıdır. Fakat yine de nitel araştırmanın kendine has evren ve örneklem bilgisinden bahsetmek okuyucuya bazı katkılar sunabilmektedir.

Bu minvalde evren bilgisi olarak Danimarka’da bulunan göçmenlerin ne kadarının Türklerden oluştuğu ve göçmen Türklerin ne kadarının evlilik yoluyla göç ettiği bilgilerine yer vermek gerekir. Denmark Ministry of Immigration and Integration’ın 2022 verilerine göre Danimarka’da bulunan göçmenlerin en büyük grubunu Türkler oluşturmaktadır (s. 17-18). Danimarka’da toplam 886.748 göçmen bulunmakta ve tüm göçmenler içerisinde Türkler %7’lik orana (65.429) denk gelmektedir. İkinci sırada Polonyalılar (%6) ve üçüncü sırada Suriyeliler (%5) yer almaktadır. Aynı kaynağa göre Danimarka’daki göçmen Türklerin %49’unun aile birleşimi sebebiyle oturum izni aldığı tespit edilmektedir. Yani Türkiye’den Danimarka’ya göç eden her iki kişiden birisinin evlilik yoluyla göç ettiği ortaya çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında görüşülen katılımcıların belirlenmesinde nitel araştırmada kullanılan olasılıksız (seçkisiz olmayan) örneklem çeşitlerinden “amaçlı örnekleme” ve amaçlı örneklemin alt örnekleminde olan “kartopu örnekleme” tekniği kullanılmıştır. Amaçlı ya da amaca yönelik örnekleme, araştırma gerçekleştirirken çalışma grubundan zengin bilgi elde etmek için araştırmanın amaçlarına ve kriterlerine uygun veri kaynaklarının örneklem olarak seçilmesidir (Merriam, 2013:76; Büyüköztürk vd., 2014:90). Ayrıca bu araştırmada kullanılan diğer bir örneklem çeşidi olan ve genellikle ulaşılması zor kişilere/gruplara erişmek için kullanılan kartopu örneklem ise, bilgi kaynağı niteliğinde olan hedef bir ögenin seçilmesi ve daha sonra bu hedef öge aracılığıyla bilgi sağlayacak diğer öğelerin bulunarak araştırma grubuna dahil edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 95).

Türkiye’den Danimarka’ya uluslararası evlilik göçünün sebeplerini, niteliğini ve sonuçlarını sosyolojik çerçevede ortaya koymak için amaca uygun katılımcıların (Danimarkalı kadınlarla evlenerek göç eden Türk erkekler ve onların Danimarkalı eşleri) örnekleme dâhil edilmesi gerekli olduğundan *amaçlı*

örnekleme kullanılmıştır. Ayrıca araştırılan konu itibariyle katılımcılara ulaşılması zor olduğundan (farklı bir ülkede araştırma yapılması sebebiyle) hedef kişiler aracılığıyla başka katılımcılara ulaşmak için *kartopu örnekleme* tekniği tercih edilmiştir. Katılımcılarla ilgili demografik bilgiler Tablo 4.1.'de sunulmuştur.

Katılımcılar	Cinsiyet	Medeni durum	Meslek	Yaş Aralığı	Eğitim Durumu	Çocuk Sayısı	Evlilik Yaşı	Anne-baba Boşanma Durumu	Uyruğu
Katılımcı 1	E	Boşanmış	İşçi	30-34	Ortaöğretim	Yok	19	Hayır	TC
Katılımcı 2	E	Boşanmış	İşçi	30-34	Ortaöğretim	1	20	Hayır	TC
Katılımcı 3	E	Boşanmış	Otomasyon Teknikeri	40-44	Y. Öğretim	4	30	Hayır	TC
Katılımcı 4	E	Boşanmış	İşçi	30-34	Ortaöğretim	Yok	24	Evet	TC
Katılımcı 5	E	Boşanmış	İşçi	35-39	Y. Öğretim	1	25	Hayır	TC
Katılımcı 6	E	Boşanmış	İşçi	30-34	Ortaöğretim	1	22	Evet	TC
Katılımcı 7	E	Boşanmış	İşçi	30-34	Ortaöğretim	1	22	Hayır	TC
Katılımcı 8	E	Boşanmış	İşçi	35-39	Ortaöğretim	1	24	Hayır	TC
Katılımcı 9	E	Evli	Turizm İşlet.	35-39	Y. Öğretim	2	26	Hayır	TC
Katılımcı 10	E	Evli	İşçi	40-44	İlköğretim	Yok	32	Hayır	TC
Katılımcı 11	E	Evli	İşçi	40-44	İlköğretim	1	24	Hayır	TC
Katılımcı 12	E	Evli	Mühendis	45-49	Y. Öğretim	2	21	Hayır	TC
Katılımcı 13	E	Evli	Müzişyen	50+	Y. Öğretim	Yok	47	Hayır	TC
Katılımcı 14	E	Evli	İşçi	40-44	Ortaöğretim	2	34	Hayır	TC
Katılımcı 15	E	Evli	Mühendis	30-34	Y. Öğretim	Yok	27	Hayır	TC
Katılımcı 16	K	Evli	Öğrenci	25-29	Y. Öğretim	1	22	Evet	DK
Katılımcı 17	K	Evli	Öğrenci	25-29	Y. Öğretim	Yok	25	Evet	DK

Katılımcı 18	K	Evli	Muhasebeci	50+	Y. Öğretim	2	45	Evet	DK
Katılımcı 19	K	Boşanmış	Danışman	45-49	Y. Öğretim	3	30	Evet	DK
Katılımcı 20	K	Boşanmış	İşsiz	45-49	Y. Öğretim	4	25	Evet	DK

Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Yukarıdaki tabloda demografik bilgileri verilen katılımcılar sırasıyla aşağıdaki özelliklere sahiptir.

Katılımcı 1-15 arası Türkiye’den Danimarka’ya göç eden Türk evlilik göçmenlerini (erkek katılımcı), 16-20 arası ise daha önce Türk evlilik göçmenleriyle evlilik yaşamış veya evliliği devam eden Danimarkalı kadın katılımcıları ifade etmektedir. Ulaşılan Danimarkalı kadınlardan bir kısmı bazı önyargılardan dolayı (araştırmacının yabancı olması) görüşmeyi kabul etmemiştir. Danimarka’da aracı kişilerle kendisine ulaşılan bazı Türk erkekler ise ifşa olma korkusuyla veya araştırmanın ne amaçla yapıldığını anlamakta güçlük çekmeleri sebebiyle görüşmeyi reddetmişlerdir. Her iki katılımcı türüne ulaşma konusunda bazı güçlüklerle karşılaşmıştır.

4.4.1.2. Gözlem bilgileri

Nisan 2023 ve Eylül 2023 tarihlerinde toplamda iki kez olmak üzere Danimarka’ya gidilerek bir ay süreyle gözlem yapılmıştır. Gözlenen kişi sayısı toplamda 8 kişiden oluşmuştur. Araştırma yapılırken *gözlemci olarak katılımcı* rolünde sahadan veriler toplanmıştır. Creswell ve Creswell’e (2022: 231) göre gözlemci olarak katılımcı, araştırmacının kendi kimliğini araştırmanın başında gözlenen kişilere belirterek katılımcı olarak gözlem yapmasıdır. Araştırmaya başlarken kişilere bilgilendirme yapılmış ve sonrasında gözlenen kişilerin her türlü gündelik hayat pratiklerine ve sosyal aktivitelerine katılım gösterilmiştir. Ayrıca *yapılandırılmamış gözlem* yapma yoluna gidilmiştir. Yani kişiler doğal ortamında gözlenerek herhangi bir soru formu kullanılmadan duruma ve olaya göre alan notları alınmıştır. Alan notları ise -Patton (2002) ile Schwartz ve Schwartz’ın (1996) çalışmalarından yararlanılarak aşağıdaki gözlem boyutlarına göre alınmıştır.

1- Fiziksel Ortamın Gözlenmesi:

Danimarka’nın Aarhus ilinde belli ikametlerde oturan kişilerle bir aylık zaman geçirilirken aynı zamanda bu kişilerin kaldıkları ev ortamları, bazılarının iş yerleri ve sürekli takıldıkları mekanlar gözlenmiştir. Özellikle kaldıkları evlerin

ortamları ve yapıları, gittikleri eğlence mekanları, yine Danimarkalı kadınla evli olan birinin ev dizaynı ve kaldığı yerin detaylı incelemesi yapılarak alan notları alınmıştır.

2- Sosyal İlişkilerin Gözlenmesi:

Kişilerin hem kendi aralarındaki ilişkiler hem de Danimarkalılarla olan ilişkileri incelenmiştir. Evlilik göçmenlerinin birbirleriyle olan ilişkileri, kendi aralarındaki gruplaşma yapıları ve sosyal çevrelerinin incelemesi yapılmıştır. Kişilerin kendi aralarındaki ilişkileri incelemek amacıyla bu kişilerle sürekli vakit geçirilerek evlilik göçmenlerinin birbirleriyle olan muhabbetleri, daha çok kimlerle bir araya geldikleri, nelerle ilgili konuştukları, ilgi alanlarının neler olduğu, sosyal hayatta ne gibi ağırlara sahip oldukları analiz edilmiştir. Ayrıca evlilik göçmenlerinin Danimarkalılarla olan ilişkilerini incelemek için bazılarının işyerlerine gidilmiş ve burada Danimarkalılarla olan ilişkileri gözlenmiş, iş dışı zamanda Danimarkalılarla sosyal ilişkilerinin olup olmadığı sorgulanmış ve bu hususlarda alan notları alınmıştır. Evlilik göçmenlerinin Danimarka'nın sosyal ve kültürel yapısına uyum sağlayıp sağlamadıkları, kendi aralarında gettolaşma ve marjinalleşme eğilimlerinin olup olmadığı, Danimarkalılara olan bakış açılarının nasıl olduğu, eğlence ve sosyal hayatlarında kadınlarla olan ilişkileri ve bu ilişkilerin mahiyeti incelenmiştir. Bunun yanında kişilerin eğlence mekanlarında kendilerini var etme pratikleri ve buradaki sosyal ilişkileri gözlenmiştir.

Bu kişilerin eski eşleri ve mevcut eşleriyle olan ilişkileri, aynı zamanda çocuklarıyla olan ilişkileri incelenerek alan notları alınmıştır. Ayrıca evli bir kişinin aile-akraba ilişkileri belli bir süre gözlenmiştir. Gerek evli gerekse boşanmış bazı evlilik göçmenlerinin aile ve sosyal hayatlarına dair izlenimler ve tespitler yapılmıştır.

3- Gündelik Hayat Pratiklerinin Gözlenmesi:

Evlilik göçmenlerinin gün içinde nelerle meşgul oldukları, sosyal aktivitelerinin neler olduğu, bir araya geldiklerinde ne gibi aktiviteler gerçekleştirdikleri gözlenmiştir. Örneğin bir evde bir araya gelen kişilerin maç izlemeleri, yemek yapmaları, eğlence mekanlarına gitmeleri, kişilerin birbirlerini ziyaretler etme sıklıkları ve sebepleri, bazı boşanmış evlilik göçmenlerinin çocuklarıyla geçirdikleri vakitlerde neler yaptıkları, evli olan bir kişinin aile ve sosyal hayatını nasıl geçirdiği ve gün içinde ne gibi faaliyetlerle ilgilendiği gözlenmiştir. Tüm bu gündelik hayat pratiklerinin nasıl yapıldığı ve ne anlama geldiğine dair analizler yapılmıştır.

4- İletişim Dilinin (sözel ve bedensel) Gözlenmesi:

Gözlem esnasında evlilik göçmenlerinin kullandıkları sözel ve bedensel dil analize tabi tutulmuştur. Kişilerin bir araya geldiklerinde yaptıkları muhabbetin içeriği, muhabbet ederken kullandıkları dilin niteliği incelenmiştir. Evlilik göçmenlerinin kendi aralarında yaptıkları erkeklik kıyaslamasında ve kadınlarla ilgili konuşmalarının içinde geçen ifadelerin söylem analizi yapılmıştır. Söylenen sözlerin ve yapılan hareketlerin ne anlama geldiğine dair notlar alınmıştır. Örneğin kişilerin erkekliğin maskülen ve şiddete dayalı konularından neden daha fazla söz ettikleri analiz edilmiştir. Böylece evlilik göçmenlerinin profiline dair çıkarımlar yapılmıştır.

4.4.1.3. Doküman incelemesi bilgileri

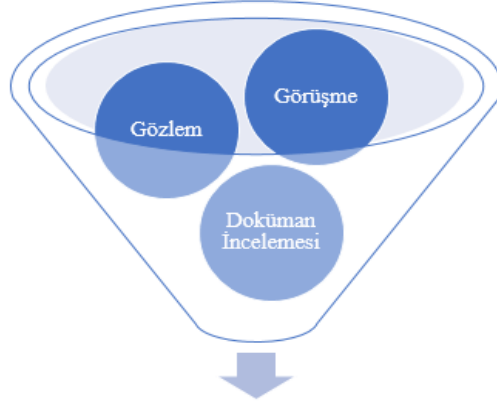
Görüşme bulgularını desteklemek amacıyla konuyla ilgili toplamda dört video ve evlilik göçmenlerinin kullandığı iki Facebook hesabı incelenmiştir. Videoların incelenmesinin sebebi evlilik göçmenlerinin oturum alma yöntemlerini, şartlarını ve zorluklarını, Danimarkalıların boşanma sebeplerini ve çocuk yetiştirme tarzını, Danimarkalıların aileye ve evliliğe olan bakış açılarını analiz ederek görüşme bulgularını güçlendirmektir. Videoların ikisi bir Türk evlilik göçmeni tarafından oturum alma yöntemleri, şartları ve zorluklarına dair çekilmiş videolardır. Diğer ikisi ise Danimarkalı bir kadın ile onun sevgilisi olan fakat halen oturum alamayan evlilik göçmeni tarafından çekilen ve gerek oturum alma yöntemleri ve şartlarıyla gerekse Danimarka'daki evlilik ve aile konuları ile ilgili bilgiler veren videolardır. Bu videoların Nvivo programıyla analizi sonucu belirli temalar ve alt başlıklar oluşturulmuş ve elde edilen bulgular bazı görüşme bulguları altında verilmiştir. Ayrıca iki Facebook sayfasından birisi evlilik göçmenlerinin aile birleşimi ile ilgili paylaşımlar yaptıkları, diğeri ise Danimarka'daki Türklerin sosyal medya üzerinden göçmen ağı oluşturarak her türlü konuda bilgi alışverişi yaptıkları sayfadır. Doküman analizi kapsamında incelenen video ve diğer sosyal medya içeriklerine dair bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Dokümanla r	Doküman Adı	Doküman Linki	Dokümanın İçeriği
1. Video	Danimarka Aile Birleşimi En Kolay Yolu Almanya	https://www.youtube.com/watch?v=ZUI5GB8IDt4 Erişim tarihi: 11.12.2023	Oturum Alma Yöntemi/Şartları/Zorlukla rı
2. Video	Danimarka Aile Birleşimi 2 ci Video	https://www.youtube.com/watch?v=xahFVgdsWD8&t=1s Erişim tarihi: 15.12.2023	Oturum Alma Yöntemi/Şartları/Zorlukla rı
3. Video	Danimarka Oturum İzni	https://www.youtube.com/watch?v=MhOv7MnZjCo&t=362s Erişim tarihi: 21.12.2023	Aile Birleşimi/Oturum Alma/Aile Politikası
4. Video	Danimarka'd a Evlilik Nasıl? - Danimarka İlişkileri	https://www.youtube.com/watch?v=rHwHt36w67o&t=574s Erişim tarihi: 18.12.2023	Danimarka'da Evlilik ve Aile
1. Facebook Sayfası	Danimarka Aile birleşimi ve Yardımlaşma	https://www.facebook.com/groups/825215921588330	Aile Birleşimi
2. Facebook Sayfası	Danimarka'd a Yaşayan Türkler DKTİR	https://www.facebook.com/groups/dkdeyasayan.dyt/	Göçmenlerle İlgili Bilgi Alışverişi ve Paylaşım

Tablo 4.2. Doküman Bilgileri

4.5. Veri Toplama Tekniği, Araçları ve Süreci

Verilerin toplanmasında görüşme, gözlem ve doküman incelemesi teknikleri kullanıldığı için araştırmanın bulguları elde edilirken *veri üçgenlemesinden* faydalanılmıştır.

Şekil 4.1. Veri Üçgenlemesi

Veri üçgenlemesi farklı veri toplama araçlarının kullanılarak sahadan veri toplanması ve bu verilerle bulguların daha fazla güçlendirilmesidir. Daha genel bir ifadeyle üçgenleme, doğruluğu güçlendirmek için bir olguya çoklu bakış açısıyla bakmak anlamına gelmektedir (Neuman, 2016:166).

Yıldırım ve Şimşek'e (2013:40) göre nitel araştırmalarda genelde üç tür veri toplanmaktadır. Bunlardan biri araştırmanın yapıldığı çevrenin sosyal, kültürel, fiziksel ve demografik özelliklerini içeren *çevreyle ilgili olan veridir*. Bir diğeri araştırmanın yapıldığı süre boyunca neler meydana geldiği ve bunların araştırma grubunu nasıl etkilediğini ortaya koyan *süreçle ilgili veridir*. Sonuncusu araştırmaya katılan kişilerin düşüncelerini ortaya koyan *algıya dayalı veridir*. Bu verilerin toplanmasında en etkili teknik görüşme tekniğidir. Ayrıca görüşme verilerinin gözlem ve doküman incelemesiyle elde edilen verilerle güçlendirilmesi araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırmaktadır. Bu sebeple her üç teknikten yararlanılmıştır.

Görüşme tekniğinin veri toplama aracı olarak “yarı yapılandırılmış form” kullanılmıştır. Demografik bilgiler haricinde soruların tümü açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Her bir katılımcı türü için (evlilik göçmenleri ve Danimarkalı kadınlar) farklı görüşme formu hazırlanmış ve soruların içeriği bu katılımcı türlerine göre bazı noktalarda değişiklik göstermiştir. Danimarkalı kadınlarla yapılan görüşmeler İngilizce olarak gerçekleştirilmiştir. İki farklı görüşme formundan; Türk evlilik göçmenleri için görüşme formu 37’si ana soru olmak üzere sondaj sorularla beraber 70 sorudan, Danimarkalı kadınlar için hazırlanan görüşme formu 35’i ana soru olmak üzere sondaj sorularla beraber 64 sorudan oluşmaktadır. Belirtilen soru sayıları görüşme formu üzerinde yazan soru

sayılarını göstermekte olup görüşme sırasında muhabbeti daha fazla derinleştirmek ve daha fazla bilgi edinmek için farklı sorular da yöneltilmiştir. Ayrıca görüşme formlarında 8 adet demografik bilgilerle ilgili soru bulunmaktadır.

4.6. Verilerin Analizi

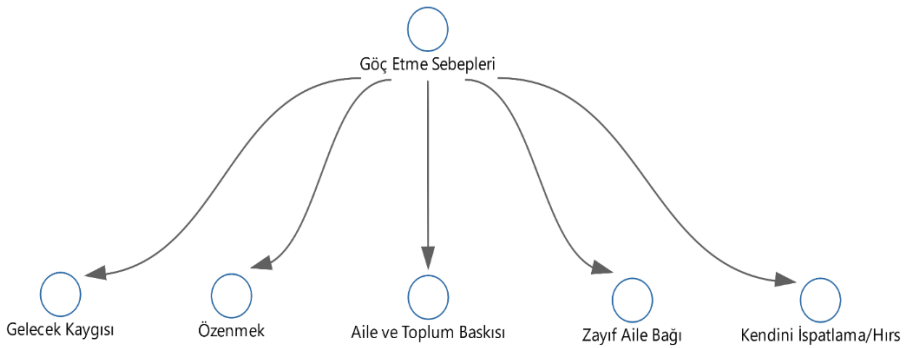
Yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler MAXQDA-20 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin tümevarımsal analizi sürecinde; kodlama tekniğiyle ilk olarak çok sayıda küçük kodlar çıkarılmış, sonrasında ortak noktalarına göre gruplandırılan kodlar birleştirilerek kategoriler elde edilmiş, son olarak da kategorilerin ortak noktaları bulunarak daha soyut düzeyde kavramlar olan temalara ulaşılmıştır. Elde edilen bu temalar ve alt kategoriler bulguların sunumunda ana ve alt başlıkları oluşturmuştur. Tamamen tümevarımsal analiz neticesinde belirli temalara ulaşılmıştır. Bulgular oluşturulurken MAXQDA programının çeşitli analiz yöntemleri kullanılmış ve görsel araçlarına yer verilmiştir. Bulguların sunumunda tematik analiz, betimsel analiz ve içerik analizlerinden her birinden farklı noktalarda yararlanılmıştır. Tümevarımsal bir metot kullanılması sebebiyle *tematik analiz*, her bir kategorinin açıklanmasında doğrudan alıntılar yapılarak kanıtlama yoluna gidilmesi sebebiyle *betimsel analiz*, bulguların daha anlaşılır kılınması amacıyla görüşmelerin içeriğinin yorumlanması nedeniyle de *içerik analizi* yapılmıştır.

Doküman incelemesi kapsamında ele alınan videolar ise Nvivo-12 programı aracılığıyla analize tabi tutulmuştur. Videolar programa yüklendikten sonra her dakikasının içeriği kodlanarak çok sayıda kod elde edilmiş, sonrasında bu kodlardan belirli kategoriler ve kategorilerden temalar elde edilmiştir. Bu temalar “Evlilik ve Aile” ile “Oturum Alma” temalarıdır. Ayrıca bu temaların çeşitli alt kategorileri/başlıkları bulunmaktadır. Video analizi sonucu elde edilen bulgular görüşme bulgularını destekleyici şekilde belli başlıklar altında verilmiştir.

5. BULGULAR

Bu araştırma kapsamında toplanan veriler birden çok teknik kullanılarak toplanmıştır. Veriler toplanırken gözlem, görüşme ve doküman analizi kullanılmıştır. Gözlem ve doküman incelemesi ile toplanan verilerin analiz sonuçları, araştırma konusunun dağınık hale gelmemesi için ayrı ayrı verilmek yerine görüşme bulgularını destekleyici şekilde harmanlanarak sunulmuştur. Görüşme verilerinin analizi sonucu elde edilen temalar/başlıklar ve bu temaların/başlıkların alt kategorileri/başlıkları analiz edilmiş, bu başlıkların içerikleri doküman incelemesi ve gözlem verileriyle güçlendirilmiştir.

5.1. Göç Etme Sebepleri

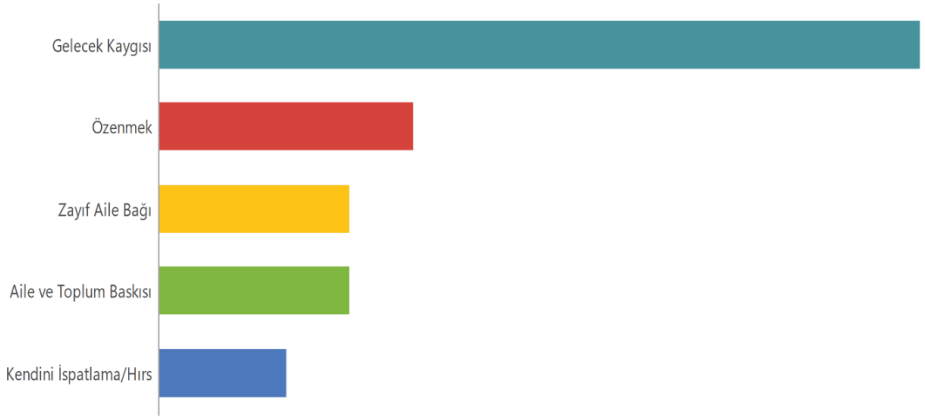

Şekil 5.1. “Göç Etme Sebepleri” Temasının Kategorik Sınıflandırması – Maxqda Hierarchical Code-Subcodes Model

Uluslararası evlilik göçmenlerinin göç etme sebeplerine yönelik sorulara verilen yanıtların kodlanması sonucu yukarıdaki sebeplerin öne çıktığı görülmektedir. Bu sebeplerin aynı zamanda herhangi bir yöntemle göç etmenin genel sebeplerini de oluşturduğunu söylemek gerekir. Gerek iş gerek aile birleşimi sebebiyle göç etme yoluna koyulan kişilerin göç etme sebepleri genellikle gelecek kaygısı, ekonomik nedenler ve medeni yaşama kavuşma isteğine dayanmaktadır. Çünkü göç etmenin bedeli ağır olduğundan bu bedelin karşılığının da ulvi sebepler olması gerekmektedir. Bu bağlamda kaçak/illegal göçmenler başta olmak üzere birçok göçmenin ölümü bile göze alarak göçe yeltenmesi işte bu ulvi hedeflere erişme isteklerinden kaynaklanmaktadır.

Evlilik göçmenlerinin göç etme sebeplerinin bu şekilde bir dağılım göstermesi normal karşılanmalıdır. Çünkü göç etmek ciddi bir karar olduğundan tek bir nedene dayandırılmaz. Genellikle göç etmek için birçok faktör bir araya gelmektedir. Uluslararası evlilik göçmenlerinin göç etme sebeplerine

bakıldığında yine tek bir faktörden etkilenecek göç etmeye karar verme durumunun olmadığı görülmektedir. Örneğin bir kişinin göç etmek için ekonomik nedenleri olmakla birlikte daha kaygısız bir hayat yaşama isteği de göç etmek için bir neden olabilir. Dolayısıyla göçü tetikleyen nedenleri çoklu perspektiften değerlendirmek gerekmektedir. Mixed Migration Centre’nın (2022) “İnsanlar Neden Göç Eder” temalı raporunda bu husus tartışılmaktadır. Adı geçen raporda mülteciler ve göçmenlerin menşe yerlerini nadiren tek ve münferit bir nedenle terk ettiklerinden, genellikle ayrılma nedenlerinin birden fazla ve iç içe geçen sebeplere dayandığından bahsetmektedir. Raporun en önemli noktalarından birisi de ekonomik kaygıların sıklıkla göç kararının yapısal itici gücü olmasına rağmen bu sebebin nadiren tek başına var olduğunu, genellikle diğer nedenlerle el ele gittiği gerçeğinden bahsetmesidir. Aynı durum uluslararası evlilik göçmenleri için de geçerlidir. Danimarka’ya göç eden erkeklerle yapılan görüşmelerden göç etme sebeplerinin çeşitlendiği görülmektedir. Fakat burada en önemli nedenin ekonomik sebepler özelinde gelecek kaygısı olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer nedenler ise yine gelecek kaygısı ile birlikte tetikleyici etkenler olmaktadır.

Şekil 5.2. Göç Etme Sebeplerinin Referans Kod Dağılım İstatistik Grafiği - Maxqda
Subcode Statistics

Yapılan görüşmelerin içeriklerinin kodlanması sonucunda görüşülen kişilerin göç etme sebepleri yukarıdaki gibi sıralanmıştır. Göç etme sebepleri oluşturulurken tüm görüşme içeriklerinden bu sebepler altında toplanabilecek kodlar bir araya getirilmiştir. Yani tek bir soruya verilen yanıtlardan ziyade katılımcıların yorumlarının tümünde bu sebeplere denk düşecek yorumların kodlamaları yapılmıştır. Bu bağlamda uluslararası evlilik göçmenlerinin göç etme sebepleri incelendiğinde en fazla paya sahip sebeplerin sırasıyla gelecek

kaygısı, özenmek, aile-toplum baskısı, zayıf aile bağı ve kendini ispatlama/hırs olduğu tespit edilmiştir. Aşağıda önemli sayılabilecek bazı göç etme sebepleri sırasıyla açıklanmıştır.

5.1.1. Gelecek Kaygısı

Birçok insan medeni bir yaşam şekline kavuşmak için çaba sarf etmektedir. Çünkü içinde bulunulan dünyanın her bölgesi aynı gelişmişlik seviyesine sahip değildir. Kaldı ki gelişmişliğin adresi sürekli aynı yerler de değildir. Bazı toplumlar daha ileri seviye teknikler ve toplumsal kurallar geliştirerek medeniyeti inşa etme açısından daha başarılı olurlar. Bu toplumlar dünyanın diğer bölgelerine nazaran daha yaşanılabilir ve medeni bir forma ulaştığında aynı zaman da göçün de adresi haline gelirler.

Bu minvalde göçün rotası her daim gelişmekte olan bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru olmaktadır. Göç etme yöntemi ne olursa olsun bu gerçeğin değişmediğini söylemek gerekir. İnsanlar göç etmek için geleceklerini garanti altına alabilecekleri, özellikle ekonomik anlamda rahat edebilecekleri yerler seçmektedirler. Bu sebeple göçün genel rotası refahın olduğu yere doğru olmaktadır. Farklı göç tiplerinde benzer sebeplerin göçe yol açtığını söylemek mümkündür. Örneğin Mihi-Ramirez ve Kumpikaite (2014) yaptıkları çalışmada; öğrenci göçlerinde hedef ülkelerin genellikle Amerika, İngiltere ve Almanya gibi ülkeler olmasının çekme faktörlerinden ekonomik faktörlerin önemini ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Yine Blazhevskaya'nın (2017) gelişmiş ülkelere göç eden genç Kosovalılar üzerine yaptığı nitel çalışmasında göç etme sebeplerinin başında ekonomik faktörlerin ve daha iyi şartlarda yaşama isteğinin geldiği anlaşılmaktadır. Denmark Ministry of Immigration and Integration (2022) raporu, Danimarka'ya gelen göçmenlerin en fazla Türkiye, Polonya ve Suriye menşeli olduğunu ve Türkiye'den göç edenlerin yarısının aile birleşimi yoluyla göç ettiğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla diğer göç tiplerinde olduğu gibi uluslararası evlilik göçlerinde de hedef ülkenin rotası gelişmiş ülkelere doğrudur. Araştırma kapsamında görüşülen kişilerin verdikleri yanıtlar da bu durumu kanıtlamaktadır. Çünkü Danimarka gibi gelişmiş bir ülkeye göç etmenin en önemli sebebi gelecek kaygısının giderilmek istenmesidir.

“Zaten o dönem Türkiye'nin durumu kötüye gitmeye başlamıştı. O dönemden baş gösterdi. Ailemde söylüyordu Türkiye'de durumlar iyi değil. Ben o zaman 24 – 25 yaşlarındayım. Gelecek hakkında kaygı duydum.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

“Karıyı getirdim köye. Babam hemen “evlen git Avrupa'ya” dedi. Kendini düşünmüyorsan kardeşlerini düşün, dedi.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

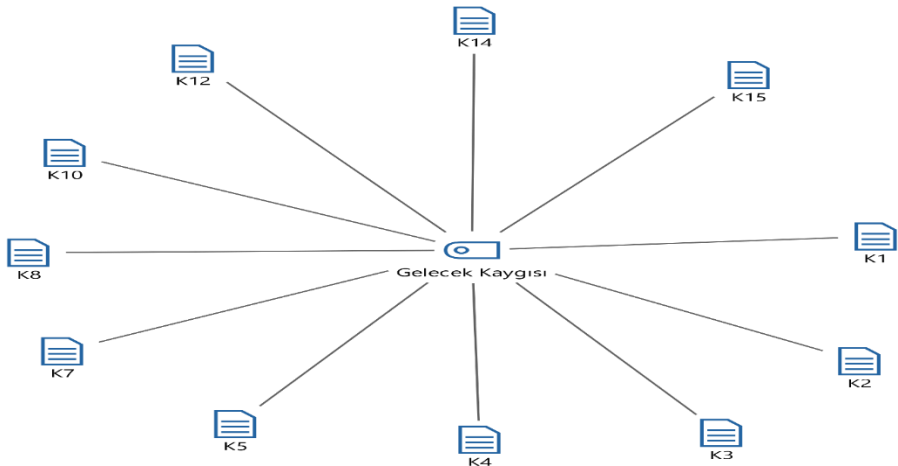
“Bence buraya evlenerek gelenlerin yüzde dökse beşi gibi benim de sebebim ekonomik nedenliydi. Daha iyi şartlarda yaşamak için, daha iyi bir gelecek kurmak için.” (Erkek katılımcı, 43 yaş, K14)

“Türkiye’nin gidişatını o günden beri görmüştüm. Beni Türkiye de tutan hiçbir şey yoktu. Sanki bu günlerin geleceğini tahmin ederek göç etmeye karar verdim.” (Erkek katılımcı, 46 yaş, K12)

“Belli bir süreden sonra insanın ufku açılıyor ya. Anladım ki bu toplum bana göre değil. Ben de yurt dışına gitmek istedim.” (Erkek katılımcı, 35 yaş, K8)

“Ben daha kaliteli bir hayat için göç ettim açıkçası. Yani daha rahat bir hayat sürmek için.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K15)

Yukarıdaki metinlerden de anlaşılacağı üzere kişiler kendi gelecekleri hakkında kaygı duymaları sebebiyle göç ettiklerini beyan etmişlerdir. Türkiye’nin özellikle 2014 yılından itibaren ekonomik olarak kötüye gitmesiyle Türkiye’den gelişmiş ülkelere göç etme eğilimi de artmaya başlamıştır. Nitekim TÜİK’in 2022 yılı istatistiği de bunu kanıtlamaktadır. İlgili istatistiğe göre 2022 yılında Türkiye’den yurt dışına göç edenlerin sayısında bir önceki yıla göre %62,3’lük artış yaşandığı kaydedilmiştir. Ayrıca bu istatistik verileri en fazla göç eden yaş grubunun 25-29 yaş aralığı olduğu gerçeğini de ortaya koymuştur. Özellikle genç neslin gelecek kaygısı yaşaması sebebiyle göçe yeltendiklerini ifade etmek gerekir. Göç etmenin kısa yollarından birisi de evlilik olduğundan Danimarkalı kadınlarla evlenip göç eden erkeklerin göç etme sebeplerinin başında gelecek kaygısının olması normaldir. Çünkü uluslararası evlilik göçlerinde refaha ulaşmak için evlilikler daha çok araç olarak kullanılmaktadır.

Şekil 5.3. “Gelecek Kaygısı” Kategorisine Yanıt Veren Katılımcı Dağılımı – Maxqda Code Distribution Model

Yukarıdaki şekle bakıldığında gelecek kaygısı hakkında erkek katılımcıların büyük bir çoğunluğunun yorumda bulunduğu görülmektedir. Gelecek hakkında kaygının birçok insan için sorun teşkil etmesi göçün en önemli sebebinin gelecek kaygısı olmasına neden olmaktadır. Aynı durum Türkiye’den Danimarka’ya evlenerek göç eden kişiler için de geçerlidir.

Evlilik göçmenlerinin göç sebebi olarak belirttikleri gelecek kaygısının hangi faktörleri içerdiğinden de bahsetmek gerekir. Çünkü yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere katılımcıların çoğunun gelecek kaygısından bahsetmesi, kaygıların sadece ekonomik kaynaklı olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla göç etme sebeplerinden “gelecek kaygısı” kategorisi altında sadece ekonomik kaygıların olduğunu söylemek eksik bir değerlendirmedir. Her ne kadar gelecek kaygısına yol açan nedenlerin başında maddi konular yer alsa da geleceğinden kaygı duyan insanların hak, adalet, güvenlik, yönetsel sorunlar gibi gerekçeleri de öne sürdükleri anlaşılmaktadır. Bazı katılımcıların özellikle genel ülke sorunlarını sıklıkla dile getirmesi dikkat çeken bir veridir. Hem göç etme hem de geri dönmek istememenin sebepleri içerisinde ülkenin ekonomi başta olmak üzere özellikle yönetim, adalet ve güvenlik sorunlarının yer aldığı yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

“Ekonomik yönden kıyasladığınızda, eğitim sistemi açısından kıyasladığınızda direkt defteri kapatıyorsunuz. Ki bunun bir de hak ve özgürlükleri var. Açıkçası çok adaletli görünmüyor Türkiye’nin durumu.” (Erkek katılımcı, 38 yaş, K9)

“Benim Türkiye’de de maddi durumum var ama bu zihniyetten dolayı dönmem. Ne zaman Türkiye’ye gitsem her gittiğimde farklı bir Türkiye görüyorum. Daha çok Arap ülkelerine dönüşüyoruz gibi.” (Erkek katılımcı, 46 yaş, K12)

Benzer yorumlardan ikisi yukarıda verilmiştir. Bu yorumlardan gelecek hakkında kaygının sadece ekonomik olmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların göç etme sebeplerinden olan gelecek kaygısı her ne kadar ekonomik gibi görünse de aslında ekonomik kaygılar kadar hak, adalet, eğitim sistemi ve yönetsel sorunlar gibi sebepler de kişilerin gelecek kaygılarını çoğaltmaktadır.

Bu durum Danimarka’da yapılan katılımlı gözlem sonucunda daha net anlaşılmıştır. Türkiye’den Danimarka’ya evlenerek göç eden kişiler arasında yapılan gözlemlerde bu kişilerin maddi olarak lüks içinde yaşamadıkları, oturdukları evlerin ve bindikleri arabaların (gözlem yapılan kişiler arasında arabası olmayanların sayısı daha fazladır) lüks sayılabilecek mülkler olmadığı analiz edilmiştir. Bu kişilerin genellikle orta segmentin altındaki evlerde oturdukları ve ucuz sayılabilecek arabalara bindikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca aylık kazançları Danimarka’daki asgari geçim şartlarını ancak karşılayabildiği, çoğunun Danimarka’da işçi statüsünde çalıştığı anlaşılmıştır. Bunların dışında, kişilerin

kendi aralarında yaptıkları tartışmaların not edildiği gözlem notlarına göre, bu kişilerin genellikle Türkiye hakkında sistemsal ve yönetsel eleştirileri en az ekonomi eleştirisi kadar yaptıkları tespit edilmiştir. Hal böyle olunca evlilik yoluyla Danimarka'ya göç eden kişilerin gelecek kaygılarının sadece ekonomik sebepli olmadığı anlaşılmaktadır. Danimarka'nın hukuk, adalet, güvenlik ve eğitim sisteminin daha iyi olması, gerek günlük hayatta gerekse devlet kurumlarının işleyişinde düzenin ve kuralların geçerli olması gelecek açısından Danimarka'yı daha cazip hale getirmektedir.

5.1.2. Özenmek

Günümüz toplumunun özellikle genç nesli arasında göç etmeye meyiletme durumu oldukça yüksektir. Bunun sebebi göçü gerçekleştirme imkanlarının gelişmesi ve çeşitlenmesidir. Ayrıca önemle üzerinde durulması gereken başka bir nokta ise gençlerin özellikle sosyal medya aracılığıyla göç etmeye özendirilmesidir. Yurtdışına giden birtakım kişiler oradaki yaşam tarzlarını sosyal medyada sunarak diğer kişileri gelişmiş ülkelere göç etme konusunda özendirilmektedir. Özellikle Z kuşağının özelliklerinden birisi olan “emek vermeden kısa yoldan para kazanma ve rahata kavuşma” isteği (Öztürk ve Yıldırım, 2022; Dolot, 2018; Turner, 2015) sosyal medya videolarının daha fazla özendirici olmasını sağlamaktadır. Sosyal medya üzerinden oluşan göçmen ağları insanların yurtdışına göç etme konusunda bilgilenmelerine ve açıkçası cesaretlenmelerine yol açmaktadır. Yurtdışında yaşayan kişilere özenen Türkiye'deki gençler Avrupa hayalini kurarak kendilerini motive etmeye çalışmaktadırlar¹⁰. Bir gün göç edip iyi bir yaşama kavuşma düşüncesi, gençlerin bulundukları yerde tutunmalarını da sıkıntılı hale getirmektedir. Kendi işlerini kurmalarına, ülkelerinde meslek edinerek hayata adım atmalarına engel olmaktadır. Zaten aileler tarafından genellikle zahmetsiz bir hayat içinde büyütülen Z kuşağı emeğin değerini bilmediği için yurtdışına gitme düşüncesi onlara cazip gelmektedir. Dolayısıyla uluslararası evlilik göçlerinin gerçekleştirilmesinde özenme hususu önemli bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Bir de çocukluktan beri hep izliyorsun. Böyle hep kulüpler, diskotekler, trans müzikler. Benim ona da hevesim vardı. Türkiye’de saç yapma şeklim falan. Çok özenirdim onlara. Avrupa’dan gelen turiste olsun, YouTube’da izlediğin videolara olsun. Diyordum abi benim yaşamak istediğim ortam kulüp ortamıdır. Hızlı yaşamak istiyorsun. Yani istiyordum bunları. Dedim gidip Almanya’da

¹⁰ Youtube ve diğer sosyal medya araçlarında konuyla ilgili birçok video ve içerik bulunmaktadır.

Hollanda’da 10 bin kişilik kulüplerde dans etmek istiyorum.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“O zamanlar biliyorsun Türkiye’de pek öyle marka elbise ayakkabı alamıyorduk. Ben burada Nike Jordan falan ayakkabı serisi yapmışım. Ben bunların orijinallerini çok istiyordum. İmkânımız yoktu alamıyorduk. Dedim ki lan ben bunları elde etmişken bu saatten sonra Türkiye’ye gidip ne yapacağım. O lüksü kaybetmek istemedim.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

“Bir de Türkiye de herkesin Avrupa hayali var. 20li yaşlardaki tüm gençlerin. Senin de imkanın olsa gelirsin.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

Yukarıdaki metinlerden, göç etmenin bir sebebinin de Avrupa’daki yaşam tarzına özenmek olduğu ortaya çıkmaktadır. Gerek sosyal medyadaki Avrupa yaşam tarzını tanıtan videolar gerek Avrupalı turistlerin Türkiye’deki görünüşleri olsun, Türkiye’de yaşayan gençler arasında özenilecek tutum, davranış ve düşüncelerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Genellikle kendilerini bulunduğu çevrede rahat hissetmeyen ve toplumsal baskının etkili olduğu çevrelerde yetişen kişiler için özenme durumu daha da şiddetli hale gelmektedir. Ayrıca küresel kültürün insanları tek tipleştirilmesi ve yaşam tarzlarını aynılaştırması sonucu insanların birbirlerini taklit etme istekleri de artmaktadır. Diğerleri gibi yaşama arzusu, içinde bulunulan durumun kabullenilmemesine neden olmaktadır.

5.1.3. Aile ve Toplum Baskısı

Aile ve toplum baskısı bireyin kararlarında kendilik hakkını elinden alarak onu kaderci bir yapının içerisine atmaktadır. Genellikle baskı altında yetişen bireylerin iki şekilde bu baskıya yanıt verdiği söylenebilir. Birey ya baskıya boyun eğip ve kaderini kabul eder ya da baskıya isyan edip kendi yolunu çizer. Her iki şekilde de bireyin durumu sorunlu hale gelmektedir. Birey boyun eğip kendi kaderini kabullenirse birey vasfını ve dolayısıyla bireyle gelen tüm haklarını kaybedebilmektedir. Kaderci anlayışın içerisine düşen birey kendi geleceği hakkındaki kararların ipotek altına alınmasına rıza göstermektedir. Bu rıza gönüllü verilen rıza gibi görünse de aslında zorunlu olarak bireyin hayatına başkalarının yön vermesi anlamındadır. Aile ve toplum baskısına karşı çıkan bireyin durumu da bazen sorunlu olabilmektedir. Birincisi sıkı bağlarının olduğu aile ve toplumu karşısına alarak yalnızlaşma tehlikesi altına girebilmektedir. İkincisi birey, aşırı baskıdan bunalması sebebiyle tümünden bir reddetme çabası içerisine girebilmekte ve bu durum ise onu uç noktalarda yaşamaya itmektir.

Aile ve toplum baskısından kurtulmak için ülkeden göç etmeye karar veren bireyler aslında ikinci grupta yani baskıya isyan eden tarafta yer almaktadır. Çünkü birey geçmişinden kaçmanın bir sonucu olarak göçe yeltenmektedir. Bu

tarz kişiler genellikle arkada bıraktıklarına düşman kesilirler. İsyan ettiği toprakları, aileyi ve toplumu aştığı için özgür, köksüz ve kimliksiz kaldığı içinse eksik bir halde yaşamlarına devam ederler.

Nitekim Danimarka’da yapılan gözlemler sonucunda bu durum daha net olarak ortaya çıkmaktadır. Aile ve toplum baskısının etkili olduğu gelenseksel/muhafazakar geçmişten kaçıp göç eden kişilerin geldikleri yerleri sürekli eleştirdikleri, radikal fikirler geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında bu kişilerin köksüz ve kimliksiz kalmamak için kendileri gibi Türkiye’den gelen kişilerle muhatap oldukları ve çevre oluşturdıkları görülmektedir. Hem aşırı bir karşı çıkışın hem de ciddi eksikliklerin izlerini taşıdıkları fark edilmektedir.

“Bana sorarsan en önemli sebebi aile ortamının vermiş olduğu baskı seni belli bir şeylere zorluyor. Bu zorlama ilk köyünde başlıyor. Sürekli köyden kurtulma peşine düşüyorsun. Sonra köyden çıkıyorsun şehre gidiyorsun. Bu sefer oradaki baskıları da görüyorsun. Bu sefer toplum baskısıdır, kafa uyuşmazlığıdır. Bu da etkili oluyor. Bu sefer orayı da kabullenemiyorsun ve ülkeyi terk etmeye karar veriyorsun.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

*“Gitme sebeplerimden birisi de bu olabilir. Türkiye’deyken annemle üvey babam bana çok karışıyorlardı. Ben üvey babamla tartıştım bu sebeple. Ama büyük tartıştık. Annem de hemen onun tarafını tuttu am*na koyim. Hiç oğlum gel falan demedi yani. Baktım annem de bana sahip çıkmıyor. Ben de s*ker*m dedim bastım gittim.”* (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

Bu metinlerden de anlaşılacağı üzere uluslararası evlilik göçmenlerinin göç etmelerini tetikleyen bir sebebin de aile ve toplum baskısı olduğu anlaşılmaktadır. Kendi geçmişlerinden kaçıp kurutulmanın çaresini göç etmekte bulmuşlardır. Daha önce de bahsedildiği üzere göçün tek bir sebebi bulunmamaktadır. Göç çeşitli itici faktörlerin bir araya gelmesi ile gerçekleşen bir olaydır. Hem gelecek kaygısının giderilmesi hem daha iyi şartlarda yaşama isteği hem de aile ve toplum baskısından kurtulma düşüncesi gibi diğer sebeplerden ötürü göçlerin gerçekleşebileceği bilinmelidir. Bu sebeplerin tek başına göçe sebebiyet vermeyeceğini fakat her birinin göçün gerçekleşmesinde ayrı ayrı etkilerinin olduğunu belirtmek gerekir.

5.1.4. Zayıf Aile Bağı

Yukarıda bahsedildiği gibi aile ve toplum baskısına maruz kalan bazı kişiler kendi aile ve kültürlerinin sıkı bağlarından kurtulmak için göç etmeye yeltenmektedirler. Yani bir nevi zincirlerinden kurtulmak için göçü çare olarak görmektedirler. Tersine bir durumda zayıf aile bağına sahip olan bazı kişilerde de göç etme eğilimi oluşabilmektedir. Özellikle ailevi bağları zayıf insanların mekanı terk etme konusunda daha cesaretli olduklarını söyleyebiliriz. Çünkü

insan sosyal bağları sayesinde bir mekana aidiyet hissedebilir (Yuval-Davis, 2006). Bu bağların çözülmeye başladığı zamanlarda kişinin mekana ve sosyal çevreye olan aidiyeti de sorunlu hale gelir. Dolayısıyla hem aile ve toplum baskısına maruz kalan hem de aile bağı zayıf olan bireylerde göç etme eğilimi olabilmektedir.

“Aile olmadığından dolayı. Ailevi bir bağım yoktu mesela. Aile olmadığı için beni oraya bağlayan bir şey yoktu. Annem vefat etti ya benim. Babamla da görüşmüyordum zaten. Abilerimle de kafam uyuşmuyordu. Onlar farklı yollara gidiyordu ben farklı. Sonra dedim orada da yalnızım burada da yalnızım.”
(Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“Ailemden de beni bağlayan bir bağ yoktu. Tamam, annem var teyzem falan var ama öyle sapasağlam bir ilişki yoktu yani. Bu sebeplerle kendime Türkiye’de bir gelecek göremedim. Ben de tutunacak bir yer bulmak istedim ve göç ettim.”
(Erkek katılımcı, 46 yaş, K12)

Yukarıdaki metinlerden zayıf aile bağının göç etmeye karar verme üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılardan bazıları aile bağlarının zayıf olmasından dolayı mekanlar arasında fark olmadığını, bu sebeple Türkiye’de veya yurtdışında yaşamak arasında fark görmediklerini beyan etmişlerdir. Bireyler üzerinde ailenin bağlayıcılık faktörü etkili olmadığından bireyin bulunduğu ortama aidiyeti gevşemektedir. Bu sebeple yaşanan adresin neresi olduğu bu kişiler için fark etmemektedir.

Tek başınlık durumu aidiyet konusunda bireyleri kimliksiz ve bağısız bir kişilik yapısına dönüştürebilmektedir. İçinde bulunduğu aileye, topluma ve ülkeye aidiyet bağları zayıf olan kişiler zamanla asıl kimliğine ve kültürüne yabancılaşabilmekte, kendisini belirli bir yerin varisi yerine dünya vatandaşı olarak görmeye başlayabilmektedir. Dolayısıyla göç etme sebeplerinden olan zayıf aile bağı önemli bir tetikleyici neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü günümüz toplumunun insanları gittikçe başta aile olmak üzere mekana ve sosyal çevreye olan bağlılıklarını yitirmektedir. Bağlılıkların yitirilmesi sonucu akışkan ve hibrit kimlikli bireyler ortaya çıkmaktadır (Hongladarom, 2019; Eisenstadt, 2015). Kendisini belirli bir yere ve zamana ait hissetmeyen köksüz ve her an değişebilen kimlik yapısına sahip insanların varlığı söz konusu olabilmektedir.

Dikkat edilmesi gereken en önemli husus, günümüzde aile başta olmak üzere insanlara aidiyet, kimlik ve kültür kazandıran toplumsal kurumların bağlayıcılık işlevlerinin giderek azalmasıdır. Aslında postmodern düzenin yeni yapısı da bunu gerektirmektedir. Her ne kadar Durkheimcı bakış açısıyla aile gibi kurumların kültürel kodların aktarımını, toplumsal bütünleşmeyi ve sosyalizasyonu sağlaması yönüyle işlevsel açıdan yararlı olduğu (Durkheim, 1994; 2015; Henslin, 2015: 305) öne sürülse de çağımızda toplumsal kurumların fonksiyonel

yönleri köklü değişimlere maruz kalmaktadır. Toplumsal kurumların etkisinden büyük oranda azade olan bireylerin tek başınalık ve bağısızlık/köksüzlük özelliklerine sahip akışkan ve hibrit kimlikleri, aile gibi toplumsal kurumların bağlayıcılığını büyük oranda ortadan kaldırmaktadır. Dolayısıyla aile bağlarının gevşemesi insanların bir başına herhangi bir yerde bulunma özgürlüğünün de yolunu açmaktadır.

5.1.5. Kendini İspatlama

Son olarak yapılan görüşmeler neticesinde katılımcıların kendilerini ispatlama ve hırs yapmaları sebebiyle göçe giriştikleri ortaya çıkarılmıştır. Kendilerini aileye, akrabalara ve bulundukları çevreye ispatlamak için hayatları hakkında köklü değişiklikler yapmaya karar verdikleri anlaşılmaktadır.

“Göç etmemin sebebi şuydu aslında. Ben biraz kendimi ispatlamak istedim. Acaba bir şeyleri başarabilir miyim? Hiç kimsenin desteği olmadan. Biraz bu sebebi var. Biraz da biliyorsun ekonomik şartlar onu gerektirdi. Benim Alanya’da durumum güzeldi. Ben Alanya’dan geldim buraya. Motorum vardı, ehliyetim vardı, arabam vardı. Her şeyim vardı. Ama dedim neden daha iyileri olmasın. Öyle dedim ve geldim.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

“Anne babama kızıp ben sizden daha iyisini yapacağım gibi bir sebeple çıktım geldim. 24 yaşında bunu düşündüm yani. Belki de göç etmemin en büyük sebebi bu, biliyor musun? Onlara isyan ettim. Çünkü Türkiye’de kalsaydım üvey babamın boyunduruğu altında yaşayacaktım.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

Yukarıdaki metinlerden; bazı katılımcıların kendilerini ailelerine ve çevrelerine ispatlamak, herhangi birinin desteği olmadan tek başına bir şeyleri başarmak, ailesine minnet etmemek için onlardan daha iyisini yapmaya karar vermek gibi sebeplerle kendilerini ispatlama maksadıyla göç etme yoluna başvurdukları analiz edilmektedir.

Kendini ispatlamanın uluslararası evlilik göçmenlerinde neden bir göç etme sebebi olduğunu, Avrupalı kavramının Türkiye özelinde üstün kimliğe dönüşme serüveninden bahsederek analiz edebiliriz. Ayrıca Danimarka’da yapılan katılımlı gözlem verilerinden elde edilen bulguların da konuya açıklık getireceği düşünülmektedir.

Özellikle Almanya gibi Avrupa ülkelerinde yaşayan kişilerin Türkiye’ye döndüklerinde eski memleketlerindeki insanlara maddi varlıklarıyla (Türkiye’de ev almaları, lüks arabalarla memleketi ziyarete gelmeleri) gösteriş yaparak onları

ezmeye çalışmaları, bir üstünlük unsuru olarak Alamancı¹¹ kimliğini ortaya koymaları, Türkiye’deki insanların Avrupa’da yaşayanlara karşı bakış açılarını değiştirmiştir. Bu bakış açısından dolayı Türkiye’dekiler Avrupa’da yaşayan kişilerin özellikle maddi olarak çok iyi şartlarda yaşadıklarını sanmaktadırlar. Böyle sanmalarından ve Avrupalı kimliği karşısında kendilerini alçak görmelerinden dolayı yurtdışında yaşayanlara üstün bir kimlik atfetmişlerdir. Çünkü özellikle geleneksel-muhafazakar anlayışa sahip toplumlarda maddiyat kişiye verilen değer bir ölçüsü olmaktadır¹². Maddiyatın insana verilen değer ölçüsü olduğu coğrafyada kişinin üstünlüğünü mülki değerler belirlediğinden yurtdışında yaşayanların gösteriş unsuru olarak giyim-kuşam, ev, araba gibi şeyleri öne sürmeleri normal karşılanmalıdır. Bu sebeple -İbrahim Yasa’nın (2011: 86) ifade ettiği gibi- yurtdışına çıkanlar ilk başlarda servetlerinin büyük bir kısmını gösteriş nesnelerine harcamışlardır. Tüm bu süreçler sonucunda Avrupalı kimliğinin maddi ve entelektüel açıdan üstün bir kimliği yansıtmaması genel bir anlayışa dönüşmüştür. Avrupa’da yaşayanların zengin ve varlıklı kişiler olduğu, özellikle Avrupa ülkelerinde yaşayanların yaşam tarzlarını bilmeyen kişiler için halen geçerli olan bir düşüncedir.

“Evlilik öncesi ve sonrası Türkiye’deki aile akraba ilişkilerinizde bir değişim oldu mu?”

Yani evet. Bilmiyorum neden ama insanların bana karşı bakış açısı değişti. Akrabalar da dahil. Olumsuz anlamda değil. Avrupa’ya taşındığım için farklı bir görüş oluştu bana karşı. Ben aynı benim ama akrabalarım beni daha yüksek bir mertebedeymişim gibi görmeye başladı. Bu neden oldu bilmiyorum. Tek fark buydu fark ettiğim.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K15)

Yukarıda bahsi geçenlere istinaden Avrupa’ya gitmenin bir üstünlük göstergesi olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu sebeple yapılan görüşmelerde bir kısım katılımcıların kendini ispatlama yeri olarak Avrupa’nın gelişmiş ülkelerini seçmeleri ve buralara göç etmeleri geride bıraktıklarına üstünlüklerini kanıtlamanın yöntemini yansıtmaktadır. Her ne kadar K15 isimli katılımcının böyle bir göç etme sebebi olmasa da özellikle Türkiye’deki yakın akrabaların Avrupa’da yaşayan tanıdıklarına olan bakış açısını yansıtmaması yönünden önemli bir yorumdur. Bu metinden de anlaşılacağı üzere 1970’lerden beri oluşmaya başlayan üstün Avrupalı kimliği klişesi, halen geçerliğini korumaktadır. Bu üstün kimliğe göre göç eden kişilere verilen değer, göçmenlerin

¹¹ “Almancı” anlamında kimliği tanımlayan bir ifade. Türkiye’de geleneksel halk diline yerleşmiş olan ve Almanya’da yaşayanları kast ederek üstün bir kimliğe gönderme yapan ifadedir.

¹² Weberyen mantıkla Protestan ahlakında maddi unsurların kutsallaştırılması aynı mantığa dayanmaktadır.

kendilerini ispatlamak ve geride bıraktıklarından daha iyi konuma gelebilmek için göç adresi olarak gelişmiş Avrupa ülkelerini (Danimarka, Almanya gibi) seçmelerine yol açabilmektedir.

Bu durumun görüşmeciler üzerindeki yansıması Danimarka’da uluslararası evlilik göçmenleri üzerine yapılan katılımlı gözlemlerde de ortaya çıkmaktadır. Katılımlı gözlem verilerine göre bu kişilerin kendi aralarında giydikleri marka elbise ve ayakkabı gibi şeyleri sıklıkla kıyasladıkları fark edilmiştir. Giyilen marka giysiler, ayakkabılar ve aylık kazançlar sürekli üstünlük göstergesi olarak muhabbetlerine konu olmaktadır. Ayrıca aylık kazançlarının parasal karşılığını Türk lirasına çevirerek söylemeleri Türkiye’deki konumlarını yükseltmeye çalıştıklarını göstermektedir. Aslında Danimarka özelinde kazançlarının orta sınıf gelirine bile tekabül etmemesine rağmen aylık kazançlarının lira olarak karşılığını sürekli belirtme ihtiyacı duymaları, üstün kimliğin Danimarka’da değil de Türkiye’de geçerli olduğunu bilmelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca araştırmacı olarak aralarından bulunduğum zamanlarda bazı kişilerin şahsıma giydikleri marka giysilerden vermeye çalışmaları (Türkiye’den geldiğim için beni aşağı konumda görmelerinden dolayı) yine üstün kimliklerini ortaya koyma ihtiyacından doğmaktadır. Göçmenler arasındaki bu tarz kıyaslamaların kendini ispatlamak amacıyla yapıldığı söylenebilir. Sonuç olarak katılımcılardan bazılarının kendilerini ispatlama ve üstün kimliğe kavuşma sebebiyle Avrupa’ya göç ettiklerini belirtmeleri, Türkiye’deki Avrupalı anlayışının kişilerin düşünce yapısını etkilediğini göstermektedir.

5.2. Evlenme Sebepleri

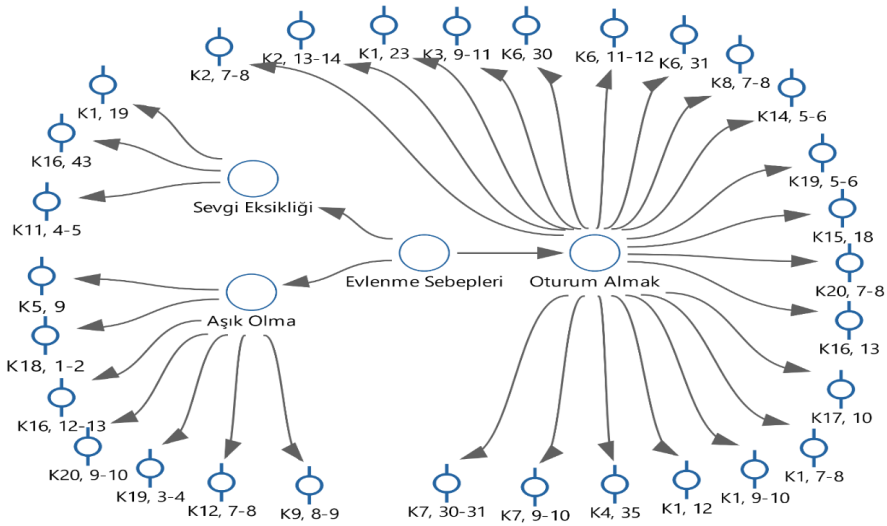
Normal evliliklerde evliliğin amacı insanların aile kurmak için karşı cinsle resmi anlamda bir birliktelik oluşturmaktır. Evliliğin sebebi ise ailenin fonksiyonel yönlerinin bireye ve topluma sağladığı yararları elde etmektir. Ailenin en önemli fonksiyonel yönleri Ganiyeva’ya (2022: 1568) göre nüfus artışını sağlaması, bireyin topluma kazandırılması için eğitime katkı sunması, ekonomik işlevi yerine getirmesi ve sosyalizasyonu sağlamasıdır. Daha açık ifadeyle aile toplumsal bütünleşmeyi sağlama, sağlıklı bireyler yetiştirerek nüfusun devamına katkıda bulunma, kültürel kodları gelecek kuşaklara aktarma ve mülkiyetin korunmasını sağlama gibi işlevlere sahiptir. Dolayısıyla insanların evlenmesinin en önemli sebebi ailenin fonksiyonel yönlerini kullanarak toplumda yer edinmektir.

Klasik anlayışta aile toplumsal bir kurum olarak bireyin yararına bir işlev görmektedir. Bu sebeple toplumda evlilik merasimi önemsenmektedir. Evliliğe ve aileye kutsal bir değer yüklenmektedir. Fakat günümüz modern dünyasında

aile ve evlenme gibi kavramların altının oyulduğu, nikah ve boşanma olaylarının kolay bir şekilde gerçekleştirildiği görölmektedir. Yani evlenip aile kurmanın kutsal değeri azaldığı fark edilmektedir. Çünkü ailenin modern toplumdaki işlevleri köklü değişimlere maruz kalmaktadır.

Evlenme ve aile kurma olgularını basitleştiren ve açıkçası araçsallaşmasına yol açan önemli süreçlerden birisi de göç etmek için uluslararası evliliklerin gerçekleştirilmesidir. Çünkü uluslararası evliliklerde evliliğin amaçları ve sebepleri değişmektedir.

Uluslararası evlilik göçlerinin gerçekleştirilme amacı genellikle refahı elde etmek olduğundan evlilik dolayısıyla göç edenlerin evlenme sebepleri de bu doğrultuda şekillenmektedir. Evlilik bir nevi oturum alabilmenin resmi kanıtı olarak sunulmaktadır. Gelişmiş Avrupa ülkeleri göçmenlere karşı sıkı politikalar geliştirdiğinden bu politikaların esnetilmesi noktasında evliliğin oturum almada giriş anahtarı olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla burada evliliğin araçsallaşması mevzuu ortaya çıkmaktadır. Araçsallaşan şeylerin icrası da basit olduğundan uluslararası evliliklerin basit ve hedefe odaklı bir şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır. Amacın gelişmiş ülkeye göç etmek olması sebebiyle bu tarz evliliklerin sürekli arttığını söylemek mümkündür. Bu nedenle özellikle Amerika, Avusturalya ve gelişmiş Avrupa ülkelerine yapılan göçlerin önemli bir bölümünü aile birleşimi amaçlı yapılan evlilik göçleri oluşturmaktadır. Son 15 yılda aile göçü OECD ülkelerine yapılan göçlerin %36'sına tekabül etmiş, aynı şekilde Amerika Birleşik Devletleri'ne yapılan göçün yaklaşık üçte ikisini ve Fransa'ya göçün %40'ından fazlasını aile göçü oluşturmuştur (OECD, 2023). Bu oranlara işçi göçüyle giden kişilerin ailelerini getirmeleri sebebiyle gerçekleşen göçler dahil değıldir. Bu oranlar uluslararası evliliklerin amacının ne olduğunu ve evliliğin araçsallaşmasında evlilik göçünün önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki görşelde görüşme yapılan uluslararası evlilik göçmenlerinin evlenme sebepleri ve evlenme sebeplerine göre kod dağılımı verilmiştir. Anlaşılabacağı üzere evlenme sebeplerinden en fazla kod sayısına sahip olan “oturum alma” kategorisidir. “aşık olma” sebebi altında ise çoğunlukla Danimarkalı kadın katılımcıların yorumlarından çıkarılan kodlar yer almaktadır. “sevgi eksikliği” kategorisi altında ise yine Danimarkalı kadınların evlenme sebepleri yer almaktadır. Yani erkek katılımcıların oturum alma dışındaki evlenme sebepleri içerisinde pek bir yorumu bulunmamaktadır. Dolayısıyla Türkiye’den evlilik göçüyle Danimarka’ya giden erkeklerin genellikle oturum alma sebebiyle evlendikleri ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi yukarıda bahsedildiği gibi evliliğin oturum almada araç olarak kullanılmasıdır. Aksi takdirde Danimarka gibi gelişmiş ölkelerden oturum almanın neredeyse imkansız olduğunu belirtmek gerekir.

5.2.1. Oturum Alma

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki ülkeler kendi menfaatleri doğrultusunda göçmen politikalarını oluşturmak zorundadır. Her ne kadar tüm ülkeler açısından göçün engellenmesi imkansız olsa da ülkelerin göçe yönelik açık kapı politikası uygulaması söz konusu olamaz. Çünkü özellikle gelişmiş ülkeler göçmenlere yönelik sıkı ve ülke menfaatlerine uygun politikalar geliştirmedeği takdirde (nüfus, ekonomi, eğitim gibi) zamanla kendi siyasi, ekonomik ve kültürel sistemlerinin bozulma tehlikesi baş gösterecektir (Kemnitz, 2003; Han, 2013;

Razin ve Sadka, 2014; Mauer, Manasek ve Valasek, 2015; Spiridonova ve Sudova, 2018; Eaton vd., 2023). Tabi bu durum tüm ülkeler için geçerlidir. Fakat göçün rotasına bakıldığında gelişmiş ülkelerin çok daha fazla göçmen akınına maruz kaldığı görülmektedir. Özellikle Avrupa ve Amerika gibi bölgeler özelinde göçün yoğunluğu akıl almaz bir seviyeye ulaşmaktadır. Bu sebeple gelişmiş ülkeler yabancılara oturma verme konusunda sıkı tedbirler geliştirmektedir.

Gelişmiş ülkelere oturma almak zor olduğu için göçmenler sıkı göçmen politikalarına karşı farklı taktikler geliştirmektedirler. Bu taktiklerden birisi evlenerek gelişmiş ülkelere oturma almaya çalışmaktır. Avrupa ülkelerinden oturma almanın farklı yöntemleri olmakla birlikte (örneğin çalışmak için işgücü başvurusu) en önemli yöntemlerinden birisi aile birleşimidir. Göçmenlerin sıklıkla başvurdukları bu yöntem uluslararası evliliklerin yapılmasının ana sebebi haline gelmektedir.

“Göç etmek için mi evlendin yoksa evlenmek için mi göç ettin?”

Göç etmek için evlendim. Mesela ben o evlendiğim şahısla aslında evlenmezdim. Hani o kötü bir insandı çirkin bir insandı ondan değil. Belki flört ederdim. Biraz uzun sürerdi ama hemen evlenmezdim. Ama o zaman onda o samimiyeti gördüm. O beni sevdi. Ama benim halen evleneceğim insan bu mu diye soru işareti vardı kafamda. Ama dedim kardeşim ben gitmek istiyorum. Giderim orada denerim görürüm. Aslında mantıklı olanı emin olmadan evlenmemek. Ama sana buraya gelebilmen için o şartı koyuyor.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Evlenme de şöyle oldu. Ben burada oturma alabilmek için evlendim. O bana bir karılık yapacak ya da ben ona kocalık yapacağım. Öyle bir sebepten değil yani. Türkiye’de evlenirsin ne olur evine gelirsin sıcak bir yemeğin olur demi. Benimki öyle bir insan değil. Yemek yapmayı bilmiyordu.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

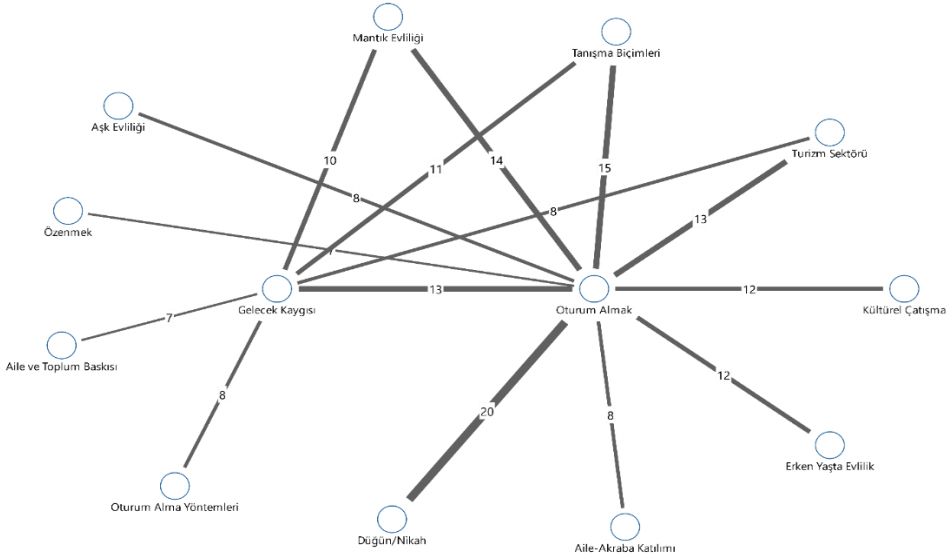
“Bir de benim burada oturma alma sürecim olmasa evlenmeyi istemiyordum. İkimizin de kafası aynıydı. Eğer birbirimizi seviyorsak neden bir evrağa imza atalım düşüncesindeydim. Ama işte buradan oturma almam lazımdı. Bu işe biraz da mecburen girdik. Aksi halde o da gelemezdi ben de gidemezdim.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K15)

“Aslında ani gerçekleşen bir şey oldu. Çünkü oturumdan dolayı nikah yaptık. Normalde bizim evlilik planımız yoktu.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

Yukarıdaki metinlerden yapılan evliliklerin ana sebebinin oturma almak olduğu, bazı katılımcıların normal koşullarda evlendikleri kişilerle bir hayat kurmayı düşünmedikleri ama oturma şartından dolayı mecburen evlenmek zorunda kaldıkları, geleneksel bir evliliğin amaçları ve sebepleri doğrultusunda aile kurma yoluna gitmedikleri anlaşılmaktadır.

Normal koşullarda kadın erkek rolleri çerçevesinde oluşan Türkiye’deki evlenmeler sonucu kurulan aile ortamı bu tarz bir anlayışla evlenen kişilerde

görülmesi pek mümkün olmamaktadır. Çünkü gerek erkeklerin evliliğe bakış açısı gerekse Danimarka’da aile kavramına verilen anlamın Türkiye’dekinden farklı olması yapılan evliliklerin beklenen nihayete ermesine engel olmaktadır. Bu bağlamda her ne kadar Danimarkalı kadınlar genellikle duygusal hislerinden dolayı Türkiye’deki erkeklerle birliktelik kursalar da erkeklerin mantık çerçevesinde oturma alma amaçlı yaklaşımı uluslararası evlilikleri sorunlu hale getirmektedir. Gelecek kaygısı yaşayan kişilerin mantık çerçevesinde yaptıkları evliliklerin oturma almaya yönelik bir sebebe dayandığı aşıkardır. Aşağıdaki ilişkisel model bu durumu kanıtlamaktadır.

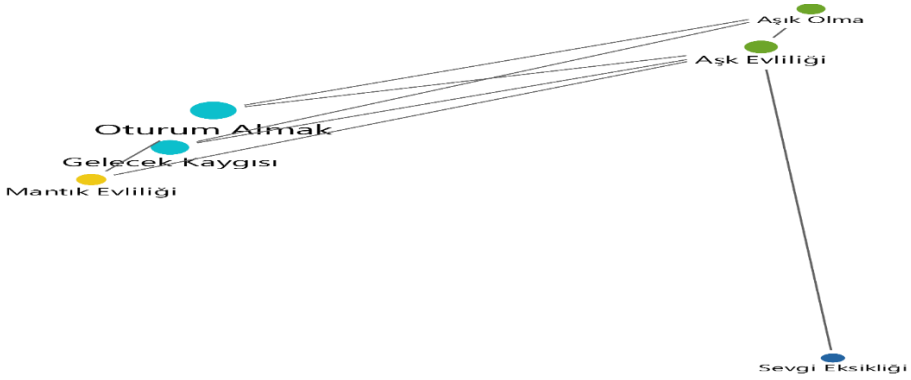
Şekil 5.5. “Gelecek Kaygısı” ve “Oturma Alma” Kategorilerinin Kod Eş Oluşum Modeli - Maxqda Code Co-occurrence Model (Code Proximity)

Yukarıdaki görsel dikkatle incelendiğinde gelecek kaygısı, oturma alma ve mantık evliliği yapma kategorileri altında toplanan kodların birbirleriyle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Üçgen şeklinde oluşan bu ilişkisel modelde üç kategorinin birbirleriyle uyumlu şekilde kodlar içerdiği, gelecek kaygısı yaşayan kişilerin evlenme sebeplerinin genellikle oturma almak olduğu ve yapılan bu evliliğin duygusal bir birliktelikten (aşk evliliği) ziyade mantık evliliği olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca aynı ilişkisel modelin gelecek kaygısı, oturma almak ve turizm sektörü kategorileri arasında da oluştuğu görülmektedir. Katılımcılardan gelecek kaygısı yaşayan turizm sektörü çalışanları (genellikle otel çalışanları kastedilmektedir) oturma alma sebebiyle gerçekleştirdikleri uluslararası evlilikleri Danimarka gibi Avrupa ülkelerine geçmek için bir araç

olarak kullanılmaktadırlar. Nitekim Avrupa'dan gelen kişilerin genellikle uğrak yerleri turizm bölgeleri olduğundan böyle bir sonucun çıkması muhtemeldir.

5.2.2. Aşık Olma

Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde kadınların aşık olarak evlenmeleri onları erkeklere bağlayan en önemli etken olmaktadır. Çünkü erkeklerin refaha ulaşma gibi gayeleri olmasına rağmen kadınların böyle bir amacı yoktur. Bu noktada erkeklerle kadınların evliliğe bakış açıları büyük oranda farklılaşmaktadır. Erkek katılımcılar daha çok oturum alma sebebiyle evlilik yaptıklarını belirtirken kadınlar evlenme sebebi olarak 'aşık olma' etkenini öne sürmüşlerdir. Nitekim erkek ve kadın katılımcıların konu hakkındaki kodlarının aşağıdaki gibi ayrılması iki cinsin farklı düşüncelerini tespit etmek adına önemlidir.

Şekil 5.6. Bazı Kategorilerin Kod Dağılım Haritası – Maxqda Code Map

Yukarıdaki görselde görüldüğü üzere ekseriyetle erkek katılımcılara ait kodların toplandığı üç kategori oturum almak, gelecek kaygısı ve mantık evliliğidir. Daha çok kadın katılımcıların belirttiği görüşlere dayanan kodların toplandığı kategoriler ise aşık olma ve aşk evliliği'dir. Mantığa dayalı kararlar sonucu evlenmeye karar veren erkeklerle duyguya dayalı karar alarak evliliği gerçekleştiren kadınların evlenme sebeplerinde keskin ayrıma düştüğü söylenebilir. Aşağıdaki yorumlardan kadınların konu hakkındaki görüşleri daha net anlaşılacaktır.

Yukarıdaki metinlerden kadınların evlenme sebeplerinin duygusal kararlara dayandığı, tatile geldikleri yerlerde tanıştıkları kişilerle belli bir zaman geçirdikten sonra aşık oldukları, aşık olmadan dolayı bazı fedakarlıklara katlanarak evliliğe karar verdikleri anlaşılmaktadır.

Sadece kadınların aşktan dolayı evlendiklerini ve erkeklerin tamamen duygudan yoksun karar verdiklerini söylemek de yanlış olacaktır. Görüşülen erkeklerin genellikle oturum almak için evlendiklerini belirtmelerine rağmen bazılarının evlenme sebebi olarak oturum alma ve aşık olma cevaplarını birlikte vermeleri önemli bir veridir. Çünkü erkeklerin hedef odaklı karar verdiklerinde genellikle hedefin gerçekleştirilmesiyle evliliğin bittiği ama bağlanma unsuru olarak sevgi ve güvenin esas olduğu evliliklerin uzun süre devam edebildiği yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. K9'un "*Bizimki aşk evliliği idi. Eğer öyle olmasa zaten 15-16 yıllık evli olmazdık. Bunun mantıkla devam ettirilmesi çok zor*" şeklindeki ifadesi farklı kültürlerden iki kişinin evliliklerinde duygusal bağların oynadığı rolün önemini göstermektedir. Mantık evliliği yapanların duygusal bağları da kaideye alması evliliğin ciddiyetini idrak etme ve aile olmayı sindirme açısından önemli olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim aksi halde kültürel anlayış olarak uç noktadaki iki insanın salt mantıksal kararlarla evliliği devam ettirmesi neredeyse imkansız olabilmektedir. Çünkü genellikle çok büyük kültürel farklılıklara sahip kişilerin evliliklerini devam ettirebilmeleri için büyük fedakarlıklarda bulunmaları gerekmektedir.

5.2.3. Sevgi Eksikliği

Yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre bazı Danimarkalı ailelerin çocuklarını aşırı kural ve disiplin çerçevesinde yetiştirmesi bazı yönlerden artılar sağlasa da sevgi yoksunluğu gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Sevgi yoksunluğu özellikle erişkin yaşlarda etkisini göstermektedir. Ebeveynlerinden yeterince sevgi/ilgi alamamış ve erken yaşta evden ayrılmış (Eurostat 2023 verilerine göre dünya genelinde gençlerin aileden ayrılma yaşı en düşük ülkeler Danimarka ve İsveç başta olmak üzere kuzey ülkeleridir) kişilerin tek başına hayata tutunma gibi becerileri gelişmekle beraber ailenin fonksiyonel yönlerinden faydalanmamaları sebebiyle sevgi eksikliği yaşadıklarını söylemek mümkündür.

"Sen ilgi gösterdikçe bakıyorsun düşmüş yani kız (kız düşürmek anlamında). Sana daha çok aşık oluyor. Benim gösterdiğim ilgiden ve onun da sevgi eksikliğinden dolayı böyle oluyor. Ama ben bunu yaparken onun eksikliğinin farkındaydım. Kızdaki sevgi eksikliğini görüyordum. Diyordum nasıl bir insan bu kadar sevgisiz kalabilir. Ben sanıyorum bu sadece bu kıza özgü. Ama Avrupa'daki tüm kızlar öyle. Git bir kızla ilişki yaşa, yatağında yat, o geceyi bitir. O gece görüyorsun kız sana yakınlaşıyor, sana sarılmaya çalışıyor. O boşluğu görebiliyorsun hemen. Sevgiye çok açlar yani." (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

"Senin ailenin sıcaklığı bana yeter, dedi. Ben hayatımda hiç böyle bir aile sıcaklığı görmedim, dedi. Akrabalarımın ailemden görmedim, dedi. Bu bana

yeter, dedi. Ne yapayım ki altını mücevheri, dedi. Halen de öyle devam ediyor.” (Erkek katılımcı, 44 yaş, K11)

“Eşimin ailesi benim ailemde eksik olan tüm sevgiye sahip. Birinin beni sevdiğini hissetmeye ihtiyacım olduğunda, eşimin kız kardeşleriyle konuşuyorum. Beni kendi küçük kız kardeşleri olarak kabul ediyorlar.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16).

Yukarıdaki metinlerden; evlilik göçmenleriyle evlenen bazı Danimarkalı kadınların evlenme sebeplerinden birinin sevgi eksikliğinden kaynaklandığı, kendi aile ve akrabalarından görmediği sevgi ve sıcaklığı eşinin ailesinden görmesi sebebiyle evlilik sürecinde fedakarlıklarda bulunduğu, bu kadınlarda sevgi eksikliğinden kaynaklı duygusal boşluğun olması erkeklerin Danimarkalı kadınları evliliğe ikna etmesinde avantaj sağladığı, anlaşılmaktadır.

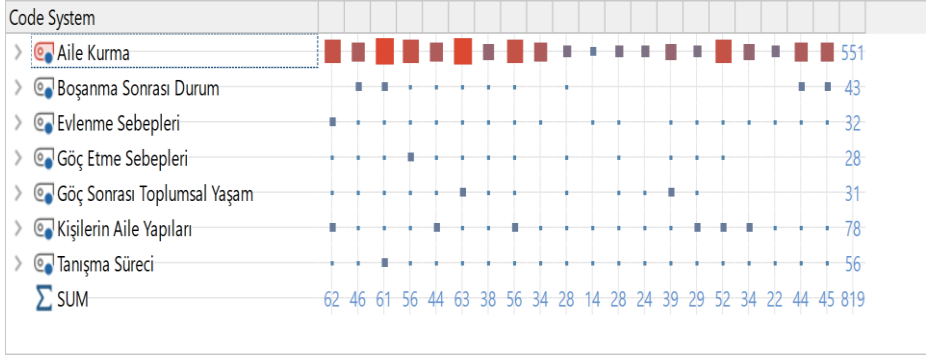
Modern toplumda ailenin işlevsel yönleri köklü değişimlere maruz kalsa da neo-fonksiyonalistlere göre ailenin işlevleri başka şekillerde (manevi ve psikolojik destek gibi) bireylere katkı sağlamaktadır (Sala, 2019: 42; Parsons, 2005: 142; Eyce, 2014: 6; Yener, 2018: 871). Bireyler ailenin verdiği işlevsel katkılardan mahrum kaldıkları takdirde bazı eksikliklerin baş göstermesi olası hale gelmektedir. Danimarkalı kadın katılımcıların ailenin işlevsel katkılarından (sevgi, ilgi, aile sıcaklığı gibi) mahrum kalmaları sebebiyle bu eksiklikleri gidermek adına, kendilerine ilgi gösteren Türkiye’deki erkeklerin evlilik tekliflerine kayıtsız kalmamaktadırlar. Ayrıca eşlerinin aileleri tarafından gösterilen sıcaklık ve samimiyeti (Danimarkalı ailelere nazaran) kendi aile-akraba ilişkilerindeki eksiklikleri telafi etmede kullanabilmektedirler.

Türkiye’deki aile yapısında aile/akraba üyeleri arasındaki ilişkilerin daha sıkı olması, Danimarkalı kadınların bu kültürel yapıdan etkilenmelerine yol açmaktadır. Kültürel çatışmaları ilk etapta fark etmedikleri için bu durum onlara otantik gelmektedir. Türkiye’de tanıştıkları erkeklerle evlenmek istemelerine yol açan durumlardan birisi de bu otantik ruh halidir. Evliliğin ilerleyen aşamalarında kültürel farklılıklar daha belirgin hale gelince bu otantik ruh hali de büyük oranda kaybolmaktadır. Fakat evlenmeye ikna olma aşamasında Danimarkalı bazı kadınlarda bulunan duygusal boşluğun etkili olduğu söylenebilir.

Danimarka’da yapılan gözlemler sonucu insan profilinin genel özellikleri analiz edilmiştir. İnsanların sosyal ilişkilerine bakıldığında mesafe içeren, fazla yakınlığa müsaade etmeyen, kurallı ve sistemli bir hayatın içinde toplumsal bağların zayıf olduğu yaşam tarzı sergilenmektedir. Sosyal ilişkilerin zayıflığını gece hayatı mekanlarında da görmek mümkündür. Örneğin kadın erkek ilişkisini incelemek amacıyla gözlem yapılan bir eğlence mekanında Danimarkalı-Danimarkalı ilişkisiyle Danimarkalı-Türk ilişkisi karşılaştırıldığında Türk evlilik

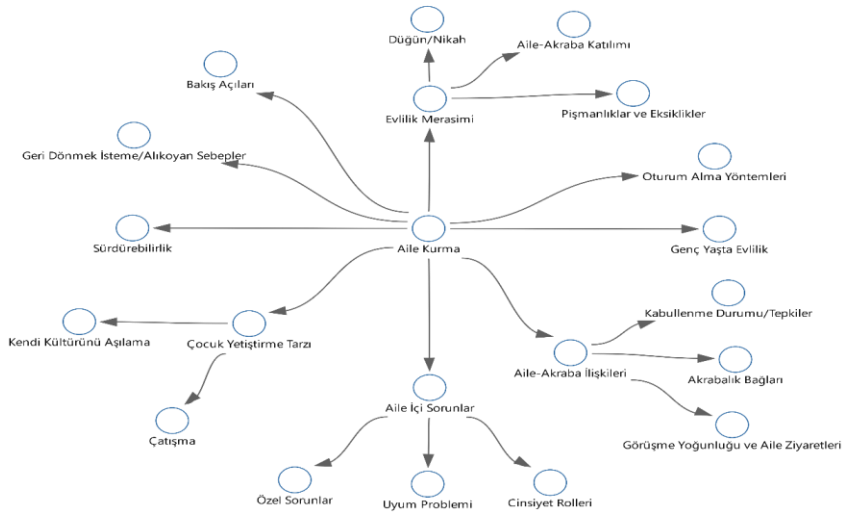
göçmenlerinin eğlence mekanında kadınlara daha samimi davrandıkları ve daha fazla ilgi gösterdikleri, onları elde etmek için daha fazla çaba sarf ettikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu tarz bir toplumsal sistem içerisinde yetişen, Danimarkalı erkeklerden daha çok Türk erkeklerden ilgi ve yakınlık gören Danimarkalı kadınların evliliğe ikna olma sebeplerinden birisinin duygusal boşluk olduğunu söylemek mesnetli bir çıkarımdır.

5.3. Aile Kurma

Şekil 5.7. Kod Matris Tarayıcısına Göre Kod İstatistiği – Maxqda Code Matrix Browser

Bu başlık altında görüşmecilerin yabancı biriyle yaptıkları evlilik ve bu evlilikle kurulan aile hayatı ile ilgili konular ele alınmaktadır. Evliliğin yapılma aşamasından boşanma sebeplerine varana dek aile kurmayla ilgili tüm detaylar analiz edilmiştir. Zaten bu araştırmanın asıl amacı uluslararası evlilik göçüyle gerçekleştirilen evliliklerin ve aile hayatının niteliğini ortaya koymaktır. Bu sebeple daha çok aile kurma ile ilgili sorular sorularak alınan cevaplar kodlamaya tabi tutulmuştur. Yukarıda görüldüğü üzere yapılan kodlamaların sayısal olarak büyük çoğunluğu aile kurma teması altında toplanmıştır. Toplamda 819 kodun 551'i aile kurma temasına aittir.

Şekil 5.8. “Aile Kurma” Temasının Kategorik Sınıflandırması - Maxqda Hierarchical Code-Subcodes Model

Aile kurma teması toplamda dokuz alt kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilerin de kendi alt boyutları mevcuttur. Her bir kategori ve kategorilerin alt boyutları ayrı ayrı ele alınmış, elde edilen bulgular yorumlamaya tabi tutulmuştur. Aile kurma temasının kategorik sınıflandırması sonucu “evlilik merasimi, oturma alma yöntemleri, genç yaşta evlilik, aile-akraba ilişkileri, aile iç sorunlar, çocuk yetiştirme tarzı, sürdürülebilirlik, bakış açıları, geri dönmek isteme/alıkoyan sebepler” kategorileri elde edilmiştir. Bu kategoriler ve alt boyutlarının sırayla analizi aşağıdaki verilmiştir.

5.3.1. Evlilik Merasimi

Evlilik tüm toplumlarda kutsal olarak değerlendirilen bir ritüeller setidir. Aile kurmanın yolu bir evliliğin gerçekleştirilmesinden ve belirli merasimlerin yapılmasından geçmektedir. Her evlilik merasiminde belirli gelenekler ve adetler bulunmaktadır. Örneğin Türk kültüründe hem evlilik öncesi hem evlilik esnasında hem de evlilik sonrasında birtakım adetler yerine getirilmektedir. Belli başlı aşamalar kız isteme/kız alma, söz kesme, nişan ve düğünden oluşmaktadır. Evlenecek kişiye önce bir gelin adayı bulunur. Gelin adayı belirlendikten sonra damadın ailesi gelin adayının evine giderek kız isteme faslını gerçekleştirir. Daha sonrasında toplumsal kabul gören gelin ve damat adayının evliliğe giden süreçlerinde bazı törenler yapılır. Örneğin kız isteme sonrası ailelerin daha samimi olması ve akrabalık bağı kurması için ilk adım olan söz kesme ritüeli yerine getirilir. Söz keserken küçük bir organizasyon yapılır. Aileler ve yakın

akrabalar bir araya gelerek birlikte ufak bir tören gerçekleştirir. Gelin ve damat adayına yüzük takılır ve böylece bu birliktelik topluma duyurulmuş olur. Daha sonrasında nişan dedikleri törende gelin ve damada daha büyük bir yüzük takma töreni hazırlanır. Böylece artık çiftler evlenmeye çok daha yakınlaşmış olurlar. Son olarak düğün aşamasında resmi ve dini nikah kıyılır, her iki ailenin tanıdıklarıyla bitlikte büyük bir eğlence töreni hazırlanır ve böylece evlilik merasimi sonlanmış olur. Tüm bu süreçler yüzyıllardan beri yapılagelen adetlerdir. Bu adetler zamanla değişime uğrasa da günümüzde izlerini bulmak kolaydır. Anadolu'nun birçok yerinde bahsi geçen evlilik adetleri halen yapılmaya devam etmektedir. Fakat artık bu törenler daha kısa ve daha az katılımı ile gerçekleşmektedir. Bu adetlerin hepsi taşra kökenli adetler olduğundan taşra hayatının kent hayatına dönüşmesiyle hem gelenek, görenek ve adetler değişmeye başlamış hem de yapılan törenlere katılımlar azalmıştır.

Danimarka'da ise evlilik ritüellerine dair çok zayıf geleneklerin olduğunu söylemek gerekir. Çünkü gelenek denilen olgu, toplumsal bağların güçlü olduğu toplumlarda varlığını koruduğundan bireyselliğin had safhada olduğu Danimarka gibi kuzey ülkelerinde bu yapıların ve adetlerin gittikçe zayıfladığını söyleyebiliriz. Hatta kendi gelenekleri büyük oranda yok olan Danimarkalılar için Türkiye'deki geleneksel toplumların adetleri ilgi çekici gelmektedir. Uluslararası evlilik yoluyla Danimarkalılarla evlenen bazı görüşmeciler memleketlerinde düğün yaptıklarında düğün için Türkiye'ye gelen Danimarkalılar geleneksel düğün adetlerine oldukça ilgi göstermektedirler. Bunun sebebi kendi toplumlarından gelenek, görenek ve adet namına pek bir şeyin kalmamasıdır.

Danimarka'da yapılan evliliklerde bilinen birkaç adet olsa da bu adetler oldukça az sayıdadır. Ritüeller ise Türkiye'ye nazaran yok denecek kadar az katılımlı ve zayıf kalmaktadır. Çünkü Danimarka'da artık evlilik bir norm olmaktan çıkmış durumdadır. Gerek bireyler gerekse devlet yönetimi evliliği bir norm olarak görmemektedir. Yapılan doküman analizi sonuçlarında da benzer bulgular elde edilmiştir. Doküman analizi kapsamında Nvivo programında kodlaması yapılan "Danimarka'da Evlilik Nasıl?" isimli videonun 8 ila 10. dakikaları arasında konu hakkında önemli bilgiler verilmiştir. Danimarkalı bir kadın ve Türk partnerinin (kişiler şuan sevgili olarak Danimarka'da yaşamaktadır) Danimarka'daki evlilik sistemi üzerine yaptıkları videoda; Danimarka'da evliliğin bir norm olmadığı, kişilerin önemli bir kısmının evlenmektense birlikte yaşamayı seçtikleri, evliliğin norm olmamasının düğün gibi törenlere masraf yapılmadığından ekonomik olarak avantaj sağladığı, ayrıca gerek kişiler arasında gerekse toplum tarafından 'evlen baskısı'na maruz kalınmadığı anlatılmaktadır.

Danimarka’da yapılan katılımlı gözlemlerde boşanmış kişilerin çoğunun evlenmeyi tercih etmedikleri, bunun yerine birlikte yaşama kültürünü benimsedikleri görülmüştür. Hatta gece hayatına yoğun katılım gösteren bir kişinin, son zamanlarda eğlence mekanlarına daha az gittiğinin araştırmacı tarafından fark edilmesi üzerine bunun nedeni sorulmuştur. Katılımcı ise birlikte yaşamaya başladığını söylemiştir. Birlikte yaşamak aslında evlilik yerine tercih edilen ciddi birlikteliğe gönderme yapmaktadır. Nitekim birlikte yaşama kültürü en çok İskandinav ülkelerinde (Danimarka, Norveç ve İsveç) görülmekle beraber OECD genelinde ortalama olarak 20 ila 34 yaş aralığındakilerin %17’si (bu oranın daha fazla olduğu bilinmektedir) evli olmayıp birlikte yaşayan çiftlerden oluşmaktadır (Adema, Clarke ve Thevenon, 2020: 197). Sadece aynı evde kayıtlı gözükmek için evli olan kişilerin oranı ise azımsanmayacak kadar çoktur. Dolayısıyla böyle bir kültürde evliliğin norm olarak benimsenmesi ve geleneksel evlilik merasimlerine yer verilmesi beklenen bir durum değildir.

Yine de Danimarka’da evlilik yapan bazı görüşmecilerin söylemlerine yansıyan Danimarka evlilik adetlerinin olduğu fark edilmektedir. K1’in “*Bir de adet gereği kilisede yaptık düğünü. Otelde tören yapmadan önce kilisede nikahımızı yaptık, onların kültürüne göre çıktık. Üstümüzde pirinç falan attılar*” ve K6’nın “*Danimarka kurallarıyla yaptık. Benim çorabımı kestiler. Adettenmiş. Buradan kesiyorlar (çorabın uç kısmını göstererek)*” şeklindeki ifadesi bazı adetlere işaret etmektedir. Türkiye’de yapılan imam nikahı yerine bazı Danimarkalıları kilisede ayrıyeten nikah yapmaktadırlar (bu tamamen isteğe bağlıdır). Çiftlerin kiliseden çıkarken üstlerine pirinç atılması, damadın çorabının kesilmesi gibi adetlerin olduğu anlaşılmaktadır. Aslında Danimarkalıların seküler olmasıyla kilisede nikah yapmaları arasında zıt anlayış varmış gibi sanılsa da durum tam olarak sanıldığı gibi değildir. Kilisede nikah yapmak basit bir gelenekten ibarettir. Ayrıca oldukça esnek kurallara tabi isteğe bağlı bir edimdir. Katı din kuralları gereği kilisede nikah yapmak gibi bir anlayış mevcut değildir.

Bu başlık altında uluslararası evlilik göçmenlerinin yaptıkları evliliğin Türkiye’de yapılan normal evlilik prosedürleriyle uyumlu olarak yerine getirilip getirilmediği analiz edilmektedir. Gerek evlilik merasimleri olan söz kesme, nişan, düğün gibi adetler ve törenler gerekse aile akraba katılımlarının nasıl gerçekleştiği sorgulanmaktadır. İlk olarak şunu belirtmek gerekir ki Türkiye ve Danimarka evlilik merasimleri birbirlerinden oldukça farklı anlayış çerçevesinde gerçekleşmektedir. Zaten kültürel olarak taban tabana zıt anlayışların olduğunu söylemek gerekir. Genellikle Türkiye’den Danimarka’ya evlenerek göç eden kişilerin profil olarak geleneksel-muhafazakar bir geçmişe sahip olması, evlilik göçmenlerinin ve aile-akraba çevresinin daha fazla sorun yaşamasına sebep

olmaktadır. Açıkçası Türkiye'deki ailelerin yapılan evliliği kabullenmeleri de zorlu süreçlerden geçmektedir. Çünkü yapılan evlilik genellikle geleneksel prosedürlerden uzak gerçekleşmektedir. Ayrıca aile-akraba bağlarının pek kurulmadığı da bir gerçektir. Evlilik merasimleri genellikle oldubittiye getirilerek ve normal evlilik prosedürlerinin birçoğu atlanarak yapılmaktadır. Sadece resmi nikah yapıp (genellikle Danimarka'da yapılmaktadır) ülkeler arası resmi prosedürlerin sağlanması amaç edinilmektedir. Fakat yine de zorlu süreçlerden geçen uluslararası evlilikler yapılmaya devam edilmektedir.

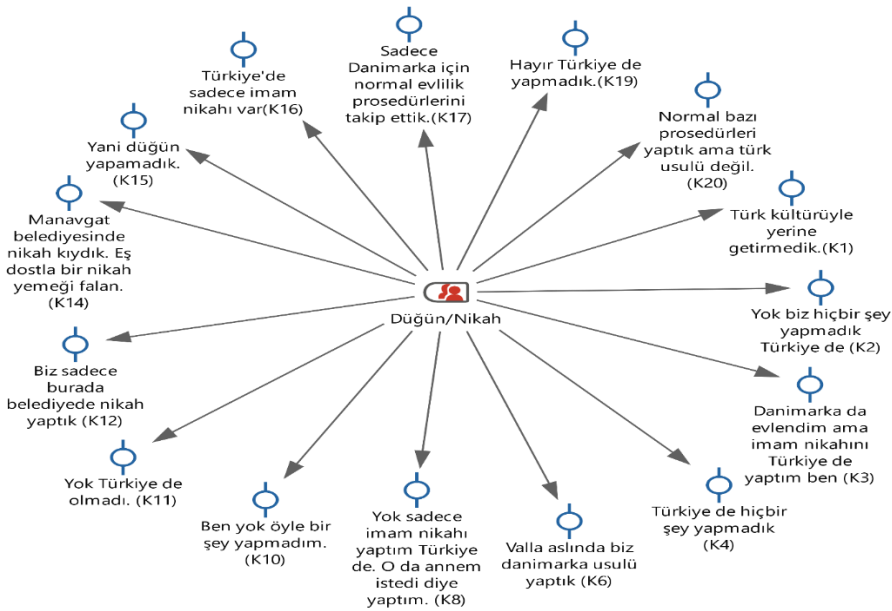
5.3.1.1. Düğün/Nikah

Yakıcı'ya (1991: 33) göre düğün insanın geçiş dönemi olarak kabul edilen ve akd/bağlanmak manasında toplumda yer edinmiş önemli bir gelenektir. Özellikle Türkiye gibi gelenekselliğin halen devam ettiği bölgelerde evlilik merasimlerinin yerine getirilmesi oldukça önem arz etmektedir. Aileler çocuklarını evlendirirken yaptıkları törenlere yakın çevrelerinden birçok kişiyi davet etmekte ve bu sayede yapılan evlilik topluma duyurulmaktadır. Aslında evlilik merasimleri bir nevi toplum tarafından evliliğin kabul edilmesi ve onaylanması anlamındadır. Bu nedenle de evlilik geleneksel toplumlarda kutsal bir özelliğe sahiptir. Kutsal olma özelliği Sümerlerden günümüze değin devam etmektedir. Cengiz Çetin'in Türk düğün gelenekleri üzerine yazdığı makalesinde evlilik ritüelinin kutsal tarafı analiz edilmiştir. Çetin'e (2008: 113-114) göre kutsal evlilik ritüeli, tarım kültürünü yaşayan Anadolu ve civarındaki tüm eski medeniyetlerde görülen bir olgudur.

Evlilik olgusu ve bu sebeple yapılan geleneksel törenler günümüzde oldukça değişime uğramıştır. Artık insanlar büyük şenlikler eşliğinde birkaç gün süren düğünler hazırlamak yerine bir gecelik küçük organizasyonla evlenmeyi yeğlemektedirler. Öyle ki batı toplumlarında evlilik merasimlerinin uygulanması ve evlilik akdinin sonlandırılması kolay bir şekilde gerçekleşmektedir. Örneğin Danimarka'da Türkiye'deki büyük evlilik törenlerinin aksine küçük bir lokalde sadece yakın tanıdıkların katıldığı bir organizasyon yapılmaktadır. Muhtemelen en fazla 20-25 kişinin katıldığı düğünler artık önemsiz bir adet olarak kabul edilmektedir. Ayrıca anlaşmalı olarak boşanmak isteyen çiftler mahkemeye gitmeden internet üzerinden boşanma linkine onay vererek boşanmaktadır. Evlilik bu kadar basit başlamakta ve sonlanmaktadır. Fakat bu durum Türkiye'de aynı mantıkla gerçekleşmemektedir. Aksine düğünler büyük bir tören şeklinde yapılmakta, yakın akraba ve tanıdıklar çağrılarak katılım artırılmaktadır. Danimarka'da yeri olmayan söz, nişan ve düğün adetleri ve ritüelleri sırasıyla yerine getirilmekte, özellikle geleneksel-muhafazakar kesim tarafından bu

geleneklere oldukça önem verilmektedir. Ayrıca Türkiye’de boşanmalar Danimarka’ya göre daha zor süreçleri gerektirmektedir.

Geldiğimiz noktada uluslararası evlilikler dolayısıyla yapılan evlilik merasimleri yukarıda bahsi geçtiği şekilde yerine getirilmekten çok uzaktır. Bir kere uzak mesafe uluslararası evliliklerde genellikle amaç bir aile kurmak değil sadece prosedür gereği resmi nikah kıyarak gelişmiş ülkedeki refahı elde etmektir. Amacın gerçekleşmesiyle evliliğin anlam ve içerik olarak önemsiz hale gelmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu sebeple görüşmecilerin neredeyse tamamı Türkiye’deki geleneksel evlilik prosedürlerini yerine getirmediğini söylemişlerdir.

Şekil 5.9. “Düğün/Nikah” Kategorisinin Kod Segmentleri - Maxqda Single-Code Model (Coded Segments)

Yukarıdaki kod segmentlerinden okunduğu üzere görüşmecilerin neredeyse tamamı¹³ Türkiye’deki normal evlilik prosedürlerini yerine getirmediğini ifade etmiştir. Hatta geleneksel evlilik ritüelleri bir kenara Türkiye’de resmi nikahını yapmayan görüşmecilerin de çoğunlukta olduğu görülmektedir. Genellikle Danimarka’daki resmi prosedürler izlenerek evlilik gerçekleştirmişlerdir. Danimarka usulü yapılan evlilik törenleri Türkiye’deki gibi büyük

¹³ Tüm görüşmecilerin yorumları görsele sığmadığından bazıları kod segmentinden çıkarılmıştır.

organizasyonlar şeklinde değildir. Belediyede nikah kıyıldıktan sonra küçük bir yemek verilerek evlilik merasimi sonlandırılmaktadır. Üstelik yapılan Danimarka usulü evliliğe katılım da oldukça az sayıdadır. Genellikle çekirdek aile üyelerinin katılımıyla ortalama 10-15 kişilik bir organizasyon yapılmaktadır.

“Türk kültürüyle yerine getirmedi. Hani büyük bir düğün hazırlığı olsun, gösteriş yapalım eş dost görsün. Ki bunlarda da öyle bir şey yok. Onların da bir kültürü var sonuçta. Kızın o gelinliği giymek istemesi, şudur budur bizimkisi kadar şatafat yok. O diyor ki 200 kişi 300 kişi geleceğine değer verdiğim 3 4 kişi olsun yeterli. Tamam Danimarka da yaptık düğünü ama maddi imkansızlıktan dolayı 6 kişi falandık.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Danimarka da evlendim ama imam nikahını Türkiye de yaptım ben. İmam nikahını yaptıktan sonra düğünü de öyle aile arasında yaptık. Öyle kendi aramızda Kadirli’de anamın babamın evinde normal akrabaların arasında yaptık.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Zaten burada yapılan bir düğün bile değildi. Nikah yaptık daha sonra Danimarkalıların tuttuğu küçük odacıklar var. Bir parti yaptığında ya da doğum günü kutladığında eğer evinde yer yoksa bir küçük lokal gibi oda tutuyorsun. Orada masalar var. Her şeyi orada organize ediyorsun. Benim evlilik merasimi de orada olmuştur yani.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

“Danimarka’da belediye binasında evlendik. Her şey hızlı gelişti çünkü evlenmek için izin başvurusunda bulunmamız gerekiyordu ki Danimarka vatandaşı olmayan biriyle evlenmek istediğinizde bu daha zor oluyor. Törenden sonra çok küçük bir düğün yaptık. Danimarka’daki arkadaşlarımız, annem ve babam, onların yeni eşleri, kız kardeşim ve onun erkek arkadaşından oluşan yaklaşık 15 kişiydik.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

“Evet, resmi nikah gibi ama bekarlığa veda partisi gibi şeyler yoktu. Ben 5 aylık hamileydim, o yüzden gündüz resmi nikahı kıydık, akşam da ailemle yemeğe çıktık. Bizim imam nikahımız da aynı türdendi ama Türkiye’deydi ve sadece birkaç kişi biliyordu, yani orada toplam 6 kişiydik. Taksi şoförümüz de şahitlerden biriydi, çok hızlı planlanmıştı.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşıldığı üzere görüşmecilerin genellikle sadece Danimarka’da resmi nikah kıydıkları, nikahtan sonra küçük bir parti veya yemek organizasyonu düzenledikleri, oldukça az sayıda katılımı düğün bile sayılamayacak bir tören yaptıkları anlaşılmaktadır. Görüşmecilerin çoğunluğu Türkiye’de herhangi bir nişan ve düğün töreni yapmadıklarını beyan etmişlerdir. Yaptığını söyleyenler ise sadece aile arasında küçük bir tören yaptıklarını söylemişlerdir. Yani Türkiye’de düğün yapanlar bile Türkiye’deki normal evlilik merasimlerinden oldukça küçük ve az katılımlı organizasyonlar düzenlediklerini dile getirmişlerdir.

Danimarkalıların normal evlilik prosedürleri aşağı yukarı yorumlarda anlatıldığı şekilde gerçekleşmektedir. Danimarka’da gerçekleştirilen

organizasyonun Türkiye’deki düğün törenleriyle taban tabana zıt anlayışlar çerçevesinde yapıldığı söylenebilir. Burada tuhaf ve dikkat çeken nokta sadece Danimarka’da evliliğin yapılması, daha sonrasında Türkiye’de herhangi bir geleneksel ve resmi prosedürün yerine getirilmemesidir. Normal koşullarda Türkiye’deki ailelerin böyle bir şeyi kabul etmesi pek mümkün değildir. Fakat Danimarkalılarla yapılan uluslararası evliliklerde mevcut olan gelenekselliğin yıkıldığı, kültürel ve prosedür olarak tamamen Danimarka usullerinin kaideye alındığı, ailelerin bu tarz evlilik merasimine razı oldukları anlaşılmaktadır. araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde mevcut geleneklerin ciddiye alınmadığı ve bu tarz evliliklerin geleneksel anlayışa zarar verdiği söylenebilir. Genellikle gidilen ülke prosedürlerine göre yapılan evlilik merasimleri Türk evlilik ritüellerinden oldukça uzak bir anlayışla yapılmaktadır.

Bu şekilde gerçekleşen evlilikler her ne kadar Türkiye’de kabul görmese de söz konusu yabancı biriyle yapılan uluslararası evlilik olunca aileler çocuklarının kararlarına müdahale etmekte çaresiz ve kayıtsız kalmaktadırlar. Aslında burada birkaç sebep söz konusudur. Birincisi yapılan evliliğin yapılma şekli ve amacı geleneksel kurallara ve normal evlilik anlayışına hizmet etmemektedir. Uluslararası evliliğin genel amacı refaha kavuşmak olduğundan bu kapsamda yapılan evliliklerin normal evlilik anlayışından farklı olarak prosedür gereği yapıldığı ve bu nedenle de geleneksel kuralların yerine getirilmesine lüzum görülmediği anlaşılmaktadır. İkincisi ise evlenen kişinin Türkiye’deki geleneklere vakıf olmamasıdır. Böyle bir durumda karşı taraftan prosedürleri yerine getirme beklentisi de düşmektedir.

Bunların dışında Türkiye’deki ailelerin böyle bir evliliğe razı gelmelerinin başka sebepleri de bulunmaktadır. İlk olarak ebeveynlerin çocukları hakkında söz sahibi olmalarının artık pek de mümkün olmadığını söylemek gerekir. Dolayısıyla çocuklarının verdikleri tercihleri tasvip etmeseler de kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Ebeveynler çocuklarının yaptıkları uluslararası evliliklere karşı çıksalar bile engel olamayacaklarını bilmektedirler. Ayrıca göç denilen olgu artık durdurulması imkansız bir boyutta ilerlemektedir. Göç etme olayı ailesel kararlardan ziyade daha çok bireysel kararların sonucunda gerçekleşmektedir. Hal böyle olunca bazen ailelerin haberi olmadan bile uluslararası evlilikler gerçekleştirilip ülke terkedilmektedir. Hatta görüşme yapılan K1 isimli kişi, ailesinin haberi olmadan Danimarka’da evlendiğini, aile baskısından kurtulmak için evlenmeyi çare olarak gördüğünü ve evlendikten sonra 10 yıl boyunca ailesini arayıp sormadığını ifade etmiştir. Danimarkalı K20 isimli kadın görüşmecisi ise; kendisiyle evlenen Türk eşinin evlendiklerini ailesine söylemediğini, yıllar sonra erkeğin ailesinin bu durumu öğrendiğini, hatta

torunlarının olduğunu bile çok sonradan öğrendiklerini, bunun gerekçesinin kendisine anlamsız geldiğini söylemiştir. Anlaşıldığı üzere ebeveynler ne çocuklarının göç etme kararında ne de yabancı biriyle yaptıkları evliliklerinde pek söz sahibi olamamaktadırlar. Tabi uluslararası evliliği gerçekleştiren kişinin erkek olması da ailelerin bu duruma ses çıkarmamalarının bir diğer sebebidir. Çünkü toplumsal normlar geleneksel-muhafazakar toplumlarda kadınlara daha fazla dayatılmaktadır. Son olarak Türkiye’deki ailelerin bu tarz evliliklere razı olmalarının diğer bir sebebi ise çocuklarının Avrupa’ya gitmesini istemeleridir. Bu sayede hem kendi çocuklarının daha iyi şartlarda yaşamaları sağlanmış olmakta hem de Avrupalı kimliğinin¹⁴ kazanılmasının avantajından yararlanılmaktadır.

5.3.1.2. Aile-Akraba katılımı

Yapılan görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla uluslararası evlilikler kapsamında yapılan evlilik merasimlerine (düğün, nikah gibi) aile ve akraba katılımının ya az ya da hiç olmadığı tespit edilmiştir. Genellikle Danimarka’da yapılan evlilik törenlerine Türkiye’den damadın aile ve akrabaları hem mesafeden hem de vize sorunundan dolayı katılım göstermemişlerdir. Yapılan evlilik, aile-akraba bağlarını kuvvetlendiren bir mahiyet taşımadığı için aile akraba katılımının olmaması da normal karşılanmalıdır. Ayrıca Türkiye’de düğün yaptıklarını belirten birkaç görüşmecinin yorumundan anlaşıldığı kadarıyla yapılan evlilik merasimleri normal geleneksel evlilikler kadar büyük çapta gerçekleştirilmemiştir. Kimisi sadece aile arasında düğün yaparak kimisi ise sadece imam nikahı yapıp aile arasında küçük bir organizasyon düzenleyerek evlilik merasimlerini tamamlamışlardır.

“Hani ben kendi kültürümü dayatmadım. Çünkü onu yapacak fırsatım yok. Ne annem burada ne babam.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“İmam nikahını yaptıktan sonra düğünü de öyle aile arasında yaptık. Öyle kendi aramızda Kadirli’de anamın babamın evinde normal akrabaların arasında yaptık. Takı falan toplandı. Kızın tarafı falan da yoktu.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Bizimki aslında bildiğimiz büyük bir evlilik organizasyonu değildi. Ben Manisa Salihlililiyim bu arada. Tüm akrabalarım ve arkadaşlarım orada. O kadar kişiyi davet etmek ve Manavgat’a getirmek çok zordu. Yakın birkaç kişiyi, arkadaşımızı davet ettik tabi. Toplamda otuz kırk kişilik bir organizasyon

¹⁴ Her ne kadar söylem olarak reddedilse de genellikle Asya ve Afrika gibi bölgelerde yaşayan insanların zihinlerinde üstün bir Avrupalı kimliği olduğundan Avrupa’nın gelişmiş ülkelerine gitmek çoğunlukla arzu edilen bir durumdur.

yaparak evlendik. Öyle alışlagelmiş bir düğün tarzı değildi. Karşı taraftan da üç beş kişi anca vardı.” (Erkek katılımcı, 43 yaş, K14)

“Danimarka’da olana bizimkilerden kimse katılamadı. Türkiye’de yapılan küçük organizasyona eşimin annesi ve kardeşi katılabildi sadece.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K15)

“Sadece yakın akrabalar geldi. Kız kardeşim ve onun eşi, ebeveynlerim katıldı. Ama eski eşimin tarafından kimse katılmadı. Kimseyi davet etmedi.” (Kadın katılımcı, 46 yaş, K19)

“Kilise de evlilik yaptık. Sonra küçük bir parti falan. Türkiye de herhangi bir şey olmadı. Çünkü onların akrabaları falan gelmedi. Öyle geleneksel şeylerle işimiz olmadı. Benim sadece annem ve kız kardeşim katıldı.” (Kadın katılımcı, 52 yaş, K18)

“Düğün Danimarka’da olduğu için sadece benim ailem oradaydı. Bir restoranda akşam yemeğiydi, büyük bir şey değildi. Tüm aileyi davet ettik ama toplam 16 kişiydik. Türkiye’deki imam nikahı eşliğinde yapılan küçük organizasyona ise sadece teyzem geldi ve şahidim oldu.” (Kadın katılımcı, 25 yaş, K16)

Yukarıdaki metinlerden anlaşıldığı üzere yapılan evlilik merasimlerine aile akraba katılımının oldukça düşük olduğu, genellikle Danimarka’da yapılan nikah ve evlilik törenine sadece kadın tarafının katılım gösterdiği ve erkeğin Türkiye’deki aile ve akrabalarından kimsenin gitmediği, Türkiye’de yapılan evlilik organizasyonlarının da küçük çapta olduğu, geleneksel evlilik törenleri gibi yapılmadığı ve yine katılımın düşük olduğu tespit edilmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi Danimarka’daki evlilik merasimleri aşağı yukarı bu şekilde yapılmaktadır. Az katılımlı olarak ve küçük organizasyonlar şeklinde gerçekleştirilmektedir. Ortalama 10 ila 15 kişilik evlilik merasimleriyle kişiler evlenmektedir. Bu sebeple gerek Danimarka’da gerekse Türkiye’de yapılan evlilik törenlerine Danimarkalı aile ve akrabaların az sayıda katılım göstermesi anormal bir durum değildir. Dahası Danimarkalıların akrabalık ilişkileri geniş çevreli akraba bağlarına dayanmamaktadır. Genellikle görüşülen ve iletişim kurulan kişiler çekirdek aile üyeleri olmaktadır. Bu sebeple evlilik törenine sadece anne, baba, bazen de kardeşler katılmaktadır. Gelenekselliğin ve aile-akraba bağlarının zayıf olması, ayrıca evliliğin norm olarak toplum tarafından benimsenmemesi katılımın az olmasına yol açmaktadır.

Türkiye’de ve Danimarka’da yapılan evlilik törenlerine aile-akraba ve yakın tanıdıkların katılımının az olmasını ise birkaç sebebe dayandırabiliriz. Danimarka’da yapılan evlilik merasimlerine Danimarka’nın vize sorunundan ve mesafenin fazla olmasından dolayı aileler katılım gösterememektedir. Zaten vize sorunu olmasa bile yine de katılımın az olacağı ya da hiç olmayacağı tahmin

edilmelidir. Çünkü Danimarka’da geleneksel adetler ve evlilik törenlerine çok fazla yer verilmediği için, ayrıca Danimarkalı ve Türk aileler arasında büyük bir dil ve kültürel anlayış sorunu olduğundan dolayı normal koşullarda da katılımın olması pek mümkün değildir. Türkiye’de yapılan düğünlerin ise sadece aile ve yakın akrabalar arasında küçük çaptaki organizasyonlar şeklinde gerçekleştirilmesi ve geleneksel düğünler gibi yapılmaması, gelin adayının geleneklere yabancı olmasından ve yapılan evliliğin benimsenmemesinden kaynaklanmaktadır. Birincisi Danimarkalı kadın geleneklere yabancı olduğundan adetlerin yerine getirilmesi karşı taraf açısından pek mümkün olmamaktadır. Çünkü adetlerin yerine getirilmesi karşılıklılık esasına dayanmaktadır. Karşılıklı iletişim ve etkileşime, ayriyeten her iki tarafın üzerinde uzlaştığı geleneksel kurallara göre icra edilmektedir. Tek taraflı geleneksel prosedürlerin yapılması pek bir anlam arz etmemektedir. İkincisi ve asıl sebep yapılan evliliğin benimsenmemesidir. Her ne kadar yabancı eşin geleneklere hakim olmaması yapılan evlilik törenlerinin istenildiği gibi gerçekleşmesine engel olsa da bu bir bahane değildir. Uluslararası evliliklerin yapılma amacı bilindiğinden dolayı hem evlenen erkeğin kendisi hem de erkeğin ailesi bu evliliğin normal bir evlilik olmadığını kabullenmektedirler. Bu sebeple evliliğe yapılan maddi ve geleneksel yatırım da düşük olmaktadır. Burası özellikle önemlidir. Çünkü ailelerin evliliğin kurallarını yerine getirmek istememesi ve az katılımlı organizasyonlar düzenlemesi aslında yapılan evliliği benimsemediklerini göstermektedir.

Bunu iki görüşmecinin söylemlerine dayanarak tespit edebiliriz. Danimarkalı K16 isimli kadın görüşmeci Türkiye’de sadece imam nikahı yaptıklarını, normal evlilik töreni yapmadıklarını ve sonrasında aceleyle Danimarka’ya gittiklerini belirtmiştir. İmam nikahı yaptıkları esnada kadın görüşmeci 4 haftalık hamile olduğunu ancak bunu eşinin çevresinden gizlediklerini söylemiştir. Türkiye’de sadece imam nikahı yapılmasına rağmen (normal evlilik töreni olmadığından imam nikahına katılımın fazla olması beklenir) neden sadece birkaç kişinin nikaha katıldığı sorulduğunda ise şöyle bir yanıt alınmıştır: *“Evlendiğimizde 4 haftalık hamileydim. Bu yüzden tabu olduğu için ve kocamın ailesine saygı duymak için insanların evlenmeden önce hamile olduğumu bilmelerini istemedim. Ailem tarihi ve hamile olduğumu biliyor, ancak Türkiye’de yargılanmamak için onlara daha önceki tarihi söylüyoruz.”* Danimarkalı kadın, eşinin ailesinin sahip olduğu toplumsal kuralları ve tabuları bildiğinden aile çevresi tarafından bilinmemesi için nikaha katılımın düşük olduğunu ifade etmiştir. Erkeğin ailesi toplum tarafından dayatılan baskıya maruz kalmamak için ve açıkçası yapılan evliliğin sadece prosedür gereği olduğu bilindiğinden dolayı nikaha katılımı sınırlandırmıştır. Normal koşullarda geleneksel ailelerin böyle bir

evliliği kabullenmesi pek mümkün değildir. Fakat yapılan evliliğin benimsenmemesinden ve bu evliliğin sadece Avrupa'ya gitmek amacıyla yapıldığı bilindiğinden dolayı aile-akraba ve yakın çevrenin nikaha/evlilik törenine katılımı gerçekleştirilmemiştir.

Bir başka görüşmecinin konu hakkındaki şu açık beyanı önemlidir: *“İstanbul’da hemen imam nikahımı yaptık. Ama bir yandan da temkinli davranıyorum. Çünkü ayrılabilirim. Bizden büyükler tecrübeli onlar. Bana dedi ki bak muhtemelen sizin ilişkiniz yürümez. O yüzden burada düğün falan yapma. Kendini hem rezil etme hem de bu ilişkinin geleceği yok, dediler. Ben de öyle düşündüm.”* K8’in bu ifadesinden açıkça anlaşıldığı üzere yapılan evliliğin ciddi bir evlilik olarak kabul edilmediği, prosedür gereği yapıldığından ileriye dönük hedeflerin olmadığı, yapılan evliliğin ve yabancı eşin benimsenmemesinden dolayı Türkiye’de herhangi bir düğün gerçekleştirilmediği ve ilişkiye yatırım yapmak istenilmediği, tespit edilmektedir. Dolayısıyla her iki görüşmecinin beyanından aslında uluslararası evliliklerin göç etme sebebiyle ve refaha kavuşmak amacıyla yapıldığı bilindiğinden dolayı normal geleneksel evlilik şeklinde yapılmadığı ve bu sebeple aile-akraba katılımlarının az olduğu anlaşılmaktadır. Yine de yabancı uyruklularla yapılan tüm uzak mesafe uluslararası evliliklerin bu düşünceye dayandığını söylemek eksik bir değerlendirmedir. Fakat Danimarkalı eşin hem aile hem de erkek tarafından benimsendiği takdirde evlilik törenleri daha büyük organizasyonlu ve daha fazla katılımlı gerçekleştirilebilmektedir.

5.3.1.3. Pişmanlıklar ve eksiklikler

Bu başlık altında katılımcıların yaptıkları evliliğe dair pişmanlıkları ve eksiklikleri analiz edilmektedir. Yukarıda bahsedildiği üzere yapılan evlilik Türkiye’deki normal evlilikler gibi gerçekleşmemektedir. Genellikle acele alınan kararlar sonucu oturum alma sebebiyle evlilikler yapılmaktadır. Evliliğin amacı belli olduğundan kişiler ilk etapta evliliğe dair ne istedikleri veya evliliğin nasıl olması gerektiğiyle ilgili pek bir sorgulama içerisine girmemektedirler. Belli bir zaman sonra ne istediklerine dair bir sorgulama içerisine girdiklerinde bazı eksikliklerin ve pişmanlıkların olduğunu fark etmektedirler. Bazıları ise yapılan evliliğin nasıl yapıldığından ziyade hedefe odaklı olarak evliliğin sadece resmi tarafla ilgilenmektedirler. Amacın gerçekleşmesi onlar için yeterli olmaktadır. Bu kişiler için pişmanlığı ve eksikliklerin pek bir önemi yoktur.

“İstedğin gibi bir evlilik yaptığını düşünüyor musun?”

İstedğim gibi bir evlilik yaptığımı düşünmüyorum. Ben imkansızlıklarda oluşan bir evlilik yaptığımı düşünüyorum. İlk başta yaşıyor genç ya. 18-19 yaşındasın. O

zaman kendi kendine hayıflanıyorsun. İşte çocukluktan verilen bir kültür var. İşte silahtır sıkılacak, inektir kesilecek, halay çekilecek, işte ne bileyim sandalyede havaya atılacaksın. Onlar güzel şeyler. Bunları yediremiyorsun kendine. Diyorsun ki böyle olmaması gerekiyordu.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Valla biliyor musun o benim için önemli değildi. Ya ben zaten standart iki Türk evliliği gibi olmayacağını zaten biliyordum. Zaten onu da istemiyordum.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Bazen kutlamak için daha fazla arkadaş ve aile ile büyük bir parti yapmadığımıza veya Türkiye’de bir düğün yapmadığımıza pişman oluyorum (çünkü bu İlyas ve ailesini çok mutlu ederdi), ama belki ileride yaparız.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

“Evet, evliliğim iyi bir evliliğin nasıl olması gerektiğini hayal ettiğim gibi. Eşim beni destekliyor, cesur olmamı sağlıyor ve bana güveniyor. Ama keşke büyük bir Türk/Kürt düğünü yapsaydık, her ne kadar nefret etsem de. Düğün aceleye geldiği için çok üzgünüm,” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

Görüşmecilerin yorumları analiz edildiğinde; genellikle bazı erkek görüşmecilerin memleketlerinde geleneksel kurallara göre düğün yapmadıkları için pişmanlık duydukları, aceleye gelen evlilik merasimlerinin istenildiği gibi yapılmadığı, bazı görüşmecilerin ise zaten yapılan evliliğin normal bir evlilik gibi olmayacağını bilmelerinden ötürü her türlü soruna hazırlıklı oldukları, kadın görüşmeciler ise kendileriyle ilgili bir pişmanlık yaşamadıklarını ama eşlerinin memleketinde geleneksel bir düğün yapmadıkları için eşleri adına üzüldükleri anlaşılmaktadır.

Yapılan evliliklerin mahiyeti ve amacı belli olduğundan evliliğin eksikliklerinin olacağı ve hatta pişmanlıklar doğuracağı aşikardır. Her zaman bir evlilikte olması ve olmaması gerekenler mevzubahis olmaktadır. Fakat araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerdeki temel pişmanlıklar ve eksiklikler genellikle istenildiği gibi bir evliliğin yapılmaması ve evlilik merasimlerinin (resmi ve geleneksel prosedürlerin) aceleye getirilmesiyle ilgilidir. Aceleye getirilen evlilik törenlerine ise katılım düşük olmakta veya hiç olmamaktadır. Türk aileler açısından düşünüldüğünde anne ve babaların çocuklarını geleneksel kurallara göre evlendirmek istemeleri ve evlilik prosedürlerinin yerine getirilmesini önemsemelerinden dolayı yapılan evliliğin ebeveynler açısından daha fazla pişmanlığa yol açtığını söyleyebiliriz. Bunun yanında Danimarkalı kadınların evliliğe dair kendileriyle ilgili pişmanlıklarının olmaması ise normal karşılanmalıdır. Çünkü evliliğin geleneksel bir norm olarak kabul görmediği bir düşünce yapısıyla yetişen kişiler için evlilik prosedürlerinin ve ritüellerinin pek bir değeri yoktur. Yine de Danimarkalı kadınların eşleri ve

eşlerinin aileleri adına empatik bir düşünceyle pişmanlık yaşadıkları da ortaya çıkmaktadır.

5.3.2. Oturum Alma Yöntemleri

Michel de Certeau (2002) “The Practice of Everyday Life” isimli kitabında “strateji” ve “taktik” kavramlarını gündelik hayatın tahakkümleri çerçevesinde ele almaktadır. De Certeau’nun strateji olarak bahsettiği şey aslında bir alanda hakim olan gücün koyduğu kurallardır. Bir alanda söz sahibi olan, kanun koyucu hükmünde davranan, sıradan halka karşı belirli bir üstünlüğe ve güce sahip olanların koyduğu kurallara strateji denmektedir. Bu bağlamda strateji bir kaledir, taktik ise bu kaleden içeri girmeye çalışanlardır. Dolayısıyla strateji her ne kadar kurallar sistemi olsa da taktik tam bir üretim mekanizmasıdır. Çünkü stratejinin kurallarını delmeye çalışan sıradan insanlar çeşitli yöntemlerle taktikler geliştirerek sürekli sistemin açığını bulmaya çalışırlar. Stratejiyi bir alanda hüküm sahibi olanlar ve kanun koyucu rolündekiler yapar. Strateji karşısında sıradan halk yani muktedir karşısında güçsüz konumda olanlar ise taktikler geliştirir. Stratejiyi yapanlar sürekli kendi sistemini korumak, taktik geliştirenler ise sürekli olarak sistemin açığını bulmak için gayret gösterirler.

Uluslararası evlilik yoluyla (Danimarka vatandaşıyla evlenerek) Danimarka’ya gitmek isteyen kişiler de Danimarka hükümetinin koyduğu sert kurallar karşısında kendi taktiklerini geliştirirler. Danimarka hükümeti Avrupa ülkelerinden gelen kişilere ayrı bir muamele yapmakta, Avrupa dışından gelip Danimarka’da oturum almaya çalışanlara (üçüncü dünya ülkeleri) ise daha farklı kurallar dayatmaktadır. Dolayısıyla önü alınamayan göç karşısında Danimarka gibi gelişmiş ülkeler sürekli stratejik sistemler yaratmaktadır. Bu sistemlerin sıkı kurallarıyla savaştan uluslararası evlilik göçmenleri sürekli sistemin açığını bulup oturum almanın daha kolay yollarını bulmaya çalışmaktadırlar. Burada önemli olan kuralların iyi bilinmesi ve kurallara karşı iyi taktiklerin geliştirilmesidir.

Pierre Bourdieu’ya (1984) göre her alanın kedine has yasaları vardır ve bu alanların her birinde aktör mahiyetindeki oyuncular bulunmaktadır. Bu oyuncular kendi alanlarını korumak ve daha fazla ödül alabilmek için sürekli diğerleriyle ve kendi aralarında mücadele etmek zorundadır. Bir alanın mensupları yani oyuncuları yasaları bilmek ve bu yasaları kullanarak daha fazla sermaye edinmek için çaba sarf etmektedir. Dolayısıyla uzun süre belirli bir alan içerisinde mücadele veren kişiler, oyuna yeni giren oyunculara göre alanda daha fazla sermayeye sahiptirler. Açıkçası alanın muktedirleri de en fazla sermayeye sahip olanlar olmaktadır. Uluslararası evlilik göçmenleri kendi alanları dışına çıkarak hiçbir sermayesinin bulunmadığı bir alana (Danimarka) adım attığından ilk başta

bu alanın kurallarını/yasalarını bilmek zorundalar. Daha sonra bu kurallara göre çeşitli taktikler geliştirerek ve mücadeleye girerek alandan sermaye kapmaya çalışmalıdırlar.

Örneğin Danimarka hükümeti AB dışından gelen kişilerin aile birleşimi için yaptıkları başvuruya cevap verilmesi için en az 7 ay bekleme süresi koymakta, aile birleşimi için başvuranlardan 8.575 DKK başvuru ücreti ve 113.823,30 DKK (2024 yılı için) finansal teminat istemektedir. Ayrıca evlenen kişilerin en az 24 yaşında olması gerekmektedir. Bu kurallar yerine getirilse bile diğer prosedürlerin yerine getirilmesi yıllar sürmekte, bu yolla Danimarka'dan oturum almak neredeyse imkansız hale gelmektedir. Çünkü yapılan evliliğin her yönüyle kanıtlanması gerekmektedir. Ayrıca entegrasyon şartlarının (çiftlerin her biri için 3 şart bulunmakta ve oturum başvurusu için en az 6 şarttan 4'ünün yerine getirilmesi gerekmektedir) sağlanması gerekmektedir. Eğer Avrupa ülkelerinden Danimarka'ya oturum izni için başvuruluyorsa bu süre 3 aya düşmekte ve herhangi bir ücret istenmemektedir. Ayrıca yaş şartı kalkmakta ve diğer entegrasyon şartları da hafiflemektedir. Bunu bilen kişiler önce İsveç ve Almanya gibi ülkelere oturum aldıktan sonra (uluslararası göçmenin eşi Danimarka vatandaşlığına sahip olduğundan Danimarka dışındaki Avrupa ülkelerinden oturum almak kolaylaşmaktadır) belirli bir süre bu ülkelerde ikamet etmektedir. Bu süre yaklaşık 18-24 ay arası olması gerekmektedir. Bu süre boyunca Avrupa ülkesinde ikamet eden kişiler daha sonra Danimarka'ya aile birleşimi sebebiyle oturum alma başvurusu yapmaktadırlar.

Dikkat edilirse sistemin kuralları bilindiğinden bu kurallara karşı taktikler geliştirilmektedir. Uluslararası evlilik göçmenleri kendilerine karşı konulmuş olan zırh mahiyetindeki sistemin kurallarına karşı iyi belirlenmiş taktikler üretmektedirler. Görüşmecilerin neredeyse tamamı tampon bir Avrupa ülkesinde geçici oturum elde ettikten sonra Danimarka'ya aile birleşimi amacıyla oturum için başvurduklarını dile getirmişlerdir.

“Kolay olsun diye İsveç’e yerleşmiştik önce. Şimdi Türkiye’den gelince Danimarka almıyor. Biz de sistemin açığını bulup bir Avrupa ülkesinden başvuru yaptık oturum için. İsveç’e yerleştik. İsveç’ten başvuru yapınca İskandinav ülkesi olduğundan direkt veriyor. Danimarka hemen bana 5 senelik, sonrasında da süresiz oturum verdi. Ömür boyu yaşama hakkını verdi. Ama Danimarka kuralları ile gelseydim olmazdı. Bir sürü kuralı var.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“O zamanlar Türkiye üzerinden gelenlere uygulanan kurallar farklı, Avrupa üzerinden gelenlere uygulanan kuralları farklı. Ben onu öğrendim. Sonra İsveç’e gittik önce. İlk oturumu İsveç’ten aldık. İsveç’ten gelmiş oldum. Avrupa üzerinden yani. İşte o öne sürdükleri yaptırımlar var ya. Yok o kursa gitmen lazım yok bunu yapman lazım falan. Onlardan kurtulmak için. Mesela Avrupa

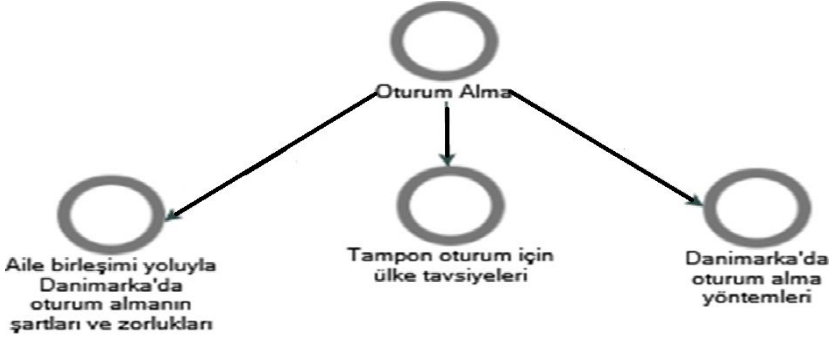
üzerinden geldiğinde 5 yıl oturum veriyor ilk başta. Diğer yerden gelsen 1 yıl falan veriyor anca. İşte süresiz oturum alma daha da kolaylaşıyor. Mesela benim süresiz oturumum var. Ama İsveç üzerinden gelmeyenler halen uğraşıyor. Adam sekiz dokuz senedir burada ama halen alamadılar. Bana direkt 5 sene verdi sonrasında süresiz verdi. Şimdi vatandaşlığa başvurdum.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Biz direkt Türkiye’den gelmedik. Almanya ve İsveç üzerinden gelinmesinin bir sebebi var. Tabi 3 yıl evli kalınmasının da bir sebebi var (hafif gülererek). Başka bir Avrupa ülkesinden oturuma başvuru yaparsan ve en az 3 yıl evli kalırsan boşansan bile kalmaya hak kazanıyorsun.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

“Danimarka’ya gittik, evlendik, AB oturma izni almak için İsveç’e taşındık ve ardından Mayıs 2023’te Danimarka’ya taşındık.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

Yukarıdaki metinlerden anlaşıldığı üzere görüşmecilerin önce ekseriyetle Almanya ve İsveç üzerinden Danimarka oturumuna başvuru yaptıkları, sistemin açığını bulduklarından dolayı önce bir Avrupa ülkesinden oturumu elde ettikten sonra Danimarka’ya kalıcı oturum için başvuru yaptıkları, Danimarka’nın uluslararası evlilik göçmenlerine uyguladıkları prosedürlerden muaf olmak için bu yolları tercih ettikleri, ayrıca 3 yıl evli kalma şartını sağlamak amacıyla evlendikleri kişilerle 3 yıldan önce boşanmamaya özellikle dikkat ettikleri tespit edilmektedir. De Certeau’nun bahsettiği sistemin stratejilerine yönelik kişiler farklı taktikler geliştirmektedirler. Ayrıca alana yabancı olan evlilik göçmenleri bu alandan sermaye edinmek için (örneğin Danimarka’nın refahını elde etme) evliliği araç olarak kullanıp vazgeçmeksizin mücadele etmektedirler.

Evlilik göçmenleri Almanya ve İsveç gibi ülkelerde iki yıla yakın kalmak zorunda olduklarından bu ülkelerde çalışmadan ve kendi ülkesine de dönemeden (bu süre zarfında zaruri sebepler dışında sınırdan çıkış yapmamak gerekiyor) maddi ve manevi zorluk içinde yaşamaktadırlar. Mücadelenin bir kısmı bu süreçte verilmektedir. Ayrıca 3 yıl boyunca evli kalmak zorundadırlar. Genellikle Türkiye’den yabancı biriyle evlenerek göç eden kişiler menfaatleri doğrultusunda evlilik yaptıklarından evlendikleri kişileri pek tanımadan evlenmektedirler. Danimarka’ya geçmeden önce tampon ülkeler olan Almanya ve İsveç’te belli bir süre eşleriyle birlikte kaldıklarında evliliğin sorumluluklarını hissetmeye ve eşlerini tanımaya başlamaktadırlar. Genellikle anlaşılmadıkları ama oturum almak için de boşanamadıkları için aile içerisinde büyük stres ve sorunlara maruz kalmaktadırlar. En büyük iki mücadeleyi bahsi geçen konularda vermektedirler.

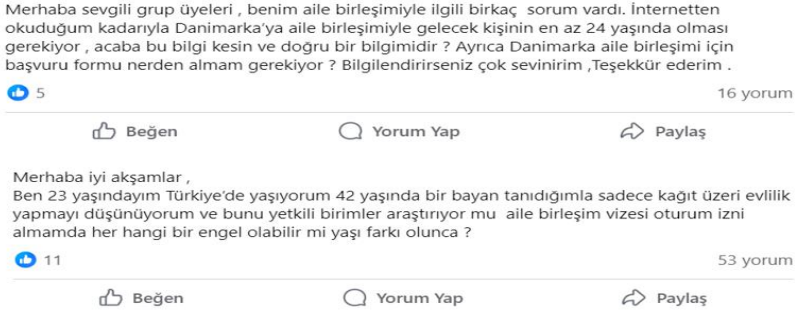

Şekil 5.10. “Oturum Alma” Temasının Kategorik Sınıflandırılması –Nvivo Project Map

Ayrıca konu hakkında doküman incelemesi kapsamında dört YouTube videosu analiz edilmiştir. Videolar Nvivo-12 programında analize tabi tutulduğunda iki temadan birisi olan “Oturum Alma” teması altında kişilerin Danimarka prosedürleriyle ilgili yaşadıkları zorluklar, tampon oturum için ülke tavsiyeleri ve Danimarka’dan oturum alma yöntemleri kategorik olarak öne çıkmıştır. Bu videolar ve videoların yorumları analiz edildiğinde aslında sosyal medya aracılığıyla bir *göçmen ağı*nın oluştuğu görülmektedir. Uluslararası evlilik yoluyla Danimarka’dan oturum alan kişiler yaşadıkları zorlukları ve bu zorluklardan kurtulma yöntemlerini videolar çekerek kendinden sonra gelecek olanlara bilgi vermektedirler. Bu bilgiler sayesinde yeni gelecek göçmenler daha az zorluk yaşayarak Danimarka’dan oturum almaya çalışmaktadırlar. Videolarda özellikle sistemin stratejilerinden ve stratejiye karşı geliştirilen taktiklerden bahsettikleri analiz edilmektedir. Dolayısıyla ilk olarak stratejiye karşı geliştirilen taktikler edinilmekte daha sonra bu taktikler yeni gelenlere göçmen ağlarının kurulduğu sosyal medya aracılığıyla aktarılmaktadır. Bir ve ikinci videoların içeriğinden genellikle Almanya ve İsveç tampon oturum ülkeleri olarak izleyicilere önerildiği tespit edilmektedir. Yapılan görüşmelerde de katılımcıların büyük bir çoğunluğu Danimarka’dan kalıcı oturum almak için tampon ülkeler olarak Almanya ve İsveç’i tercih ettikleri analiz edilmektedir. Görüşmecilerden sadece ikisi İspanya ve Hollanda üzerinden başvurdıklarını, diğer görüşmecilerin tamamı Almanya veya İsveç üzerinden Danimarka’ya kalıcı oturum için başvurdıklarını beyan etmişlerdir. Dolayısıyla Almanya ve İsveç geçici oturum alınması kolay olan iki ülke olduğundan en fazla tercih edilen ülkeler olduğu anlaşılmaktadır.

Aile birleşimi yapmak isteyen kişilerin YouTube üzerinden bilgilendikleri ve ayrıca Facebook grupları üzerinden göçmen ağları kurdukları görülmektedir. Yine doküman incelemesi kapsamında analiz edilen iki Facebook grubunda aile

birleşimi yapmak isteyenlerin grup üyelerinden aldıkları bilgilerle hareket ettikleri analiz edilmektedir. Grupta hem daha önce Danimarka'dan aile birleşimi sebebiyle oturum alanlar hem de bu yolla oturum almak isteyen kişiler bulunmaktadır. Oturum almayı bekleyen kişilerin tecrübeli olan diğer grup üyelerinden tavsiye aldıkları anlaşılmaktadır.

Şekil 5.11. Facebook Grup Mesajları

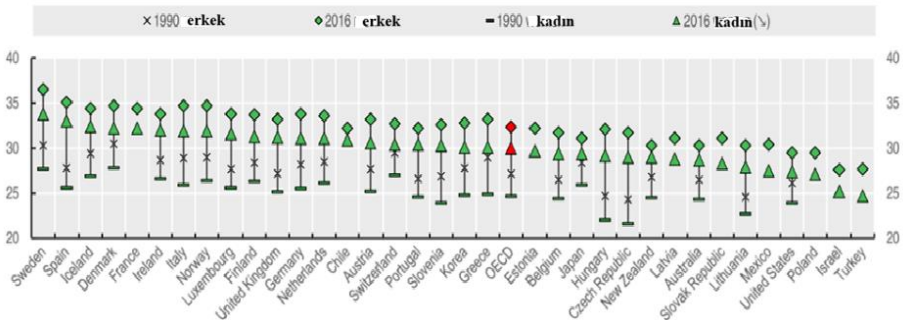
Yukarıda Facebook gruplarında yayınlanan iki paylaşım görülmektedir. Bu paylaşımlarda görüldüğü üzere uluslararası evlilik göçmenleri sosyal medya üzerinden kurulan göçmen ağlarıyla bilgi edinmeye ve daha önce gidenlerden taktik almaya çalışmaktadırlar. Bir paylaşımda Danimarka hükümetinin uluslararası evlilik göçmenlerine yönelik öne sürdüğü 24 yaş kuralından (AB dışından başvuranlara özel şartlardan birisi) bahsedilerek bu şartın geçerliği hakkında bilgi alınmaktadır. Ayrıca yine başka bir grup üyesi, Avrupa'ya geçmek için yapacağı sahte evliliğin gideceği ülke tarafından fark edilip edilmeyeceğini, ayrıca evleneceği kişinin yaşının büyük olmasının sorun teşkil edip etmeyeceğini diğer grup üyelerine sormaktadır. Grup üyeleri bu şekilde kendi aralarında edindikleri tecrübeleri ve taktikleri birbirleriyle paylaşmaktadırlar.

Dikkat edilirse gerek görüşmelerin içeriğinden gerekse doküman analizlerinden uluslararası göçmenlerin Danimarka hükümetinin koyduğu kurallara karşı daha kısa ve masrafsız yoldan oturum alabilmek için sürekli taktikler geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca geliştirilen bu taktikler sosyal medya üzerinden kurulan göçmen ağlarıyla yeni gelecek olanlara aktarılmaktadır. Pek tabi bu taktiklere karşı Danimarka hükümeti de sürekli stratejik kurallarda güncelleme yaparak bu göçlerin önünü kesmeye çalışmaktadır. Örneğin eğer evlenen erkekle kadın arasında yaş farkı çok yüksekse bu evliliğin sahte olduğundan şüphelenilmektedir. Bu sebeple yaş farkı olan çiftlerin belirli bir süre aynı ikamette (örneğin Türkiye'de) yaşayıp yaşamadığı sorgulanmaktadır. Çiftlerin birlikte geçirdikleri süreleri çeşitli belgelerle kanıtlaması ve belli bir süre

evli kalınması istenmektedir. Evliliğin gerçek olup olmadığı çok sıkı incelemelerle kontrol edilmektedir. Konu hakkında K9 isimli görüşmecinin “Danimarka o kadar bıkmış ki bu tip evliliklerden. 24 yaşından önce Avrupa birliği dışında biriyle evlenen kişilere oturum vermiyor. Bir de arada büyük bir yaş farkı varsa diyor ki siz önce bir iki yıl Türkiye’de kalın sonra buraya gelin. Çünkü devlet de biliyor bu evliliklerin menfaat evliliği olduğunu. O yüzden bu kitlenin büyük bir kısmı oturum alamıyor. Önce İsveç’e falan gidiyor. Orada bir yıl kalıyorlar, sonra Danimarka’ya oturum için başvuruyorlar” şeklindeki ifadesi Danimarka hükümetinin sahte veya menfaat için yapılan evliliklere karşı geliştirdiği kurallardan bahsetmektedir. Yorumdan anlaşıldığı üzere aslında Danimarka hükümeti aile birleşimi amaçlı gelen göçmenlerin niyetlerinin farkındadır ve buna göre kurallar oluşturmaktadır. Fakat daha önce bahsedildiği üzere her ne kadar Danimarka hükümeti şartları zorlaştırarak farklı stratejiler geliştirse de evlilik göçmenleri bu stratejilerin açığını bulmak için farklı taktikler üretmektedir. Hükümet ve uluslararası göçmenler arasında sürekli devam eden bir mücadele var olmaktadır.

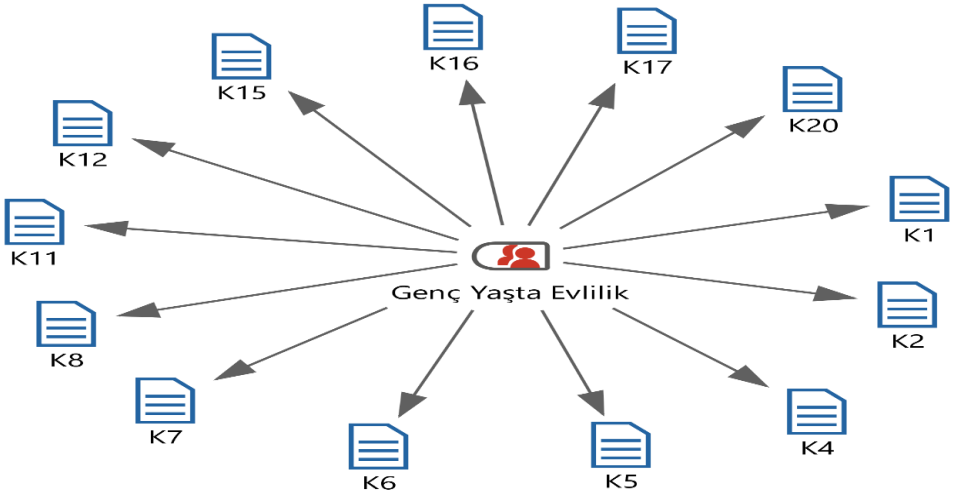
5.3.3. Genç Yaşta Evlilik

Bu başlıkta bahsedilmek istenen genç yaşta evlilik kavramı 25 yaş öncesinde evlenme kararı alan katılımcıları belirtmek için kullanılmıştır. Günümüzde 25 yaşından önce evlenmek genç sayılabilecek yaşta evlenmek anlamına gelmektedir. Ayrıca ilk evlenme yaşı ülkeden ülkeye de değişmektedir. Örneğin evlenme yaşları Avrupa ülkelerinde daha yüksek bir seviyeye çıkmaktadır. Aşağıdaki OECD ülkeleri baz alınarak hazırlanan cinsiyete göre ilk evlenme yaşlarına bakıldığında neden bu kavramın kullanıldığı ve uluslararası evlilik göçmenlerinin genellikle evlendikleri yaşların neden erken bir yaş olarak nitelendirildiği daha iyi anlaşılacaktır.

Şekil 5.12. Cinsiyete göre ortalama ilk evlenme yaşı, 1990 ve 2016 (veya en yakın yıl)

Yukarıdaki grafik OECD ülkeleri arasında ilk evlenme yaşlarının 1990 ve 2016 yılları arasındaki değişimini ortaya koymaktadır (OECD, 2024). Dikkat edilirse Türkiye’de evlenme yaşı 2016’dan sonra kadınlarda 25’e, erkeklerde ise 25-30 aralığına yükselmiştir. Danimarka’da ise evlenme yaşı 2016 itibariyle kadınlarda 30-35 aralığına, erkeklerde 35’e yükselmiştir. OECD ülkelerinin ortalaması ise hem erkek hem kadınlarda 30 yaşın üzerine çıkmıştır. Bu veriler ortalama olarak ülkelerin cinsiyete göre ilk evlenme yaşlarını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir. OECD ülkelerinin ortalaması göz önünde bulundurulursa Danimarkalı kadınlar için 30 yaşın altı, Türkiye verilerine bakılırsa erkekler için 25 yaşın altı genç yaşta evlilik olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla uluslararası evlilik göçmenlerinin evlilik yaşları 25 altında ise genç yaşta evlendikleri söylenebilir.

Şekil 5.13. Genç Yaşta (25 yaş altı) Evlenen Görüşmecilerin Dağılımı – Maxqda Code Theory Model

Yukarıda görüldüğü üzere görüşmecilerin önemli bir kısmı 25 yaşın altında yani erken sayılabilecek bir yaşta evlendiklerini söylemişlerdir. Genellikle erkeklerin oturum almak için kadınların ise erkeklerin oturum alma sorununu çözüp bir an önce Danimarka’ya yerleşmek için genç yaşta evlendikleri tespit edilmektedir. Nitekim aşağıdaki yorumlar genç yaşta evliliğin zorunlu sebeplerini ve yol açtığı sonuçları ortaya koymaktadır.

“Mecburduk. Danimarka kabul etmiyor ki yoksa. Mecburduk yoksa ben bu yaşta niye evleneyim. Ben evlenirken 20 yaşındaydım.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“İstediğim gibi bir evlilik yaptığımı düşünmüyorum. Ben imkansızlıklarda oluşan bir evlilik yaptığımı düşünüyorum. İlk başta yaşı genç ya. 18-19

yaşındasın. Ben istiyordum ki boyfriend-girlfriend devam edelim. Yeri zamanı geldiğinde o hevesle güzel bir şey yapalım.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Danimarka ya geldiğimizde daha yaşı küçüktü. 19 yaşındaydı. Danimarka da 24 yaş kuralı vardı. O yüzden biz Danimarka da evlendik ama önce İsveç’e yerleştik.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

“O zamanlar yaşıımız da küçük tabi. İkimiz de birbirimizi büyüttük diyelim. Ben o zaman 21 yaşıındayım o 17 yaşıında. Ben önce onu okuttum, sonra da o beni okuttu.” (Erkek katılımcı, 46 yaş, K12)

“Tek komik ve küçük zorluk 'erkek arkadaş' yerine 'koca' kelimesini kullanmak zorunda kalmamdı. Sadece 24 yaşıında olmama rağmen kendimi yetişkin gibi hissediyordum.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

“Sonra 2022’de (22 yaşıında) hamile kaldım ve Almanya’ya taşınmak istedik, bu yüzden aile birleşimine başvurabilmek için düğünü ertelemek zorunda kaldık.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

Yukarıda yorumlardan; bazı evlilik göçmenleri ve onların Danimarkalı eşlerinin genç yaşta evlendikleri, normalde evlenmeyi düşünmedikleri halde oturum almak için evlenmek zorunda kaldıkları, sevgili hayatı yaşamadan evlilik hayatına adım attıkları, bu durumun pişmanlıklara sebep olduğu anlaşılmaktadır. Danimarka’da evlilik bir norm olarak kabul edilmemesine rağmen Danimarkalı kadınların erken bir yaşta evliliğe razı oldukları, hatta bazılarının 20’li yaşların başında hamile kaldıkları tespit edilmektedir. Bu durum aslında bir zorunluğun kişilere dayattığı sonuç olarak okunmalıdır.

Danimarkalı kadınların -OECD evlilik yaşı ortalaması göz önüne alındığında- evlenilmesi gereken yaştan neredeyse 10 yaş daha erken evlendikleri görülmektedir. Erkeklerde de durum pek farklı değildir. Bu durumun meydana gelmesi için önemli bir sebebin olması gerekmektedir. Her iki tarafı evlenmeye iten sebep aynı gibi gözükse de aslında öyle değildir. Erkekler kendilerine Avrupa’nın yollarını açacak olan kadınları buldukları için bu fırsatı kaçırmak istememektedirler. Aceleyle evlenip bir an önce oturum almanın yolunu tutmaktadırlar. Evliliği araç olarak kullandıkları için yaşıın küçük olup olmaması önemli değildir. Kadınlarda ise durum biraz daha farklıdır. Kadınlar erkeklere duygusal olarak bağlandıkları için erkeklerin dayattığı evlilik zorunluluğuna katlanmaktadırlar. Çünkü kadın kendi içindeki sevgisizliğin çaresini erkekte bulduğundan kadının da kaybetmek istemediği değerli bir hedef meydana gelmektedir. Dikkat edilirse erkeğin (tamamen duygusuz olmamakla birlikte) düşündüğü şey oturum almak için kadını kaybetmemek, kadının düşündüğü ise erkeği kaybetmeyip onunla Danimarka’da bir yaşam kurmak. Çıkarların birisi mantığa diğeri duyguya dayanmaktadır. Fakat yine de bir tarafın tamamen mantıkla diğerk tarafın ise tamamen duyguyla hareket ettiğini söylemek yanlıştır.

Genç yaşta evliliğin oturum almak gibi olumlu sonuçları olsa da uzun vadede her iki taraf için olumsuz olmaya başlamaktadır. Erkek ve kadın birbirlerini tanımadan ve evlilik sorumluluğunu taşıyacak olgunluğa erişmeden evlenmektedirler. Hal böyle olunca evliliğin sonraki aşamalarında sorunlar meydana gelmektedir. Zaten boşanmaların önemli bir bölümü de bu sebebin alt yapısına dayanmaktadır. Gençliğini yaşamadan evlilik gibi ciddi bir sorumluluğun altına giren kişiler, oturum alma gibi sorunlar bittikten sonra olayın ciddiyetinin farkına varmaktadırlar. Ayrıca Danimarka'ya evlilik yoluyla göç eden kişiler genellikle hemen çocuk yapma yoluna başvurmaktadır. Çocuğun ve evliliğin sorumluluğu kişilerin sırtına binince evlilik devam ettirilmesi imkansız hale gelebilmektedir.

Bunun yanında genç yaşta evlenip göç eden katılımcı erkekler Danimarka'da kendilerini daha özgür hissettikleri için ve yaşları daha küçük olduğu için bekar yaşantısına devam etmek istemektedirler. Daha yirmili yaşlarda (18-19 yaşlarında evlenenler de var) Danimarka'nın gece hayatını keşfeden ve özgür havasına kapılan kişiler evliliği kendilerine ayak bağı olarak görmeye başlamaktadırlar. Zaten o yaşlarda çocuğun ve evliliğin sorumluluğunu alma konusunda oldukça başarısız olmaktadır. Çünkü kendileri bağımsız yaşamayı yeni öğrenmeye başladıkları için evlilik gibi özgür yaşama ket vuran bir bağı kabul etmeleri pek mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla erkekler oturum alma problemini aştıktan ve 3 yıl evli kalma şartını sağladıktan sonra boşanma yoluna gitme olasılıkları artmaktadır.

Danimarkalı kadınlar ise yetiştirildikleri kültürden ve aile yapısından ötürü genç yaşta evliliği kaldırabilecek dirayette olmadıkları söylenebilir. Çünkü bireyselliği önemseyen bir kültürde yetişen kişilerden erken evlilik yapmasını beklemek pek mantıklı değildir. Dolayısıyla Danimarkalı kadınlar evlendikleri anda -eğer kültürel ve dini muhafazakarlığa sahip biriyle evlenme yoluna gitmişse- özgürlüğün kısıtlandığını fark etmektedirler. Özgürlüğün kısıtlanmasının en önemli sebebi evliliğe bakış açısı olarak kendileriyle zıt anlayışta olan erkeklerle evlenmeleridir (görüşülen ve gözlem yapılan erkek katılımcıların çoğu evlendikleri kadınlarla zıt anlayışlara sahiptir). Ayrıca çocuğun verdiği sorumluluk da bir diğer kısıtlanma sebebi olmaktadır. Hem evlendikleri kişilerin kendilerini kısıtlamaya çalışması hem Danimarkalı olmanın verdiği özgür ruh hali hem de sorumluluk alacak yaşta olmamaları evliliğe zarar veren faktörlerdir.

5.3.4. Aile-Akraba İlişkileri

Yerli-yabancı arasında yapılan uluslararası evliliklerde kişilerin hem aile hem de akrabalık ilişkileri yok denecek kadar düşük seviyeye inmektedir. Aynı etnik kültürden insanların evliliği dolayısıyla kurulan ailelerde bile aile-akrabalık bağları zayıfken uluslararası evliliklerde bu bağların çok daha zayıfladığı aşıkardır. Bu durum birkaç noktaya dayandırılabilir. Birinci modernleşmeyle birlikte aile tiplerinin ve anlayışının değişmesidir (Mayowa, 2019). Aile olabildiğince küçülerek minimal fayda merkezi haline gelmiştir. İkincisi, uzak mesafe uluslararası evliliklerde mesafenin fazla olmasının ilişkilere zarar vermesi ve zamanla ilişkileri kopuk hale getirmesidir. Uluslararası evliliklerle kurulan ailelerin ikametleri genellikle gelişmiş ülke olduğundan göç eden kişinin eşiyle birlikte kendi ülkesindeki ailesini ziyarete gitmesi ve yakın ilişkiler geliştirmesi zorlaşmaktadır. Üçüncüsü ise evlilikte iki tarafın (Türkiye ve Danimarka) mensuplarının aile kurumuna bakış açısı olarak iki uç noktada bulunması ve bunun aile-akraba ilişkilerindeki bariyerleri çoğaltmasıdır. Kültürel manada gerek dilin farklı olması gerekse aile-akrabalık ilişkilerinin iki ülke insanı açısından farklı anlam arz etmesi aile-akraba ilişkilerinin kurulmasını engellemektedir. Sonuncu ve en önemli sebep ise yapılan evliliğin -erkek açısından- genellikle prosedür gereği ve çıkar amaçlı yapılmasıdır. Bu anlayışla gerçekleştirilen evliliklerde aile akraba ilişkileri de kurulamamaktadır (Ryabov ve Zhang, 2019). Hatta Türkiye'deki bazı ebeveynler gelinini ve torunlarını bile göremeden uluslararası evlilikler başlamakta ve bitmektedir.

5.3.4.1. Görüşme yoğunluğu ve aile ziyaretleri

Türkiye gibi Asya ülkelerinde batı ülkelerine nazaran aile üyeleri arasındaki görüşme yoğunluğu ve ziyaretleri çok daha fazladır. Genellikle bu ziyaretler ilişkileri güçlendiren ve akrabalık bağını sağlamlaştıran bir nitelik taşımaktadır. Her ne kadar modern dünyada aile üyeleri gerek iş dolayısıyla gerekse aileye olan bakış açısının değişmesi sebebiyle ayrık hale gelse de yine de geleneksel değerleri önemseyen Asya ülkelerinde ilişkiler canlı tutulmaktadır. Evlenen kişilerin akrabalık bağı kurabilmeleri için her iki tarafın birbirlerinin ailesini ziyaret etmesi ve böylece ilişkileri pekiştirmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde sonradan kurulan ikincil ve üçüncül bağlar tamamen sorunlu hale gelmektedir. Araştırma kapsamında görüşülen kişilerin aile ziyaretleri ve görüşme yoğunluğunun (telefonla ve yüz yüze) ya hiç olmaması ya da yok denecek kadar az olması akrabalık bağlarının kurulmasını engellediği görülmektedir. Hal böyleyken kadın ve erkek tarafının çekirdek ailelerinin birbirleriyle bağ kurması ise imkansız hale gelmektedir.

Şekil 5.14. “Görüşme Yoğunluğu ve Aile Ziyaretleri”¹⁵ Zihin Haritası- Miro Web 2 Tool

Mind Map

Yukarıdaki şekilde kişilerin eşleriyle birlikte Türkiye’deki aileleri ziyaret etmesi ve ailelerle görüşmelerin ne sıklıkla yapıldığı, ayrıca her iki tarafın ailelerinin birbirleriyle olan irtibatının ne düzeyde olduğu ve nasıl irtibata geçtikleri görselleştirilmiştir. Şekilden de anlaşılacağı üzere kişiler evlenip Danimarka’ya yerleştikten sonra evlilik hayatı boyunca Türkiye’deki aileleri çok az ziyaret ettikleri, bazılarının Türkiye’ye eşleriyle birlikte aile ziyaretine hiç gelmedikleri veya sadece bir veya birkaç kez geldikleri, arada bir aile ziyaretlerini gerçekleştirenlerin ise evliliği bilinçli olarak yapan kişilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Genellikle Danimarkalı kadınlar evliliğin başında Türkiye’de imam nikahı yapmak veya aileyle tanışmak için gelmektedirler. Danimarka’ya yerleştikten sonra ise Türkiye’deki ailelerle büyük oranda irtibat kesilmektedir. Telefonla bile çok az görüşmenin yapıldığı anlaşılmaktadır. Hatta K1 ve K8 isimli kişilerin Danimarkalı eşleri erkeğin Türkiye’deki ailesini hiç görmemiştir. K1 eşini sadece görüntülü görüşme vasıtasıyla birkaç kez ailesine gösterdiğini söylemiştir. Bunun dışında herhangi bir görüşme ve aile ziyareti yapılmamıştır. K8 ise eşinin sadece bir kez imam nikahı için İstanbul’da bulunduğunu ve sonrasında aile ziyareti ve görüşmelerin olmadığını söylemiştir. Zaten K8 kişisi 3 yıl sonrasında boşandığından herhangi bir ilişki gelişmemiştir. Bilinçli olarak uluslararası evliliği gerçekleştiren ve aile düzeni oturmuş olan kişiler bile aile

¹⁵ Erkekleri belirten sembol isimler, aslında bu kişilerin Danimarkalı eşlerini ve her iki tarafın ailelerini belirtmek için kullanılmıştır.

ziyareti için pek gelemediklerini, telefonla görüşmelerin ise çok az olduğunu dile getirmişlerdir.

Kişilerin görüşme biçimine bakıldığında yüz yüze görüşmelerin biraz daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ilk evlenirken Türkiye’de bulunmadan dolayı aile ziyareti yapmış olmalarıdır. Daha sonrasında ise aile ziyaretleri ve telefonla görüşmeler neredeyse tamamen kesildiğinden sadece evliliğin başında yüz yüze bir veya birkaç kez görüşmeden dolayı böyle bir sonuç ortaya çıkmıştır. Az olmakla birlikte ailelerle hem telefonla hem de yüz yüze görüşen kişilerin ise evliliği bilinçli olarak yaptıkları ve aile düzenlerini oturttukları bilinmektedir. Fakat burada K16 ve K17 isimli kişilerin birkaç yıllık evli olması sebebiyle durumları ayrı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. K16 isimli kişi yaklaşık iki yıllık evli olduğundan eşinin Türkiye’deki ailesini bir kez ziyaret etmiştir (imam nikahından dolayı). Daha sonrasında eşinin ısrarıyla arada bir telefonla görüntülü görüşmelerin yapıldığını beyan etmiştir. Çocuk doğduktan sonra erkeğin ailesinin çocuğu görmek amacıyla ısrarlı direktmesinden dolayı telefonla görüşmenin nadiren yapıldığı anlaşılmaktadır. K17 de yine yaklaşık 3 yıllık evli olduğundan Türkiye’deki aileyi evliliğin başında ziyaret ettikten sonra birkaç kez telefonla görüşme yaptıklarını söylemiştir. Gerek K16 gerekse K17 isimli kişilerin yeni evli olması, bu görüşmelerin devam edip etmeyeceği, aile ziyaretlerinin yapılıp yapılmayacağı hakkında şüphe uyandırmaktadır. Çünkü genellikle evliliğin başında olan erkekler tam olarak Danimarka’ya uyum sağlayamadıklarından dolayı ailelerini daha fazla aramaktadırlar. Aradıklarında ise erkeğin ailesinin gelinleriyle bir iki kelime etmek veya sadece yüzünü görmek istemesi ise normaldir. İkinci bir husus bu kişilerin kritik sınır olan 3-4 yıllık evli kalma süresini aşmamalarıdır. Nitekim genellikle 3 yıllık evlilik hayatından sonra boşanmaların olması büyük bir olasılıktır. Çünkü genellikle erkekler 3 yıl evli kalarak Danimarka’da oturma hakkını elde ettikten sonra boşanmalar meydana gelmektedir. Bu sebeple K16 ve K17 isimli kişilerin durumu diğerlerinden daha farklıdır. Arada bir eşleriyle birlikte Türkiye’deki ailelerini ziyaret ettiklerini beyan eden K9, K12, K14 ve K15 isimli kişiler ise uzun süre evli olduklarından ve erkeklerin kendi ailesini ziyaret etmek istemesinden dolayı az da olsa eşleriyle birlikte Türkiye’ye ziyarete geldikleri bilinmektedir. Ayrıca bu kişilerin Danimarkalı eşlerinin erkeğin ailesiyle arada bir telefonla irtibat kurdukları da elde edilen bulgular arasındadır.

Yapılan evlilikte erkek ve kadının çekirdek aile üyelerinin (geniş aile bireyleri olan büyük anne ve babalar arasında hiçbir görüşme ve irtibat yoktur) birbirleriyle olan görüşme yoğunluğu ve aile ziyaretleri ise çok daha azdır. Görüşmecilerin tamamına yakını, evliliğin başında olan ziyaretin dışında

(Danimarkalı kadın eşin aile üyelerinin bir veya birkaçının ziyareti) aileler arasında herhangi bir görüşme ve ziyaretin gerçekleşmediğini beyan etmişlerdir. Hatta 5 görüşmecinin aileleri (K1, K2, K8, K10, K16) birbirlerini hiç görmemiş ve birbirleriyle hiç irtibat kurmamışlardır. Yani aileler arasında hiçbir şekilde bağ kurulamadığı anlaşılmaktadır. Diğerlerinde ise durum çok farklı değildir. Kalan görüşmecilerin ailelerinin görüşmesi ise sadece bir kez -aile arasında yapılan düğün veya nikah esnasında- Danimarkalı eşin aile üyelerinden bir veya birkaçının Türkiye'ye gelmesiyle gerçekleşmiştir. Yani sadece yüz yüze bir kez görüşülmüş daha sonrasında herhangi bir irtibat kurulmamıştır. Dolayısıyla görüşmeler ve irtibatlar sadece evlenen kişilerle sınırlı kalmıştır. Konu hakkında bazı görüşmecilerin beyanları aşağıda verilmiştir.

“Hiç eşimi götürmedim oraya (ailenin yanına) hiç. Hiç ziyarete gitmedik. Eşim istiyor ama hiç götürmedim. Ama bunun sebebi de utandığımdan değil, çekindiğimden değil, kültür farkından dolayı falan değil. İşte annem örtülü veya annem geri kafalı, okumamış etmemiş falan ondan değil. Benle alakalı bir şey. Yani şimdi tamam gideceğiz. Tatilin hep konuşmakla (çeviri yapmak) geçecek. Sanki yanında küçük bir bebek var sürekli onunla ilgilenmen lazım.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Benim ailemle bir daha hiç görüşmediler. Zaten arada mesafe de var. Bizimkiler Mardin'de onlar Danimarka'da. Zaten buraya gelseler de turistik yerlere gidiyorlar. Bize hiç uğramıyorlardı. Telefonla da görüşmediler. Sadece sosyal medya da ekleştiler abilerimle falan. Birbirlerini takip ediyorlardı ama arada öyle samimi bir şey yoktu yani.” (Erkek katılımcı, 36 yaş, K5)

“Sadece bir kere geldik. Benim doğduğum yeri gösterdim. Köyün evlerini falan. Onun dışında hiç ziyarete gitmedik. Geldiğimizde sadece turistik yerlere gidip tatil yapıyoruz.” (Erkek katılımcı, 44 yaş, K11)

“En yakın ailesini İstanbul'da ziyaret ettim. Daha sonra İzmir'de teyzesi, Mardin'de halası ve bazı kuzenleri ile tanıştım. Antalya ve Marmaris'te de amcalarıyla tanıştım.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

“Sadece bir kere tatilde gördüler birbirlerini. Sadece merhaba-merhaba. Hepsi bu kadar.” (Kadın katılımcı, 45 yaş, K20)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşıldığı üzere bazı görüşmecilerin eşlerini ailesiyle hiç yüz yüze görüştürmedikleri veya sadece bir/birkaç kez görüştükleri, ailelerin sadece bir kere düğün veya nikah sebebiyle görüştüktan sonra bir daha irtibatın ve görüşmelerin olmadığı, kadın görüşmecilerin genellikle evliliğin başında erkeğin ailesiyle tanışma amacıyla görüştükleri ve sonrasında irtibat ve görüşmelerin azaldığı veya hiç olmadığı tespit edilmektedir. Hatta bazı görüşmecilerin gerek eşlerinin ailesi gerekse eşleriyle birlikte kendileri Türkiye'ye geldiklerinde sadece tatile gidildiğini ve bu süre zarfında aile ziyaretinin yapılmadığını beyan etmeleri dikkat çeken bir veridir.

Görüşmelerin hiç olmaması veya çok az olmasının en önemli sebepleri dil problemi, kültürel anlayıştaki farklılık, aradaki mesafenin fazla olması ve yapılan evliliklerin çoğunun geleneksel anlayıştan uzak olarak prosedür gereği yapılmasıdır. Dil problemini aşan K9 ve K12 isimli katılımcıların eşleri (orta düzeyde Türkçe bilmektedirler) erkeğin ailesiyle irtibat kurmakta ve onları ziyaret etmekte daha başarılı olmuşlardır. Çünkü her ne kadar kültürel farklılık olsa da eğer bilinçli olarak yapılan bir evlilikse ve aile düzeni oturtulmuşsa bir süre sonra dil bilen Danimarkalı eşlerin erkeğin ailesiyle sınırlı olmak kaydıyla ilişki geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Yine de Danimarka kültüründe aile ziyaretleri ve görüşmeler çok az olduğundan Türkiye’deki ailelerle belli bir samimiyet geliştirilmesi her zaman problem olmaktadır. İki tarafın aileleri arasındaki görüşmeler ve ziyaretler ise dil problemi aşılsa dahi ilerleme kaydetmemektedir. Aileler genellikle ilk görüşmeden sonra bir daha birbirlerini ziyaret etmemekte ve irtibat kurmamaktadırlar. Nitekim katılımcıların neredeyse tümü aileler arasında temasın olmadığını beyan etmiştir. Bu sebeplerden dolayı akrabalık bağlarının oluşmadığını söylemek mümkündür.

5.3.4.2. Kabullenme durumu/tepkiler

Bu başlık altında görüşmecilerin birbirlerinin ailesini ve aynı zamanda ailelerin yapılan evliliği kabullenip kabullenmediği, benimseyip benimsemediği analiz edilmektedir. Erkek ve kadının karşı tarafın ailesini kendi ailesi gibi görme durumu, ne kadar benimsediği, ailelerin yapılan evliliğe dair verdikleri tepkiler bu başlık altında analize tabi tutulmaktadır.

Uluslararası evlilikler her ne kadar erkek açısından genellikle refahı elde etmek amacıyla yapılırsa da kadın açısından bu durum geçerli değildir. Danimarkalı kadının erkekte maddi anlamda herhangi bir çıkarı olmadığından yapılan evliliği normal bir evlilik gibi görmektedirler. Genellikle Danimarkalı kadınlar hem kendi ailesine hem de eşlerinin ailesine karşı benzer tavır göstermektedirler. Danimarkalıları ailevi değerler ve akrabalık bağları gibi konularda zayıf olduklarından evlendikleri kişilerle oluşturdukları çekirdek aile dışında diğer akrabaları benimseme durumları pek olmamaktadır. Fakat yine de kendi ailelerinden görmediği ilgiyi eşlerinin ailesinden gören bazı Danimarkalı kadınların eşinin ailesini kabullenme durumu artabilmektedir. Yalnız bu durum her zaman geçerli değildir. Çünkü yetiştirilme tarzı olarak gerek aile bireyleri arasında gerekse sosyal ilişkilerde mesafeli ve az samimiyet içeren ilişkiler geliştirilmektedir. Böyle bir kültürde (Danimarka) yetişen kişilerin aile bağlarının olmaması ve evlendikleri takdirde eşlerinin ailesine mesafeli davranması normal karşılanmalıdır.

evlilik gerçekleştiren erkek ve kadın katılımcıların birbirlerinin ailesini kabullenme durumlarının ve ailelerin yapılan evliliğe dair verdikleri tepkilerin sorgulanmasıdır. Çünkü kabullenme durumu her iki taraf açısından da sancılı geçmektedir. Görüşmecilerin -kabullenme durumunu açıklamak için- hem kendileri hem eşleri hem de aileleri adına konuşmaları bu başlık altında kodların fazla olmasına sebep olmaktadır. Zaten kabullenme durumu sorunlu mevzuların en fazla bahsedildiği konu başlığı olduğundan böyle bir kod yoğunluğunun oluşması normaldir. Bu sebeple araştırma başlıkları içerisinde “kabullenme durumu” kategorisi/başlığı (kod yoğunluğu dikkate alındığında) araştırma kapsamındaki konular arasında en fazla öneme sahip konu başlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu başlıktan sonra en fazla kod yoğunluğuna sahip başlık ise “kültürel çatışma” olduğu yukarıdaki görselden anlaşılmaktadır. Her iki konu da aslında aile ve akraba birliğinin oluşup oluşmadığı hakkında bilgiler vermektedir.

Kabullenme durumunu üç şekilde değerlendirmek gerekir. Birincisi evlilik göçmeninin eşinin ailesini kabullenip kabullenemediğinin, ikincisi Danimarkalı kadının erkeğin ailesini kabullenip kabullenemediğinin, üçüncüsü ise iki tarafın ailelerinin yabancı biriyle yapılan evliliğe dair verdikleri tepkilerin analiz edilmesi gerekmektedir. İlk olarak erkeğin kadının ailesini kabullenme durumu ele alınmaktadır.

“Eşinin ailesini kendi ailen gibi gördün mü? Hissettiklerinden bahseder misin?”

Gördüm. Allah var hatta kendim annem babam kadar değer veriyorum, seviyorum da yani. O noktaya geliyor bir süre sonra. Belki onlar o sıcaklığı ilk başta vermek istemediler. Ama acıdılar sonra belki de o yüzden bana iyi davrandılar. Bunlar biraz hümanist olduğu için. Ama ben de onlara karşılığını verdim yani. Aileden biri gibi oldum. Mesela kaynanam bana: “işte benim bir kızım bir oğlum var. Sanki sen benim oğlummuşsun gibi sanki ben seni yıllardır tanıyormuşum gibi bir hissiyat var” dedi. Evden biriymiş gibi görüyor seni mesela. Mesela gece bir yere gideceğim. İşte yola çıkarım arar bir anda. İşte neredesin yetiştin mi?” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Yok ya öyle bir bağ kuramadık. Biraz ırkçılık mı desem biraz tanımadıkları için önyargı mı desem. Biraz önyargıyı kırdım ama her zaman bir iz kalıyor, bir yara kalıyor yani” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“Beraber yaşıyorduk kaynanayla. Ben ona anne diyordum. Onun evi vardı çünkü bizim ev yoktu. Sonradan kendi evimize çıktık. Ailesi iyiydi. Çok şeker on numara insanlar. Elbisemi falan her şeyimi onlar alırlardı.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

“Hiçbir şekilde görmedim ama iyi insanlardı. Annesi iyi birisiydi. Onunla biraz samimiydik. Çünkü onunla daha önce tanışmıştık. Kardeşiyle samimiyet kurmaya çalıştım ama olmadı. Onun haricinde kimseyle pek bir samimiyetim yoktu.” (Erkek katılımcı, 35 yaş, K8)

Yukarıdaki yorumlardan, bazı görüşmecilerin oturum alana kadar eşlerinin veya ailesinin yanında yaşamak zorunda kaldıkları, bu sebeple maddi açıdan eşlerine ve ailesine muhtaç kaldıkları, bu süre zarfında eşlerinin ailesiyle belli bir samimiyet geliştirdiklerinden dolayı onları kabullenmeye çalıştıkları, bazılarının ise eşlerinin ailesiyle hiçbir şekilde bağ kuramadıkları ve kabullenemedikleri anlaşılmaktadır. Danimarkalı kadınlarla evlenen katılımcı evlilik göçmenlerinin büyük bir kısmı Danimarka'ya yerleştikten sonra gerek maddi gerekse yabancı olmanın verdiği sıkıntılardan dolayı eşlerinin ailesiyle yaşamak zorunda kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu süre zarfında eşlerine ve eşlerinin ailesine muhtaç halde yaşamaktadırlar. Yorumlardan anlaşılabileceği üzere bazı görüşmecilerin eşlerinin ailesiyle kaldıkları sürede çektikleri maddi sıkıntılardan dolayı elbiseleri bile eşlerinin ailesi tarafından alınmaktadır. Bu durumda bazı evlilik göçmenlerinin kendilerini evlatlık gibi hissettikleri söylenebilir. Çünkü dil, kültür ve mekan olarak tamamen yabancı oldukları bir yerde tek tanıdıkları kişiler eşleri ve eşlerinin ailesi olmaktadır. Yabancı olmanın getirdiği sorunların yanında bir de maddi olarak eşlerine muhtaç halde yaşamaları bazı evlilik göçmenlerini ağır bunalımlara sürüklemektedir.

Zamanla bu kişilerde eşlerinin ailesine karşı bağımlı yaşamının verdiği bir minnet duygusu gelişmektedir. Genellikle oturum alana kadar (oturma alana kadar göçmenin çalışması yasaktır) evlilik göçmenleri işsiz oldukları için ve evde eşlerinin ailesiyle vakit geçirmek zorunda kaldıkları için belli bir süre sonra aile içerisinde samimiyet gelişebilmektedir. Böyle bir durumda oturum almak için çekilen onca sıkıntıya karşılık Danimarkalı ailelerden gördükleri ilgi onları aileye bağlayabilmektedir. Bu sebeple bazı görüşmecilerin eşlerinin ailesiyle samimi ilişkiler geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Fakat bu kişiler ekonomik bağımsızlığını ellerine aldıktan ve bağımsız yaşamayı öğrendikten sonra eşlerinin ailesiyle aralarına mesafe girmektedir. Genellikle ekonomik bağımsızlık elde edildikten sonra kısa süre içerisinde boşanmalar meydana gelebilmektedir. Bu sebeple kısa süreli de olsa eşlerinin ailesini (ekonomik bağımsızlık elde edilene kadar) kabullenme ve onlarla samimi ilişkiler geliştirme durumu meydana gelmektedir.

Diğer taraftan bazı evlilik göçmenlerinin ise hiçbir şekilde eşlerinin ailesini kabullenemedikleri, herhangi bir bağ geliştiremedikleri ve kendilerine karşı ayrımcı davranışlardan dolayı aileyi benimsemedikleri tespit edilmektedir. Bazı görüşmeciler özellikle Danimarkalıları tarafından aile içerisinde kendilerine yapılan ayrımcılıklardan bahsetmişlerdir. Örneğin K10 isimli kişinin “*Ne olursa olsun kafanın bir yerinde şöyle bir düşünce oluyor. Ben buraya Türkiye’den geldim, bu kültürden birisi değilim. Bir de bunlar kendilerinden olmayı kolay kolay kabullenmiyorlar. Mesela biz kayınçonun evine gittik. Baktım kimse bana*

insan gibi muamele etmiyor” şeklindeki ifadesi aile içerisinde yaşanan ayrımcılığa gönderme yapmaktadır. K10 ve diğer bazı görüşmeciler Danimarkalı ailelerin damat olarak kendilerini kabul etmediğini, bu sebeple soğuk davrandıklarını, eşlerinin ailesi tarafından benimsenmediklerini ve kendilerini aile içerisinde öteki olarak hissettiklerini dile getirmişlerdir.

Bunun sebebini Danimarkalıların homojen insan yapısına ve mesafeli insan ilişkilerine bağlayabiliriz. Danimarka halkı uzun yıllardan beri şekillenmiş homojen özelliklere sahip olduğundan dolayı göçmenlere alışık değildir (özellikle esmer Ortadoğu insanına). Özellikle 1800’lerden sonra milliyetçi ve kendi içine kapanık bir şekilde yetişen Danimarka halkı 1900’lerin sonuna kadar Asya göçmenleriyle yakın ilişkileri olmamıştır. İşçi göçleriyle birlikte göçmenleri tanıyan Danimarkalılar halen esmer göçmenleri kabullenmiş değildir. Dolayısıyla kendilerine damat olarak gelen Türkleri de aynı şekilde kabullenmekte zorluk yaşamaktadırlar. Kendi içlerinde belirli ilişkisel düzene sahip Danimarka halkı dışarıdan gelen göçmenleri kendilerine ve ailelerine tehdit olarak görebilmektedirler. Bu yüzden aileye yeni giren ve Danimarkalı olmayan evlilik göçmenlerini aileden birisi olarak görmemektedirler. Burada George Simmel’in grupların ilişkileri üzerine yaptığı analiz geçerli olmaktadır. Simmel hem grup içi hem de gruplar arası ilişkileri çatışma kavramı üzerinden ele almıştır. Gruplar kendi içlerinde merkezi bir yapıya kavuştuktan sonra diğer gruplara karşı homojen özellikler gösterirler ve gruptakiler diğerleriyle karşılaştıklarında kendilerinden olmayanlarla çatışma içerisine girerler. Çatışma her ne kadar diğerlerini öteki konumuna soksa da aslında grup içi dayanışmayı da artırmış olur (Turner vd. 2021: 328). Danimarkalıların evlilik göçmenlerine karşı kendi aile grupları içerisinde birlik olmaları ve yeni gelen üyeyle çatışma içerisine girmeleri benzer süreçlerde işlemektedir.

Evlilik göçmenlerinin eşlerinin ailesini kabullenememelerinin bir diğer sebebi Danimarkalıların soğuk insan ilişkilerine sahip olmalarıdır. Danimarkalıların bu özellikleri Türkiye’deki insan ilişkilerinden çok daha farklıdır. Türkiye’deki sosyal yapı daha yakın ve samimi ilişkileri gerektirmektedir. Böyle bir toplumda yetişen kişiler ise Danimarkalıların mesafeli ilişkilerini anlamakta zorluk yaşamaktadır. Bundan dolayı da kendilerini ayrımcılığa uğramış gibi hissetmektedirler. Halbuki Danimarkalılar kendi içlerinde bile çoğu zaman mesafeli ilişkilerle hareket etmektedirler. Bu yanlış anlama bazı evlilik göçmenlerinin eşlerinin ailesini kabullenmesine ve benimsemesine engel olmaktadır.

Yine de boşanmayıp uzun süre evli kalanların eşlerinin ailesiyle mesafeli de olsa belli bir ilişki geliştirdikleri ve onları benimseyebildikleri söylenebilir. Uzun

süredir evli olan K12 isimli görüşmecinin “Eşimin babası iki sene önce vefat etti. Mesela o beni en olmadı haftada iki üç kez arardı. Ya gel bira içelim ya gel şurada yemek yiyelim falan. Kendi kızını ayda bir arar, beni her hafta arardı. Öyle bir samimiyetimiz vardı. Bu adam kaç tane arkadaşıyla sırf bana karşı ırkçılar diye görüşmeme kararı almış. Yani sen ne veriyorsan ne kadar iyiysen başkalarına, karşılığı da öyle oluyor. Benim eşimin ailesinden beni sevmeyen yok” şeklindeki ifadesi uzun süreli evliliklerde bazı aile bireylerini benimseme ve kabullenmenin olabileceğini göstermektedir.

Diğer taraftan Danimarkalı kadınların eşinin ailesini kabullenme ve benimseme durumu erkeklere nazaran daha kolay gerçekleşmektedir. Çünkü Danimarkalıların aile ilişkilerinin düzeyi neyse Türk aileyle olan ilişki düzeyi de benzer süreçlerde ilerlemektedir. Danimarkalılar genelde bireysel yaşam tarzını benimseyen bir millet olduğundan aile ilişkilerinde sıkı bağlar geliştirememektedirler. Bu sebeple gerek kendi ailesine gerekse eşinin ailesine karşı akrabalık bağıyla bağlanma ve aşırı derecede benimseme durumu olmamaktadır. Danimarkalılar daha küçük yaşta aile ve eğitim kurumları aracılığıyla fazlaca özgür ve kendi seçimlerine karar veren bir yapıda yetiştirilmektedir. Zaten Danimarka aile politikasında birey ailenin hükmü altında değil devlet güvencesi altında yetiştirilmektedir. Bireyin sosyal hakları güçlü olduğundan aileye olan bağımlılık azalmaktadır. Böylece kişi ailenin diğer bireylerini benimseme ve onlara bağımlı olma yönünden zayıf kalmaktadır. Aşağıdaki bazı yorumlar evlilik göçmenleriyle evlenen Danimarkalı kadınların eşlerinin ailesini kabullenme durumlarını sorgulamak adına önem arz etmektedir.

“Eşin senin aileni kabullenebildi mi?

Eşim aslında benim her şeyimi kabullenmiş. Farklı coğrafyadan geldiğimi kabullenmiş, kültürümün farklı olduğunu kabullenmiş, dilimin farklı olduğunu kabullenmiş. Yani bizim her şeyimiz yüzde yüz neredeyse değişik. İki zıt kültür. Bizim devam ettirmemizin tek sebebi ikimizin de idareci olması. Biz aslında birçok şeyi aşmışız. (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Evet ben onun samimiyetine güveniyorum. Yani ailemi kabullenmese ben hissederim. Çünkü bunlar açık sözlü insanlar. Bir şeyi istemese, diyor direkt.” (Erkek katılımcı, 43 yaş, K14))

“Eşinizin ailesini kendi aileniz gibi gördünüz mü? Bize duygularınızdan bahsedebilir misiniz?

Ne yazık ki görmüyorum. Sanırım bunun nedeni Danimarka'da büyümüş olmam ve toplumun aileye o kadar bağımlı olmaması. Güçlü ilişkilere sahip olmamak çok normal. Ayrıca, uzak mesafeli ilişki ve Danimarka'da yaşıyor olmamız nedeniyle yakın bir ilişki kurmak gerçekten zor. Ailesi Kürtçe konuşuyor, bu yüzden öğrendiğim Türkçe bile iletişimde bana çok fazla yardımcı olamıyor, bu yüzden ne yazık ki sık sık konuşmuyoruz.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

“Hayır. Evet hoş insanlardı ama kendi ailem gibi görmem için onlara güvenmem lazım. Ama ben hiç güvenemedim. Bana iyilerdi ama güven vermiyorlardı. Evet iyi insanlardı ama sadece kendi içlerinde iyilerdi. Birbirleriyle yakın ilişkileri vardı. Sadece kendi çocuklarını önemsiyorlardı. Ben onlar için bir paket gibiydim. Her an beni atabilirlerdi.” (Kadın katılımcı, 45 yaş, K20)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşıldığı üzere bazı evlilik göçmenlerinin kendi eşleri hakkında olumlu konuştukları ve eşlerinin kendi ailelerini, kültürlerini ve kimliklerini kabullendiklerini düşündükleri analiz edilmektedir. Ayrıca bazı kadın görüşmecilerin ise eşlerinin ailesini, yetiştirildikleri kültürel anlayıştaki farklılık, mesafenin uzak olması ve dilin farklı olması sebebiyle kabullenemedikleri ve samimiyet kuramadıkları anlaşılmaktadır. İnsan ilişkilerinin gelişebilmesi için dil önemli olduğundan görüşmecilerin çoğunun bunu sıklıkla problem olarak görmeleri normal karşılanmalıdır. Ayrıca kültürel olarak uç noktalarda bulunan bireylerin bir aile içerisinde ortak noktalar üzerinde uzlaşarak samimi ilişkilere girmeleri pek beklenen bir durum değildir. Aslında K20 isimli Danimarkalı kadının, eşinin ailesi tarafından kabul görmediği ve benimsenmediğinden dolayı kendisinin de onları kabullenemediğini ifade etmesi bu sebepten kaynaklanmaktadır. Çünkü kültürel olarak aşırı muhafazakâr ailelerin tutucu özelliklerinden dolayı geleneksel yapı dışındaki kişileri kabullenmeleri ve gruplarına dahil etmeleri kolay değildir. Bu sebeple Türk ailelerin bazı geleneksel-muhafazakâr çizgide olanları yabancı birini gelin olarak kabul etmedikleri tespit edilmektedir. Üstelik K20 isimli kişi 20 yıllık evliliğinden sonra boşanmasına rağmen bu süreç içerisinde hiçbir şekilde aileye dahil olmadığını söylemiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta genellikle erkeklerin eşleri (veya eski eşleri) hakkında olumlu konuşmalarıdır. Erkekler genellikle eşlerinin kendi ailelerini kabullendiklerini söylemişlerdir. Tersine olarak erkeklerin kendilerinin eşlerinin ailesini kabullenemedikleri ve benimseyemediklerini dile getirmeleri dikkat çeken bir veridir. Yine kadın görüşmecilerin de eşleri hakkında olumlu ama kendilerinin kabullenme durumu hakkında olumsuz konuşmaları çelişki yaratmaktadır. Aslında her iki tarafın da aileyi kabullenme durumunun sıkıntılı süreçlerden geçtiğini belirtmek gerekir. Fakat katılımcılar Türkiye’de yaşamadıkları için erkeğin ailesiyle muhatap olma durumu pek olmamaktadır. Bu sebeple her iki taraf için de aile ilişkileri çok fazla önem arz etmemektedir. Genellikle mesafeli bir ilişki geliştirildiğinden (her iki tarafın ailesiyle) aileleri belli bir düzeye kadar kabullenme ve benimseme durumu sorun yaratmamaktadır. Fakat Türkiye’deki yoğun aile ilişkilerinin içerisine giren ve kültürel farklılığı ve anlayışları derinden hisseden Danimarkalı kadınların ise erkeğin ailesini benimseme ve kabullenme durumları daha da zorlaşmaktadır. Aslında kişilerin

aile müdahalesinden uzak Danimarka'da bir yaşam sürmeleri bazı yönlerden avantaj sağlamaktadır. Çünkü bilindiği üzere Türkiye'de aile-akraba ilişkileri daha samimi ve sıkı olduğundan bu durum Danimarkalıları tuhaf ve zor gelmektedir. Bireysel yaşamın verdiği özgürlüğü ailenin verdiği müdahaleci yaşama değişmek zorlu süreçleri gerektirmektedir. Türkiye'deki samimi insan ilişkileri içerisinde büyüyen erkek ise soğuk ve mesafeli ilişkilere sahip bir aileyi kabullenme konusunda sorunlar yaşamaktadır. Dolayısıyla zıt toplumsal ve kültürel yapılar içerisinde yetişen bireylerin birbirlerinin ailelerini benimseme ve kabullenmeleri kolay olmamaktadır.

Öte yandan bazı Danimarkalı kadınların eşlerinin ailesiyle samimi ilişkiler geliştirdikleri söylenebilir. Öyle ki Türklerle evlenen bazı Danimarkalı kadınlar kendi ailelerinde olmayan ilgi ve sevgiyi eşlerinin ailesinde bulabilmektedir. Bu duygusal boşluktan ve sevgi eksikliğinden dolayı eşlerinin ailesini daha fazla benimseyebilmekte ve kabullenebilmektedir.

"Eşinizin ailesini kendi aileniz gibi görebildiniz mi?"

Evet, çok şükür. Eşimin ailesi benim ailemde eksik olan tüm sevgiye sahip. Birinin beni sevdiğini hissetmeye ihtiyacım olduğunda, kız kardeşleriyle konuşuyorum. Beni kendi küçük kız kardeşleri olarak kabul ettiler. Hepsi bana çok değer veriyor ve sadece beni mutlu etmek istiyorlar. Onlara çok minnettarım." (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

"Eşin senin aileni kabullenebildi mi?"

Evet, hem de çok. Benden habersiz gidiyordu Diyarbakır'a, arabayla bacımla geziyorlardı. Anneme anne diyordu. Anam çok seviyordu onu. Yabancı çünkü. Mavi gözlüydü, güzeldi, o yüzden seviyorlardı." (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşılabacağı üzere bazı Danimarkalı kadınların eşlerinin ailesini kendilerine gösterilen sevgi ve ilgiden dolayı benimseyebildikleri tespit edilmektedir. Öyle ki K7 isimli görüşmecinin, eşiyle boşanmasına rağmen halen eski eşinin kendi memleketine gidip geldiğini ve aile bireyleriyle vakit geçirdiğini söylemesi dikkat çeken bir veridir. Bu konuda ailenin duygusal ve manevi yönlerden bazı işlevsel özelliklerinin birey için ifade ettiği anlam önem arz etmektedir.

Son olarak kişilerin yabancı biriyle yaptıkları evliliklere ailelerin bakış açıları ve verdikleri tepkilerin ortaya konulması gerekmektedir. Nitekim çoğu zaman hem Danimarkalıları hem de Türkler için çocuklarının yabancı biriyle evlenmesi gerek dini gerekse kültürel açıdan sorun teşkil etmektedir. Fakat yine de aileler çocuklarının tercihlerine müdahale etmekte çaresiz kalmaktadırlar. Bireylerin tercihleri ailelerin istekleriyle her zaman uyum içerisinde olmamaktadır. Aşağıdaki bazı yorumlar bu durumu kanıtlamaktadır.

“Kendi ailemi kaç kere bozdum onları kavga ettim. Diyorlar ki gel seni tekrar evlendirelim. Dedim ben 3-4 senedir evliyim. Siz benim ne yaşadığımı bilmiyorsunuz. Hani ben sahiplenmesem bu kızı bana aynı şeyi 15 sene boyunca durup durup derler. Yani sanki bu geçiş süreci gibi kızı kullanıp at oraya. Onlar (ailesinden bahsediyor) bunu söylüyordu aslında. Ama sen orada karşı çıkıyorsun. Onlara diyorsun, kardeşim bu benim evliliğim. Onu sevmişim, almışım. Bir daha böyle bir şey duymak istemiyorum. İki kere üç kere bozduğun zaman kabulleniyorlar.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Annem sağ olsaydı zannetmiyorum ki beni bir Hristiyan’la evlendirsın. Kendisi muhafazakâr biriydi. Kesinlikle izin vermezdi. Ama diğerleri zaten tepki vermedi. Bir bağım kalmadığı için.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“Yani ilk başta istiyorlardı ki onların istedikleri gibi biriyle evleneyim. Halamın kızıyla evlenmem için baya bir mücadele ettiler. İşte oğlum söz verdik şudur budur. Bizi rezil etme. Ama baktılar ben daha inatçıyım. Ben bıraktım gittim.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Çekirdek aileden bir tepki olmadı ama akrabalarından tepki geldi. İlk sordukları şey kızın dini inancı ne. Benim akrabalarla köprüm annem. Bana pek bir şey yansıtmadı ama illaki annemin onlara açıklamak zorunda kaldığı şeyler olmuştur.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K15)

Yukarıdaki yorumlar incelendiğinde bazı geleneksel-muhafazakâr aile yapısına sahip erkeklerin Danimarkalı kadınlarla evlendiklerinde kendi aileleriyle ters düştükleri ve evlilik süreçlerinin daha sancılı geçtiği anlaşılmaktadır. Hatta bir görüşmecinin beyanına göre ailesinin evlendiği kişiyi kabullenmediği, yabancı biriyle olan evliliği geçici süreli olarak değerlendirdikleri, bu sebeple çocuklarını boşanmaya zorladıkları fakat tepkiyle karşılaştıklarından dolayı kabul etmek zorunda kaldıkları tespit edilmektedir. Burada özellikle erkek bireyin ailesine karşı dik duruşu önemlidir. Nitekim yapılan evliliğin aile nezdinde meşru bir evlilik olmadığı çok açıktır. Fakat en nihayetinde çocuklarının kararlı olduğunu anlayan aileler çaresizce baskı yapmayı bırakmaktadırlar. Daha doğrusu yaptıkları baskının bir işe yaramayacağını anladıklarından bir süre sonra yapılan evliliği kabullenmek zorunda kalmaktadırlar. Yabancı biriyle yapılan evliliği kabul etmeyen ve benimsemeyen ailelerin genellikle muhafazakâr aileler olduğu aşikardır. Bu sebeple geleneksel-muhafazakâr çizgideki ailelerde yetişen kişiler hem evliliğe giden süreçte hem de evlilik sürecinde çok daha fazla sorun yaşamaktadırlar. Zaten bu sorunlar evlilik hayatında şiddetlenince boşanmaların gerçekleşmesi büyük bir olasılık haline gelmektedir.

Diğer taraftan bazı görüşmecilerin aileleri yabancı biriyle yapılan evliliği daha kolay kabullenmektedir. Yine burada ailenin yapısal özellikleri devreye girmektedir. Daha açık görüşlü ve seküler özellikteki ailelerin yapılan evliliğe aşırı tepki vermedikleri ve karşı koymadıkları anlaşılmaktadır.

“Bizimkiler sosyalist bir aile olduğundan hiç sorun olmadı. Hemen de kabullendiler. Bizimkiler çok açık fikirliydi o konuda.” (Erkek katılımcı, 46 yaş, K12)

“Tabi ki uzun mesafeyi nasıl yaptığımızı ve nasıl tanıştığımızı merak ettiler ve etkilendiler. Ama hiçbir zaman bir şey söylemediler. Bazen kültürel mesafeler hakkında konuştuk ama bu farklılıklarla ilgili bir sorunumuz olmadığı için tartışılacak bir şey değil. Örneğin çok dindar bir Türk erkeği ile evlenseydim, her şeyin farklı olacağını hayal edebiliyorum, ancak değerlerimizde birbirimize iyi uyuyoruz.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

Dikkat edilirse görüşmecilerin aile yapılarının benzer olması yapılan evliliğin kabullenilmesi ve benimsenmesinde etkili olabilmektedir. Evlilik göçmenlerinden aile yapısı seküler özellikler gösteren kişilerin aileleri Danimarkalı gelinlerini daha kolay kabullendikleri söylenebilir.

Danimarkalı ailelerin seküler anlayışa sahip olması, çocuklarının kararlarına saygı duymaları, birey üzerinde müdahalelerinin olmaması yabancı biriyle olan evliliği kabullenmelerinde etkili olmaktadır. Kabullenme konusunda Danimarkalı ailelerin daha ılımlı olduğunu belirtmek gerekir. Danimarka aile yapısında küçüklükten beri çocukların seçimlerine oldukça fazla önem verilir (Adelia ve Maulana, 2014; European Institute for Gender Equality). Çocuklar yetişkin birey olduklarında da aynı şekilde seçimlerinde özgür olmaktadır. Birey üzerindeki aile etkisi çok az olduğundan verilen tepkinin şiddeti de az olmaktadır. Fakat bu demek değildir ki Danimarkalı aileler tamamen tepkisiz kalmaktadır. Aslında bazı Danimarkalı ailelerin de çocuklarının bir Müslümanla evlenmesini istemedikleri tespit edilmektedir. Örneğin K13 isimli kişi evlenirken eşinin kız kardeşi tarafından eşine baskı yapıldığından bahsetmiştir. Kız kardeşi -özellikle medyadan edinilen önyargı sebebiyle- bir Müslümanla evlenilmesine şiddetle karşı çıktığından ablasının Türkiye’deki evlilik merasimine katılmamıştır. Yine K16 isimli kişiye annesi tarafından söylenen *“Bana asla bir Müslümanla evlenmememi, çünkü beni başörtüsü takmaya zorlayacağını ve tüm paramı alacağını söylerdi”* şeklindeki ifade medya etkisiyle Müslümanlara karşı önyargının oluştuğunu ve bu sebeple aile tarafından yapılan evliliğin benimsenmediğini göstermektedir. Yine de Danimarkalı ailelerin birey üzerindeki etkileri çok az olduğundan verilen tepki Türk aileler kadar olmamaktadır. Çünkü bireyin seçimi ailenin kararından önce gelmektedir.

Türk aileler açısından düşünülürse evlenen kişinin erkek olması da evliliğin aileler tarafından kabul edilmesini ve meşru görülmesini kolaylaştırmaktadır. Bu konu görüşmeciler tarafından çok fazla dile getirilmese de ailelerin yapılan

evliliği az da olsa kabullenmeleri ve tepkilerini dizginlemeleri evlenen kişinin erkek olmasıyla yakından alakalıdır. Çünkü geleneksel-muhafazakar ailelerde erkeğin yaptığı ve söylediği şeyler daha makbul görüldüğünden ve erkek gerek aile içinde gerekse toplumda daha özgür bir konuma sahip olduğundan yapılan uluslararası evlilikleri ailelerine daha kolay kabul ettirmektedirler. Kız çocukları -yabancı biriyle evlendikleri takdirde- aileleri tarafından çok daha fazla tepkiyle karşılaşacakları aşıkardır. Konu hakkında K8'in "*Ama bir kız yabancı biriyle evlense karışır. Kız evlenirse onu aforoz ederler. Bir daha iki yakası bir araya gelemez. Hiç kimse konuşmaz onunla. Erkek Ermeni de alır Yahudi de alır ama kız alamaz. Özellikle Müslüman olmayan sünnetsiz biriyle evlenmesi büyük bir problem. Mezarına bile gelmezler valla*" şeklindeki yorumu yabancı biriyle yapılan evliliklerde kadın ve erkeğe aileler tarafından aynı tepkinin verilmediğini göstermektedir. Evlilik göçmeninin erkek olması halinde yabancı biriyle yapılan evliliğin aileler tarafından kabul görmesi daha kolay olmaktadır.

5.3.4.3. Akrabalık bağları

Akrabalık bağı genellikle ebeveyn ve çocukları arasında birincil derecede önem arz eden bir bağıdır. Bu bağlar daha sonra kardeşler, büyük anne, büyük baba ve torunlar arasında daha uzak mesafeli bağlar olarak akrabalık sistemini genişletir. Akrabalık bağı geleneksel toplumlarda önemsendiği için bu bağ sadece ebeveyn ve çocuk arasında oluşan bağ olarak algılanmamaktadır. Genellikle büyük baba ve anne, ebeveynler, torunlar, amca, teyze, kayınlar gibi çeşitli uzaklıktaki kişiler arasında akrabalık bağı kurulmaktadır. Fakat bu bağlar bireyci toplumlarda sadece ebeveyn ve çocuk arasında var olan bir bağa indirgenmiş durumdadır. Normal tanımlamada akrabalık sadece ebeveyn ve onların çocukları arasında değil aynı zamanda çocukların yeni bir evlilik yapmasıyla kan bağı olmayan diğer kişiler arasında da oluşmaktadır.

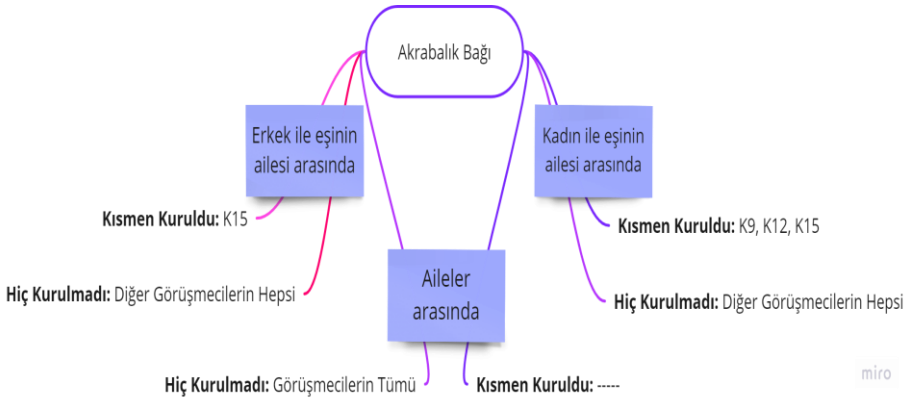
Akrabalık için iki farklı bakış açısı öne çıkmaktadır. Birincisi ilkel bir açıklama şekli olan *genetik akrabalığa* dayanan açıklamadır. Bu açıklamaya göre sadece birbirleriyle ortak genleri taşıyanlar akraba olabilirler. Örneğin anne ve baba arasında gen ortaklığı yoksa bu kişiler akraba değildir ama çocuklar aynı anne ve babadan gen aldıkları için bunlar akrabadırlar. Aksi yöndeki kapsamlı etnografik kanıtlara rağmen akrabalık ilişkileri biyolojik ilişkiler olarak algılanmaktadır (Read, 2007: 2). Genetik akrabalığın açıklama şekli eksik ve kusurludur. Ari bir gen havuzunun olması imkansız olduğundan bu açıklamanın aksini savunan *kültürel akrabalık* daha modern ve geçerli bir açıklama şeklidir. Bu açıklama şekline göre birbirleriyle evlilik yapan kişiler ve onların çocukları, torunlar, amcalar, teyzeler ve çocukların başka kişilerle evlenmesi sonucu aileye

katılan ve kan bağı olmayan diğer kişiler akrabalık bağlarının uzandığı zincirin halkalarıdır. Bu şekilde kültürel olarak bir akrabalık bağı kurulması fikri genetik açıklama şekline göre daha makuldür.

Parsons (1943: 27) Amerikan akrabalık modelinin temeli olarak kan ve evlilik bağlarını kullanmıştır. Yani kurulan akrabalık bağı hem kan yoluyla (çocuk yapma) hem de başka biriyle evlenme yoluyla kurulmaktadır. Thomson'a (2017: 4-5) göre bu model tüm bireyci toplumlar için olmasa da çoğu toplum için geçerlidir. Parsons bu modelde soğan metaforunu kullanmıştır. Ebeveynler ve çocuklar soğanın çekirdeğinde yer alan evlilik ailesini oluştururlar. Dış katmanlar ise soyağacına göre değişen mesafelerdeki geniş kan veya evlilik bağlarını temsil etmektedir. Dış katmanlarda büyükanne ve büyükbaba, amcalar, teyzeler, kuzenler, gelinler, kayınlar vs yer almaktadır.

Bu katmanlara göre düşünülürse ebeveynlerin çocukları başka birileriyle evlenirse bu kişilerle akrabalık bağı kurulması gerekmektedir. Sadece evlenilen kişilerle değil aynı zamanda evlenilen kişinin anne ve babasıyla da akrabalık bağının kurulması evlilik yoluyla meydana gelmektedir. Pek tabi Parsonsçı yaklaşımla soğanın çekirdeğinde ebeveyn ve çocuklar yer almakta, daha sonra eklemlenen katmanlar akrabalığın dış katmanlarını oluşturmaktadır. Böylece ilişkiler ve genetik yatırım anlamında katmanlar arasında fark olmaktadır. Katmanlar arttıkça ilişkiler azalmakta ve genetik farklılıklar artmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalara binaen uluslararası evlilikler yoluyla kurulan ailelerde akrabalık bağının kurulması ve samimi ilişkilerin geliştirilmesi gerekmektedir. En azından böyle bir girişimin olması mantıklı gelmektedir. Fakat yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre Danimarkalı kadınlarla yapılan evliliklerde akrabalık bağının neredeyse hiç kurulmadığı anlaşılmaktadır. Danimarkalı kadınların bazıları eşlerinin ailesiyle kısmi bir bağ kurabilirken her iki tarafın aileleri arasında ise herhangi bir bağ kurulmadığı ortaya çıkmaktadır. Aynı durum erkeğin, Danimarkalı eşinin ailesiyle kurduğu bağ için de geçerlidir. Diğer bir deyişle uluslararası evlilik yoluyla kurulan ilişkilerde (araştırma kapsamında incelenen) gelin, damat, kayınvalide ve kayınbaba arasında neredeyse hiç bağ kurulmadığı, dünürler arasında ise akrabalık bağı bir yana iletişimin dahi olmadığı anlaşılmaktadır. Parsons'ın dairelerle şemalaştırdığı katmanlar göz önünde bulundurulduğunda araştırma kapsamında incelenen uluslararası evlilikler yoluyla kurulan ilişkiler bu dairenin hiçbir katmanında yer almamaktadır. Çünkü geliştirilen herhangi bir akrabalık bağı bulunmamaktadır.

Şekil 5.16. “Akrabalık Bağları” Zihin Haritası- Miro Web 2 Tool Mind Map

Yukarıdaki görsel incelendiğinde Danimarkalı kadınların büyük çoğunluğu, erkeklerin ise neredeyse hepsi eşinin ailesiyle akrabalık bağı kuramadığı anlaşılmaktadır. K9, K12 ve K15 isimli kişilerin Danimarkalı eşleri erkeğin ailesiyle, K15 ise eşinin ailesiyle kısmen akrabalık bağı kurabilmişlerdir. Kısmen denilmesinin sebebi bu kişilerin eşlerinin ailesiyle sadece iletişimsel olarak anlaşılabilir vaziyete gelmeleridir. Yani aslında tam olarak bir akrabalık bağından söz edilmesi pek mümkün değildir. K9, K12 ve K15 isimli kişiler, Danimarkalı eşlerinin Türkçe öğrenmeleri veya kendi ailelerinin İngilizce bilmesi sebebiyle eşleri ve ailesi arasında iletişimsel olarak bir ilişki olduğunu dile getirmişlerdir. K15 ise Danimarkalı eşinin ailesiyle arasının iyi olduğunu ama bu durumun kendisine özgü bir durum olduğunu dile getirmiştir. Akrabalık bağından ziyade eşinin ailesi tarafından benimsendiğini kastederek bir açıklama yapmıştır. Bu bağlamda denilebilir ki dil probleminin aşılmasıyla gelişen iletişim, samimiyeti belli bir seviyeye getirmek için etkili olabilmektedir. Fakat akrabalık bağının kurulması için dil probleminin aşılmasının yeterli olmadığı da bir gerçektir. Nitekim yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular da bunu desteklemektedir.

Erkek görüşmecilerin hepsi Danca (çoğu orta seviye) ve İngilizce (iyi derecede) öğrenmelerine rağmen eşlerinin ailesiyle bağ kuramadıklarını dile getirmişlerdir. Danimarkalı kadınların bazılarının dil öğrenmeleri sonucu eşlerinin ailesiyle belli bir iletişimsel samimiyeti elde etmeleri ise Türkiye’deki ailelerin akrabalık bağına önem vermesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Danimarkalılarda akraba dendiğinde sadece çekirdek aile üyeleri algılanmaktadır. Geniş aile üyeleri veya evlilik yoluyla oluşan akrabalık pek bir anlam ifade etmemektedir. Nitekim Danimarkalıların belli bir yaşa gelen çocuklarıyla olan bağları da büyük oranda gevşemektedir. Çünkü Danimarka toplumunda bireysellik ve bireysel yaşam öne çıkan başat özelliklerdir. Hal böyle

olunca aileye sonradan katılan Türk erkeklerin Danimarkalı eşlerinin ailesiyle akrabalık bağı kurmaları pek mümkün olmamaktadır.

Yapılan görüşmeler sonucu katılımcıların aileleri arasında ise hiçbir şekilde bir bağın ve irtibatın olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Erkek ve kadının aileleri genellikle düğün, nikah veya tatil dolayısıyla bir kez görüştükten sonra bir daha birbirlerini görmemekte ve iletişim kurmamaktadırlar. Hatta bazı görüşmeciler Danimarkalı ailelerin hiç Türkiye'ye gelmediğini ve iki tarafın aileleri arasında hiçbir şekilde iletişim kurulmadığını dile getirmişlerdir. Hal böyle olunca akrabalık bağının kurulması imkansızlaşmaktadır. Bunun bir sebebi dil problemidir. Her iki tarafın aileleri birbirlerinin dilini bilmediğinden iletişim kurup ilişki geliştirmeleri mümkün olmamaktadır. Bir diğer sebebi ise akrabalık ilişkilerine bakış açısı olarak neredeyse taban tabana zıt anlayışlara sahip olmalarıdır. Bir tarafın akrabalık bağlarının neredeyse hiç olmaması diğer tarafın ise akrabalık bağlarına önem vermesi iki tarafın ortak noktada buluşmasını engellemektedir. Başka bir sebep ise aradaki mesafenin uzak olmasıdır. Mesafe ilişkilerin gelişmesini engelleyen önemli bir engeldir. Çünkü gelip gitmeler her zaman mümkün olmamaktadır. Zaten Danimarka hükümeti erkeğin ailesinin ziyarete gitmesi için vize verme konusunda sorun yaratmaktadır. Danimarkalı ailelerin ise akraba ziyareti gibi bir anlayışlarının olmaması aileler arasında görüşmeleri sekteye uğratmaktadır. Görüşmeler olmayınca akrabalık bağının oluşması ise imkansız hale gelmektedir. Son olarak akrabalık bağının oluşmamasının sebebi gerek erkeğin gerekse erkeğin ailesinin yapılan evliliği benimsememesidir. Yani yapılan evlilikler genellikle refahı elde etmek amacıyla yapıldığından geleneksel anlamda bir evliliğin gerçekleşmediğini söylemek gerekir. Aileler ve göç eden erkek bunu bildiğinden akrabalık bağının kurulmasına gerek duymamakta ve açıkçası bunu önemsememektedirler. Zaten yapılan evliliklerin çoğu boşanmayla sonuçlandığından akrabalık bağının kurulması için gereken zaman ve samimiyet oluşmamaktadır. Nitekim bu sebep diğer sebeplerden çok daha önemlidir.

“Yok hayır. Hiçbir şekilde. Ben arada olmazsam temas sıfır. Hiç görüşmüyorlar. Bazen ben telefonda görüştüğümde görüntülü gösteriyorum. Eşim sadece öğrendiği iki üç kelimeyle nasılsın, merhaba falan söyler.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Sadece bir kere görüştüler. Akrabalık bağı kurmadılar hiç. Sadece bir kere eşimin annesi, babası, abisi, ablası geldi o kadar. Antep'e geldiler. Ben tabi ortada çevirmenlik yapıyorum. Bir masada oturuyoruz. Bir tarafta benim aile diğer tarafta onlar. Bir şey söylüyor biri ben diğerlerine çeviriyorum. Yani benim üzerimden yürüyor kaynaşma.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

“Benim eşim Türkiye de kaldığı sürede Türkçe öğrendi. Benim annem de orta seviye İngilizce biliyordu. Tabi eşim Türkçe öğrendikten sonra iletişimleri arttı. Hatta Kıbrıs'ta annemlerde kaldık bir süre iş dolayısıyla. Orada onlar yakın ilişkiler kurabildiler.” (Erkek katılımcı, 38 yaş, K9)

“Günlük hayatlarında hiç iletişimleri yok. Sanırım Danimarka kültüründe karı-kocanın ebeveynlerinin konuşmaması normal. Annem ve kız kardeşim evlenmeden önce bir kez İlyas'la onun İstanbul'daki ailesini ziyarete gelmişlerdi. Konuşmak isteseler bile, ailesi hiç İngilizce bilmediği için konuşamazlardı. Yani hayır, bir akrabalık bağı kuramadılar.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

“Dil engeli nedeniyle hayır. Babam eşimin ağabeyi ile tanıştı ve konuştular ama onun dışında hayır. Dil gerçekten büyük bir mücadele. Çeviri yapabiliyorum ama bir süre sonra yoruluyorum ve çeviri yapmaktan vazgeçiyorum.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

Yukarıdaki görüşmelerden anlaşıldığı üzere erkek ve kadının aileleri arasında bir kez görüşme dışında herhangi bir temasın olmadığı ve akrabalık bağı kuramadıkları, akrabalık bağı kuramamalarının en büyük sebebi olarak dil engeli ve kültürel anlayışın farklı olmasının öne sürüldüğü, dil öğrenen Danimarkalı kadınların erkeğin ailesiyle biraz olsun ilişkilerinin arttığı, hem iki tarafın aileleri arasında hem de Danimarkalı eş ve erkeğin ailesi arasında iletişimi sağlamak için çevirmen olarak erkeklerin kullanıldığı, çeviri olmadığı takdirde hiçbir şekilde etkileşimin gerçekleşmediği ortaya çıkmaktadır. Akrabalık bağının kurulmasında kısmen etkili olsa da iletişimin gelişmesinde dilin çok önemli olduğu yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Danimarkalıları genellikle İngilizce bildiğinden bu dilin kullanımında sorun yaşanmamaktadır. Fakat Türk ailelerin neredeyse hiçbiri İngilizceye hakim olmadığından gerek aileler arasında gerekse Danimarkalı kadın ve erkeğin ailesi arasında temas neredeyse hiç olmamaktadır.

Yapılan analizlerden anlaşılabacağı üzere Danimarkalı kadınlarla yapılan uluslararası evliliklerde eşlerin birbirlerinin ailesiyle büyük oranda akrabalık bağı kuramadığı, çiftlerin çekirdek aileleri arasında ise hiçbir şekilde akrabalık bağının oluşmadığı anlaşılmaktadır. Akrabalık bağının geleneksel işlevi ve niteliği bu tarz evliliklerde büyük oranda değişmektedir. Burada söz konusu olan akrabalık bağı geleneksel toplumlardaki bağlardan ziyade bireyci toplumların sahip olduğu akrabalık bağına daha çok yansıtılmaktadır. Nitekim Elizabeth Thomson'ın bireyci toplumlardaki akrabalık bağına dair ifadesi katılımcıların uluslararası evliliklerinde (eğer evlilik devam ediyorsa) kurulan akrabalık bağına açıklamada kullanılabilir. Thomson'a (2017:3) göre bireyci toplumlarda aile ve akrabalığın özü, ebeveynler ve çocuklar arasındaki, yasalarla iyi düzenlenmiş, çoğu durumda genlerin paylaşılmasıyla desteklenen ve aynı evde uzun süre yaşamakla güçlendirilen bağ olmaya devam etmektedir. Bu ifade doğrultusunda araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerle kurulan ailelerde akrabalık bağı

sadece evlenen kişiler ve çocukları arasında oluşmaktadır. Kişilerin aileleri arasında ve kişilerle birbirlerinin aileleri arasında akrabalık bağı kurulamamaktadır. Hatta araştırma kapsamında incelenen çoğu uluslararası evliliklerde bu çekirdek bağı bile oluşmadığını söyleyebiliriz. Çünkü bu evlilikler genellikle 3 veya 4 yıl içinde boşanmayla sonuçlanmaktadır. Eğer çocuk varsa annenin sorumluluğunda devlet güvencesi altına alınmaktadır. Eski eşler sadece arada bir çocuk dolayısıyla görüşmek zorunda kalmaktadırlar (eğer velayet sadece annede değilse). Boşanma sonrası çocuğun baba ile ilişkisi de büyük oranda azalmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde -Parsonsçı yaklaşımda da belirtilen- çekirdek aile üyeleri arasında oluşan akrabalık bağı dahi sorunlu hale gelmektedir.

Akrabalık bağının kurulması aslında önceki başlıklarda bahsedilenlerin meydana gelmesi durumunda mümkün olmaktadır. Çünkü akrabalık bağlarının oluşması için aile ve akraba üyeleri arasında görüşme ve ziyaretlerin yapılması, aynı zamanda kişilerin ve ailelerin birbirlerini kabullenmeleri gerekmektedir. Özellikle yüz yüze iletişim akrabalık bağlarının güçlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Yine karşıdaki kişiyi ve onun ailesini kabul etmek/benimsemek aradaki bağı kurulması açısından önem arz etmektedir. Bu minvalde hem iki tarafın aileleri arasında hem de Danimarkalı kadınlarla eşlerinin ailesi arasında olan görüşmeleri engelleyen faktörler aynı zamanda akrabalık bağının kurulmasını da engelleyen faktörlerdir. Aynı durum kabullenme ve benimseme durumuyla akrabalık bağı arasındaki ilişki için de geçerlidir. Aşağıdaki görselden anlaşılabileceği üzere yapılan kategorik sınıflandırmada kodların referansa göre dağılımları, üç kategori arasındaki ilişkiyi açıklamak için kullanılabilir.

5.3.5. Aile İçi Sorunlar

Toplumsal sistemin devamını sağlayan en önemli kurumlardan birisi hiç şüphesiz ailedir. Çünkü aile denilen kurum toplumun en küçük birimi olarak bireyin kimliğinin yapılanması, toplumsal normların ve kültürel kodların gelecek nesillere aktarılması ve sosyalizasyonun sağlanması gibi işlevlere sahiptir. Aile, bireyin karakterinin şekillenmesinde ve topluma uyum sağlamasında etkisi olan ilk kurum olması (Parsons, 2005: 141-142; Sala, 2019: 40-45) nedeniyle önem arz etmektedir.

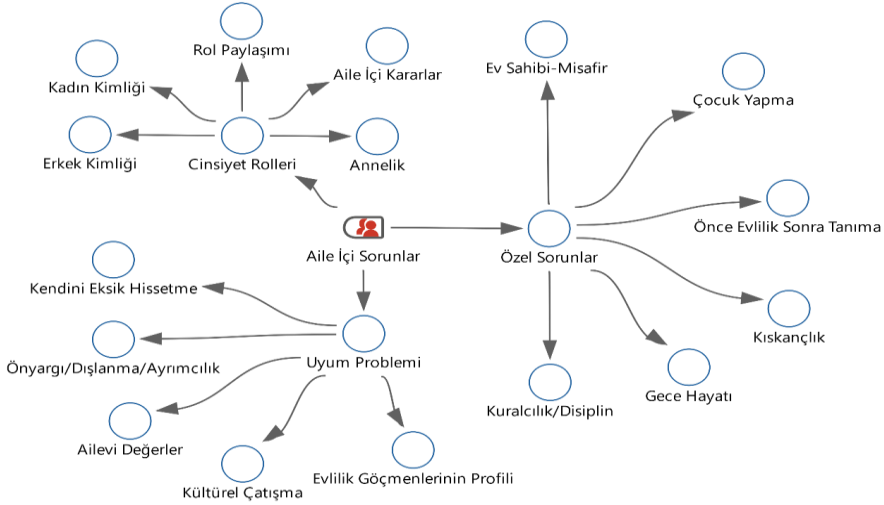
Aile modern çağda da farklı işlevlere sahip olmakla birlikte her zaman sağlıklı yürüyen bir yapı değildir. Hatta içerisinde sorunlu mevzuları çokça barındıran bir kurumdur. Bu sorunlu mevzular çeşitli aile içi sorunlardan ve topluma zararlı bireylerin yetiştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Aile faydalı işlevleri ve çatışmayı bir arada barındırmaktadır. Bu sebeple aile olgusu farklı kuramcılarının farklı değerlendirmelerine maruz kalmıştır. Örneğin sürekli olarak toplumsal istikrarı ve düzeni vurgulayan yapısal-işlevselciler ailenin varlığını olumlu yönden değerlendirirken aksine çatışmacı yaklaşımı savunan kuramcılar toplumsal yaşamın doğal bir çatışma ve mücadele alanı olduğunu belirterek ailenin mevcut eşitsizlikleri devam ettirdiğini dile getirmişlerdir (Henslin, 2015: 306; Arian, 2018: 13; Çabuk Kaya, 2012: 117).

Aileyi oluşturan bireylerin kendi aralarında (ebeveynler arasında, ebeveyn-çocuk arasında) yaşadıkları sorunlar aile içi sorunları oluşturmaktadır. Bu sorunlar aileden aileye, toplumdan topluma değişmekle birlikte genel geçer sorunların her ailede ve toplumda var olduğunu söylemek gerekir. Özellikle iletişimsel sorunlar, şiddet (fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet gibi), rol paylaşımıyla ilgili sorunlar, ebeveyn-çocuk arasında yaşanan sorunlar, kadın ve erkek arasındaki uyum problemleri aile içi sorunların başında gelmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerle kurulan ailelerde yukarıdaki sorunlar mevcut olmakla birlikte bu tarz ailelerde spesifik sorunların baş gösterdiğini bilmek gerekir. Örneğin kültürel farklılıklardan kaynaklı problemler aile içi problemlerin başında gelmektedir. Danimarka ve Türkiye gibi ülkelerin insanları aileye bakış açısı olarak neredeyse taban tabana zıt kültürlerle ve normlara sahip olduklarından bu ülkelerin mensupları arasında yapılan evlilikler birçok sorunlu mevzuyu da beraberinde getirmektedir. Benzer kültürlerle sahip bireylerin aile içi sorunları Türkiye ve Danimarka gibi zıt kültürlerin insanları arasında kurulan ailelerde daha da şiddetlenmektedir. Örneğin cinsiyet rolleri arasındaki ayrım daha çok belirginleşmekte, uyum problemleri ise normalden çok daha fazla yaşanmaktadır. Ayrıca çocuk yetiştirme

tarzından ailevi değerlere ve aile içi kurallara değin her konuda büyük farklılıkların olması bu tarz aileleri daha fazla yıpratmakta, bu sorunlar özellikle geleneksel-muhafazakar çizgideki evlilik göçmenlerinde daha fazla etki yaratmaktadır. Bu kadar büyük farklılıkların olması bazı avantajlar sağlasa da (örneğin farklı kültürleri tanıma ve böylece zihinsel önyargıları yıkma) çoğu zaman aile içi sorunları ve boşanmaları tetiklemesi sebebiyle büyük dezavantajlar üretmektedir.

Aşağıda analiz edilen aile içi sorunlar hem evli hem de boşanmış bireylerin yaşadıkları sorunları yansıtmaktadır. Pek tabi boşanmaya giden süreçte çok daha fazla ve büyük sorunlar yaşandığından bahsi geçen sorunlar boşanmış bireylerin aile hayatında daha fazla etkili olmaktadır.

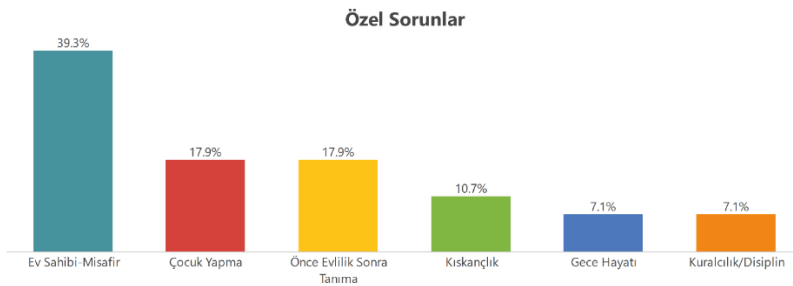
Şekil 5.18. “Aile İçi Sorunlar” Kategorisinin Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli - Maxqda Hierarchical Code-Subcodes Model

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere Danimarkalı kadınlarla yapılan uluslararası evliliklerde birçok sorun alanı bulunmaktadır. Bu sorunların bazıları benzer kültürler arasında yapılan geleneksel evliliklerde de görülürken birçoğu uluslararası evliliklere özgü sorunları yansıtmaktadır. Üstelik her evlilikte görülebilecek bazı problemler evlilik göçmenlerinin kurdukları ailelerde daha derinden hissedilmektedir. Aşağıda aile içi sorunların her bir alt başlığı ve bu başlık kapsamına giren sorunlar tek tek ele alınmaktadır.

5.3.5.1. Özel Sorunlar

Uluslararası evlilik göçmenleri Danimarka'dan oturma almak için birçok sıkıntıya katlanmaktadır. Danimarka hükümeti üçüncü dünya ülkelerinden gelenlere ayrı prosedürler uyguladığından bu süreçte evlilik göçmenleri oturma almak için özel ve sabırlı bir çaba sarf etmek zorunda kalmaktadırlar. Tüm prosedürleri yerine getirmek ise en az iki veya üç yıla mal olmaktadır. Durum bu zorlu süreçlerden ibaret olunca evlilik göçmenleri oturma alma öncesi oldukça yıpratıcı ve stresli bir süreci geride bırakmaktadır. Fakat bu sorunlar sadece evlilik öncesi oturma almak için yaşanan sorunlarla sınırlı değildir. Evlilik göçmenleri Danimarkalı kadınlarla aile kurduktan sonra bu sefer aile içi problemler etkisini göstermektedir. Çünkü evlilik öncesinde hedef odaklı düşünen erkekler hedef gerçekleştikten sonrası için herhangi bir hazırlık içerisine girmemektedirler. Ayrıca evlendikleri kişileri tanımadan evlenen kişiler için bu durum evlilik sürecinde birçok soruna yol açmaktadır. Çünkü evlilik göçmenlerinin çoğu eşlerini evlendikten sonra tanımaya başlamaktadır. Aynı durum evlilik göçmenleriyle evlenen Danimarkalı kadınlar için de geçerlidir. Her iki taraf birbirlerinin karakterini, zevklerini ve kültürel farklılıklarını daha sonradan keşfetmektedirler. Bu tanıma süreci evlilik sonrasına denk geldiğinden haliyle aile hayatı boyunca sancılı süreçler yaşanmaktadır.

Aile içi problemlerin bu kadar fazla olmasının asıl sebebi evlilik göçmenlerinin hedef odaklı hareket edip evlenecekleri kişileri tanımadan aile kurma yoluna gitmeleridir. Böyle bir evlilik süreci benzer kültürlerle sahip insanlar arasında bile birçok soruna yol açarken söz konusu farklı ve tamamen zıt kültürlerden insanların evliliği olunca çok daha fazla aile içi problem baş göstermektedir. Ayrıca katılımcıların evlendikleri vakit yaşça küçük olmaları ve bu sebeple evlilik sorumluluğunu alma konusunda tecrübesiz olmaları da diğer bir etkidir.

Şekil 5.19. “Özel Sorunlar” Kategorisinin Alt Kod Yüzdelik İstatistiği - Maxqda
Subcodes Statistics

Özel sorunlar başlığı adı altında yapılan kodlama sonucu bulunan 60 kodun sorun alanlarına göre yüzdelik dağılımı yapıldığında sırasıyla en fazla koda sahip özel sorunların “ev sahibi-misafir, çocuk yapma, önce evlilik sonra tanıma, kıskançlık, gece hayatı, kuralcılık/disiplin” olduğu anlaşılmaktadır. Dezavantajlı konumları sebebiyle bu sorunları en fazla evlilik göçmenlerinin yaşadığını söylemek gerekir. Çünkü erkekler oturma almak için kadınlara muhtaç olduklarından kendilerini dizginlemek ve oturma alana dek boşanmamak için özel bir çaba içerisine girmektedirler. Ayrıca evlilik ve aile olgusu erkeklerin geldikleri kültürel alt yapıda anlam olarak daha ciddi bir yer tutmaktadır. Aile kurmanın ve evli olmanın ciddiyeti toplumsal cinsiyet rollerinin yerine getirilmesinde kendini göstermektedir. Genellikle toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadından daha fazla fedakârlık yapması beklenildiği için erkekler bu beklentinin boşa çıkmasından ötürü birçok zorluk yaşamaktadır. Hem evliliğe adapte olma ve karşısındaki kişiyi tanıma hem de yeni rolleri öğrenme sürecinde birçok problem yaşandığı aşağıdaki açıklamalardan anlaşılmaktadır.

5.3.5.1.1. Ev sahibi-misafir

Genelde göçmenlerin özelde ise evlilik göçmenlerinin aşmakta zorlandıkları en büyük sorunlardan birisi hiç şüphesiz göç ettikleri yerde kendilerini evsiz ve yurtsuz hissetmeleridir. Diğer bir deyişle misafir olarak gittiği yerde kendisini sürekli var etme çabası ama aynı zamanda varlığını yitirme çaresizliği ile karşı karşıya kalmasıdır. Ev sahibi olmanın verdiği üstünlük misafirin kendisini sürekli mahcup ve muhtaç hissetmesine sebep olmaktadır. Bu yüzden misafirin (evlilik göçmeni) hükmü ev sahibinin (Danimarkalı kadın) izin verdiği ölçüler dahilinde sınırlanmaktadır.

Katılımcı evlilik göçmenlerinin durumu tam olarak ev sahibi misafir ilişkisini yansıtmaktadır. Ev sahibinin kuralları, misafirin uymak zorunda kaldığı düzenin sınırlarını ifade etmektedir. Bu başlık altında ortaya çıkarılmak istenen şey aslında misafir konumundaki evlilik göçmeninin ev sahibinin kuralları ve isteklerine göre bir pozisyon almalarıdır. Muhtaçlığın getirdiği mecburiyet her ne kadar karşı tarafın kurallarına göre hareket etmeyi gerektirse de bu gerekliliğin aynı zamanda çatışmayı ürettiği de bir gerçektir. Yani evlilik göçmeni ve eşi arasında aile içi problemleri üreten en önemli hususlar ev sahibi ve misafir, malik-muhtaç ilişkisinde yatmaktadır. Özellikle evliliğin ilk zamanlarında gerek ekonomik gerekse oturma alma yönüyle evlilik göçmenlerinin birçoğu Danimarkalı kadınlara ve kadınların ailesine muhtaç halde yaşamaktadır. Oturma alana dek çalışmaları yasak olduğundan ekonomik olarak problem yaşamaktadırlar. Ayrıca oturma alınabilmesi için belirli bir süre evli kalmaları

gerektiğinden boşanmamak adına kadınların kurallarına tabi halde yaşamaktadırlar. Yani evlilik göçmenleri özgürleşene dek büyük fedakarlıklar yapmak ve her anlamda ödün vermek zorunda kalmaktadırlar.

“Ben o zamanlar çalışmıyordum. İsveç’e geldiğimizde bana 50 kron para veriyordu yemek yapmam için. Benim karı öyleydi. Bana para veriyordu ev işlerini yap Ümit diyordu. Biz de o zamanlar çalışmıyoruz. Onlara bağımlıyız. Oturum başvurusunda bulundum. Bekliyorum. Ne kursa gidebiliyorsun ne de çalışabiliyorsun. Oturumunu beklemek zorundasın. Para veriyordu ben de yemek yapıyordum evde (gülerek). 6-7 ay evde oturduk öyle. Karı bakıyordu bize. Harçlık veriyordu bana (kahkaha atarak).” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

“Ya zorumuza giden ne oldu. Paramız yoktu. Kaynanam gidiyordu her şeyi alıyordu. Elbisemi bile o alıyordu. Mesela karımın doğum günü oluyordu. Kaynana gidiyordu çiçek alıyordu. Ben de onu karıma veriyordum. Hediye bile kaynana alıyordu. Para yok ya. Çünkü çalışmam yasaktı o zaman. Oturum alana kadar çalışmadım.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

“Ekonomik özgürlüğünüz yoksa kararlar alınırken de söz hakkınız yoktur. Kocama sorayım bunu alabilir miyim ya da karıma sorayım bunu alabilir miyim noktasına gelirsiniz. Aynı şey evlilikle Danimarka’ya gelenler için de geçerli. Eğer siz Danimarka’ya geldiğinizde eşiniz sizin veliniz görünüyorsa, işte sizin için bankaya sekiz bin kron para yatırdıysa, eğer o sizden boşandığında sizin sınır dışı edilme tehlikesi varsa zaten siz maça bir sıfır yenik başlıyorsunuz.” (Erkek katılımcı, 38 yaş, K9)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşılacağı üzere bazı evlilik göçmenleri ilk Danimarka’ya geldiklerinde oturum hakkını elde edene dek ekonomik olarak eşlerine muhtaç halde yaşadıkları (çalışmaları yasak olduğundan), eşleri tarafından her türlü ihtiyaçlarının giderildiği, erkeklerin kadınların kurallarına uymak zorunda kaldıkları, ülkeden sınır dışı edilmemek için kadınların her türlü isteğine ve kuralına boyun eğdikleri, ekonomik zorluktan dolayı stres altına girdikleri, muhtaç olmanın verdiği zorunluluktan dolayı erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinde değişimler yaşandığı analiz edilmektedir.

Bazı evlilik göçmenleri sadece eşlerine değil aynı zamanda eşlerinin ailesine de muhtaç yaşamaktadır. Çünkü erkekler ilk Danimarka’ya geldiklerinde eşlerinin ailesiyle birlikte yaşamak zorunda kalabilmektedir. Kendi evlerine çıkacak ekonomik özgürlükleri olmadığından bir süre kadının ailesiyle birlikte yaşayan erkeklerin de olduğu anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca sadece eşlerine değil eşlerinin ailesine de muhtaç hale gelmektedirler. Nitekim bir görüşmecinin elbisesi dahil her şeyin kaynanası tarafından alınması evlilik göçmeninin evlatlık pozisyonuna düştüğünü göstermektedir. Yine diğer bir görüşmecinin evde yemek yapması için karısı tarafından harçlık verilerek geçimini sağlaması muhtaçlık seviyesinin en üst noktasıdır. Çünkü bir erkeğin Türkiye gibi toplumsal cinsiyet eşitliğinin sorunlu olduğu ülkede kadın tarafından böyle bir muameleye maruz

kalmayı pek rastlanılan bir şey değildir. Erkekliğin üstünlüğü bir bakıma ekonomik gücü de elinde bulundurmayla alakalı olduğundan bir erkeğin kendi kültürel alt yapısına ters hareket edip mutfakta yemek yapmayı bile kabul etmesi iktidar olanaklarının tamamen elinden alındığını göstermektedir.

Ekonomik anlamdaki bu muhtaçlığın sebebi ise genellikle Türkiye’den Danimarka’ya evlenerek göç eden evlilik göçmenlerinin (katılımcılar kastedilmektedir) ekonomik olarak durumları iyi olmayan, aileleri tarafından desteklenmeyen kişiler olmasıdır. Son çare olarak Avrupa’ya adım atıp burada bir hayat kurmaya çalışan evlilik göçmenleri maddi anlamda büyük çöküntü yaşamaktadırlar. Son paralarını harcayıp Avrupa’ya göç etmelerinden dolayı tamamen kadına ve kadının ailesine muhtaç hale gelmektedirler. Geri dönmek adına her türlü yolu deneyerek Avrupa’da kalmaya çalışmaktadırlar. Geride bıraktıkları ailelerinden ise iki sebepten ötürü destek almamaktadırlar. Birincisi evlilik göçmenlerinin önemli bir kısmının yoksul ailelerden gelmesi sebebiyle aile tarafından maddi destek pek sağlanamamaktadır. Zaten kendi yoksulluklarından kurtulmanın çaresi olarak evlenip Avrupa’ya göç etme fikri doğmaktadır. İkinci sebebi ise bazı evlilik göçmenlerinin Avrupa’ya göç ettiklerinde ailelerinden veya yakın çevrelerinden para istemekten çekinmeleridir. Çünkü Avrupa’ya giden kişiler Türkiye’de yaşayan insanlar tarafından iyi koşullara sahip oldukları sanılmaktadır. Gerek maddi anlamda gerekse üstün kimlik anlamında Avrupa’da yaşamının verdiği farklı bir imaj vardır. Avrupa’ya gidenlerin Türkiye’de yaşayanlar tarafından bu şekilde algılanması evlilik göçmenlerinin ailelerinden yardım istemelerini engelleyebilmektedir. Çünkü yardım istediklerinde ayıplanacaklarını ve üstün kimliklerinin yıkılacağını düşünmektedirler. Kendileri hakkında sahip olunan algıyı yıkmamak adına ekonomik ve diğer konularda muhtaç olduklarını ailelerinden ve yakın çevrelerinden gizlemektedir veya bunu söylemekten çekinmektedirler. Bu sebeple de aileden para istemeyip kendi yöntemleriyle hayatta kalmaya çalışmaktadırlar.

Katılımcı erkeklerin ekonomik olarak kadına muhtaç halde yaşaması onları yaralayan ve açıkçası en fazla strese sokan sorunlardan birisidir. Çünkü erkekliğin ayakta kalmasını sağlayan en önemli yapılardan birisi ekonomik araçların sahipliğidir. Engels’in de (2015) değindiği üzere özel mülkiyetin ortaya çıkmasından bu yana ekonomik olarak evin reisi konumunda olan erkek kadın hakkında söz sahibi olma hakkını her zaman elde etmiştir. Çünkü ataerkil sistemde kadın, işgücünden yoksun bırakılarak erkeğe bağımlı kılınmaktadır. Bu durum halen de bir şekilde devam etmektedir. Bu anlayış doğrultusunda yetişen erkek için ekonomik olarak üstün konumda olmak hükmetmenin en büyük

gereksinimlerinden birisidir (Yavuz, 2014: 124; Sancar, 2009). Ekonomik olarak güçsüz duruma gelmek, aşağı konumda görülen kadının pozisyonuna düşmek anlamına geldiği için erkekliği yaralayan en büyük sebeplerden birisi ekonomik işlevsizlik olmaktadır. Nitekim araştırma kapsamında görüşülen uluslararası evlilik göçmenlerinin içine düştüğü durum da budur. Geldikleri ülkede ekonomik gücü elinde bulunduran erkeklerin Danimarka’da kadına muhtaç hale gelmesi büyük bir problem olarak algılanmaktadır. Çünkü kadına muhtaç olmak erkeklik iktidarının kaybedilmesi anlamına gelmektedir. Bu ise erkek için aşılması gereken en önemli sorunlardan birisidir. Nitekim K8’in “*Ekonomik durumlar beni bu hale getirdi. İlk geldiğimde param olsaydı daha iyi aile kurabilirdim. Bu kadar sinirli olmazdım belki de. Bir şey yapmaya çalışıyorsun dil yok diş yok para yok am*na koyayım. Bir şey yapamıyorsun erkek olarak. Bir erkek için en kötü şey kadının parasına muhtaç olmak*” şeklindeki ifadesi kadına muhtaç olmanın erkek için büyük sorunlara ve strese yol açtığını göstermektedir. Fakat evlilik göçmenleri Danimarka’dan sınır dışı edilmemek adına hem kadına olan ekonomik muhtaçlığı sineye çekmekte hem de kadının tüm kurallarına boyun eğmektedir.

Ev sahibi-misafir ilişkisinde üstün konumda olanın ev sahibi olduğu aşıkardır. Ev sahibi üstün konumunun misafir ise ona olan muhtaçlığının ve tabiiyetinin bilincinde olarak hareket etmektedir. Öyle ki işler yolunda gitmediğinde ev sahibi misafiri kapı dışarı etmekle tehdit edebilmektedir. Bu yüzden erkek kadının birçok tehdidine ve sorun olarak gördüğü şeylere göz yummaktadır. Burada ev sahibi olma durumu hangi ülkede olduğuna bağlıdır. Türkiye’de üstün konumda olan erkek, Danimarka’da ise kadın olmaktadır.

*“Türkiye’de ayaklarımı yalıyordu. Hepimizinki öyledir yani. Ne desen yapıyordu Türkiye’de. Her horoz kendi çöplüğünde öterin bir tık ötesinde bence bu. Nasıl yetiştirilmiş bilmiyorum ama merhamet sıfır. Ben kaç kez evi terk ettim. Umurunda değil. Annesi babası geliyor diyor kızım bu kadar kolay değil. Siz ne zorluklar aştınız falan. Benim gidecek yerim de yok. Onun tavırlarına katlanmak zorunda kalıyorsun. Lan s*ker*m deyip çıkıp gidemiyorsun.”* (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

“Çok kötü kavga ediyorduk. İsveç’teyken geldi herkesin içinde bana bağırdı. Dedi tamam ayrılacaksan her şeyimi ver dedi. Donunu bile ver dedi. Donunu bile ben aldım dedi. Aldığım her şeyi ver dedi. O zaman bir sinirlendim. Dedim şimdi bu karıyı döveceğim.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

“Hamile kalmadan önce çocuğun Danimarka değerlerine göre yetiştirileceğini konuşmuştuk. Ne zaman başka bir şey söylese, ona Diyarbakır’a dönmesini ve orada bir eş bulmasını söylüyorum.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

“Sanırım ben daha fazla karar alıyorum ama bu daha fazla söz hakkım olduğu anlamına mı geliyor bilmiyorum. Bazen onun ülkesinde yaşıyor olsaydık da aynı

şekilde mi olurdu diye merak ediyorum. Belki de kendi ülkenizdeyken karar veren kişi olmak daha kolaydır.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

Yorumlardaki beyanlar incelendiğinde evlilik göçmenlerinin ülkeden sınır dışı edilme tehlikesi olduğundan eşleriyle geçinmek ve boşanmamak için özel bir mücadele içine girdikleri, kadının kendi ülkesinde olması sebebiyle üstün konumda bulunduğu ve erkeğe kurallarını kabul ettirdiği, erkeklerin kendilerine muhtaç olduğunu bilen bazı Danimarkalı kadınların eşleriyle anlaşmazlığa düştüklerinde onları ülkelerine göndermekle tehdit ettikleri anlaşılmaktadır.

Ev sahibi-misafir ilişkisini her iki taraf açısından ele alıp değerlendirmek gerekmektedir. Erkek açısından düşünüldüğünde tamamen yabancı bir ülkeye gitmenin yol açtığı zorlukların hem kişiyi yıpratmış hem de dezavantajlı konuma getirdiği anlaşılmaktadır. Türkiye’den Danimarka’ya göç eden evlilik göçmenleri (diğer göçmenler için de bu durum büyük oranda geçerlidir) bir çocuk gibi başkalarına muhtaç hale gelmektedir. Bu durum başka bir ülkede yeniden doğmak anlamına gelmektedir. Yeni bir dünyayı keşfetmek adına adım adım ilerlemek zorundadırlar. Önce oturma alması sorununu halletmeleri daha sonrasında göç ettikleri ülkenin entegrasyon şartlarını yerine getirmeleri gerekmektedir. Hem oturma almak için bekleme sürecinde (en az 1 ila 2 yıl arası) hem de hedef ülkeye yerleştikten sonra entegrasyon şartlarını yerine getirme sürecinde (örneğin Danca öğrenme kursu) özellikle ekonomik olarak eşlerine bağımlıdırlar. Bağımlı olmalarının en büyük sebebi dil bilmemeleri ve bulundukları ülkenin kurumsal prosedürlerinden dolayı belirli bir süre çalışamamalarıdır. Dil öğrendikten ve oturma aldıktan sonra eşlerine olan bağımlılıkları da ortadan kalkmaktadır. Özgürlüğü elde eden evlilik göçmenlerinin birçoğu boşanma yoluna gitmektedirler. Bunun sebebi çıkarın elde edilmesiyle evlilik kurumuna artık gereksinim duyulmamasıdır. Yani ev sahibi misafir ilişkisinin sona ermesidir. Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde amaç refahı elde etmek olduğu için bu tarz evliliklerin çoğunda evlilik sadece bir araç olarak kullanılmaktadır. Refahı elde etme amacıyla evlenen kişiler için aracın bir önemi kalmamaktadır. Fakat her uluslararası evlilik için bunu söylemek yanlıştır. Bazı evlilik göçmenlerinin boşanmadığı ve daha uzun süreli ilişkilere girdikleri söylenebilir. Bunun gerçekleşmesi için ise evlilik göçmenlerinin oturma öncesi süreçte ve entegrasyon sürecinde birbirlerini yıpratmamaları, ev sahibi misafir ilişkisinin evlilik sürecinde olmaması gerekmektedir. Çünkü bu süreç atlatılması zor bir süreçtir. Özellikle evlilik göçmenlerinin yeni bir ülkeye ve o ülkenin tüm koşullarına uyum sağlayabilmesi için Danimarkalı eşlerinin çok fazla fedakarlık yapması gerekmektedir.

Danimarkalı kadın açısından düşünüldüğünde ise durum daha farklı bir hal almaktadır. Kadın evlendikten sonra kendinden birçok taviz vermesi gerekmektedir. Özgürlüğünden ve yaşam tarzından birtakım fedakarlıklarda bulunması, erkeğin ihtiyaçlarını karşılamak için ekstra çaba sarf etmesi gerekmektedir. Çünkü evlilik göçmeni yabancı olduğu ülkede eşine muhtaç haldedir. Evlilik göçmenlerinin birçoğu Danimarka'ya yerleştikten sonra gerek oturum alma öncesi süreçte gerekse entegrasyon sürecinde Danimarkalı eşlerine bağımlı yaşamaktadırlar. Bu bağımlılık hem ekonomik anlamda hem de adaptasyonun her sürecinde karşılaşılan zorlukları aşma anlamında bir bağımlılıktır. Erkeğin yabancı bir ülkede her şeyi yeni baştan öğrenmesinin tüm yükü kadınların omuzlarında olduğundan bu durum kadınları bir süre sonra bıktırmaktadır. Ayrıca bireysel ve rahat yaşam tarzına alışık olan Danimarkalı kadınlar eşleriyle birlikte bazı zorlukların aşılması için gerekli olan fedakarlığı göstermekte eksik kalmaktadırlar.

Danimarkalı kadınların bir süre sonra kendilerine bağımlı olan erkeklerin sorumluluğunu almakta sorun yaşaması, erkeklerin ise belli bir süre kadına muhtaç olması (ekonomik özgürlüğün olmaması ve dil problemi sebebiyle) ev içerisinde tansiyonun yükselmesine sebep olmaktadır. Eşlerin oturum alma öncesi belli bir ikamette belirli bir süre yaşamaları zorunlu olduğundan (oturma almanın şartlarından birisi) bu süre içerisinde eşler baş başa vakit geçirmek zorunda kalmaktadırlar. Evde kapalı kalmanın verdiği psikolojik ve ruhsal sıkıntılar, ek olarak evde uzun süre birlikte kalmanın getirdiği tahammülsüzlük eşlerin birbirlerini yıpratmalarına yol açmaktadır. Bu süreç sonucunda bazı Danimarkalı kadınlar ev sahibi pozisyonunda olduğu için erkekler üzerinde baskı kurabilmekte ve kendi kurallarına onlara dayatabilmektedir. Öyle ki bazı kadınlar eşleriyle kavga ettiklerinde veya erkeklerin kendi dediklerini yapmamaları halinde onları ülkelerine geri gönderme tehdidinde bulunabilmektedirler. Hatta katılımcılardan K10'un *"Benim karı bildiğin beni sokağa attı. Aileme para gönderdim diye. Ben köyden gelmeyim. Biz de aileye bakmak senin borcun gibidir. Benim rahmetli annem o zaman yaşlıydı. Bakacak kimse yoktu. Ben de bir yevmiyemi göndereyim dedim. Benim karı demez mi bizim kültürümüzde yok öyle bir şey. Benim eski karıyla film koptu benim. Al çantanı git dedi. Sonra geri döndüm Türkiye'ye"* şeklindeki ifadesinden anlaşıldığı üzere bazı kadınların sadece tehdit etmekle kalmayıp erkeği evden kovdukları anlaşılmaktadır. Yine başka bir katılımcı olan K4'ün *"Hatta olay bir süre sonra şeye geldi. Beğenmiyorsan Türkiye'ye dön. Boşanmamıza son altı ay kala bana her gün o zaman Türkiye'ye dön demeye başladı. En ufak tartışmada bile. Psikolojimizi bozdular kısaca. Sen de bir süre sonra karşı tepki veriyorsun. S*ker*m lan biz*

Türküüz amk diyorsun. Madem öyle ben daha çok türküm amk.” ifadesi ise boşanma aşamasında olan eşinin kendisini Türkiye’ye dönmesi için zorladığından bahsetmektedir. Ayrıca bazı Danimarkalı kadınların bu karşı koyuşları ve erkekleri tehdit etmeleri belli bir süre sonra erkeklerin de sert karşılık vermesine sebep olmaktadır. Kendilerine karşı yapılan ayrımcılığa ve ev sahibi üstünlüğüne dayanamayan bazı katılımcı erkeklerin oturum alma için gerekli süreyi doldurduktan hemen sonra bu tehditlere kayıtsız kalmayıp boşanma yoluna gittikleri söylenebilir.

Sonuç olarak Danimarka’ya göç eden evlilik göçmenleri eşleriyle ev sahibi-misafir ilişkisine girdiklerinde ve ev sahibinin üstünlük durumu ortaya çıktığı takdirde ilişkide büyük bir aile içi problem baş göstermektedir. Hal böyle olunca bir süre sonra aile içinde çatışmalar meydana gelmektedir. Birçok evlilik göçmeninin bu çatışmayı fazlasıyla yaşadığı söylenebilir. Bu sebeple ev sahibi-misafir ilişkisi aile içi sorunlarda en fazla paya sahip sorun olarak belirlemektedir.

5.3.5.1.2. Çocuk yapma

Bireysel yaşamın en fazla rağbet gördüğü ülkelerden birisi Danimarka olduğundan Türk ve Danimarka kültürlerinden kişilerin evlenmesi özellikle toplumsal cinsiyet rolleri bakımından önemli problemlere yol açabilmektedir. Türkiye gibi Asya ülkelerinde halen toplumsal cinsiyet eşitliği tam olarak sağlanamadığından buralarda yetişen kişiler evlendiklerinde çocuk bakma gibi görevleri eşlerinden beklemektedirler. Danimarkalı kadınlar ise buna karşı çıkmakta, kendisinin çocuğa gösterdiği ilgi ve bakımın aynısını erkekten de beklemektedir. Danimarkalılar bu konuda pek taviz vermemektedir. Çünkü Rostgaard ve Ejrnæs’in (2021:316) de ifade ettiği üzere Danimarkalıların aile politikaları tamamen toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine yapılanmaktadır. Bu yapı içerisinde yetişen kadınlar erkeklerin boyunduruğu altına girmeyi reddetmektedirler. Çocuk bakma dahil her türlü ev işlerinin yerine getirilmesi erkeklerden de beklenmektedir. Fakat iki tarafın toplumsal cinsiyet anlayışındaki farklılık kadın ve erkek rollerinde çatışma yaşanmasına yol açmaktadır. Özellikle çocuk bakma konusunda erkek ve kadın arasında büyük sorunların baş gösterdiğini söylemek gerekir. Öyle ki çocuk yapmak aile ilişkilerinin bozulmasının miladını oluşturabilmektedir. Çocuk yaptıktan sonra erkek ve kadın gerek sorumlulukların çoğalması gerekse cinsiyet rollerindeki çatışma sebebiyle büyük sorunlar yaşamaktadırlar. Nitekim görüşmecilerin önemli bir kısmı çocuk olduktan sonra ilişkilerinin daha fazla bozulduğundan, çocuk yapmanın boşanmaya giden süreci hızlandırdığından, ayrıca çocuk bakma ve yetiştirme konusunda büyük çatışmalar yaşandığından bahsetmişlerdir.

“Çocuk yaptığıma pişman oldum. Evlendiğim için pişman olmadım. Sonuçta evlenip ayrılıyorsun. Herkesin başına gelen bir şey. Bence sorunlar çocukla başladı. Çocuktan sonra kopmaya başladı.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“Ben çocuğu seviyorum. Çocuk düşmanı değilim. Canımı istesin veririm. Ama çocuk olduktan sonra sarpa sardı. Sorumluluk arttı. Beklentilere cevap veremedik. Benim beklentilerime cevap vermemeye başladı.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

“Bu kadın senin ailede çevrende gördüğün tipik evli kadınlardan değil. İşte kadın evde çocuğa bakıyor. Sen işe gidiyorsun geliyorsun. Ev işleriymiş, çocuk işleriymiş. Sen o kültürden geldiğin için sende de o kafa var. Kadın bu işlerle ilgilenmek zorunda. Ama onlarda öyle değil. Tamamen paylaşımcı. Ben onun görevi gibi görüyordum. İlk başta bunun çatışması oldu. Zorlu oldu hem de. Mesela diyor ki ben bu gece kalktım çocuğa baktım altını falan değiştirdim. Öbür gece de sen kalkacaksın diyor.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Doğum yaptım ve tüm hayatım değişti. Uyuyamıyorum, tek başıma hiçbir şey yapamıyorum. Artık Emilie değilim, kızlarımın annesiyim. Ama eşim aynı. İşe gidiyor, evden ayrılıyor, Stuttgart'a gidip arkadaşını görebiliyor. “Çocuğuma kim bakacak” diye düşünmüyor ama ben “çocuğum ne yapacak” diye düşünmeden tuvalete bile gidemiyorum.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşıldığı üzere çocuk olduktan sonra aile ilişkilerinin bozulduğu, sorumluluk alma konusunda özellikle erkeklerin eksik kaldığı, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında çatışmalar yaşandığı, Danimarkalı kadınların çocuk bakma konusunda eşlerini zorladıkları, erkeklerin çocuk bakma görevini kadına yüklemesi sebebiyle aile içinde sorunlar yaşandığı, çocuk yapılmasının aile içi sorunların artmasında büyük etkisinin olduğu ve bu sebeple bazı görüşmecilerin çocuk yaptıkları için pişmanlık duydukları tespit edilmektedir. Çocuk yapma konusunda tartışmaların yaşanmasının en büyük sebebi erkeklerin çocuk bakımını sadece kadınların bir görevi olarak bilmeleridir. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda iki kültürün zıt anlayışlara sahip olması çatışmaların şiddetlenmesine yol açmaktadır.

Türk erkeklerinden bilhassa geleneksel ailelerde yetişenler genellikle kadın erkek rollerinin keskin ayrıştığı bir anlayışla yetişmektedir. Her ne kadar modernleşme bağlamında değişimler yaşansa da ataerkil özellikler ve ailede rollerin dağılımı halen bazı yönleriyle korunmaktadır. Çocuğun temel bakımı başta olmak üzere yemek yapma, ev temizleme gibi işler halen kadın üzerinden yürümektedir. Üstelik sadece eğitimsiz ebeveynlerde değil yükseköğrenim düzeyindeki kişilerde de durum büyük oranda aynıdır. Konu hakkında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2014 yılında yayınladığı araştırma toplumsal cinsiyet rollerinde halen büyük oranda medeni bir gelişimin olmadığını göstermektedir. 2011 yılı verileri baz alınarak yapılan araştırmaya göre küçük çocukların bakımı kırdı yaşayanlarda %92,4 anne tarafından, %1,8 baba

tarafından, kentte yaşayanlarda %86,9 anne tarafından ve %1,5 baba tarafından yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Yine küçük çocukların bakımı yükseköğrenim mezunu olmayanlarda yaklaşık %90, yükseköğrenim mezunu olanlarda %66,7 oranında anne tarafından yapıldığı, yükseköğrenim mezunu babaların çocuk bakmakta payı ise sadece %1,8 olarak tespit edildiği ortaya çıkmaktadır. Bu oranlardan anlaşıldığı üzere Türkiye’de halen toplumsal cinsiyet rollerinde keskin ayrışmaların olduğu, çocuk bakımı konusunda büyük oranda kadının rol aldığı anlaşılmaktadır.

Bahsi geçen gerçeklik, aslında çocuk yapmanın, araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde neden sorun yarattığını anlamada yardımcı olmaktadır. Türkiye’de yetişen erkeklerin çocuk bakımını çoğunlukla kadınlara yüklemesi, feminist ve eşitlikçi kültürle yetişen Danimarkalı kadınlarla çatışma yaşanmasına sebep olmaktadır. Ayrıca evlilik göçmenlerinin önemli bir kısmı geleneksel-muhafazakâr değerlerle yetiştirildiği için Danimarka aile yapısına uyum sağlama konusunda oldukça sorun yaşamaktadırlar. Bu sebeple erkeklerde bir evrilme durumundan ziyade karşı koyma durumu daha fazla olmaktadır. Bu çatışma ise genellikle boşanmaların tetikleyici nedeni olabilmektedir.

Çocuk yapmanın aile içi sorunları artırdığı bilindiği halde neden Danimarkalılarla yapılan uluslararası evliliklerde genellikle çocuk yapma yoluna başvurulduğu meselesi de ele alınması gerekmektedir. Erkek açısından düşünüldüğünde çocuk yapılması oturum almayı kolaylaştırabilmektedir. The Danish Immigration Service tarafından 2023 yılı sonunda güncellenen aile birleşimi kurallarına göre eğer kişi EU kuralları dışında başvuru yapmışsa ve küçük yaşta çocuğu varsa bazı şartlardan (örneğin 24 yaş kuralı, bazı entegrasyon şartları, finansal garanti gibi) muaf olabilmektedir. Fakat bu durum erkekler açısından çocuk yapmayı teşvik etme konusunda çok fazla tetikleyici olduğu söylenemez. Çünkü genellikle erkekler eşleriyle birlikte bir Avrupa ülkesine yerleştikten sonra Danimarka’ya aile birleşimi amaçlı oturum başvurusu yaptıkları için çocuk yapmanın avantajlı tarafı kalmamaktadır. Daha ziyade katılımcıların görüşlerine göre çocuk yapmayı isteyen tarafın daha çok kadın olması dikkat çeken bir veridir. Bunun sebebi ise kadın ve erkeğin evliliğe olan bakış açılarındaki farklılıktır. Evlilik göçmeni daha çok oturum alma amaçlı evliliği kullandığı için ve evliliğe uzun süreli bir birliktelik olarak bakmadığı için çocuk yapmayı pek düşünmemektedir. Diğer taraftan kadına göre evlilik yapılması veya birisiyle ciddi birliktelik yaşanması çocuk yapmak için yeterli sebeptir. Zaten Danimarka’da nüfus problemi olduğu için kadınların çocuk yapması teşvik edilmektedir. Kadınlar da hükümetin bu politikasına kulak vermektedir. Bu anlamda hükümet kadına ve çocuğuna bakma garantisi

vermektedir. Devletin çocuğu ve kadını güvence altına alması kadınları çocuk yapmaya teşvik etse de boşanmaları da tetiklemektedir. Çünkü ailede baba tarafından çocuğa verilen destekler büyük oranda devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu sebeple evli kalmanın da pek bir önemi kalmamaktadır. Çocuk yapılması ve sonrasında boşanılması makbul bir yol olarak görülmektedir. Zaten Danimarka aile politikaları daha çok tek ebeveynli veya ebeveysiz çocuklar düşünülerek hazırlanmaktadır. Çünkü OECD'nin (2020b) raporuna göre Türkiye'de evlilik dışı doğumların tüm evlilikler içindeki payı yaklaşık yüzde 3'lerdeyken Danimarka'da bu oran neredeyse yüzde 60'lara dayanmış vaziyettedir.

Bu durum Danimarkalı bazı kadınların erkekleri çocuk yapma amaçlı kullandığı sonucunu da doğurmaktadır. Çünkü Danimarka'da evlilik bir norm olmadığı ve bu sebeple boşanmalar yüksek düzeyde olduğu için bir erkekle birlikteliğin neredeyse tek yararlı tarafı bir çocuğa sahip olabilmektir. Bu sebeple kadınların evlilikte veya ciddi birliktelikte öncelikli amacı çocuk yapmak olabilmektedir. Tabi bu durum tüm ilişkiler için geçerli değildir. Yine de kadınların evlenmelerinin önemli bir sebebi çocuk sahibi olmayı düşünmelerine dayandırılabilir. Konu hakkında K5'in "*Buradaki kadınların çoğu -sadece bende değil- senden gen alana kadar, senden çocuk yapana kadar gerçek yüzlerini gizliyorlar. Çocuk olduktan sonra ona bağlılığını bildikleri için yani çocuk senin kanından canından bırakıp bir yere gidemezsin artık. Hiçbirimiz de gidemiyoruz zaten. O yüzden bağlandığın için gerçek yüzü ondan sonra ortaya çıkıyor ve asıl söylemek istedikleri şeyleri artık söylemeye başlıyor. O zamana kadar kendini törpüliyor, gizliyor*" şeklindeki ifadesinden bazı kadınların çocuk yapmak için özel bir çaba sarf ettiği ve bir bakıma erkekleri kullandıkları anlaşılmaktadır.

5.3.5.1.3. Önce evlilik sonra tanıma

Evlilik göçmenlerinin trajedilerinden birisi de evlendikleri kişileri evlendikten sonra tanımaya başlamalarıdır. Genellikle evlilik göçmenleri ile Danimarkalı kadınlar evlenmeden önce uzak mesafe ilişkisi yaşamaktadırlar. Kendisi ve müstakbel eşi belirli aralıklarla ülke değiştirerek birbirlerini ziyaret etme girişiminde bulunmaktadırlar. Aslında kişilerin birbirleriyle geçirdikleri zamanlar çok az olmaktadır. Bu kısacık ziyaret sürecinde birbirlerini tanıma fırsatı pek olmamaktadır. Hatta bazı evlilik göçmenleri evlendikleri kişileri sadece birkaç kez görerek ve çok fazla zaman geçirmeden evliliğe başvurmaktadır. Evlenip oturum alma derdine düşen erkeklerin karşısındaki kişiyi tanıma süreci çok kısa olmaktadır. Çünkü amaç bir an önce resmi prosedürleri yerine getirip Danimarka'da oturum almaktır. Karşılarına çıkan

kişileri evliliğe ikna ettikten sonra tanışma ve nikah arasına çok fazla zaman bırakılmamasının nedeni göç etmenin anahtarı mahiyetinde olan kadınları ellerinden kaçırmak istememeleridir. Aslında bu süreçte birçok şey aceleyle yapılmaktadır. Örneğin nikah kıyıldıktan sonra herhangi bir evlilik merasimi yapılmadan hemen oturuma başvurma ve bir an önce bir Avrupa ülkesine yerleşme çabasına girilmektedir. Tanıma sürecinin kısa ve uzak mesafe ilişkisinden dolayı gidip gelmelerin az olmasından dolayı kişiler birbirlerini tam olarak tanımadan evlilik yoluna başvurmaktadırlar. Birbirlerinin zevklerini, karakterlerini, huylarını, bir evin içerisinde nasıl birlikte yaşanılacağını, evlilik gibi ciddi sürecin nasıl idare edileceğini bilmemektedirler. Böyle bir durumda evlendikten sonra birbirlerini tanıma süreci sancılı geçmektedir. Zaten birbirlerini tanıma süreci evlilik sonrasına denk geldiği için aile içi sorunlar da bu sebeple artmaktadır. Kişiler birbirlerini kabullenme problemini aşana dek ciddi şekilde yıprandıkları anlaşılmaktadır.

“Yani şimdi öncesinde her şey heyecanlıydı. Güzeldi. İşte oturum alma zorluğu falan. Tüm bu problemler bitti işte geldim Danimarka’ya. Diyorsun ki evet şimdi istediğim hayatı yaşayacağım. Ama ikimiz beraber bir evin içinde kuracağımız bir hayatın nasıl olacağına dair hiç hayal kurmamıştık. İşte o anda bir boşluğa düşüyorsun. Çünkü oturum vermiyorlar bu bir problem. Bu problemi aşmak için iki kişi savaşıyor. O zamanlar ikimizin de ilişkisini meşgul eden şeyler var. O zaman güzel tatlı her şey. Ama o sürede sen şeyi unutuyorsun. Biz ne yapacağız. Sonrasını düşünmedik mesela. Bu yüzden ikimizin de psikolojisi bozuldu.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“İşte o ne zaman kafana dank ediyor. İşte sen buraya gelmek istiyordun. E geldin. Oturumu aldım aha Danimarka’dayım şimdi. Yanımda bir kadın var ve evlenmişim. Ha şimdi kafana dank etti. Evlisin, evliliğin şartları var. Çünkü benim amacım ne? Gelmek demi. İşte bunların hepsi yerine oturduktan sonra diyorsun ki bak ben evliyim. Yerine getirmem gereken şeyler var. Onun benden beklentileri var. İşte bu gibi sorunlar geldikten sonra kafaya dank etti.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Şimdi şunu söyleyeyim. Normalde insanlar önce tanışırlar sonra evlenirler. Biz önce evlendik sonra birbirimizi tanımaya başladık. Tanışmamız üç seneyi buldu. Anca oturdu evliliğimiz. O biraz sıkıntı yaşattı bize.” (Erkek katılımcı, 53 yaş, K13)

“İlk evlendiğimiz zaman ben onu tam tanımıyordum. Onu kabullenmekte çok zorluk yaşadım. Ama sonradan kabul ettim kültürel farklılığın olduğunu. Tabi anlam veremediğim şeyler oldu. Mesela bizim evlendiğimizi ailesine bile söylememişti. Düşünün biz evleniyoruz ve bundan ailesinin haberi yok. Bunu kabul etmek bana çok zor geldi. Ailesine iki çocuğumuzun olduğunu söylememişti.” (Kadın katılımcı, 46 yaş, K19)

Yukarıdaki görüşmeci beyanlarına göre katılımcıların (oturum amaçlı evlenenler) eşlerini evlendikten sonra tanımaya başladıkları, evlilik öncesinde

sadece oturma sorunuyla meşgul oldukları için evlilik sonrasında dair bir plan yapmadıkları, evlilik sonrasında birbirlerini tanıma sürecinin sancılı geçtiği, birbirlerine yabancı olan kişilerin bir anda aynı evin içerisinde yaşamak zorunda kalmalarından dolayı bu durumun bazı kişilerde psikolojik sorunlara yol açtığı anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde bazı eşlerin birbirlerini sonradan tanımaları zorlu süreçlerden geçmektedir. Aynı evin içerisine girdikten sonra birbirleriyle ne yapacakları, birbirlerine nasıl davranacakları hakkında neredeyse hiçbir bilgileri ve tecrübeleri bulunmamaktadır. Üstelik birbirlerini tanımayan bu kişiler kültürel olarak tamamen zıt anlayışlara sahip toplumlardan gelmektedir. Bunca zıtlığın törpülenmesi, ortak noktaların yaratılması büyük fedakarlıkları gerektirmektedir. Genellikle bu fedakarlıklar yapılmayarak kişiler büyük bir boşluğun ve stresin içerisine girmektedir. Aslında Türkiye’de evlenen erkekler kendi aşırılıklarına ve kadına karşı baskıcı davranışlarına karşın kadınların cefakar ve fedakar olmasına alışmışlardır. Kadının tüm sorunlara rağmen telafi edici ve alttan alıcı rolde bulunması erkek zihniyetinde yer edinmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinde kadından daha fazla fedakarlık beklenilmesi, kadının büyük sıkıntılara katlanması ve erkeğin tüm bencil ve aşırı davranışlarına karşın kadının alttan alması gerektiği düşüncesi ataerkil yapının var ettiği erkek merkezli bir düşüncedir. Bu düşünce yapısı içerisinde büyüyen erkeklerin eşitlikçi anlayışa sahip Danimarkalı kadınlarla anlaşması pek beklenen bir durum değildir. Ayrıca bu kişiler birbirlerini tanımadan evlendikleri için bunca zıt özelliklerden ortak noktalar oluşturulması kolay olmamaktadır.

Durum bundan ibaret olunca evlilik göçmenlerinin alışık olmadıkları kadın tipiyle bir evin içerisinde yaşamak zorunda kalmaları büyük travmalara yol açmaktadır. Genellikle tanıma sürecinde yaşanan sorunlar onarılmaz yaralar olarak kalmaktadır. Onarılmayan yaralar ise boşanmanın tetikleyici nedeni olabilmektedir.

Aslında bazı katılımcı erkekler tanımadıkları kadınlarla evlendikleri için her şeyin evlilik öncesindeki gibi romantik bir süreçte ilerleyeceğini düşünmektedir. Aynı düşünce Danimarkalı kadınlarda da var olabilmektedir. Kişiler evlendikten sonra birbirlerini tanımaya başladıklarında yaptıkları hatanın da farkına varmaktadır. Bu hata evlenen kişinin doğru kişi olmadığıdır. Bu hatanın bedeli ağır sonuçları beraberinde getirmektedir. Kadın için verilen bedel başarısız bir evliliğin yapılması ve aşık oldukları erkeklerin sandıkları gibi çıkmamasıdır. Telafi edeceklerini düşündükleri farklılıkların aslında büyük sorunların müsebbibi olduğunu sonradan anlamalarıdır. Erkek için ise verilen bedel

yabancı olduğu bir memlekette tanımadığı birisiyle yaşamının verdiği sancılı süreçlere katlanmaktadır. Büyük umutlarla geldikleri ülkede tek tanıdıkları kişinin istedikleri gibi birisi olmaması onları derinden yaralamaktadır. Her ne kadar hatalarının farkına varsalar da erkekler elde edecekleri kutsal hedefin gerçekleşmesine odaklanmaktadır. Yapılan evlilik en azından gelişmiş ülke oturumunu elde etmek için verdikleri bedelin karşılığı olarak tatmin edici olabilmektedir. Bu durumda evlendikleri için pişman olsalar da gelişmiş ülke oturumunu elde ettikleri için kazançlı çıktıklarını sanmaktadırlar.

Ağır sonuçlarla yüzleşen bazı evlilik göçmenleri genellikle kadının Danimarka'ya geldikten sonra değiştiğinden ve tanıdıkları kadının başka bir kadına dönüştüğünden yakınmaktadır. Bu kanı görüşme yapılan evlilik göçmenlerince genellikle benimsenmiş bir düşüncedir. Sahip oldukları bu düşünce bir yönüyle haklı gerekçelere dayandırılabilir. Diğer taraftan kadınların bu değişiminin ardında görüşmecilerin ifade etmedikleri gerçek bir neden yatmaktadır. Haklı gerekçe, erkeklerin dezavantajlı oldukları ülkede kadınların ev sahibi pozisyonunda onlara hükmedebilmesidir. Yani Türkiye'de erkeklerin her dediğine ve yaptığına çoğunlukla göz yuman ve sahip olunan farklılıkları görmezden gelen kadınların Danimarka'ya döndüklerinde bu farklılıkları ve erkeklerin kendine has özelliklerini soruna dönüştürmeleri, erkekler açısından çelişki yaratmaktadır. Aslında burada yine ev sahibi-misafir ilişkisi geçerlik kazanmaktadır. Çünkü ekonomik, kültürel ve sosyal sermayenin olmadığı yabancı bir ülkede misafir konumuna düşmek kaçınılmazdır. Bu durumda tek tanıdık kişi olan eşi muhtaç hale gelmek normal karşılanmalıdır. Erkek açısından üstün olunan ülke Türkiye, kadın açısından ise Danimarka'dır. Hangi ülkede yaşanılıyorsa o tarafın insanı ve kuralları üstün konuma gelmektedir. Dolayısıyla kadınların Danimarka'ya döndüklerinde Türkiye'dekinden daha farklı tavır ve tutum içerisine girmeleri bu açıdan değerlendirilebilir. Evlilik göçmenlerinin kadının değiştiğine dair kanısının ardında yatan en önemli sebep ise aşağıdaki yorumdan anlaşılabilir.

“Genel olarak bizim ülkemizden insanlar şöyle bir bakış açısında bulunuyor. İşte kadınlar evlendik gittik ülkesine kadın değişti. Aslında bu kanı tamamıyla yanlış bir kanı. Ben size sebebini söyleyeyim. Ben Türkiye’de bir holdingde çalıştım yıllarca. İnsanları kesinlikle büyük veya küçük görmüyorum ama maalesef bizim ülkenin aile ve akademik eğitim sistemi sebebiyle bizde bir statü farkı var. Maalesef bir beyaz yakalıyla bir şoför oturup sohbet ettiği zaman bir zamandan sonra konu tikanır. İster istemez onunla artık sohbe devam edemezsiniz ve araya mesafe koymak zorunda kalırsınız. Ama bu durum İskandinav ülkelerinde böyle değildir. Yaptıkları meslekleri tercih olarak yapıyorlar. Aşağı yukarı herkes eşit eğitim seviyesine sahip.

Şimdi o değişme sebebine gelmek gerekirse onun sebebi şu oluyor. İnsanlar canım cicim aylarında işte diskodayken bardayken, devamlı tatil yerlerinde gezerken tabi ki o farklılıkları hissedemiyorlar. Kültürel farklılıkları hissedemiyorlar. Bunların hepsi bittikten sonra evde tek başınıza kaldığınızda o farklar ortaya çıkmaya başlıyor. O kadının hayat tarzıyla bizim Türkiye’de yetişmiş adamın hayat tarzı çok farklı. Bunların bazıları dinsel dayatma yapıyorlar. Ben yüzlerce kız gördüm pek bilmem öyle kiliseye giden birilerini. Dini inançları zayıftır. Sadece aileden Hristiyan oluyorlar ama şekilsel olarak sadece. Şimdi neyse evleniyorlar Türkiye’deki erkeklerle. Hatta sırf sevdiği için kafasını kapatanlar bile oluyor. Ama bir süre sonra sıkıntıya gelemiyorlar ve kendi realitelerini istiyorlar.” (Erkek katılımcı, 38 yaş, K9)

Yukarıdaki yorum aslında kişilerin birbirlerini sonradan tanımaları sonucu neden aile içi problemlerin meydana geldiğini açıklamaktadır. Bazı katılımcı evlilik göçmenleri ve Danimarkalı kadınların eğitim ve kültür seviyesi olarak farklı seviyelerde olması, görüşülen ve gözlem yapılan evlilik göçmenlerinin genellikle geleneksel-muhafazakâr kültürel alt yapıdan gelmeleri ve düşük eğitim seviyesine sahip olmaları evlendikten sonra çatışmaların meydana gelmesine yol açmaktadır. Aslında kişilerin karakter, eğitim ve kültür olarak farklılıkları ilk etapta fark edilmemektedir. Evlenmeden önceki süreçte kişiler birlikte geçirdikleri zaman diliminde bu tarz farklılıkların farkına varmamaktadır. Zaten birlikte geçirilen zaman diliminde eğlence mekanlarında veya tatil bölgelerinde olduklarından aynı ev içerisinde ciddi bir ilişkinin gereklerini yerine getirme konusunda tecrübeli değildir. Daha doğrusu farklılıkların sorun teşkil edip etmediği konusunda herhangi bir fikirleri ve yaşantıları mevcut değildir. Durum bundan ibaret olunca kişiler hem eğitim hem de kültür olarak farklılıklarının farkına çok geç varmaktadırlar. Evliliklerin aceleyle yapılması ve her şeyin oldu bittiye getirilmesi, ayrıca tanıma amaçlı ciddi bir birliktelik içerisine girilmemesi kişiler arasındaki farklılıkların ortaya çıkmasına engel olmaktadır. Evlilik sonrasında kişilerin birbirlerini tanımasıyla ortaya çıkan derin farklılıklar aile içi sorunların meydana gelmesine yol açmaktadır. Bu durumda erkek ve kadın kendi kültürel ve karakteristik gerçekliklerine göre hareket ettiğinden şiddetli çatışmaların meydana geldiği söylenebilir.

5.3.5.1.4. Kıskançlık

Kıskançlık olgusu erkek açısından zoraki bir belirlenimin eş değeridir. Kadına karşı zor kullanarak onun üzerinde hüküm sahibi olmak ve kadının sınırlarını belirlemek, namus uğruna diğer hemcinsleriyle ölüm pahasına kavgalara girmek kıskançlığın yol açtığı erkeksi davranışlardır. Çünkü Bourdieu’nun da (2019: 70) ifade ettiği gibi şerefi kurtarmak adına şiddet donanımlı bu erkeksi davranışlar erkeklik dünyasında kabul görmenin gerekliliğidir. Yani erkek olmak bir bakıma kıskançlığın verdiği içgüdüyle namus algısını yaratmak ve sonrasında namus

uğruna savaşmak anlamını taşımaktadır. Sancar (2009: 216) eril şiddeti tanımlarken "namus-şeref" gibi ahlaki değeri merkezi alan her türden şiddet biçimine gönderme yapmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında erkeğin kıskançlığı namus kavramı üzerinden kendini göstermektedir. Kadının namus olarak belenmesi, sonrasında bu namusa kutsal bir değeri atfedilmesi namus uğruna şiddeti meşru kılmaktadır. Kadın açısından ise kıskançlık olgusu daha çok kadınlardan erkeği koruma davranışıyla özdeşleşmektedir. Kadın doğası gereği kıskanarak diğeri kadınların elindekini almasına karşı koymaktadır. Fakat teknik olarak erkeğin yöntemi şiddeti ve zoraki edimleri daha fazla öne çıkarmayla (hem kadına hem de diğeri erkeklere karşı), kadının yöntemi ise kendisini diğeri tercih eden erkeğin ipini elinde tutmaya çalışmayla alakalıdır.

Bahsi geçen kıskançlık olgusu her iki cinsin sahip olduğu duygudur. Bu sebeple araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde aile içi sorunlara yol açan önemli bir sebep de eşlerin birbirlerini kıskanmalarıdır. Fakat erkeğin kıskançlığı kadını baskı ve zoraki edimlerle sınırlamak anlamı taşımakla birlikte kadının kıskançlığı erkeği evde tutmaya yönelik bir çabadan ibaret olmaktadır. Görüşülen ve gözlemlenen evlilik göçmenlerinin çoğu eril şiddetin meşru görüldüğü ve erkeğin kadın üzerinde söz sahibi olduğu bir toplum ve aile yapısından gelmektedir. Kadın ise toplumsal cinsiyet eşitliği ilkeleri çerçevesinde eğitilmiş bir kültürün ürünü olarak erkekle evlenmektedir.

“Geldiğin kültürde sen hep erkeklerle arkadaş olmuşsun. Erkeklerle takılmak istiyorsun. Ama bakıyorsun bu kızın kendi arkadaşları var, çevresi var, okula gittiği kişiler var, kolu komşusunun çocukları var. Biz kadın erkek arkadaşlığına hep ters baktığımız için hep bel altı düşündüğümüz için. Diyorsun ki olamaz, böyle bir şey yapamazsın, erkeklerle arkadaş olamazsın. Ben kabullenemiyordum. Diyordum ki ona sen gidemezsin, yapamazsın, Facebook’tan bütün bu erkekleri sileceksin, bunlarla konuşmayacaksın.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Evlendiğimizde benim dışarıya gitmemi kısıtlamaya başladı. Mesela iş arkadaşlarımla dışarıda vakit geçirmemi engellemeye çalışıyordu. Bunu neden yaptığını anlamıyordum ve bu durum beni çok zorladı. Evliliğin baskıcı bir hale gelmesi benim özgürlüğümü tehlikeye düşürdü. Uyum sağlamakta problem yaşadım.” (Kadın katılımcı, 46 yaş, K19)

“Çünkü o Türk ve namus meselesi var. Halen korkuyorum. Boşandıktan sonra beni sürekli tehdit ediyor. Seni öldüreceğim diyor. Eğer yeni biriyle olursan gelir seni orada öldürürüm diye tehdit ediyor. Sanırım hiçbir zaman özgür olmayacağım. Bunları benim eski kocam söylüyor. Çünkü halen onun çocuklarının annesiymişim.” (Kadın katılımcı, 45 yaş, K20)

Yukarıdaki yorumlar analiz edildiğinde bazı erkeklerin evlendikleri Danimarkalı kadınları kontrol etmeye ve sınırlamaya çalıştıkları, kadınların arkadaş çevresinden dolayı bazı erkeklerin kıskançlık krizine girdikleri ve bu sebeple kadınları soyutlamaya çalıştıkları, kadının namus olarak algılandığı ve namusun korunması amacıyla bazı kadınların tehditlere maruz kaldığı anlaşılmaktadır.

Sancar'a göre (2009: 219) 'erkek olma' ile özdeşleşen işler, sorumluluklar, tarzlar ve davranış biçimleri ne kadar şiddet kullanmayı gerektiriyorsa o ölçüde şiddet ilişkisini normalleştiren iktidar teknikleri ve söylemsel stratejilerle sarmalanmış haldedir. Diğer bir deyişle erkeklik eylemsel ve söylemsel olarak kendine alan bulduğu ölçüde ortaya çıkmaktadır. Açıkçası erkekliğin tezahürleri gücün yettiği kadar kullanılmaktadır. Eylemsel olarak kadına şiddet gösteremeyen erkek (sınır dışı edilme tehlikesi olduğundan ve bu sebeple kadına muhtaç olduğundan) söylemlerle kadını sürekli baskı altında tutmaya çalışmaktadır. Nitekim kendi düşüncelerindeki erkekliğin altın kurallarını kadına dayatmalarından ötürü erkek tarafından kadının sürekli kontrol edildiği, söylemsel olarak baskı altına alındığı ve özgürlüğünün kısıtlandığı anlaşılmaktadır. Çünkü erkek, geldiği toplumda Bourdieucu (2019) bakış açısıyla kadının *libido dominantis* (hükmedene duyulan arzu), kendisinin ise *libido dominandi* (hükmetme arzusu) özelliğine sahip olması gerektiğini içselleştirmiştir. Bu sebeple erkek kadına bir sınır çizme gücünü ve cesaretini kendinde bulmaktadır. Örneğin K7 isimli kişinin boşanmasına rağmen eski eşinin sevgilisine söylediği “*Ondan sonra baktım birini bulmuş. Arıyorum neredesin diye. Ben fotoğraf gönderiyorum, bana başka çocuğun fotoğrafını gönderiyor. Bu ne lan dedim. Aradım hemen çocuk benle konuşuyor. Sen kimsin lan dedim. Or*sp* çocuğu, am*na koyduğumun çocuğu. Dedim olum gelip seni keseceğim (araya arkadaşı giriyor: öyle şeylerde söyleyin gelip icabına bakalım)*” şeklindeki ifadeler boşandıktan sonra bile erkeğin kadını kontrol etme ve baskı altına alma gücünü ve kudretini kendinde bulduğunu göstermektedir.

Bu durumda neden Danimarka gibi ülkede feminen değerlerle yetiştirilen kadınların bu kısıtlamalara ilk etapta ses çıkarmadığı hususu önem arz etmektedir. Bunun en önemli sebebi Danimarka'da yetişen kadınların erkek tarafından hükmedilmeyen ve kıskanılmayan tarzda yetiştirilmesidir. Zaten Danimarkalı erkeklerin kadınlara karşı katı bir tutumu olmadığından boşanmak ve kadının bir başkasıyla kolay bir şekilde birlikte olması veya evlenmesi normal karşılanmaktadır. Aslında erkeklerin maskülen özelliklerini yitirmesi kadın açısından bir yerde sorun yaratmaktadır. Her ne kadar Danimarkalı kadınlar feminen değerlerle yetişseler de kadının kıskanılmak istemesi doğal yapısına

atfedilmelidir. Danimarkalı erkeklerle kurulan ilişkilerde kadın bir başka erkekten kıskanılma duygusundan mahrum kalmaktadır. Böyle bir durumda Türk erkeklerle yapılan evliliklerde erkek tarafından kıskanılmak Danimarkalı kadının kendisini ilk başta değerli bulmasını sağlamaktadır. Fakat sonrasında süreç sanıldığı gibi ilerlememektedir. Çünkü kıskançlığın fazlası kadının özgürlüğünü tehlikeye düşürdüğünden kadın erkeğin bu tutum ve davranışlarına bir süre sonra karşı koymaktadır. Başka bir sebep ise evliliğin başlarında kadınların erkekleri tam olarak tanıyamaması ve süreç içerisinde erkeğin baskıcı ve şiddete meyilli taraflarını fark etmesidir. Eşler birbirlerini tanıdıktan sonra birbirlerinin karakterlerini çözümleyebildiklerinden zamanla kıskanılmanın zararlı tarafı ortaya çıkmaktadır. Bu durum ise kadınların erkeklerden uzaklaşmasına sebebiyet vermektedir.

Bahsi geçen erkeklik meselesi yapılan gözlemlerde de ortaya çıkmaktadır. Danimarka’da bazı evlilik göçmenleri arasında yapılan gözlemlerde bu erkeklerin ekseriyetle kaba davranışlar sergiledikleri, kültürel muhafazakarlığa sahip kişiler oldukları anlaşılmaktadır. Kendi aralarında erkeklik yönlerine hitap eden meseleleri sürekli tartışmaları (örneğin parasal konularda ve kadınlarla yatma konusunda rekabete girmeleri), kadınlarla ilgili konularda şiddet eğilimli söylemlerde ve hareketlerde bulunmaları bu kişilerin eril zihniyete sahip olduklarını göstermektedir. Yine gözlem esnasında kendi aralarında konuştukları bazı konular bu erkeklerin kültürel alt yapısını çözümlemede kullanılabilir. Katılımcılardan bir kısmı ilk Danimarka’ya geldikleri zamanlara ait bazı anıları anlatırken eğlence mekanlarında tanıştıkları kadınlarla muhabbete geçmeye çalışan diğer göçmen erkeklerle bıçaklı kavgalara giretiklerinden bahsetmişlerdir. Halbuki Danimarka gece hayatı mekanlarında kadının herhangi bir erkeğe aidiyeti yoktur. Herkes sadece eğlenmek için orada bulunmaktadır. Fakat Türk erkeklerin ilk geldiklerinde kendi kültürel alt yapısına ve habitusuna göre hareket ettikleri anlaşılmaktadır. Küçüklükten beri edindikleri erkeklik anlayışı gereği kendi masasında oturan kadının başkaları tarafından rahatsız edilmesi namus meselesi gibi algılanmıştır. Her ne kadar bu erkekler bu yönlerini zamanla törpüleseler de (Danimarka kültürünü benimsemelerinden dolayı) bahsi geçen mesele kişilerin nasıl bir karaktere ve eğilime sahip olduklarını anlamak açısından önem arz etmektedir. Bu tarz karaktere ve eğilime sahip kişilerin evliliklerinde eşlerine karşı kıskançlık gereği baskı uygulamaları ihtimal dahilinde olmaktadır.

5.3.5.1.5. Gece hayatı

Araştırma kapsamında görüşme yapılan evlilik göçmenlerinin önemli bir kısmı, gelişmiş ülke oturumunu alma amaçlı genç yaşta evlenip Danimarka'ya yerleştiklerinden dolayı düzenli bir aile kurmaya ve evlilik hayatının ciddiyetini idrak etmeye yatkın değillerdir. Bu kişiler hem erken bir yaşta evlenmenin verdiği toyluktan hem gece hayatını sonradan keşfetmelerinden hem de evlendikleri kişileri benimsememelerinden dolayı eşlerine sadık kişiler olmadığı söylenebilir. Danimarka oturumu elde edildikten ve kadına olan ekonomik bağımlılık sona erdikten sonra özgürlüğüne kavuşan erkeklerin büyük çoğunluğu çok partnerli bir hayat yaşamak istemektedirler.

Görüşülen ve gözlem yapılan evlilik göçmenlerinin gece hayatına bağımlı olmalarının sebeplerinden birisi kendilerini bir anda Danimarka gibi özgür bir ülkede bulmaları olarak değerlendirilebilir. Danimarka gece hayatının canlı ve cinsellikte serbest bir ortam yaratması erkekleri cezbetmektedir. Ayrıca yabancı bir ülkede kimliksiz bir şekilde toplumsal baskıdan azade olmaları evlilik göçmenlerini daha fazla bu yola itmektedir. Danimarka'da aile ve toplumsal çevresi olmayan bu kişilerin tek başlarına istediklerini yapabilecek pozisyona gelmeleri kaçınılmaz olmaktadır. Çünkü Türkiye'deki gibi geleneksel bir evlilik yapmadıkları için erkeklerin eşlerini aldatmaları başkaları tarafından ayıplanmamaktadır. Hem ailesi hem de sosyal çevresi buna müdahale edecek durumda değildir. Dolayısıyla hem üzerlerindeki baskının kalkması hem de eşleriyle ciddi anlamda bir aile kuramamaları erkekleri gece hayatına bağımlı kılmaktadır. Gece hayatına bağımlılığın bir diğer sebebi ise evlilik göçmenlerinin genellikle genç yaşta evlenmeleri ve bu sebeple olgunlaşmadan evlilik gibi ciddi işlere kalkışmalarıdır. Evlendiklerinde genellikle 20-25 yaş aralığında olan bazı evlilik göçmenleri bu yaşların vermiş olduğu yaşam tarzının gereği olarak evliliği özgürlüklerine engel olarak görmektedirler. Gece hayatının özgürleştirici sanrısı aile hayatının monotonluğuna tercih edilmektedir. Dolayısıyla ister çocuklu ister çocuksuz olsun evlilik göçmenlerinin gece hayatına olan düşkünlükleri sebebiyle aile hayatı kısa bir süre sonra sekteye uğramaktadır.

*“Haklılar abi. Biz de durmuyoruz ki. Kadın ehliyet almaya gitmişti. Evde yoktu. Ben o çıktığı gibi çarşıya (barların olduğu yer) gittim. Gittiği gün ya, daha yoldayken ben gittim (kahkaha atıyor). Kadın daha yolda ben *m peşinde koşuyorum. Aradan iki hafta geçti yine gittim.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)*

*“İlk geldiğimizde gittim ya çarşıya (barlar sokağı). Lan kızlardan bir ilgi gördüm bir ilgi gördüm. Dedim vay am*na koyim. Ben bunları yerim. Sonra alıştım buralara. Gece çıkıp diskoya gidiyordum sabah geliyordum. O zaman daha 23-24 yaşındayım. Kanımız fena kaynıyor. O ilgiyi de görmüşüz ya. Günde on tane kızla öpüşüyordum. Al numaramı eve gidelim diyor. Karım var evde*

nasıl gidelim amk. O zaman ev olsaydı günde on kişiyi götürürdüm. Sonra böyle alışkanlık oldu.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

“Eşim iki erkek arkadaşıyla birlikte sürekli stritip cluba gidiyordu. İş saatlerini bilmiyordum. Eve gelme saati bazen gece bir bazen ikiyi buluyordu. Merak ediyordum ne yapıyor nereye gidiyor diye. Bana yalan söylüyordu. Bu gibi sebeplerle ona güvenemedim. Bazen evden gidiyor ve 4-5 gün gelmiyordu. Aniden çıkıp eve geldiğinde herhangi bir açıklama yapmıyordu. Artık onunla kendimi güvende hissedemedim. Benden boşanmak istemiyordu ama bana bir açıklama da yapmıyordu.” (Kadın katılımcı, 46 yaş, K19)

Yukarıdaki yorumlar analiz edildiğinde bazı erkek katılımcıların gece hayatına olan düşkünlükleri sebebiyle aile içinde sorunlar yaşadıkları, gece hayatının erkeklerde alışkanlık haline dönüştüğü ve sık sık eğlence mekanlarına gidildiği, bazılarının bu sebeple günlerce eve uğramadığı, sürekli aldatma ve yalan söyleme alışkanlığından dolayı eşlerinin boşanma yoluna gittikleri anlaşılmaktadır.

Danimarka’da düzenli bir çalışma ve boş zaman değerlendirme günleri olduğundan eğlence mekanları haftanın her günü aktif değildir. Genellikle cuma ve cumartesi geceleri eğlenmek ve içmek için tercih edilen günlerdir. Bu vakitlerde insanlar genellikle gece sabaha kadar içip hafta boyu çalışmanın verdiği stresli ruh hallerini yatıştırmaya çalışmaktadırlar. Haftanın bu vakitlerinde kişiler birbirlerine zarar vermedikleri sürece her türlü taşkınlığa izin verilmektedir. Yani hafta içi düzenli iş tutsaklığının hafta sonu ise tutsaklığın özgürlüğe dönüştürülmesinin günleridir.

Danimarka’daki Türkler de bu düzenli hayatın bir parçası olarak yaşamaktadırlar. Danimarkalılar için gayet basit pratik olan gece hayatı eğlenceleri göçmenler için daha farklı bir anlam arz etmektedir. Özellikle toplumsal baskının etkin olduğu, gece hayatının cezbedici ve baştan çıkarıcı yönlerinden mahrum olan bölgelerden Danimarka’ya göç eden kişiler buradaki gece hayatını büyüleyici bulmaktadırlar. Büyüleyici buldukları için bir süre sonra kendilerini kaybedercesine alkole ve kadına düşkün hale gelmektedirler. Haftanın yoğun ve monoton çalışma mesaisinden sonra iş hayatının dezenformasyonlarını iyileştirmek için eğlence mekanlarına müptela olmaktadır.

Yapılan gözlemler neticesinde alınan notlara göre Danimarka’nın Aarhus ilinde yaşayan Türkler bu ildeki eğlence mekanlarının olduğu yere kendi aralarında “çarşı” diye hitap etmektedirler. Çarşı onlar için stres atma ve doyasya içtikten sonra seks yapacak kadın bulma yeridir. Erkekler genellikle “kadın düşürme” diye hitap ettikleri pratiği icra etmek için çarşı denilen yerlere gitmektedirler. Belli bir zaman sonra buralara bağımlı hale gelmektedirler.

Bu bağımlılığın etkenlerini yerinde tespit etmek için gözlem katılımcıları olan evlilik göçmenleriyle birlikte sürekli uğradıkları mekanlara gidilmiştir. Kişilerin hem davranışları gözlemlenmiş hem de kadınlarla olan muhabbetleri analiz edilmiştir. Erkeklerin eğlence mekanlarında sürekli birlikte eğlendikleri arkadaş grupları olduğu tespit edilmiştir. Bu grubun üyeleri bazen tam bazen eksik olmaktadır. Fakat bu grupla birlikte gece hayatında kadınları baştan çıkarmanın yollarını aradıkları, grup üyelerinin kendi aralarında kadınları ayarlamak için rekabete girdikleri gözlenmiştir. Öyle ki gece hayatında seks yapacak kadın bulmak ve onu ayarlamak grup üyeleri arasında başarı ölçütü olarak değerlendirildiği saptanmıştır. Evlilik göçmenlerinin genellikle gece hayatında aktif özneler olarak yer aldıkları, kadınları ayarlamak için özel çaba sarf ettikleri ve muhabbete geçtikleri kadınlarla kısa bir süre sonra cinsellik üzerine konuşmaya başladıkları gözlenmiştir. Ayrıca erkeklerin gece hayatında adete bir av-avcı ilişkisini gerçekleştirdikleri görülmüştür. Eğlence mekanına adımını atan erkeklerin gözlerine kestirdikleri kadınları ayarlamak için türlü taktikler sergiledikleri, bu taktiklerin tamamen kadını baştan çıkarmaya yönelik çabalar olduğu anlaşılmıştır. Erkeklerin bağımlı olma durumlarının ise *baştan çıkma* ve *baştan çıkarma* ile ilgili olduğu söylenebilir. Başta sarışın olmak üzere kadınlara olan düşkünlük erkeklerin baştan çıkmasına sebep olmaktadır. Kendi ifadeleriyle bu kadınlar içerisinde esmer erkek olmak ise kadınları baştan çıkarmanın bir yolu olarak görülmektedir. Her ne kadar esmer erkeklerin göçmen oldukları bilindiğinden önyargıyla bakılsa da kadınlar tarafından beğenildiği ve tercih edildiği de bir gerçektir. Bunun bir sebebi Danimarkalı erkeklerin kadınları baştan çıkarmak için fazla çaba sarf etmemeleri, diğer sebebi esmer göçmenlerin kadınlara olan düşkünlükleri ve başka bir sebebi ise sarışın kadınların esmer erkekleri (az bulunmaları sebebiyle) özellikle tercih etmeleridir. Sonuç olarak özellikle sarışın kadınlar tarafından baştan çıkma ve esmer erkek olarak baştan çıkarma durumu erkeklerin gece hayatına bağımlı olmalarının ana etkenlerini oluşturmaktadır. Çünkü Baudrillard'a (2005:33) göre bu ortamda kazanılan zafer ve uğranılan bozgun ayırt edilemez durumdadır ve daha çok baştan çıksın diye ötekine yönelen meydan okumanın ölüm dışında hiçbir sınırı yoktur. Bu sınırsızlık evlilik göçmenlerinin gece hayatının derinliklerinde kaybolmalarına sebep olmaktadır.

Bahsi geçtiği şekilde bazı evlilik göçmenlerinin sürekli olarak eğlence mekanlarına gitmeleri sebebiyle aile hayatlarında sıkıntılar baş göstermektedir. Bu sebeple kadınların erkeklere engel olmaya çalıştıkları fakat başarısız oldukları yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Bazı erkeklerin gece hayatına olan bağımlılıkları sebebiyle kendilerine engel olmaya çalışan eşlerinden kurtulmak

için boşanma yoluna gittikleri söylenebilir. Aynı sebeple boşanan K7 isimli görüşmecinin “*Evden çıkıp çarşıya (barlar sokağı) gideceğim beni bırakmıyor. Kıskançlık yüzünden her gün kavga ediyorduk. Bağır çağır her gün komşular geliyordu. Dışarı gitmeye çalışıyorum bırakmıyor. Kapıyı tutmuş yok gitmeyeceksin diyor. Artık burama geldi yani. Ben de bir şekilde kaçıp gidiyordum. Zaten bu yüzden boşandık.*” şeklindeki ifadesinden erkeğin gece hayatı bağımlılığı sebebiyle kadının kıskançlık krizine girdiği ve erkeği gitmemesi için engellemeye çalıştığı, erkeğin tüm engellemelere rağmen eşini terk ederek sürekli evden ayrıldığı ve sonunda boşanma yoluna gidildiği anlaşılmaktadır.

Her ne kadar görüşmecilerin çoğu aile içi sorun olarak doğrudan gece hayatı bağımlılığını belirtmeseler de görüşme yapılan kişilerin önemli bir kısmının aile içi sorunları içerisinde bu nedenin yer aldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca yerinde yapılan gözlemler sonucunda da evlilik göçmenlerinin gece hayatına bağımlı oldukları tespit edilmiştir. Böylece hem görüşme hem de gözlem verileri gece hayatına olan bağımlılığın bir kısım erkeklerde mevcut olduğunu göstermiştir.

5.3.5.1.6. Kuralcılık/Disiplin

Görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla bazı evlilik göçmenlerinin evlendikleri Danimarkalı kadınlar çocuklarını belirli bir disiplin ve kural çerçevesinde yetiştirmektedir. Özellikle çocuklarının uyku vakitleri başta olmak üzere yemek saatleri, oyun saatleri, okula gitme ve gelme saatleri gibi tüm zamanları kurallara bağlamışlardır. Bu durum ise aile içinde ciddi problemlere sebebiyet vermektedir. Çünkü her şeyden önce modern Türk aile yapısında çocukların yetiştirilmesi başta olmak üzere aile içi kurallar genellikle sıkı ve disiplinli bir sisteme tabi değildir. Gün içinde yapılacaklar planlar çerçevesinde işlememektedir. Aksine bazı Danimarkalı aileler çocuklarının uyku saatlerini, yemek saatlerini ve gündelik hayatın neredeyse her vaktine denk gelecek aktiviteleri bir sistem, plan ve düzen içine sokmaktadırlar (Broström vd., 2017). Hal böyle olunca aile içindeki kurallar kadın ve erkek açısından farklılık arz etmektedir. Bu farklılıklar ise çoğunlukla çatışmalara sebep olmaktadır.

“Bana diyor ki git çocuğu yatır. Ben diyorum ya işte dursun çocuk ne gerek var. Yarım saat sonra uyuturum. Hayır diyor bana. Şimdi uyuyacak. Bu bizim aramızda tartışma konusu oluyordu. Ama bak haklı olan o. Bunları bir düzene koyuyor. O düzeni bozmaz işte. Ama benim kafa öyle değil. Diyorum ya dursun bir yarım saat, saat sekizde uyur. Şu işimi bitireyim sonra diyorum ama o panik oluyor. Hayır diyor şimdi uyuyacak. Hemen panik oluyor, stres oluyor. Çocuğun üstünü değiş altını değiş neyse dişini fırçala yatır. Bak bu konuda çok tartıştık. E şimdi akşam yedide yatan çocuk sabah altıda kalkıyor. E şimdi senin de kalkıp ona yemek yedirmen lazım oynaman lazım. Ama ben

kalkamıyorum. Ben mesela hafta sonu uyumak istiyorum yani. Ki ben zaten öyle on iki bire kadar uyumam. En fazla dokuz bilemedin on. Bu onlara göre kabul edilemez.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

*“Disiplinliydi. Saat beşte yemek yapılmaya başlanacak, altı dedin mi sofrta kurulmuş olacak, altı kırk beş de sofrta kalkmış olacak. Saat yedi buçukta da çocuk uyuyacak. Hep disiplin hep disiplin. Biz gelemiyoruz abi o işlere. Türkiye’nin suyunu içmiş adam gelemiyor. Yav diyorum am*na koyayım bugün altı değil de yedide yiyelim. Hayır olmuyor. Biz ki pis Türk’üz onun yanında yani.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)*

“Zaten bizim günlük hayatta yaptığımız davranışların yüzde altmışı yetmiş bunlara ters. Mesela hepimiz ufak tefek şeyleri arabanın camından atarız demi. Biz bunun yüzünden ilk başlarda kavga ettik yav. Ya dedim sanki bomba atmışız. Niye abartıyorsun. Bu tip şeyler çok. Sonra ben bunları yavaş yavaş öğrendim ve yapmamaya başladım. Evet bizim için ufak tefek ciddiye alınmayacak şeyler bunlar için problem. Çünkü çok kuralcı bir millet.” (Erkek katılımcı, 43 yaş, K14)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşılacağı üzere Danimarkalı kadınlar tarafından konulan sert aile içi kurallar çatışmalara sebebiyet vermektedir. Erkek katılımcılar yapısal olarak rahat karaktere sahip kişiler olduğu için kadınların aşırı kurallı ve disiplinli tavır ve davranışlarına karşı koymaktadırlar.

Aslında her iki tarafın bu kadar zıt anlayışlara sahip olmasının nedeni geldikleri toplumsal yapıların neredeyse taban tabana zıt olmasıdır. Türkiye’de gerek aile içi kurallar gerek gündelik hayat pratikleri genellikle aşırı disiplinli değildir. Evde yemek yeme saatleri değişiklik arz etmekle birlikte uyku saatleri de düzene oturtulmuş değildir. Çocukların çoğu katı uyku ve yemek saatlerine göre hareket etmemekte, aileler çocuklarına düzenli bir sistem sunmamaktadır. Çünkü kendileri de böyle bir anlayışla büyümemişlerdir. Zamanın planlanması ve plana göre hareket edilmesi bir kültür olarak Türkiye’de benimsenmemiştir. Aksine Danimarka’da düzen ve disiplin bir kültür olarak toplumsal normların ve kurumların temeline işlemiştir.

İki ülkenin aile ve toplum yapısı farklılık arz ettiğinden bazı evlilik göçmenleri ve Danimarkalı eşleri arasında düzen ve disiplin konularında çatışma yaşanmaktadır. Bir tarafın rahatlığı diğer tarafın kurallarıyla örtüşmemektedir. Özellikle çocukların yetiştirilme tarzında büyük oranda tartışmalar yaşanmaktadır. Erkek tarafından gün içerisinde yapılacak şeylerin planı veya saati değiştirildiğinde bu durum kadınlar tarafından sorun olarak algılanmakta ve bu sebeple tartışmalar yaşanmaktadır.

Danimarkalıların aile içi kuralları belirli bir düzene oturtmaları birçok yönden avantaj sağlamaktadır. Örneğin çocuklar akşam erkenden uyuyup sabah erken dinç kalkmaktadırlar. Aynı şekilde yetişkinlerin de uyuma ve uyanma saatleri

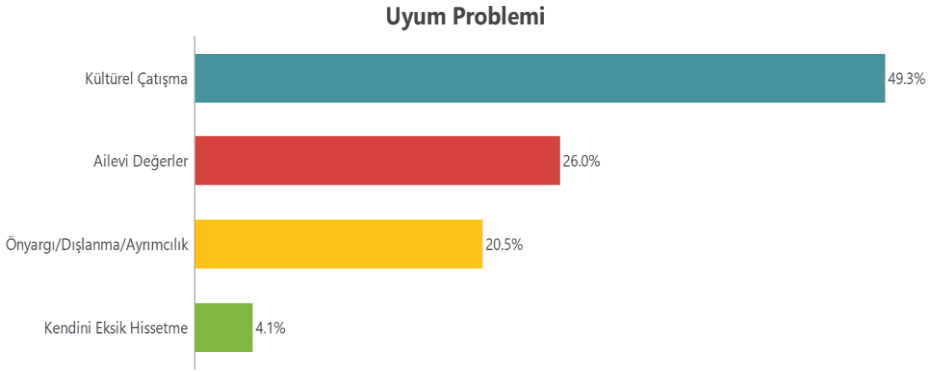
bellidir. Genellikle Danimarkalılar eğlence günleri hariç haftanın her günü aynı saatte uyuyup sabahın ilk ışıklarıyla uyanırlar. Günün tüm güneşli saatlerinden faydalanma anlayışı vardır. Yemek ve uyku saatlerinin düzenli olması, misafir çağrılacak günlerin belli olması veya eğlenilecek zamanların planlanması kişilerin hem fiziki hem de zihin sağlıkları açısından faydalı olabilmektedir. Fakat görüşülen bazı evlilik göçmenlerinin rahat davranmaları, gün içerisinde yapılacakları belli sıraya ve plana koymamaları, spontane gelişen durumlara göre hareket etmeleri Danimarkalı eşleri tarafından kabul edilemez şeylerdir. Dolayısıyla evlilik göçmenlerinin eşleriyle yaşadıkları aile içi problemlerin önemli sayılabilecek nedenlerinden birisi de hiç şüphesiz Danimarkalı kadınların aile içi düzen konusunda disiplinli ve kuralcı olmalarıdır.

5.3.5.2. Uyum Problemi

Avrupa’da yaşayan Türklerin uyum problemleriyle ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Genellikle işgücü göçüyle Avrupa’nın çeşitli ülkelerine yerleşen kişilerin dil, kültür ve entegrasyon başta olmak üzere uyumla ilgili sorunları yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Başkurt, 2009; Yazgan, 2010; Yavuz, 2013; Güngör, 2014; Karakaya, 2020; Özdemir ve Çoştı, 2021; Tulun, 2022; Kara, 2023). Bu araştırmaların ortak noktalarına bakıldığında farklı bir ülkede var olmanın veya var olmaya çalışmanın bedelini ödeyen göçmenlerin özellikle dil, kültür ve kimliklerinden ödün verdikleri, aynı zamanda bu ödün verme sürecinde sancılı uyum sorunları yaşadıkları analiz edilmektedir. Aslında sorunların kökeninde bir yandan uyum sağlamaya çalışan kişilerin dirençleri, diğer taraftan hedef ülkelerin politika eksiklikleri yatmaktadır. Her iki açıdan düşünüldüğünde Avrupa ülkelerine herhangi bir sebeple göç eden göçmenlerin çoğunluğu kültürel, kimliksel, dilsel ve psikolojik problemlerle karşılaşmaktadırlar.

Uyum problemlerinin neler olduğunu ortaya koymak adına yukarıda adı geçen çalışmaların içerikleri analiz edilmiştir. Genellikle Avrupa’daki Türk göçmenlerin uyum problemleri içerisinde dil, din, kültür, kimlik, aile, eğitim, ayrımcılık, gittolaşma gibi başlıklar öne çıkmaktadır. Bunun sebebi ise aslında göçmenlerin -hangi sebeple göç ederse etsin- benzer süreçlerden geçmeleridir. Genellikle yasal yollarla göç eden kişiler hedef ülke tarafından konulan entegrasyon politikalarına tabi olduklarından sorun alanları da benzer olmaktadır. Nitekim gerek işgücü gerek aile birleşimi yoluyla göç eden kişilerin kültürel çatışmaları derinden hissettikleri bilinmektedir. Fakat her ne kadar yabancı kişilerle evlenip göç eden ve araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenlerinin yaşadıkları sorun başlıkları diğer göçmen gruplarıyla benzerlik

gösterse de içerik olarak farklılaştığı söylenebilir. Çünkü evlilik göçmenleri tamamen yabancı oldukları bir ülkede yabancı bir eşle kurulan ailenin içerisinde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Evlilik göçmenleri hem aile hem de toplum içerisinde farklı uyum problemlerine maruz kalmaktadır. Aşağıdaki uyum problemlerinin alt başlıklarına bakıldığında evlilik göçmenlerinin aile bazlı yaşadıkları uyum problemleri yer almaktadır. Dikkat edilirse diğer göçmen problemleriyle benzer sorun alanları öne çıkmaktadır. Fakat bu problemlerin aile içinde yaşanılan kısmına odaklanılmaktadır.

Şekil 5.20. “Uyum Problemi” Kategorisinin Alt Kod Yüzdelik İstatistiği - Maxqda
Subcodes Statistics

Uyum problemleri kapsamında yapılan kodlama sonucu ortaya çıkarılan 79 kodun problem alanlarına göre dağılımı yapıldığında görüşmecilerin sırasıyla en fazla uyum problemi yaşadıkları sorun alanları sırasıyla “kültürel çatışma, ailevi değerler, önyargı/dışlanma/ayrımcılık, kendini eksik hissetme” kategorileri olduğu tespit edilmiştir. Bu sorun alanlarının sırasıyla açıklanması aşağıda yer almaktadır. Sorunların açıklanmasından evvel evlilik göçmenlerinin genel profilinin ortaya konması gerekmektedir. Çünkü evlilik göçmenlerinin genel özellikleri bu kişilerin Danimarkalı kadınlarla yaptıkları evliliğe ne derece uyum sağlayabilecekleri hakkında fikir vermektedir.

5.3.5.2.1. Evlilik göçmenlerinin profili

Daha önceki bulgularda ortaya konduğu üzere Danimarkalı kadınlarla evlenip Danimarka’ya evlenerek göç eden katılımcıların ekseriyetle turizm sektöründe çalıştıkları ve buralarda tanıştıkları turistlerle evlilik yoluna gittikleri bilinmektedir. Turizm sektörü çalışanları genç yaşta mesleğe atılıp bu sektörde tutunmaya çalışmaktadır. Genellikle bu kişiler turizm bölgelerinde turizm işletmeleri, oteller, seyahat acenteleri, tur operatörleri veya restoranlarda çeşitli

unvanlar altında çalışmaktadırlar. Meslek gereği gelen turistlerle fazlaca muhatap olma durumları vardır. Özellikle Avrupa'dan gelen turistlerle gerek dinlenme yerlerinde gerekse kafe ve otel barlarında yakın ilişkiler geliştirmektedirler. Genellikle bir veya iki hafta boyunca otelde kalan turistler kendilerine bu süre zarfında sürekli ilgi gösteren ve yakın temasta bulunmaya çalışan bu kişilerin iyi niyetlerine güvenerek ilişkiye başlamaktadırlar. Her ne kadar turist kadınlar aşık oldukları için bir ilişki içine girseler de erkeklerin ilişki yaşamalarının amacı daha farklı bir nedene dayanmaktadır. Genellikle kendilerine Türkiye'deki turizm sektöründe bir gelecek bulamayan kişiler Avrupalı turistlerle evlenmeyi kurtuluş kapısı olarak görmektedirler.

Araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenlerinin özelliklerine bakıldığında genellikle taşra bölgelerinden genç yaşta çalışmak için gelip turizm sektörüne yerleştikleri anlaşılmaktadır. Genç yaşta geldikleri için üniversite okuma veya kendilerini entelektüel olarak yetiştirme olanakları pek bulunmamakta, hayata erkenden başladıkları için kişilik olarak olgunluğa erişememektedirler. Geleneksel-muhafazakâr alt yapıda yetiştikleri için ve kendilerini karakter olarak dönüştürecek mekanizmalardan uzak kaldıkları için eğitim ve kültür seviyeleri düşük olabilmektedir.

“Zaten buraya evlenerek gelen insanların birçoğunun Alanya’da çalışmışlıkları vardır. Özellikle ülkenin kırsalından Alanya’ya çalışmak için gelen insanlar Alanya’da yüzde sekseni garsonluk yapan kitle. Bir kurtuluştur İskandinavlarla evlenmek. Hatta bunun sosyal medyada esprisi vardır. İşte İngiltere vizesi için ölmeyi göze alan bodrum garsonu, diye bir fotoğraf vardır. Bunun gibi yüzlerce olay var.” (Erkek katılımcı, 38 yaş, K9)

“Ayrıca şunu söyleyeyim. Aslında buraya evlenerek gelen erkekler daha çok Türkiye’de aile bağı olmayan, eğitim ve kültür seviyesi düşük insanlar. Yani erkekliğine gölge düşürmeyen biraz şiddete eğilimli insanlar. Bu yüzden uyum sağlamakta zorluk yaşıyorlar. O kalıpları yıkması çok zor. Özgür kafaya sahip Danimarkalılarla anlaşamıyorlar. Hatta şiddet gösteren arkadaşlarımız da var. Ama tabi kadın katlanmadığı için hemen boşanmalar oluyor. Biz onları yakından tanıyoruz. Ama sana şiddet gösterdim demez, yalan söyler. Halbuki şiddet eğilimi yüksek insanlar.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

Yukarıdaki yorumlardan okunduğu üzere evlilik göçmenlerinin çoğunlukla kırsaldan veya muhafazakâr illerden Alanya gibi turizm bölgelerine çalışmak için gelen, garsonluk gibi meslek dallarında çalışmaya başlayan kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Bu kişilerin genellikle eğitim ve kültür seviyesi düşük, erkekliğine gölge düşürmeyen şiddet eğilimli kişiler olduğu yukarıdaki katılımcı beyanlarından anlaşılmaktadır.

Ayrıca Danimarka’da evlilik göçmenleri arasında yapılan gözlemlerden elde edilen verilere göre de benzer sonuçlar çıkmaktadır. Gözlem katılımcılarının

genellikle kaba davranışlara ve üsluba sahip, ağızları küfürlü, erkekliklerine gölge düşürmeyen, şiddete meyilli kişiler olduğu tespit edilmiştir. Kendilerini sürekli başkalarıyla kıyaslama ve altta kalmamaya çalışma çabaları vardır. Hem göçmen olmanın verdiği ezilmişlikten hem de eğitim ve kültür seviyesi olarak düşük profillerinden dolayı sürekli üste çıkma ve kendini kanıtlama gayretleri bulunmaktadır. Hatta gözlem esnasında gayri ihtiyari olarak eğitim seviyesi ile ilgili soru yöneltilen bir kişinin hemen karşı tepki vermesi ve sorulan soruyu yanlış anlaması (onu küçük gördüğümü sanarak) bu kişilerin kendilerini gerçekleştiremedikleri ve belirli olgunluğa erişemediklerinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Özellikle geleneksel-muhafazakâr yapıdan gelip zihinlerinde bu yapının duvarlarını yıkamayan kişilerin Danimarkalı kadınlarla anlaşmakta zorlanmaları normaldir. Çünkü evlenilen kadınlar çok daha özgürlükçü ve seküler anlayışa sahip kişilerdir. Ayrıca Danimarkalı kadınların eğitim seviyesi evlilik göçmenlerine nazaran daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Hem görüşülen Danimarkalı kadınların en az yükseköğretim mezunu olduğundan hem de erkek katılımcıların eşleri hakkındaki beyanlarından bu durum tespit edilmektedir. Burada sorgulanması gereken nokta neden eğitim ve kültür seviyesi olarak zıt olan bu kişilerin evlendikleridir. Temel sebeplerden birisi Danimarkalı kadınların yetiştikleri toplumda hiyerarşik sosyal yapının çok az olmasıdır. Genellikle Danimarkalıların eğitim ve bilinç seviyeleri yüksek olduğundan farklı meslek gruplarından kişilerle rahatlıkla ilişki kurabilmekte veya ortak zeminde tartışabilmektedir. Zaten hem aile hem de eğitim sistemleri tarafından ilk olarak öğretilen şeylerden birisi kişilerin her durumda eşitliğidir (Craig ve Mullan, 2010; Esping-Andersen, 2014). Bu sebeple Danimarka aile yapısında bile hiyerarşik yapı bulunmamaktadır. Anneye, babaya veya diğer büyüklere sırf yaşlarından veya ebeveyn olduklarından dolayı saygı duymak gibi bir değer pek yoktur. Büyükler kendilerinden yaşça çok küçük kişilerle yetişkin gibi tartışmakta ve onların fikirlerini ciddiye almaktadırlar. Böyle bir anlayış içinde yetişen Danimarkalı kadınların Türk erkeklerin eğitim ve kültür seviyelerine bakmadan bir ilişki içine girmeleri gayet normaldir. Danimarkalıların Türk erkeklerle ilişki kurmalarının bir diğer sebebi ise erkeklerin onlara çok fazla ilgi göstermesidir. Genellikle erkekler turist kadınları baştan çıkarmak ve evliliğe ikna etmek için her türlü ilgiyi ve romantizmi göstermektedirler. Bu ilgiye kayıtsız kalamayan Danimarkalı kadınlar erkeklerin kendilerine yaklaşmasına izin vermektedir.

5.3.5.2.2. Kültürel çatışma

Kültürel çatışma bir araya gelen iki farklı kültürün unsurları arasında mevcut olan uyumsuzlukları ifade etmektedir. Uyumsuzluk bir bakıma farklılıkların savaşıması anlamına gelmektedir. Farklı kültürler bir araya geldiklerinde tamamen bir asimilasyon gerçekleşmediği takdirde bir alıp verme alışverişiyle birbirlerini şekillendirmektedirler. Şekillenme aşamasında meydana gelen farklılık çarpışmaları kültürel çatışmayı doğurmaktadır. Avruch'a (2009) göre kültürel çatışma tanım gereği kültürel sınırlarla ayrılmış bireyler veya sosyal gruplar arasında meydana gelen çatışmayı ifade etmektedir.

Genellikle kültür denilen olgu makro düzeyde etnik grupla ilişkilendirilir. Nitekim Avruch'un (2009) değerlendirmesine göre bir etnik grup her zaman sınırları ile tanımlanır. İşte kültür burada devreye girer. Gruplar arasındaki kültürel farklılıklar (dinsel, dilsel, ırksal) bu sınırları oluşturmak için kullanılır. Zaten çatışmaların gerçekleştiği hususlar farklılık olarak zihinlerde inşa edilmiş olan bu kültürel unsurların kişilerdeki yansımasıdır. Bu unsurların farklılığını sadece basit bir dil, din, etnik kültür üzerinden değerlendirmemek gerekir. Kişiler içinde büyüdüğü toplum ve toplumun kültürü tarafından şekillendiği için aslında kültürel unsurların değer olarak kişilerin karakterinde ve dış dünyaya bakışında ortaya çıkması durumunda çatışmalar meydana gelmektedir. Dolayısıyla kültürel çatışma bir bakıma bireyin kendi kültürünü ne kadar benimsediği ve diğerlerine karşı ne kadar kullandığıyla alakalıdır.

Bu bağlamda araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenlerinin kurdukları aile hayatında kültürel çatışmaları derinden hissettikleri söylenebilir. Çünkü evlilik göçmenleri genellikle geleneksel-muhafazakar kültürden geldikleri için karakteristik olarak katı kurallara/sınırlara sahip olabilmektedirler. Bu sınırların aşılması veya ihlal edilmesi durumunda sert tepkiler vermektedirler. Aksine Danimarkalılar her ne kadar homojen kültür anlayışı çerçevesinde kendilerini var etseler de kültürün sadece devletçi-milli tarafla ilgilenmektedirler. Örneğin kendileri bir dinin etkisi altında bulunmasalar da sadece geleneksel devlet kültürüne katkı sunuyor diye kiliseye vergi vermektedirler. Kültürel unsurların bireydeki etki seviyesi ise neredeyse sıfıra yakındır. Çünkü bireyselliğin dünya çapında en fazla geliştiği yerler kuzey ülkeleridir. Böyle bir durumda Türkiye'deki geleneksel değerleri içselleştirmiş ve karakterine yansıtmış birinin bireysel değerlere sahip bir Danimarkalıyla uyuşması pek olası değildir. Hele ki eşler arasında çatışmanın olmaması imkansızdır. Çünkü en basitinden toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda büyük oranda farklı kültürel anlayışlar mevcuttur.

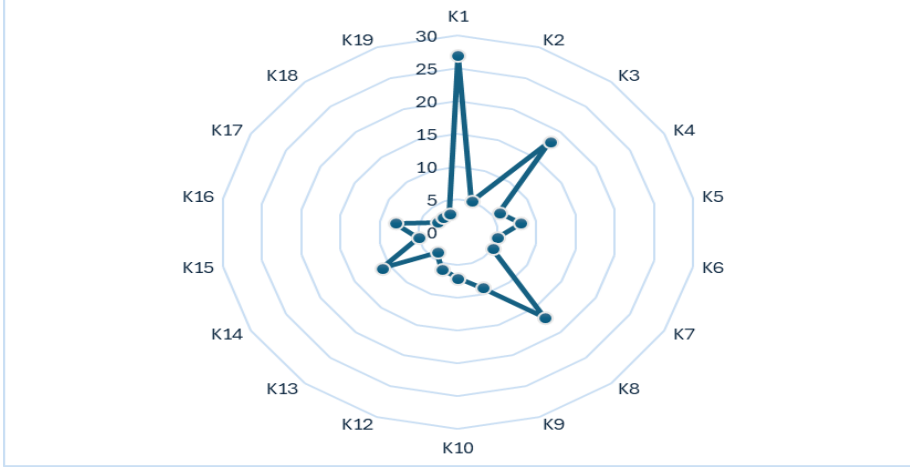
Şekil 5.21. “Aile İçi Sorunlar” Kategorisinin Kod Bulutu – Maxqda Code Cloud

Yukarıdaki görsel incelendiğinde aile içi sorunlar içerisinde en fazla kod sayısına sahip kategorinin kültürel çatışma olduğu anlaşılmaktadır. Kültürel çatışmanın neden fazla olduğu ise kadın ve erkeğin birbirlerine karşı geliştirmiş oldukları dirençten kaynaklanmaktadır. Danimarkalıların cinsiyet eşitliği ve bireysel seçimlerin önemi konusundaki ısrarı ile evlilik göçmenlerinin toplumsal değerlerin ve kültürel normların geçerliğini koruma adına karşı koyuşları çatışmaya yol açmaktadır. Bu sebeple aile içerisinde en fazla sorun grubunu kültürel çatışmalar oluşturmaktadır.

Aslında sadece kişiler arasında değil özellikle erkeklerin aileleri tarafından da bu durum sorun edilmektedir. Aileler kültürel farklılıktan dolayı Danimarkalı kadınları benimsedikleri söylenemez. Fakat kişiler Danimarka’da bir yaşam icra ettikleri için Türkiye’deki aile büyükleriyle pek yakınlaşma olmamaktadır. Aile ziyaretleri de ya hiç ya da çok az ve kısa olduğundan çatışmanın hissedilme derecesi az olmaktadır. Yakın ilişkiler olmayınca kültürel çatışmalar da meydana gelmemektedir. Asıl çatışmalar evlilik göçmeni ile Danimarkalı eşi arasında olmaktadır. Çünkü erkek Türkiye’deki akrabalarından uzak tek başına bir aile hayatı sürdürmeye çalıştığı için çatışmaların asıl muhatabı da kendisi olmaktadır.

Kültürel çatışma denilen olgu aile içerisinde dini tutumlardan gündelik hayat pratiklerine kadar hemen her şeye yansımaktadır. Yapılan analizler sonucunda kültürel çatışmaların genellikle din, dil, toplumsal cinsiyet, insan ilişkileri ve farklı konulardaki değer uyumsuzlukları konularında olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kültürel çatışmayla ilintili olarak çocuk yetiştirme tarzında da büyük oranda çatışmaların mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Fakat çocuk yetiştirme tarzı daha geniş biçimde ayrı bir başlık olarak analize tabi tutulmuştur. Yine aile içinde

cinsiyet rollerinde meydana gelen uyuşmazlıklar da çatışmanın bir diğer sebebidir. Cinsiyet rollerinin ayrı bir başlık olarak daha ayrıntılı açıklanması uygun görülmüştür. Dolayısıyla bu başlık altında sadece *din, dil, toplumsal cinsiyet anlayışı, insan ilişkileri* ve *çatışmalarda karşılıklı anlayışın mümkünatı* konuları ele alınmaktadır.

Şekil 5.22. Bazı Kelimelerin Kullanılma Sıklığı – Maxqda Lexical Search

Yukarıdaki grafik Maxqda programında katılımcıların “din, dil, çatışma, kültür, farklı” kelimelerini kullanma sıklıkları bulunarak oluşturulmuştur. Grafik analiz edildiğinde neredeyse her katılımcının kültürel farklılıkları dile getirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bazı katılımcıların (K1, K3, K8, K14) bu kelimeleri çok daha fazla kullandıkları görülmektedir. Özellikle erkeklerin öne çıkması normal karşılanmalıdır. Çünkü erkekler kendi kültür ve kimliklerinden uzak yabancı bir ülkede yeniden hayata başladıkları için uyum konusunda en fazla sorunları erkekler yaşamaktadır. Diğer bir deyişle göç eden taraf çatışmanın yoğunluğunu daha fazla hissetmektedir. Öne çıkan erkeklerin karakteristik profillerine bakıldığında bu kişilerin geleneksel-muhafazakar geçmişe sahip oldukları, kültürel olarak ataerkil kurallarla yetiştikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyet konusunda kadın ve erkek rollerini keskin biçimde ayırdıkları da ortaya çıkmaktadır. Fakat çoğu boşanma yoluna gitse de bazı erkeklerin zamanla Danimarka kültürünü içselleştirip bu çatışmaları daha aza indirdiklerini de söylemek gerekir. Her ne kadar kültürel çatışma konusunda sancılı süreçler geçirseler de bu erkeklerin bazı katı yönlerini törpüledikleri söylenebilir. Yine de kültürel çatışmaların kişilerin evliliklerini büyük oranda yıprattığı da bir gerçektir.

İlk olarak *din* konusundaki çatışmalardan bahsetmek gerekir. Din modern dünyada kişilerin pratiklerine pek yansımada da zihinsel inşalar olarak halen

etkisini sürdürmektedir. Bu etkiler, birbirlerine zıt olan Danimarka seküler anlayışıyla geleneksel-muhafazakar Türk kültürü arasında daha fazla hissedilmektedir. Aslında dinin yaşam tarzına sirayet ettiği takdirde sorunlara yol açması beklenir. Fakat araştırma kapsamında incelenen ve yabancılarla yapılan uluslararası evliliklerde yaşam tarzından ziyade anlayışa yansımaları sonucu çatışmaların meydana geldiği görülmektedir. Nitekim görüşülen ve gözlem yapılan katılımcıların yaşam tarzına bakıldığında dini pratiklerin yaşam tarzına yansımadağı anlaşılmaktadır. Evlilik göçmenleriyle yapılan katılımlı gözlem neticesinde bu kişilerin dini pratikleri büyük oranda yerine getirmedikleri tespit edilmiştir. Bazılarının dini yapılanmaya karşı tamamen zıt ve radikal fikirler geliştirdikleri bazılarının ise yaşam tarzına yansıtmamalarına rağmen dini değerleri önemsedikleri analiz edilmiştir. Fakat ister dini hassasiyeti olsun ister olmasın evlilik göçmenlerinin yetiştikleri toplumda edindikleri dini değerlerin dünya görüşleri üzerinde halen etkin olduğu ifade edilebilir. Örneğin her ne kadar dindar olmasalar da evlilik göçmenlerinin önemli bir kısmının domuz eti yememe, evlenirken imam nikahı yapma ve erkek çocuklarını sünnet etme gibi konularda hassasiyete sahip oldukları anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Danimarkalıların genelinde dindar olmadığı varsayımına dayanarak evlilik göçmenlerinin dini konularda eşleriyle zıt anlayışlara sahip oldukları söylenebilir. Nitekim U.S. Department of State'in 2022 yılı Uluslararası Dini Özgürlük Raporu'na göre Danimarka nüfusunun yüzde %72'si Evanjelik Lüteriyen Kilisesi'nin (ELC) üyesidir. Fakat Danimarkalıların beşte birinden daha azı kendisini "çok dindar" olarak görmekte, çok azı düzenli olarak kiliseye gitmekte, çoğu Danimarkalı ise sadece yılda bir kez (Noel arifesinde) kiliseyi ziyaret etmektedir (Denmark.dk, 2024). Kilise üyesi olmalarının sebebi ise daha önce belirtildiği üzere geleneksel kültürün korunması maksatlıdır. Danimarka yaşam tarzı üzerine yapılan gözlemlerin bir parçası olarak kilise ziyaretleri esnasında kiliseye dini ayin için gelen çok az kişinin olduğu, kiliselerin genellikle ziyaretçilere açık mekanlar olarak işlev gördüğü ve Danimarkalıların gerek kamusal gerek aile hayatlarında oldukça seküler anlayışlarının olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla Danimarkalı kadınların dini hassasiyetlerinin pek olmadığı söylenebilir. Ayrıca görüşülen erkek katılımcıların eşleriyle ilgili sorular sorulduğunda da bu durum anlaşılmaktadır. Danimarkalı kadınların daha çok bireysel özgürlükler konusunda hassas oldukları ve çocuklarının Danimarka kültürüne uygun olarak yetiştirilmesinde ısrarcı oldukları ifade edilmiştir. Erkeklerin dini konularda bazı hassasiyetlere sahip olması, kadınların ise bireysel özgürlüklere önem vermesi iki taraf arasında bazı çatışmaların yaşanmasına sebep olmaktadır.

“İlk başta diyorsun işte bu gavurdur, kültürümüzü bilmez, bununla kaç sene yaşayabilirsin, ayak uyduramazsınız. Sonra diyorsun ki gavur kafir diye bir şey yoktur. Bunlar da insandır, bunların anası babası bana daha çok değer veriyor, kendi çocukları gibi. Artık insan olarak görmeye başlıyorsun. O kafir, gavur, öcü değil insan.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Tamam Müslüman olmasını isterdim ama benim özellikle istediğim şey sünnetti. Ben ona bunu izah etmiştim. Demiştim bak sünnet bizim için önemli. O da okey demişti ama sonra çocuk olunca olmaz dedi bana. Yapmadı yani. Ondan sonra sen de diyorsun ben çabaladım ama olmadı. Ben de bu kadından iyice soğumaya başladım.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

“Kız Müslüman oldu. Kaç kez şehadet getirdi. Şimdi geri dönmüş tabi. Kendi isteğiyle oldu. Ben ona dedim bak sırf benimle evlenmek için Müslüman olma dedim. Öyle kabul olmaz dedim. Ben ona anlatıyordum dini. Sen benim işiğimsin diyordu. Hoşuna gidiyordun yani. Ama şimdi Müslümanlığı bıraktı. Demekki gerçekten olmamış. Benim için olmuş.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

“Bir şart koştum ona. Müslüman olursan evlenirim diye. Bu arada ben dindar değilimdir. Hem içki hem de cigara içiyorum. Burada normal. Ama prensip meselesi. Eğer işin içinde imam nikahı yoksa zinaya giriyor. Zaten bir sürü günaha giriyorsun. En azından bu günahı işlemeyelim diye.” (Erkek katılımcı, 42 yaş, K10)

“Tabii ki din olarak bir farklılık var. Onun ailesi büyük ölçüde dindar ve tabii ki beni merak ediyorlardı. Mesela biz onlara dine hiç inanmadığımızı söylemedik. Bunun yerine onlara Hristiyan olduğumu söyledik, çünkü bu onlar için inançsız olmaktan daha iyi.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

Yukarıdaki yorumlar incelendiğinde; bazı evlilik göçmenlerinin Danimarkalı kadınlarla evlenirken dini konularda önyargılı oldukları ama sonrasında eşini ve ailesini tanıdıkça bazı fikirlerinin değiştiği, her ne kadar dindar olmasalar da bazı dini hassasiyetlere sahip olan evlilik göçmenlerinin imam nikahı, sünnet, domuz eti yeme gibi konulara dikkat ettikleri, bazılarının ise eşleriyle Müslüman olduktan sonra evlendikleri fakat kadınların belli bir süre sonra kendi realitelerine döndükleri ve dini benimsemedikleri, bir kadın görüşmecinin ise eşinin ailesinden dinsiz olduğunu gizlediği analiz edilmektedir.

Araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenlerinin genel profiline bakıldığında daha çok taşra kökenli, muhafazakar, eğitim ve kültür seviyesi düşük kişiler oldukları anlaşıldığından bu özelliklere sahip evlilik göçmenleri bazı dini hassasiyetleri katı biçimde savunmaktadırlar. Aksine Danimarkalı kadınların seküler ve eğitim seviyesi yüksek kişiler olmaları dini konular başta olmak üzere eşleriyle kültürel olarak çatışma yaşamalarına yol açmaktadır. Bu çatışmalar evlendikten belli bir süre sonra gün yüzüne çıkmaktadır. Özellikle çocuk olduktan sonra artan çatışmalar (sünnet, domuz eti yeme, hangi dine mensup olacağı gibi) kişilerin birbirlerini kabullenme süreçlerinde oldukça

yaralayıcı olmaktadır. Erkeklerin dini hassasiyetleri olmasına rağmen neden Danimarkalı kadınlarla evlendikleri meselesi ise temel birkaç sebebe dayanmaktadır. Her şeyden önce bu kişiler genellikle sırf göç etmek için evliliği kullandıklarından ilk etapta dini konulardaki hassasiyetleri gözetmemektedirler. Fakat evlendikten sonra taraflar birbirlerini tanımaya başlayınca derin farklılıklar ve anlayışlar ortaya çıkmaktadır. Kadın ve erkek kendi dini ve kültürel realitelerine döndükleri zaman dini hassasiyetler özellikle erkekler açısından sorun teşkil etmeye başlamaktadır. Bu sebeple aile içi problemlerden kültürel çatışmayı körükleyen en önemli sebeplerden birisi hiç şüphesiz dini konular olmaktadır. Diğer bir sebep ise erkeklerin imam nikahı kıyma, domuz eti yememe, çocuğu sünnet etme gibi şekilsel pratikleri yerine getirmelerinin işlerinin rahatlamasını sağlamasıdır. Bu gibi şekilsel pratikler onların dini konularda duyarlılıklarını tatmin etmektedir.

Bazı evlilik göçmenlerinin evlenmeden önce bazı dini şartları kadınlara dayattıkları, bu şartların yerine getirilmesi neticesinde evlendikleri anlaşılmaktadır. Örneğin bir katılımcı evlendiği kadını şahadet getirtip Müslüman yaptıktan sonra evlendiğini, boşandıktan sonra ise kadının Müslümanlıktan çıktığını ifade etmiştir. Yine başka bir katılımcı eşini Müslüman yaptıktan ve imam nikahı kıydıktan sonra evlendiğini dile getirmiştir. Katılımcıların bir kısmı ise yine şekilsel olarak imam nikahı yaparak evlendiklerini söylemişlerdir. Bu katılımcıların yaşam tarzları incelendiğinde hepsinin alkol kullandığı, eşlerini Müslüman yapan katılımcıların madde bağımlısı olduğu, çoğunun gece hayatında aktif oldukları ve farklı kadınlarla ilişkiler yaşadıkları tespit edilmektedir. Aslında bu kişilerin dini kuralları pratiklerine yansıtmadıkları halde anlayışlarına yansıttıkları ve bu sebeple evlendikleri kişilerden dini konularda bazı beklentilere girdikleri anlaşılmaktadır. Bu beklentilere bazı Danimarkalı kadınların cevap verdiğini söylemek gerekir. Örneğin sırf evlenmek veya aşık olduğu erkeği kaybetmemek için Müslüman olan kadınların şekilsel olarak bazı dini dayatmaları kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Fakat bu kabullerin kısa bir süre sonra ortadan kaybolduğu, kadınların bilinçli olarak din değiştirmedikleri, bir süre sonra kendi realitelerine döndükleri söylenebilir. Ek olarak bir kadın görüşmecinin kendi realitesini (dinsiz olduğunu) eşinin ailesinden saklaması da dikkat çeken bir veridir. Evlilik göçmenlerinin yetiştikleri aileler genellikle muhafazakar aileler olduğundan çocuklarının ilk olarak Müslüman birisiyle evlenmesini istemektedirler. Fakat uluslararası evliliklere engel olamadıklarından bazı kaideleri mecburi olarak es geçtikleri söylenebilir. Yine de çocuklarının tamamen dinsiz birisiyle evlenmesi kabul edilemez bir şeydir. Bunu bilen evlilik göçmeni kendi ailesinden eşinin

dinsiz olduğunu gizlemek zorunda kalmaktadır. Bu durum ise bazı muhafazakar aileler ve çocukları arasında dini ve kültürel anlayış olarak büyük farklılıkların olduğunu, bu sebeple ailenin tepkisini hafifletmek için bazı gerçeklerin kasıtlı olarak gizlendiğini göstermektedir.

Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde kültürel çatışmaya sebep olan bir diğer husus ise *dildir*. Dil anlaşılmak ve en önemlisi karşı tarafın ifade ettiklerini anlamlandırmak için önem arz etmektedir. Kişiler her ne kadar ortak dil olarak İngilizce bilseler de bu yeterli olmamaktadır. Çünkü gerek Danimarkalı kadın gerekse erkek kendisini en iyi şekilde anadilinde ifade edebilmektedir. Bu konu antropolojik dil teorilerinden Sapir - Whorf hipotezine dayanılarak açıklanabilir. Sapir - Whorf hipotezi dil ve düşünce arasındaki ilişkiye dair bir teoridir. Rizwan Aftab vd. (2022) bu teoriye dayanarak farklı dil kültürüne sahip farklı insanlar arasındaki iletişimde birçok kültürel ve dilsel farklılığın ortaya çıktığını ifade etmektedir. Dili farklı olan bir kültürün her bir normunu, adetini ve geleneğini tam olarak kavramak ve anlamak mümkün değildir. Bahsi geçen çalışmaya göre karmaşık ve gri olan, aşılamayan ve tam olarak anlaşılması mümkün olmayan bazı alanlar kesinlikle vardır (Aftab vd., 2022: 5406). Çünkü her insan dünyayı kendi anadiliyle anlamlandırır. Mahadi ve Jafari'nin (2012: 232) ifadesiyle zaman, mekan ve kütle nasıl sadece bir ilişkiler sistemi açısından tanımlanabiliyorsa, insan bilgisi de benzer şekilde sadece doğal dillerin anlamsal ve yapısal olanaklarıyla ilişkili olarak ortaya çıkar. Bu sebeple ikinci bir dil öğrenilse de bu dilin mensup olduğu kültürel ve anlamsal kodları tam olarak anlamak imkansızdır.

Bu bağlamda evlilik göçmeni ilk evlendiği ve Danimarkalı ailenin içine girdiği zaman dil problemine dramatik bir şekilde maruz kalmaktadır. Dramatik olan tarafı erkeğin, eşinin ailesini ziyaret ettiğinde Danimarkalıların kendi aralarında sohbet etmesinden ötürü yalnızlaşmasıdır. Danca konuşulan ortamda erkek anlamadığı şeyleri eşine sorarak öğrenmeye çalışmaktadır. Fakat sonradan sohbetin içeriği kısmen anlaşılabilirse bile aile bireylerinin sohbetlerine katılım gösterememektedir. Ayrıca çeviri yapılan bir konuşmanın anlamı büyük oranda kaybolduğu için (eşi sohbetin içeriğini az bildiği İngilizce ile anlatmaktadır) konuya dahil olmada sorunlar yaşanmaktadır. Bu durum kişinin grubun dışında kalmasına ve kendisini istenilmeyen veya orada olmaması gereken kişi olarak algılamasına sebep olmaktadır. Ayrıca az da olsa (çünkü kadın kendi ülkesinde ikamet ettiği için eşinin ailesiyle çok fazla muhatap olmamaktadır) aynı durum kadın ve erkeğin ailesi arasında da yaşanmaktadır. Fakat genellikle Danimarkalı kadın erkeğin ailesiyle yakın ilişkiler geliştirmediği için dil problemini çok fazla yaşadığı söylenemez. Ayrıca dil problemi büyük oranda eşler arasında da

meydana gelmektedir. Çünkü her ne kadar erkek ve kadın İngilizce bilseler de yine de birbirleriyle kendi anadillerindeki gibi sohbet edememektedirler. Derin ve anlamlı sohbetlere giremediklerinden bir süre sonra yanlış ve eksik anlaşılmalara meydana gelmektedir. Bu durum ise kişilerin ortak anlam üretmelerini engellemektedir.

“Dil hep sorun oluyordu. İngilizce onların da anadili olmadığı için duyguları ifade etmede onlar da sorun yaşıyor. Ben onlardan daha fazla biliyorum İngilizceyi. Ama tabi kendi anadilinde konuşmak daha farklı bir şey. Şakamı bile anlamıyorlar. Onların kendi aralarında bir şaka dönüyor masada. Sen kenarda oturuyorsun. Sana çeviriyorlar şakayı. Bunun esprisi kalmıyor. Onlar ona bir dakika önce gülmüşler zaten. Sonra sanki senin de gülmen gerekiyormuş gibi. Gülmezsen onlara uyum sağlayamıyormuşsun gibi. Bazı şakaları da komik değil zaten. Hatta bu komik değil neden buna gülüyorsunuz dedim birkaç kez. Zaten ondan sonra senin anlamadığını fark ediyorlar. Sen uyumsuzsun diyorlar.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

“En büyük problem dildi. Sen derdini anlatamıyorsun o anlatamıyor. İletişim olmadan nasıl çözeceksin. Geldiğimde dilim iyi değildi. İngilizcem de iyi değildi. Tamam günlük konuşmaları yapıyorsun ama derin konuşmaları yapamıyorsun. O da insanı yoruyor. Her şey günlük ihtiyaçların için olan dil değil ki. İnsan istiyor ki bir şeyler paylaşılsın derin konuşmalar olsun.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Öğrendiğim Türkçe iletişimde bana çok fazla yardımcı olamıyor. Ailesiyle anlaşmakta zorluk yaşıyorum, bu sebeple sık sık konuşmuyoruz.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17).

Yukarıdaki yorumlar analiz edildiğinde hem erkeğin kadının ailesiyle hem kadının erkeğin ailesiyle hem de erkek ve kadının kendi aralarında dil problemi yaşadığı, özellikle erkeklerin göç eden taraf olması sebebiyle dille ilgili daha fazla sıkıntı çektikleri, dil problemi sebebiyle eşlerin birbirleriyle ve birbirlerinin ailesiyle tam olarak kaynaşamadıkları ve samimiyet geliştiremedikleri anlaşılmaktadır.

Clifford Geertz (1973: 145) “The Interpretation of Cultures” isimli eserinde, insanın kendi ördüğü anlam ağlarında asılı kalmış bir hayvan olduğunu, kültürün ise bu ağlardan ibaret olduğunu dile getirmiştir. Geertz’in mantığına göre kültür denilen olgu, insanların deneyimlerini yorumladıkları ve eylemlerini yönlendirdikleri anlam dokusudur. Dilin de kültürün bir ögesi olması sebebiyle ve dilin düşünmeyi sağladığı göz önünde bulundurulursa aynı şeyin dil için de geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Kövecses (2010: 1) hem kültüre hem de dile, insanların hem yarattığı hem de anladığı “anlam ağları” olarak yaklaşmak gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla bir dili tam olarak anlamak aynı zamanda o dilin mensup olduğu kültürü de içselleştirmek anlamına gelmektedir. Bu minvalde denilebilir ki evlilik göçmenleri farklı bir kültürün içerisinde var

olmanın zorluğunu en fazla dil üzerinden yaşamaktadır. Çünkü her şeyden önce kendilerine ait olmayan bir dilde anlam yaratmaya çalışmaktadırlar.

Evlilik göçmenlerinin dille ilgili tecrübelerine bakıldığında genellikle ortak anlam üretmeyle ilgili sorunlar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Dil anlamın üretilmesinde başat rol oynadığından evlilik göçmenleri ne eşiyle ne de eşinin ailesiyle tam olarak anlaşılamamaktadır. İletişim basit gündelik dile indirgendiğinde karşı tarafla derin sohbetler etmeyi ve çeşitli sosyal ve kültürel konular üzerine konuşmayı engellemektedir. Aile hayatında eşler birbirleriyle her türlü konuda rahatça sohbet edemediklerinde, birbirlerinin dünyasında var olmadıklarında, en önemlisi ortak anlamlarda uzlaşamadıklarında aile içi bağlar sorunlu hale gelmektedir. Eşler dille ilgili problemi aşamadıkları zaman hem birbirleri hem de birbirlerinin ailesiyle sohbet ederken yanlış anlaşılmalara meydana gelmektedir. Ayrıca dil, içinde bulunulan topluma entegre olmanın en önemli unsuru olduğundan kişiler birbirlerinin diline hakim olmadıklarında eşleri ve eşlerinin aileleri tarafından kabul görememektedirler. Bu ise aile ve topluma uyum konusunda sıkıntılar yaratmaktadır.

Eşler arasında problem yaratan bir diğer çatışma sebebi ise kişilerin geldikleri kültürel yapıdan kaynaklı *toplumsal cinsiyet anlayışlarındaki farklılıktır*. Toplumun kadın ve erkeğe yüklediği roller ve kimlikler bu cinsiyetlerin toplumda başat veya eşitlikçi konuma gelmesine yol açmaktadır. Genellikle Türkiye gibi Ortadoğu ülkelerinde bariz bir şekilde ataerkil yapı halen baskınlığını koruduğu için erkeğin kuralları daha fazla geçerlik kazanmaktadır. Aksine Danimarka gibi İskandinav ülkelerinde toplumsal yapının her alanında kadın ve erkeğe eşitlikçi anlayış çerçevesinde bakılmaktadır (European Institute for Gender Equality, 2022). Hatta kuzey ülkelerinde kadının daha fazla söz sahibi olduğu birçok alan bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Türkiye ve Danimarka toplumsal cinsiyet anlayışı yönünden zıt özellikler göstermektedir. Evlilik göçmenlerinin eşleriyle yaşadıkları en önemli problemlerden birisi de hiç şüphesiz bu anlayışlardaki farklılıktır.

“Bir de kadın bizi Ortadoğulu olarak görüyor. Ortadoğu’da ataerkil bir yapı olduğunu biliyor. Ona göre kafasında yargıyla yaklaşıyor. Erkek egemen sistemi bildiği için evlendiğinde gardını alıyor. Kadın kendi kurallarında diyor. Biz de kendi kültürümüzde öğrendiğimiz gibi -erkeğin kuralları daha baskın olduğunu bilerek- kendi kurallarımızı diyoruz. O yüzden çatışma yaşıyoruz.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Hani bu feminen muhabbeti var ya. Danimarkalıların yetiştirme tarzıyla da alakalı. Hani burada kadınlar daha baskın. Onlarla en fazla fifty fifty yapabiliyorsun ya. Seni elliden aşağıda gördüğü anda hemen üzerine basmaya başlıyor. Kendi habitatında özellikle.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

“Ama beni hiçbir zaman kabullenmedi. Kültürden dolayı mı yoksa başka bir sebep mi bilemedim. Belki de bu kadar tutucu ve geleneksel birisi olduğu için beni kendisine yak ştıramadı. Özgürlükçü tarafımı kaldıramadı. Erkek olarak hep kendini ön plana çıkardı. Sanki benim kadın olarak hakkım yokmuş gibi. Benim kararlarıma saygı duymadı.” (Kadın katılımcı, 45 ya , K20)

Yukarıdaki görüşmeci beyanları analiz edildiğinde bazı katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarının farklılık göstermesi sebebiyle tarafların çatışma yaşadıkları, Danimarka kültüründe toplumsal cinsiyet eşitliği olduğundan erkeklerin bu eşitlikçi yapıya alı amadıkları, Danimarkalı kadınların erkeklerin geldikleri toplumsal yapıyı bildiklerinden dolayı erkeklere karşı savunma mekanizması oluşturdukları, genellikle kadınların sahip olduğu feminist değerlerle erkeklerin ataerkil değerlerinin taban tabana anlayış farklılığı içerdiği anlaşılmaktadır.

Blackstone’un (2003) yaklaşımına göre toplumsal cinsiyet rolleri, bireyler ve çevreleri arasındaki etkileşimlerin ürünüdür ve bireylere hangi cinsiyet için ne tür davranışların uygun olduğuna inanıldığına dair ipuçları verir. Uygun cinsiyet rolleri, bir toplumun cinsiyetler arasındaki farklılıklara ilişkin inançlarına göre tanımlanır. Kadın ve erkeğin birbirlerinden beklentileri toplumsal cinsiyet anlayı larındaki farklılık sebebiyle değişmektedir. Bir taraf erkek kurallarını baskın hale getirmeye çalışırken diğer taraf kadın olarak kendini tamamen erkekle eşdeğer görmektedir. İki tarafın bu zıt anlayışları kültürel çatışmaların meydana gelmesine sebep olmaktadır. Kültürün cinsiyetlere roller bi mesi, kişilerin bu rollere göre beklentilere girmesine yol açmaktadır. Örneğin Türkiye’de yetişen erkek ataerkil kurallar gereği Danimarkalı e inden çocuğa bakmasını ve yemek yapmasını beklemektedir. Aksine kadın bu tip rollerin sadece kendi görevi olmadığı d  ncesiyle ve tamamen eşitlikçi bir anlayışla kendi yaptığı şeyleri erkekten de beklemektedir. Erkeğin kadın üzerinde kurmaya çalıştığı baskınlığa karşı kadının tepki gösterdiği ve bu nedenle aile içi problemlerin ba  gösterdiği söylenebilir. Açıkçası erkekler verilen bu tepkiyi kendi açılarından büyük bir problem olarak görmektedirler. Çünkü burada kadın ve erkek iktidarı mevzubahis olmaktadır. Erkek kendi iktidarını korumak ve kadının kurallarına tabi olmamak için uğraşmaktadır. Aynı durum kadın için de geçerlidir. Nitekim Danimarka’da kadınlara verilen haklar geniş olduğu için bu durum karşısında erkekler ezildiklerini düşünmektedirler. Hatta bazı erkek katılımcılar zihinlerinde Danimarka’yı “kadın ülkesi” olarak bellemi lerdir. Kadınların bu kadar fazla hakka sahip olması erkekleri rahatsız ettiğinden kadınların hükmü altına girmemek adına büyük bir direnç göstermektedirler. Tabi kadınlar da bu direnci aynı şekilde karşı tarafa göstermektedir. Bu sebeple erkekler kendi aralarında Danimarkalı kadınları diğer milletlerle kıyaslayarak kendileri için daha itaatkar

kadın bulma yoluna gitmektedirler. Evlenecekleri kadında itaatkar ve daha az feminen özellikler olmasına dikkat etmektedirler. Örneğin bazı evlilik göçmenleri sohbet esnasında Ukraynalı kadınların daha itaatkar olduğunu düşündükleri için Danimarkalı kadınlardan ziyade Ukraynalı kadınlarla ilişki kurmayı istediklerini dile getirmeleri bu sebebe dayanmaktadır.

Son olarak kültürel çatışmayı tetikleyen diğer bir etken *insan ilişkilerindeki* bariz farklılıktır. İnsan ilişkilerinden kasıt sosyal çevreyle olan yüz yüze ve iletişimsel ilişkilerdir. Danimarka’da soğuk ve mesafeli insan ilişkileri vardır. Bireyselliğin had safhada olması insan ilişkilerini zayıflatmıştır. Sadece yabancı kişilerle değil aile ve akrabalar arasında da bu durum mevcuttur. Çekirdek aile bireyleri bile belli bir yaşa kadar birlikte yaşamaktadır. Çocuklar 18’ine geldiğinde, hatta bazen daha erken yaşlarda evden ayrılma özgürlüğüne sahiptir. Aile üyeleri genellikle yüz yüze veya telefonla çok az iletişim kurmaktadır. Zaten akrabalık ilişkileri yok denecek kadar azdır. Türkiye’de ise özellikle muhafazakâr yörelerde tam tersi bir ilişki ağı bulunmaktadır. Gerek aile ve akrabalarla gerekse diğer insanlarla daha samimi ve sıkı ilişkiler geliştirilmiştir. Bu iki zıt anlayış aile içinde bazı çatışmaların sebebi olabilmektedir. Örneğin K17’nin *“Türkiye’de Danimarka’da olmayan düzenli olarak iletişim halinde olma kültürü var. Seyahat dışında olduğumda ailemle konuşmadığım haftalar olabiliyor, ki bu normal. Ancak kocamın ailesi başlangıçta onları aramamamı ve kocam onlarla konuştuğunda her zaman aramalarına katılmamamı garip buldu.”* ifadesinden anlaşıldığı üzere bir tarafın soğuk diğer tarafın sıkı aile ilişkileri olması bazı çatışmalara yol açmaktadır. Yine K16’nın *“İskandinav insanları soğuktur. Sarılmayız, öpmeyiz, bir hafta sonra seni seviyorum demeyiz. Yani eşimin kız kardeşlerini çok öpmediğim için, onları her gün aramadığım için, onlarla 7/24 konuşmadığım için onları sevmediğim gibi bir düşünce var. Bu da kavga etmemize neden oluyor.”* şeklindeki ifadesi de aynı farklılığı yansıtmaktadır. Bu durum özellikle Türk aileler için sorun teşkil etmektedir. Çünkü aramak, sormak, sürekli iletişim halinde olmak ve ziyaretlerde bulunmak kişiye verilen değer göstergesi olarak kabul edilmektedir. Danimarka’da ise daha soğuk, mesafeli ve bireysel ilişkiler bulunmaktadır. Bu sebeple çatışmanın bir kaynağı da insan ilişkilerine olan bakış açılarıdır.

Türkiye’de bazı bölgelerde geleneksel yapı halen geçerliğini koruduğundan bu yapı içerisinde yetişen erkeklerle evlenen bazı Danimarkalı kadınların aile ziyaretlerinde erkeğin ailesinin tutum ve davranışlarından ötürü sorun yaşadıkları söylenebilir. Geleneksel yapıya sahip toplumlarda aile, akraba ve diğer insanlarla ilişkiler sıkı olduğundan sosyal çevrenin insan üzerindeki etkisi fazladır. Çünkü geleneksel toplumların bir özelliği de kişinin toplumun belirlenimine göre bir

pozisyon almasıdır. Bu sebeple kişiler başkalarının kendi hakkında ne düşündüğünü, davranışlarının başkaları tarafından ayıp olarak karşılanıp karşılanmayacağını düşünmek zorunda kalmaktadır. Sosyal çevrenin kişi üzerindeki baskısı özellikle Türkiye'ye aile ziyareti için gelen Danimarkalı kadınlar açısından çok daha fazla hissedilmektedir. 20 yıllık evliliğini bitiren K20 isimli kişinin “*Biliyorsunuz Türklerin zihniyeti ile Avrupa'nın aynı değil. İstediğim şeyi özgürce söyleyemiyordum. Bir kadın olarak kendimi kısıtlanmış hissettiğim oldu. Mesela Türkiye'de komşuların ve çevrenin senin hakkında ne dediklerini çok önemsiyorlar. Kendi başına olamıyorsun. Hep o ne der bu ne der mantığı var. Yani Türk mantığına göre kadın başkalarına iyi olmak için yüzde elli daha fazla enerji harcaması gerekiyor. Çünkü senden beklenen hep daha fazlası.*” şeklindeki ifadesi erkeğin geleneksel aile yapısına sahip olmasından ötürü sosyal çevrenin kişiler üzerindeki etkisini hisseden kadının sorun yaşadığını göstermektedir. Danimarka'daki kadınların seküler ve bireysel özgürlüklere düşkün olarak yetiştirilmeleri erkeğin geleneksel ailesiyle çatışmalar yaşanmasına sebep olmaktadır.

Yukarıda sayılan kültürel çatışma sebeplerini en aza indirmek için *çatışmalarda karşılıklı anlayışın mümkünlüğünü* sorgulamak gerekir. Çünkü en nihayetinde az da olsa yabancılarla yapılan uluslararası evliliklerin uzun süre devam edebildiğini görmek mümkündür. Bu bağlamda farklı kültürler arasında yapılan evliliğin akıbetinin sağlam olabilmesi için bazı hususların evliliğin başında konuşulması gerekmektedir. Kültürel farklılıkların nasıl tolere edilebileceğiyle ilgili uzlaşının sağlanması, aile kurulduktan sonra izlenecek yol hakkında anlaşmayı sağlayabilmektedir. En basitinden çocukların hangi dine mensup olması gerektiği, sünnet yapılıp yapılmayacağı gibi hususlar en başta halledilmesi gereken sorunlardır. Aslında evlilik göçmenlerinin çoğunluğu bu tarz mevzuları evlenmeden önce konuşmadıkları için sonrasında büyük sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Evliliğin başında konuşup sonrasında aile kuran kişilerin ise bilinçli olarak evlendikleri ortaya çıkmaktadır. Salt göç etmek için evliliği araç olarak kullanan kişilerin birçok sorunlu mevzuyu halletmeden evlilik gibi ciddi bir işe kalkıştıkları anlaşılmaktadır. Bu kişilerin daha sonrasında kültürel farklılıklardan dolayı büyük sorunlarla yüzleştikleri ve genellikle bu sorunları aşamadıkları tespit edilmektedir.

“Özellikle yabancı ile evliyseniz bir süre sonra kültürel çatışma çıkıyor. Yediğiniz yemekten hayat tarzınıza kadar farklılıklar oluyor. Zaten mantık evliliği yapanlar için içinden çıkamıyor. Ama severek evleniyorsanız iki taraf ta kendinden ödün veriyor. Mesela benim çocuklarım doğdu. Bu arada ben dindar bir insan değilim. Eşim de öyle. Ama dini yönden de bakış açım çocukların seçimini bir gün kendi yapmasıydı. İşte bu tip şeyleri önden konuşmak gerekiyor.

Çocuğumuz olacak bu konularda nasıl bir yol izleyeceğiz. Mesela çocuk erkek olursa çocuğu vaftiz de etmeyelim sünnet de etmeyelim. Biz bu tarz şeyleri konuştuk. Zaten bir taraf çok dominant olursa bir süre sonra karşı taraf da dominantlaşıyor. Bu tip farklılıkları konuşarak çözeniz gerekiyor. Yeri geliyor kızılıyorsunuz, sinirleniyorsunuz. Bu böyle olmaz diyorsunuz. O da size diyor. En basitinden bizde erkek işi kadın işi var demi. Ama karşıdaki insanda böyle bir şey yok. E diyorsun hani sen bu ütülerini yapmamışsın. Ben senin annen miyim diyor. Banana senin ütünden diyor. Arkadaş sen gelmişsin 30 yaşına yatağını benim toplamamı mı bekliyorsun diyor. Ama diğer taraftan ekonomik olarak bütün yük senin sırtına binmiyor. Kadın diyor ki bunun altına beraber girmemiz gerekiyor. Dediğim gibi pozitif yönleri var negatif yönleri var. Kimin açısından baktığınıza bağlı. Sizin hayatınızda neyin önemli olduğuna bağlı. Dediğim gibi karşılıklı saygı ve sevgi varsa çözülüyor her şey.” (Erkek katılımcı, 38 yaş, K9)

Bu yorumdan anlaşıldığı üzere farklı kültürden insanların çatışma yaratacak sorunlu mevzuları evlenmeden önce konuşup evliliğe hazırlık yapmaları gerekmektedir. Aile kurulduktan sonra her iki taraf kendi kültürünü dayattığı takdirde büyük çatışmaların çıkacağı aşıkardır. Ayrıca burada kişilerin birbirlerinin kültürüne ve fikirlerine saygı duyması çok önemlidir. Genellikle sadece mantığa dayalı evlilik yapanlar evlilik öncesinde eşleriyle sonraki süreç hakkında konuşmadıkları için evlilik süresince yaşanan kültürel çatışmaları da telafi edememektedirler. Çünkü mantık evliliği yapanlar hedefe odaklı olarak evliliğe yaklaştıkları için fedakarlık yapma konusunda eksik kalmaktadırlar. Hal böyle olunca yaşanan çatışmalar ve her iki tarafın diretmesi neticesinde genellikle boşanmalar meydana gelmektedir. Farklı kültürlerle mensup kişiler arasında gerçekleşen uluslararası evliliklerin rayına girmesi için her iki tarafın da büyük fedakarlıklar yapması gerekmektedir. Hele ki Türkiye ve Danimarka gibi kültürel olarak neredeyse taban tabana zıt ülkelerin insanları evlendikleri takdirde kendilerinden birçok ödün vermeleri elzemdir. Burada özellikle erkeklerin karakteristik yapılarına, kültürel bağlarına ve muhafazakâr olup olmamalarına bağlı olarak uluslararası evliliklerin neticesi değişebilmektedir.

5.3.5.2.3. Ailevi değerler

Aile içi değerler kentleşme ve modernleşmeyle beraber büyük değişimlere maruz kalmıştır (Mayowa, 2019: 99). Kırsal ailelerde önem verilen değerlerin kent ailelerinde öneminin azaldığını görmek mümkündür. Örneğin kırsal bölgelerde kişinin evliliği dahil her türlü kararında aile büyüklerinin sözünün geçtiği, aile büyüklerinin saygın konumda oldukları, akrabalık ilişkilerine ve yakın sosyal ilişkilere önem verildiği görülmektedir (Bayer, 2013; Xiong, 2024; Alvarez ve Ortega, 2021). Aksine kent hayatında, çekirdek aile şeklindeki ailelerde kişiler daha ayırık halde ve kendi kararlarını verecek yetkinliktedir. Aile akraba ilişkilerindeki hiyerarşik yapı büyük oranda çözülmektedir.

Türkiye’deki aile yapısında aile ziyaretleri, aile-akraba ilişkileri, sürekli iletişim halinde olma ve arayıp sorma durumu kısmen de olsa önemsenmektedir. Ailelerin birey üzerindeki etkisi halen devam etmektedir. Aile büyüklerine saygı duyma, anne babaya maddi ve manevi anlamda yardım etme, düğün, nişan, cenaze gibi törenlere katılım gösterme önemsenen değerlerdir. Aksine çoğu gelişmiş batı toplumlarında ailenin bahsi geçen değerleri büyük oranda aşmıştır. Özellikle Danimarka gibi seküler ve bireyselleşmenin fazla olduğu ülkelerde bu durum daha fazla geçerlik kazanmaktadır. Ailevi değerler, ailenin birey ve toplum için ifade ettiği anlama göre değiştiğinden değerlerin yaşatıldığı toplumlar için aile önemli diğer toplumlar için ise ailenin işlevi yok denecek kadar azdır.

Bu başlık altında kişilerin birbirlerinin aile değerlerini kıyaslamaları sonucu bulunan veriler analiz edilmektedir. Evliliğin dahi norm olarak görülmediği Danimarka’da aileye dair geleneksel değerler pek önemsenmemektedir. Aksine Türkiye’de ailelerin çoğu halen bazı değerlere sahiptir. Aşağıdaki yorumlardan da anlaşılacağı üzere aile değerleri iki kültür arasında büyük oranda farklılık göstermektedir. İlk olarak erkek katılımcılar açısından aile değerlerinin kıyaslamasına bakarsak aşağıdaki veriler öne çıkmaktadır.

*“Bizim gibi aile değerleri asla yok. Bizim gibi yok bilmem kocama bunu yapayım, aman ayrılmayayım yuvam bozulmasın. Hiç yok. Şimdi şöyle bir örnek vereyim. Bu ülke bu insanlara öyle bir güç vermiş ki. Kadın ayrıldı diyelim ve işsiz. Devlet diyor ki sen ev kiranı düşünme ben öderim. Çocuğunu okula mı göndereceksin ben öderim. Sen mi okumak istiyorsun senin okul masrafını da ben öderim diyor. Sana harçlık da veririm diyor. Karı da diyor ki am*na koyim benim bu erkeğe ihtiyacım yok diyor.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)*

“Yani bizim Türkiye’de ana babaya saygı vardır. Ayrılmak yoktur. Ama burada herkes kafasına göre. Mesela baldız ana demez anasına. Adıyla çağırıyor. Öyle anne baba değeri yok burada. Aile bağı pek yok. Saygı burada herkese var. Sırf ana babadır diye değil. Çocuk daha 16-17 yaşındayken ya ana baba çıkarıyor evden kovuyor ya da kendi çıkıyor başka eve. Aile belki bayramdan bayrama bir araya gelir. Aile bağı pek yok. Ha çocukken bakarlar ama yetiştiğinde bırakırlar. Çünkü ebeveynler artık free olmak istiyor.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

“Biz o konuda biraz yılışık bir milletiz. Yok dayıya yok kayınçoğa elimizi kolumuzu sallayarak gideriz. Ama bunlarda öyle haber vermeden gidip gelme yok. Belki onun da kendine göre planı vardır. Bizde abi, dayı, bacanak falan var. Bunlarda bu isimler yok. Hiyerarşi yok aile içinde. Mesafeli ilişkileri var. Herkes eşit. Annen olduğu için saygı duymuyorsun iyi birisi olduğu için saygı duyuyorsun.” (Erkek katılımcı, 42 yaş, K10)

“Şöyle bir farklılık var. İyi ki kız çocuğum olmamış. Allaha şükrediyorum. Olsaydı mesela 14 yaşında daha kız istediğiyle gezip dolaşıyor. Yakınımızda var yani. Bir şey diyemiyorsun. Çünkü normal onlar için. Çıkıyor dışarı mesela

arkadaşlarıyla bira içiyor. Ya da erkek arkadaşları falan oluyor. Bizde cinayet nedeni.” (Erkek katılımcı, 43 yaş, K14)

Erkeklerin aile değerlerine ilişkin kıyaslamalarına bakıldığında aile büyüklerine saygı, aile içi hiyerarşik yapılanma, kadının boşanma özgürlüğü, ailenin çocuk üzerindeki etkisi, insan ilişkilerinin yoğunluğu gibi farklardan bahsedilmektedir. Erkekler açısından özellikle anne-babaya saygının önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Genellikle Danimarka aile yapısında hiyerarşik yapılanma olmadığı için anne ve babaya saygı duyma zorunluluğu da bulunmamaktadır. Kişiler çoğunlukla anne, baba demeye bile gerek duymadan ebeveynlerine isimleriyle hitap edebilmektedir. Aksine Türkiye’de aile büyüklerine saygı duyulur ve aile içinde hiyerarşik yapılanma bulunur. Saygı ve hiyerarşik yapılanma olduğundan akrabaların oldukça çeşitli unvanları (amca, hala, dayı, bacanak, enişte gibi) bulunmaktadır. Aksine Danimarka aile yapısında akrabalık bağı yok denecek kadar azdır. Bu sebeple akrabalara verilen isimler de bulunmamaktadır. Ayrıca Danimarka’da kadınların aile birliğinin bozulmaması için özel çaba sarf etme gibi durumları pek yoktur. Bunun sebebi ise kadının her türlü güvenceye sahip olmasıdır. Kadın erkeğin sıkıntılarına katlanmak yerine kolay bir şekilde boşanma yoluna gidebilme özgürlüğüne sahiptir. Kadının boşanma özgürlüğü erkekler açısından sorun teşkil etmektedir. Çünkü Türkiye’de alışılan kadının fedakâr, cefakar ve itaatkar anne rolü Danimarka’da pek rastlanan bir durum değildir.

Erkekler açısından bir diğer aile değeri eksikliği ise Danimarka’da çocukların küçüklükten beri seçimlerinde özgür bireyler olarak yetiştirilmesidir. Özellikle kız çocuklarının erkeklerle eşit bir şekilde belirli yaşa geldiğinde ayrı eve çıkabilmesi ve istediği kişilerle dışarıda içki içebilmesi evlilik göçmenleri açısından kabul edilemez bir şeydir. Türkiye’de çoğu ailede kız çocuklarının yetişkin olsa bile tek başına dışarı çıkma özgürlüğünün bulunmaması erkeklerin bu anlayışa göre Danimarka’daki çocukları değerlendirmesine yol açmaktadır. Erkekler açısından özellikle kız çocuklarının bu kadar geniş özgürlüklere sahip olması aile değerleri açısından oldukça sorunlu bir mevzudur. Aslında anne babaya saygı açısından çocukların eksik olduğu konusunda her iki cinsiyet eleştirilmesine rağmen söz konusu özgürlükler olunca kız çocuklarının daha fazla yadırgandığı anlaşılmaktadır. Çünkü Türkiye gibi ülkelerde iki cinsiyete tanınan özgürlüklerin sınırları oldukça farklılık göstermektedir.

Kadın katılımcılar açısından aile değerleri arasındaki farklar analiz edildiğinde ise daha çok aile-akraba ilişkilerinin yoğunluğu ve aile üyeleri arasında süreklilik arz eden iletişim kültürü öne çıkmaktadır.

“Eşim ve ailesi aşırı derecede geleneksel ve tutucu değerlere sahipti. Birbirlerine bağlılardı. Sıkı bir aile ilişkileri vardı. Kendi ailesi benden ve çocuklarından daha değerliydi. Anne babasını kardeşini dinlerdi. Ama bizi dinlemezdi. Benimle onun arasında tek yönlü bir iletişim vardı.” (Kadın katılımcı, 45 yaş, K20)

“Onun ailesi büyük ve aile hayatına çok değer veriyorlar. Birbirleriyle sık sık konuşmayı seviyorlar, bu da çok fazla tartışmaya ve bazen kavgaya neden oluyor. Birbirlerinden çok şey bekliyorlar.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

“Bence onunla evlendiğimde tüm ailemle evlenmiş oldum. Onlarla her gün telefonda konuşuyor ve hayatına dahil olmalarına değer veriyor. Onları seviyor ve birbirlerine para, hediye, destek vb. konularda yardımcı oluyorlar. Babam geçen yıl benim için bir macbook aldı ve hala parasını ödüyorum, parayı geri istiyor. Kocam kendi ailesine daha çok değer veriyor, ben kendi ailemi o kadar önemsemiyorum. Büyüklere saygısı var, Danimarkalılar aynı şekilde değil.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

Kadınlar açısından eşlerinin aile yapısı kendi anlayışlarına göre oldukça farklıdır. Açıkçası bu durum onlar için tuhaf gelmektedir. Çünkü her iki kültürün aileye bakış açısı neredeyse taban tabana zıt özellikler göstermektedir. Kadınlar, eşlerinin ailelerine bağlı olduğundan, geleneksel değerlere önem verdiklerinden, aile akraba bağlarının sıkı olduğundan, sürekli arayıp sorma ve iletişim halinde olma özelliklerinin olduğundan, aile üyelerinin birbirlerinin hayatlarına müdahil olabildiğinden bahsetmektedirler.

Türkiye’deki birisiyle evlenmek genellikle onun ailesiyle de evlenmek anlamına gelmektedir. Çünkü her şeyden önce kadın ve erkeğin ailesinin anlaşması ve kendi aralarında uzlaşmaları gerekmektedir. Yeni kurulan akrabalığın sağlam olabilmesi ve çocuklarının mutlu olabilmesi için bu gereklidir. Her aile için bu durum söz konusu olmasa da özellikle geleneksel değerlere önem veren aileler için aile-akraba bağları önem arz etmektedir. Ayrıca ailede büyüklere hürmet gösterme önemsenmektedir. Anne, baba ve ailenin diğer büyüklerinin yaşça küçük diğer kişiler üzerinde ağırlığı bulunmaktadır. Aile üyeleri sürekli birbirlerini arama, sorma, iletişim halinde olma zorunluğu hissetmektedir. Bunun yanında aile üyeleri birbirlerine destek (maddi, manevi) vermektedir. Hatta kişiler anne ve babaya ihtiyaçları halinde özellikle maddi destek verme konusunda duyarlıdır. Çünkü toplum içinde anne ve babayı düşkün hale getirmek ayıplanmaktadır. Pek tabi bu özellikler her ne kadar aşırıya uğrasa da halen bu değerlere önem veren birçok aile bulunmaktadır. Bahsi geçen özellikler Danimarkalı ailelerde neredeyse hiç olmadığı için eşlerinin ailelerine uyum sağlama konusunda oldukça zorluk yaşamaktadırlar. Zaten Danimarka’da yaşadıkları için eşlerinin aile-akraba baskınlığına maruz kalmamaktadırlar. Fakat eşlerinin ailesiyle sürekli telefon görüşmesi yapması

bile Danimarkalı kadınlara tuhaf gelmektedir. Çünkü kadınların kendi beyanlarından da anlaşıldığı üzere çekirdek aile üyeleriyle bile ilişkilerinin neredeyse olmadığı, aile üyeleriyle iletişimlerinin kısıtlı olduğu ve bu gibi konuların kendileri ve aileleri açısından sorun teşkil etmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca Danimarka’da mevcut olan aşırı bireysel yaşam aile değerlerinin neredeyse tamamen yok olmasına sebep olmuştur. Aile bireyleri sıkı bağlar kurmak bir yana birbirlerine destek verme gibi bir mecburiyet içerisine girmemektedirler. Çünkü ailenin birçok fonksiyonu aile dışında diğer yapı ve kurumlara devredilmiş biçimdedir. Devletin bireylere sağladığı hak, özgürlük, sosyal ve maddi imkanlar kişilerin ailelerine olan muhtaçlıklarını ortadan kaldırmaktadır. Bu sebeple aile değerleri zamanla önemsiz hale gelmektedir.

5.3.5.2.4. Önyargı/Dışlanma/Ayrımcılık

Nuri Bilgin (2014: 226) “Kimlik İnşası” isimli kitabında şöyle bir ifadeyle ötekinin durumunu belirtmiştir: Öteki, farklı renkleriyle, sesleriyle, arada bir yaklaşılarak egzotizm ihtiyacımızın doyurulduğu bir uğrak yeri, bir “başka yer” olarak kalmalıdır. Yani yabancı, yabancı olarak kaldığı sürece iyidir. Ancak bu şekilde onun öteki olma özelliği devam edebilir. Biz’in var olması için ötekinin gerçekliği gereklidir. Yabancı öteki kalması için belirli bir mesafede kendini var etmelidir. O mesafe aşıldığı takdirde ötekinin öteki konumundan çıkma tehlikesi bulunmaktadır. Ötekinin yaklaşması Biz’e benzeme olasılığını artırdığından bu durum istenilmeyen bir var oluş biçimidir. Çünkü farklılıklar bariz olmalıdır ve birbirine karışmamalıdır. Ancak bu şekilde Biz’in sınırları belli olacaktır. Bu durumda Bilgin’in bakış açısına göre en güven verici yabancı, kendi yerinde ziyaret edilen egzotik yabancıdır ve en tahammül edilemez yabancı ise bizim giysilerimize bürünen, bize yakın komşu olan, çoğalıp yayılan, ekonomimizin bir halkası haline gelen, kadınlarımızı ve yemeğimizi paylaşan, kısacası yaşam tarzımıza asimile olan yabancıdır.

Bunun en iyi örneği göçmenin ilk gelişiyle sonraki uğurlanışı arasındaki farkta gizlidir. Türk göçmenler 1970’lerden sonra işçi olarak ilk kez Almanya ve Danimarka gibi ülkelere gittiklerinde halen yabancı mahiyetinde ve geçici gözıyla bakıldığı için oldukça iyi karşılanmışlardır (Şahin Kütük, 2015; Akgündüz, 2013). Ne zamanki göçmenlerin varlığı kalıcı hale geldi işte o zaman göçmenlere yönelik ayrımcı tutum ve davranışlar baş göstermiştir (Kaya, 2008). Bunun sebebi yabancının öteki konumunun sarsılması ve ev sahibinin kaynaklarını kullanarak onlar gibi olmaya çalışmasıdır.

Araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenlerinin durumu da bu süreçlerden geçmektedir. Danimarkalı kadınlar Türkiye’yi ziyaret ettiklerinde

yabancıyı yerinde görerek egzotik bakış açılarına göre değerlendirme yapmaktadırlar. Yabancınn verdiği egzotik sarhoşluk sonucu evliliğe varan ilişkide erkeğin taşradaki geleneksel evini veya kültürünü ziyaret eden Danimarkalı kadın halen kendisine benzemeyen bu yabancıyı kabul edilebilir görmektedir. Çünkü evlilik göçmeni halen Türkiye’dedir ve halen yabancı olma özelliğini korumaktadır. Bazı evlilik göçmenleri Danimarkalı kadınlarla evlenip Danimarka’ya yerleştğinde ise işler tersi bir sürece girmektedir. Çünkü yabancı mahiyetindeki evlilik göçmenleri kendi sınırlarını aşmıştır ve Danimarkalının dilinden konuşmaya, onun giysilerini giymeye başlamıştır. Ötekinin öteki konumu sarsıldığından bu durum ev sahibi olan Danimarkalı kadını ve onun ailesini rahatsız etmektedir. Bu sebeple aile üyeleri kendilerine benzemeye çalışan evlilik göçmenini kendilerinden aşağı görmeye başlamaktadırlar. Çünkü kendisine egzotik gelen yabancı artık ezoterik tarafını yitirmiştir. Bu durum her Türk-Danimarkalı evliliğinde meydana gelmemekle birlikte bazı katılımcıların konu hakkında açıklamaları aile içinde bazı ayrımcı uygulamaların meydana geldiğini göstermektedir.

“Şimdi bu kadın burada Danimarka’da arkadaşlarıyla takılmaya başladı. İşte arkadaşlarıyla olsun annesi babasıyla olsun. Benim frekans uyuşmadı bunlarla. Çünkü bunlar hep kendi dilleriyle konuşuyordu. Benim olduğum zamanlarda İngilizce konuşmak zorunda hissediyorlardı kendilerini. Rahatsız oluyorlardı benden. Hani bana söylemediler ama benim hatuna söylemişlerdir kesin. Ben öyle hissettim çünkü. Bence ufaktan ufaktan onu yiyorlardı anlıyor musun? Dolduruyorlardı onu. İşte doldurma nasıl olur. Ya işte Danimarkalı olsaydı daha iyi olurdu. İşte biz bunu tanımıyoruz, bunu nereden getirdin?” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“Annesi iyiydi ama babası gizli ırkçıydı. Bizim boşanmamızın bir sebebi de eşimin kız kardeşinin erkek arkadaşının ırkçı olmasıydı. Bunu bastıra bastıra her yerde söylüyordu. Beni gördüğünde bana “hi negro” diyordu. Düşün bana zenci muamelesi yapıyor. Dedim ben zenci değilim bir, ikincisi bu hiç komik bile değil.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

“Erkek kardeşi var benden iki yaş küçük. Evlenmişim dokuz sene geçmiş daha bir gün bize gelmedi. Gelmesin zaten de adam resmen sindi yani. Normalde ablasıyla beş altı ayda bir görüşürdü ama işin içine ben girince ilişkisi tamamen koptu gitti.” (Erkek katılımcı, 43 yaş, K14)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşılacağı üzere bazı katılımcıların evlendikten sonra aile içinde bir takım ayrımcılıklara maruz kaldıkları, Danimarkalı aile üyelerinin kendi aralarında gruplaşması sonucu yalnızlaştıkları ve kendilerini dışlanmış hissettikleri, bir görüşmecinin eşinin yakın çevresi tarafından “zenci” muamelesiyle ırkçılığa uğradığı ve bu durumun boşanma sürecini tetiklediği, başka bir katılımcının ise evlendikten sonra eşinin ailesi tarafından kabul görmediği ve bu sebeple eşinin ailesiyle görüşmediği, tespit edilmektedir.

Buradaki ayrımcılık ve dışlanma olgusu evlilik göçmeni özelinde her göçmenin yaşadığı sorunlardır. Üstelik göçmen hangi ülkede olursa olsun göçmen olmanın verdiği özellikten dolayı az veya çok ayrımcılık meydana gelmektedir (De Schutter, 2009; Fernández-Reino, 2020; Owen, 2024). Fakat evlilik göçmenin farklı tarafı aile içerisinde bu ayrımcı tutumları sürekli hissetmesidir. Diğer göçmenler en azından ev içerisinde kendisini rahat hissederken yabancıyla evli bazı kişilerin hem aile hem de toplum içinde çeşitli ayrımcılıklara ve dışlamalara maruz kaldıkları söylenebilir.

Fakat bu durumu tek taraflı olarak değerlendirmek yanlıştır. Her iki tarafın haklı sebepleri bulunmaktadır. Erkek kendisini muhtaç ve mağdur rolünde gördüğünden dezavantajlı konumun verdiği ruh haliyle kendisine yönelen her türlü eleştiriyi ayrımcılık olarak yorumlayabilmektedir. Pek tabi ayrımcılık ve dışlanma dünyanın en gelişmiş ülkelerinde bile meydana gelmektedir. Bu gerçeğin farkında olarak değerlendirme yapmak gerekir. Lakin araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenlerinin ayrımcılığa uğramasının bir sebebi de uyum problemlerinin olmasıdır. Hem dil ve kültür hem de yaşam tarzı olarak katı sınırlara sahip olmak karşındaki kişinin gözünde olumsuz bir imajın yaratılmasına sebep olmaktadır. Göçmenin uzun süren uyumsuzluğu kendisinin marjinalleşmesine sebep olmaktadır. Tabi ki tek sebep göçmenden kaynaklı değildir. Erkeğin esmer tenli ve Ortadoğulu olması önyargının zihinlerde belirmesine yol açmaktadır. Bu önyargının kırılması için de evlilik göçmeninin çaba sarf etmesi ve kendisini kabullendirmesi gerekmektedir. İşte bu uyum sürecini aşamayan ve önyargıları yıkmak için çaba sarf etmeyen evlilik göçmenlerinin daha fazla ayrımcılığa ve dışlamalara maruz kaldıkları söylenebilir. Yapılan görüşmelerde kendisini dünya vatandaşı olarak görüp muhafazakâr olmadıklarını dile getiren erkeklerin eşleri ve eşlerinin ailesi tarafından daha rahat kabullenildiği tespit edilmektedir. Örneğin K9, K12, K15 isimli kişiler aile içinde yukarıda belirtilen muamelelere pek maruz kalmadıklarını ve kendilerini entegre olmuş hissettiklerini beyan etmişlerdir. Bu kişilerin ise diğer evlilik göçmenlerine göre daha esnek karakter yapısına ve seküler anlayışa sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Yapılan katılımlı gözlemlerde alınan notlara göre de bazı evlilik göçmenlerinin uyum problemlerinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Yaklaşık on evlilik göçmeni üzerine yapılan gözlemlerde bu kişilerin halen aşamadıkları sorunlu mevzuların olduğu tespit edilmektedir. Burada yine evlilik göçmenlerinin karakteristik genel profilleri mevzubahis olmaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen ve gözlemlenen evlilik göçmenleri genellikle eğitim ve kültür seviyesi olarak düşük sayılabilecek kişiler olduğu için kendi zihniyetleriyle tamamen ters

bir toplumda var olmanın bedelini çeşitli ayrımcılıklara uğrayarak vermektedirler. Esnek ve gelişime açık karakter yapısına sahip olmadıklarından uyum konusunda oldukça zorlanmaktadır. Nitekim gözlem yapılan kişilerin genellikle kaba ve erkekliklerine gölge düşürmeyen kişiler olduğu görülmektedir. Sınırları olan ve bu sınırlardan taviz vermeyen erkeklik hallerine sahip oldukları gözlenmektedir. Bu kişilerin halen kendi aralarında çeşitli kaba erkeklik muhabbetlerine girdikleri ve birbirleriyle seviyeli sohbet edemedikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca sohbet esnasında birbirleriyle sürekli kıyas halinde oldukları ve çeşitli erkeklik mevzularında rekabete girdikleri gözlenmektedir. Örneğin eski eşlerine hangisinin daha fazla söz geçirebildiğine dair muhabbeti sürekli olarak yapmaktadırlar. Ayrıca bu kişilerin kendilerini gerek toplum içinde gerekse aile içinde sürekli aşağı konumda görmeleri alınganlık seviyelerinin artmasına sebep olmuştur. Aslında bu alınganlık ve ayrımcılık imalarına karşı hassasiyet bir tür savunma mekanizmasının dışı vurumudur. Göçmen olarak gerek aile gerekse toplum içinde ezilmemek için anında tepki gösterme refleksi geliştirmişlerdir. Nitekim gözlem katılımcılarının art niyet olmamasına rağmen söylenen sözleri yanlış anlama konusunda oldukça hassas oldukları fark edilmiştir. Bu gibi evlilik göçmenlerinin karakteristik özellikleri uyum sağlamaya engel olmakta, bu sebeple de aile ve toplum içinde çeşitli ayrımcılıklara maruz kalmalarına yol açmaktadır.

Yukarıdaki değerlendirme evlilik göçmenlerine yönelik ayrımcı ve dışlayıcı tutumu açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Çünkü toplumsal yapı ve kültür olarak Danimarka ve Türkiye ayrı kutuplarda yer almaktadır. Bu kutuplarda yetişen insanların birbirlerini hemen kabullenmelerini beklemek gerçeklikten uzaktır. Bir kere Danimarka toplumu gerek coğrafi gerekse kültür olarak izole bir yapıya sahiptir. Yabancıya alışık olmadıkları için kendilerinden olmayan kişileri ilk etapta yadırgamaları normaldir. Özellikle Müslüman bölgelerin insanlarına karşı önyargılı olarak yetişmişlerdir. Danimarkalılar ilk defa 1970’lerde Türkiye gibi bazı Asya ülkelerinden göç almaya başlamış, 1990’lara kadar az sayıdaki göçmenlerle yerli halk arasında pek bir ilişki gelişmemiştir. Çünkü bu süreçlerde gelen işçi göçlerine geçici gözüyle bakılmıştır. Bu sebeple ilk Göç Yasası (Immigration Act) 1983 tarihinde çıkarılmıştır (Delage vd., 2023: 14). Daha sonrasında ise göç konusunda hep sıkı politikalar benimsenmiştir. Dolayısıyla Danimarka hiçbir zaman göçmenleri ağırlıklı olarak bünyesinde barındırmamıştır. Son zamanlardaki turistik faaliyetlerin dışında Ortadoğu’nun kültüründen ve insanlarından bihaber yaşamışlardır. Sahip oldukları bilgi genellikle medyanın Müslümanlara yönelik kötü imajlarından ibarettir. Hal böyle

olunca Müslüman göçmenlere karşı ilk etapta önyargıya sahip olmaları normal karşılanmalıdır.

Ayrıca Danimarkalıların insan ilişkileri soğuk ve mesafeli olduğu için bazen bu durum bazı evlilik göçmenleri tarafından yanlış anlaşılabilir. Örneğin aile üyelerinin kendi aralarında zayıf bağlara sahip olması evlilik göçmenine tuhaf gelmektedir. Normalde Türk aile yapısında enişte denilen kişi kadının ailesinde belli bir yere ve saygınlığa sahiptir. Ama aynı durum Danimarka aile yapısında pek yoktur. Enişteye ayrı bir saygı gösterilmediği ve açıkçası aile içinde kabul görmediği için bu durum bazı evlilik göçmenleri tarafından yanlış anlaşılmaktadır. Örneğin K10, “*Mesela biz evlendikten sonra kayınçonun evine gittik. Baktım kimse bana insan gibi muamele etmiyor. Bana hoş geldin demedi öz kayınço. Ulan ben senin ablanla yatıyorum. Daha ötesi var mı? Bu ister istemez bir samimiyet gerektiriyor. Ama üvey kayınçonun eşi bana sarıldı ve aileye hoş geldin dedi. Bu benim için çok önemliydi. Birisi beni insan yerine koydu.*” şeklindeki ifadesinde Danimarkalı aile tarafından kendisine soğuk davranıldığından dolayı kendisini ayrımcılığa uğramış gibi hissettiğini kastetmiştir.

5.3.5.3. Cinsiyet rolleri

Toplum tarafından oluşturulan cinsiyet olgusu her toplumun yapısına ve kültürel dinamiklerine göre değişmektedir (Oakley, 1972; Blackstone, 2003). Erkek ve kadına yüklenen anlamlar ve bu cinsiyetlerden beklenen davranışlar her kültürde farklılık arz etmektedir. Bu bağlamda uluslararası evlilikler kapsamında cinsiyet olgusu değerlendirildiğinde Türkiye ve Danimarka arasında derin farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü cinsiyet rollerine göre kadın ve erkekten beklenen davranışlar büyük oranda değişmektedir. Bir tarafın birey özgürlüğüne aşırı vurgusu, diğer tarafın geleneksel değerleri halen kültürel dinamiklerin içerisinde barındırması zıt anlayışların oluşmasına sebep olmaktadır. Her ne kadar görünüşte Türkiye’nin toplumsal cinsiyet politikaları cinsiyet eşitliğine dayanan bir anlayışla Avrupa medeni yapısına öykünse de toplum içerisindeki mevcut tutum ve davranışlar bu anlayışın tersini yansıtmaktadır. Basit bir istatistikle Danimarka 100 puan üzerinden 77,8 ile Cinsiyet Eşitliği Endeksinde AB’de 2. sırada yer almaktadır (European Institute for Gender Equality, 2022). Danimarka’nın puanı AB ortalamasının 9,2 puan üzerindedir. Avrupa Birliği içerisinde bile en yüksek cinsiyet eşitliği endeksinde sahip Danimarka ile Türkiye arasında cinsiyet eşitliği konusunda büyük bir fark bulunmaktadır. Bu sebeple erkeklerin Danimarka’nın aile ve toplum yapısına alışmaları ve her konuda cinsiyet eşitliğini kabullenmeleri zorlu süreçlerden

geçmektedir. Aşağıda da okunduğu üzere erkeklerin Danimarkalı kadınlarla evlendikten sonra erkek kimlikleri örselenmiştir. Bu durum ise boşanmaları tetikleyen sebeplerin başında gelmektedir.

5.3.5.3.1. Erkek kimliği

Bu başlık altında evlilik göçmenlerinin erkek kimliklerinin zarar görüp görmediği ve Türkiye’de erkek olarak sahip olunan avantajların Danimarka’da ne denli dezavantajlara dönüştüğü sorgulanmaktadır. Erkekler göç ettikten sonra yeni kurdukları ailede alışılmış aile yapılarına ters kuralların olduğuna şahit olmaktadır. Bir kere Danimarka aile politikaları neredeyse tamamen cinsiyet eşitliği üzerine kurulmuştur (Abrahamson, 2010; 407; Andersen ve Shamshiri-Petersen, 2016). Aile içerisinde kadın ve erkek her konuda eşit sayılmaktadır. Aile içi rol paylaşımı ve kararlardan çocuk yetiştirme kurallarına kadar her şey cinsiyet eşitliği temelinde yürümektedir. Bu sebeple evlilik göçmenleri aile ve toplum içinde erkeklik avantajlarının büyük bir çoğunluğunu kaybetmektedir. Evlilik göçmenleri yetiştikleri toplumda edindikleri habituslarına göre hareket etmeye kalktıklarında kadınlar tarafından şiddetle karşı koyulmaktadır. Bu durum aile içinde büyük problemlere yol açmaktadır. Erkekler açısından boşanmak veya aile içindeki tüm görevlerde kadına yardım etmek dışında seçenek bulunmamaktadır. Bu süreçte erkekliğin zarar görüp görmediğine dair katılımcı yorumları aşağıda yer almaktadır.

“Evlilik sürecinde erkek kimliğinin zarar gördüğünü hissettin mi?”

Evet. Senin Türkiye’de bir kimliğin var. Türkiye’de her şeye kadir bir insansın. Türkiye’de senin bir ilişkin olduğunda kontrol aslında sende oluyor. Bir şey yapılması gerekiyorsa sen her şeyi yapıyorsun kadın için. Kadın sana soruyor. Bunu yapalım mı aşkım şuraya gidelim mi aşkım. Buraya geldiğinde bir kere sana sorulmuyor. Fikrinin alındığı kişi sen olmuyorsun. Artık o konu hakkında bilgili kişi sen değilsin. Bilgisi alınan kişi sen olmayınca zamanla kadın seni zayıf görmeye başlıyor.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

“Erkek kimliğimizin her zaman zarar gördüğünü düşündük. La abi burada sen erkek değilsin ki resmen karılığı sen yapıyorsun. Bir kere Türkiye’yi aklından sileceksin. O Türkiye kültürünü. İşte ben çalışırım gelirim karı yemeğimi yapar. Onu unut bir kere.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

“Şöyle ben yirmi yaşına kadar ailemle kaldım. Ne bulaşık yıkadım ne çamaşır la uğraştım ne de yemek yaptım. Bu tür şeylere pek alışık değilim. Ama buraya gelince insanlarda eşitlikçi bir anlayış olduğundan dolayı yapmaya başladım. Elimden geldiğince eşime yardım ediyorum. Ama bu kültürden dolayı alışması biraz zor oluyor.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K15)

Yukarıdaki yorumlardan okunduğu üzere bazı erkeklerin evlendikten sonra kadın erkek rollerinin değişmesi sebebiyle erkek kimliğinin büyük oranda zarar

gördüğü, Türkiye’de alışılan cinsiyet rollerinin Danimarka’da geçerli olmadığı, aileleri tarafından erkeklik kurallarına göre yetiştirilen kişilerin yeni kurdukları ailede cinsiyet eşitliği anlayışı sebebiyle zorluk yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Connell (2019) “Erkeklikler” kitabında hegemonik erkekliğin toplumda ataerkil değerleri savunmak gibi bir misyona sahip olduğunu ve gerek kadınlar gerekse diğer erkeklik tipleri (marjinal ve madun erkeklik) üzerinde güce sahip olduğunu söylemiştir. Erkeklik mantık gereği kendi karşıtı olan kadınlık üzerinden yükseldiği için kadının tüm hakları üzerinde söz sahibi olma kudretini kendinde bulmaktadır. Erkekliğin doğası gücü kullanma ve erkek kimliğine zarar veren her şeyi ortadan kaldırma üzerine kuruludur. Çünkü Goffman’ın (2014: 113) da belirttiği üzere erkeklerin dünyası acımasız ve keskindir, sesler fazla güçlü, ışıklar fazla parlak, etkileşimler serttir.

Araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenlerinin çoğunun aile ve toplum içinde hegemonik erkeklik kurallarıyla yetişmeleri Danimarkalı kadınlarla çeşitli mevzularda çatışma yaşamalarına sebep olmaktadır. Çatışmalar neticesinde erkeklik iktidarı kaybedilmekte ve erkekler kendi iktidارlarını kaybetmenin verdiği acıyı iliklerine kadar hissetmektedir. Çünkü Danimarkalı kadından beklenen fedakâr, kanaatkâr ve itaatkâr kadın rolleri büyük oranda dumura uğramaktadır. Hal böyle olunca erkekler kendi açılarından kadının hükmü altına girdiklerini hissetmektedirler.

Şunu belirtmek gerekir ki Danimarka’ya göç eden evlilik göçmenlerinin neredeyse hepsi erkekliklerinin zarar gördüğünü hissetmişlerdir. Bazıları ilk Danimarka’ya gittiğinde erkek kimliğinin zarar görmemesi için oldukça fazla uğraş vermiş ve daha sonrasında kişilik ve kimlik olarak kendilerini geliştirebilmişlerdir. Erkeklik kimliğinin korunması için verilen mücadele neticesinde birçoğu boşansa da bazılarının geriye dönük pişmanlıklar yaşadıkları söylenebilir. Bu süreç sonucunda erkek kimliğinin katı sınırlarından dolayı yaptıkları yanlış tutum ve davranışlarla ilgili pişman olduklarını dile getiren bazı katılımcılar olmuştur.

“Aslında erkek kimliğine değil egolarına zarar verdiğini görüyorsun. Mesela geliyorsun eve diyorsun ki alla alla çamaşır da mı yıkayacağız. Ev işi de mi yapacağız. Kız senin maço sert biri olduğunu, bir anda bir canavara dönüşebildiğini biliyor. Bildiğin bir psikopatı getirmişsin buraya. Çamaşırı yıkayabilir misin dediği anda bir anda gülen adamın moralinin bozulduğunu, birden patlamanın olduğunu görüyor. Bu da bizden kaynaklı. Türkiye’de bize böyle öğretilmiş. Erkeksi ataerkil. Tabi ilk başta bu gibi şeyler zoruna gidiyor. Sonra diyorsun ki bunu da anlamak lazım. Bu kız yemek mi yapsın işe mi gitsin. İlk başta diyorsun ben yaparsam ayıp değil mi? Ama sonradan bunları doğal karşılıyorsun.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Erkeklik yaptık erkek rolüne girdik. Ben çocuğun altını değiştirmem şunu yapmam bunu yapmam. Halbuki çok yanıltı. O zaman cahilliğimize geldi. O zaman bilgisizdik. Daha 20 yaşındayız. Kendin çocuksun. Kendini geliştirememişsin. Halbuki altını değiştirdiğin çocuk senin kendi çocuğun. Neyden çekiniyorsun. Baba olmanın ne kadar ciddi bir şey olduğunun farkına varmadık. O yüzden sıkıntı bizdeydi yani.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

Evlilik göçmenlerinin bazıları ilk evlendiklerinde erkekliklerine sığdıramadıkları konularda eşleriyle büyük çatışmalar yaşadıkları, ev içerisinde yapmak istemedikleri işlerden kaçındıkları, kadınların direktmeleri neticesinde büyük sorunların meydana geldiği anlaşılmaktadır. Kadının görevi bildiği şeylerin aslında kendisinin de yapması gereken işler olduğunun sonradan farkına varmışlardır. Bu tür pişmanlıkları dile getirenlerin ise özellikle boşanmış kişiler oldukları dikkat çekmektedir. Boşanmayı gerektirecek sebeplerin aslında tolere edilebilecek şeyler olduğunu sonradan fark etmeleri geriye dönük pişmanlıklara sebep olmuştur.

Yine de erkeklerin çoğu kendi kültürel sermayelerinin gerektirdiği şekilde bir yaşam tarzı icra etmeye çalıştıkları söylenebilir. Her ne kadar erkekler zamanla Danimarka kültürünü ve toplumsal cinsiyet kurallarını kısmen benimsemiş olsalar da kadınlar karşısında kaybettikleri iktidarlarını tekrar elde etmek adına boşanma yoluna gittikleri görülmektedir. Kadına karşı hegemonyasını sürdüremeyen erkekler boşanarak tek başlarına yaşamının daha iyi bir seçenek olduğuna kanaat getirmektedirler.

Evliliklerini sürdüren evlilik göçmenlerinin aile hayatına bakıldığında ise boşanmak yerine erkeklik kurallarından vazgeçtikleri anlaşılmaktadır. Yani Danimarkalı kadınların kurallarına ve feminen kimliklerine boyun eğmişlerdir. Daha doğrusu eşitlikçi aile yapısını sindirmişlerdir. Alışlagelen kültürün diktelerini Danimarka’da uygulamayacaklarını anladıklarından yaşadıkları ülkenin kurallarına ve aile içi düzene uyum sağlamak dışında çareleri kalmamaktadır. Aslında erkeklik kurallarına ters hareket etmelerinin ve kadının kurallarını kabul etmelerinin sebeplerinden birisi de Danimarka’da yaşamalarıdır. Danimarka’da kendi aile ve sosyal çevresinden kimse olmadığı için erkeklerin erkekliklerine ters hareket etmeleri ayıp karşılanmamaktadır. Çünkü kendilerinde mevcut olan cinsiyet rollerinin geçerli olduğu yer Türkiye’deki aile ve sosyal çevresidir. Cinsiyet rolleri her toplumda farklılık arz ettiğinden erkeğin yetiştiği toplumdan uzak bir yerde yaşaması kendi erkeklik kurallarından feragat etmesini kolaylaştırmaktadır. Erkeklerin kadının kurallarını kabul etmesinin bir diğer sebebi ise ev sahibinin üstünlüğüdür. Erkek Danimarka’da yaşadığı için üstün kimliğin vermiş olduğu imtiyazlardan menedilmektedir. Danimarka’da kadının üstün kimliğe sahip olması erkeğin tabi

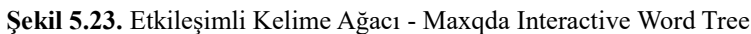
konuma gelmesine yol açmaktadır. Nitekim bir görüşmecinin eski eşi hakkında “Türkiye’de ayaklarımı yalıyordu. Ne desem yapıyordu.” demesinin sebebi erkek açısından üstün kimliğinin Türkiye’de geçerli olduğunu göstermektedir.

5.3.5.3.2. Kadın kimliği

Geleneksel toplumlarda kadından beklenen davranışların çoğu erkeğe tabi olma üzerine kuruludur. Kadın erkeğin belirlediği sınırlar dahilinde hareket etme ve kendini gerçekleştirme özgürlüğüne sahiptir. Erkek, erkekliğini en fazla kadın üzerinde deneyerek pekiştirmektedir. Kadın ise kadınlığını erkeğe boyun eğerek göstermektedir. Bourdieu’nun (2019) ifade ettiği gibi erkek *libido dominandi*’ye (hükmetme arzusu), kadın *libido dominantis*’e (hükmedilene duyulan arzu) sahiptir. Böyle toplumlarda erkek-kadın ikilemi ve ikilemin sahip olduğu hükmeden-boyun eğen özellikleri kader olarak benimsenmiştir.

Feminist tarih boyunca Batı ülkeleri başta olmak üzere dünyanın her yerinde kadın ve erkeğe biçilen bu ‘amor fati’ durumla savaşılmaya çalışılmıştır. Savaş halen devam etmektedir. Bu savaş sonucu kadın adına en çok hak elde eden ülkelerden birisi hiç şüphesiz Danimarka’dır. Danimarka’nın kadın kimliğini en fazla öne çıkaran ülkelerden birisi olması sebebiyle -görüşmecilerin ifadesiyle- “kadın ülkesi” olarak anılması normaldir. Kadınlar hem evlenmeden önce hem evlilik sürecinde hem de boşandıktan sonra büyük haklara sahiptir. Kadının güvencesi aile politikalarının başında gelmektedir. Örneğin kadın-erkek ücret farkının az olması, eşit istihdam hakları, evrensel kreş bakımı gibi haklar kadınların elde ettiği haklardanır. Pek tabi bunca hakkın elde edilmesi eşitsizliği azalttığı için kadınların erkek kimliğine karşı savaşıacağı sebepler de azalmaktadır. Belki de bu yüzden şaşırtıcı bir şekilde Danimarkalı kadınların sadece altıda biri kendilerini feminist olarak tanımlamaktadır¹⁶. Bu oran Türkiye’den bile düşüktür. Feminist tutumların az olması kadınların elde edecekleri hakların büyük bir kısmını elde ettiklerini göstermektedir.

¹⁶ YouGov-Cambridge Globalism Project tarafından yapılan anketin ayrıntılarına şu linkten ulaşılabilir: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2019/may/10/and-the-least-feminist-nation-in-the-world-is-denmark>

Kadınların kendi ülkelerinde kadın haklarını ellerinde bulundurmaları sebebiyle üstün konumda olmaları erkeklerin kadınların kurallarına uymasını gerektirmektedir. Aslında bir nevi zorunlu olarak tabiiyet göstermektedirler. Çünkü birincisi erkek üstün kimliğini burada yitirmiştir, ikincisi ilk geldiğinde ülkeden çıkış yememek için belli bir süre kadına muhtaç haldedir. Bu sebeple kadınların kadın kimliğinden dolayı çok fazla sorun yaşadıkları söylenemez. Sorun yaşandığı takdirde genellikle boşanmaların meydana geldiği görülmektedir. Çünkü kadına devlet tarafından tanınan haklar kadın kimliğinin belli bir konum elde etmesini sağlamaktadır. Bu konumu yitirmek ve erkeğin kurallarına tabi olmak istemeyen kadınlar erkekleri cinsiyet eşitliğinin kurallarına tabi kılmaktadırlar. Erkeklerin kültürel sermayeleri gereği kadınlara olan davranışları ve kadınlardan beklentileri Danimarka'da köklü değişimlere uğramaktadır. Değişmeyen erkeklerin ise boşanmaları kaçınılmaz olmaktadır.

Evli ve boşanmış kadınların yorum farkını ortaya koyan aşağıdaki beyanlar bu durumu kanıtlamaktadır.

“Kadın kimliğinden dolayı yaşadığın sorunlar var mıydı?”

Evet tabi ki. Biliyorsun Danimarka’da bir kadın özgür yetişir. Kadın ve erkek eşittir. Ama Danimarka’daki Türk insanlar bunu kaldıramıyor. Kötü bakıyorlar. Eşim ve eşimin ailesi de öyle bakıyordu bana. Bu sebeple kadın kimliğimden dolayı çok sorun yaşadım. O ne yapsa da ben buna katlanmak zorundaymış gibiydim. Hep melek gibi olmak zorundaydım.” (Kadın katılımcı, 45 yaş, K20)

“Evde iş arkadaşlarımla parti verdiğimde buna izin vermiyordu. Ve partide tek kalmama müsaade etmiyordu. Onlar yalnızca benim iş arkadaşlarımdı. Ama sürekli kıskanıyor ve baskı altına alıyordu. Bu benim için çok zordu. Akşam olunca her beş dakikada bir beni arardı. Neredesin ne yapıyorsun ne zaman eve geldin, diye sorardı. Benim hayatımı kontrol etmeye çalışıyordu.” (Kadın katılımcı, 46 yaş, K19)

Yukarıdaki yorumlarda, boşanmış kadınlar erkeklerin kendilerine baskı uyguladığını, kadın kimliklerinin zarar gördüğünü, eşlerinin geleneksel kişiler olması sebebiyle kendilerinin kontrol altına alınmaya çalışıldığını, Danimarka’da yetişmiş olmanın verdiği özgür ruh halinin erkeklerin geleneksel-muhafazakar yapılarıyla uyuşmadığını, dile getirmişlerdir. Bir görüşmecinin özellikle “O ne yapsa da ben buna katlanmak zorundaymış gibiydim. Hep melek gibi olmak zorundaydım.” şeklindeki ifadesi erkeğin kadın cinsiyetinden beklediği rollere gönderme yapmaktadır. Kadının erkek tarafından kendisine yöneltilen her türlü sıkıntıya katlanmak, ona karşı itaatkâr olmak zorunda olması geleneksel toplumda yetişen erkeklerin kadından beklediği davranışlardır. Kadın erkeğin kendisinden beklediği davranışlara cevap vermeyince katı sınırları olan geleneksel-muhafazakâr erkeklerin veya erkeğin katı kurallarına katlanmak istemeyen kadınların boşanma yoluna gittikleri anlaşılmaktadır. Kadınların Danimarka’da elde ettikleri haklar erkekler tarafından tehlikeye düşürüldüğü an tepkilerin meydana geldiğini söylemek gerekir. Bu yüzden kadınların, kendi kimliklerini alçaltan ve hükmü altına almaya çalışan erkeklerle sağlıklı bir evlilik yaşamadıkları aşikardır. Erkeklerin Türkiye’deki kadınlarda gördüğü fedakârlık, itaat, kanaat gibi özellikleri Danimarkalı kadınlardan beklemesi büyük oranda hüsrarla sonuçlanmaktadır.

Hali hazırda evliliği devam eden kadınların ise kadın kimliğiyle ilgili sorun yaşamadıkları anlaşılmaktadır. Örneğin K18’in “Bir kadın olarak kimliğimle ilgili bir problem yaşamadım. Ev içerisinde işleri bölüşürüz. Bazen o yemek yapar bazen ben. O konuda bir sorun yok.” ve K16’nın “Açıkçası hayır, hatırladığım kadarıyla olmadı. Ev işlerini paylaşıyoruz, iletişimimiz çok iyi ve birbirimize karşı çok anlayışlıyız.” şeklindeki ifadeleri görüşülen evli kadınların

kadın kimlikleriyle ilgili sorun yaşamadıklarını ortaya koymaktadır. Bunun sebeplerini birkaç noktaya dayandırabiliriz. Birincisi görüş bildiren üç kadından ikisinin birkaç yıllık evli olmasıdır. Kadınların yeni evli olmaları erkeklerin kendilerine iyi davranmasına yol açmaktadır. Çünkü erkekler halen oturum almak için uğraştıkları için kadınların her dediğine ve kuralına boyun eğmektedir. Erkeklerin geri gönderilme gibi tehlikeleri olduğundan belli bir süre kadına muhtaç halde yaşamaktadır. Kadınlar da bunu bildiği için erkeklerin kendilerine direttikleri kuralları geri çevirmektedirler. Genellikle üç yıl sonunda Danimarka oturumunu elde eden erkeklerin kadınlarla normal bir evlilik sürdürüp sürdürmeyeceği açıklığa kavuşmaktadır. Evlilik göçmenleri oturum aldıktan sonra halen Danimarkalı kadınlarla anlaşamıyorlarsa en kısa sürede boşanma yoluna gitmektedir. Çünkü kadınlar kendi kimliklerine gelebilecek en ufak zararda karşı tepki vermektedir. Eğer çıkar elde edildikten sonra evlilik göçmenleri halen evliliklerini sürdürüyorsa cinsiyet eşitliğini kabul etmiş sayılmaktadır. Erkeklerin kadın kimliğini ve kadın cinsiyetinin değişen rollerini kabul etmesi evliliğin devam etmesini sağlayan en önemli faktör olmaktadır. İkincisi ise kadınların Danimarka’da yaşamaları sebebiyle üstün kimliklerini kullanarak erkeklere kendi kurallarını kabul ettirmeleridir. Kadın kimliğine yüklenen cinsiyet rolleri Danimarka’da geçerli olduğundan erkeğin kadın kimliğiyle ilgili anlayışı kaideye alınmamaktadır. Bu durumda daha önce de bahsedildiği üzere erkek için iki seçenek bulunmaktadır. Boşanmak veya kadının kimliğini, haklarını ve değişen rollerini kabul ederek evliliğine devam etmek. Genellikle birincisi tercih edilmektedir.

5.3.5.3.3. Rol paylaşımı

Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde sorun teşkil eden bir diğer aile içi problem rol paylaşımıdır. Rol paylaşımı aile içinde kadın ve erkeğin iş bölümüne dayalı kendi üstlerine düşen işleri eşit bir şekilde yapmalarıdır. Rol paylaşımı konusunda aile içinde sorun yaratan en önemli şey kadına ve erkeğe ait işlerin keskin bir şekilde ayrılmasıdır. Geleneksel-muhafazakâr toplumlarda kadın işi ve erkek işi diye ayırım yapılmaktadır. Bireyselleşmiş toplumlarda ise kadın ve erkek üzerine düşen işler cinsiyete göre ayrılmak yerine daha çok her iki ebeveyne eşit bir şekilde paylaştırılmaktadır. Cinsiyet eşitliğinin olduğu ülkelerde kadın ve erkek işi diye bir ayırımın çok fazla yapılmadığı, erkek ve kadının aile içinde aynı işleri paylaşımlı bir şekilde yerine getirdiği bilinmektedir.

Danimarka ve Türkiye’de yaşayan insanların cinsiyet eşitliğine bakış açısı neredeyse taban tabana zıt özellikler göstermektedir. Açıkçası devlet politikaları da aynı düzlemde değerlendirilebilir. Cinsiyet eşitliği konusunda farklı bakış

açısının olması rol paylaşımı konusunda da farklılık olduğu anlamına gelmektedir. Bu savı kanıtlamak amacıyla sadece iki istatistiğe bakmak yeterlidir. Birincisi 2022 yılında European Institute for Gender Equality'nin Danimarka'nın cinsiyet eşitliği hakkında yayınladığı istatistiktir.

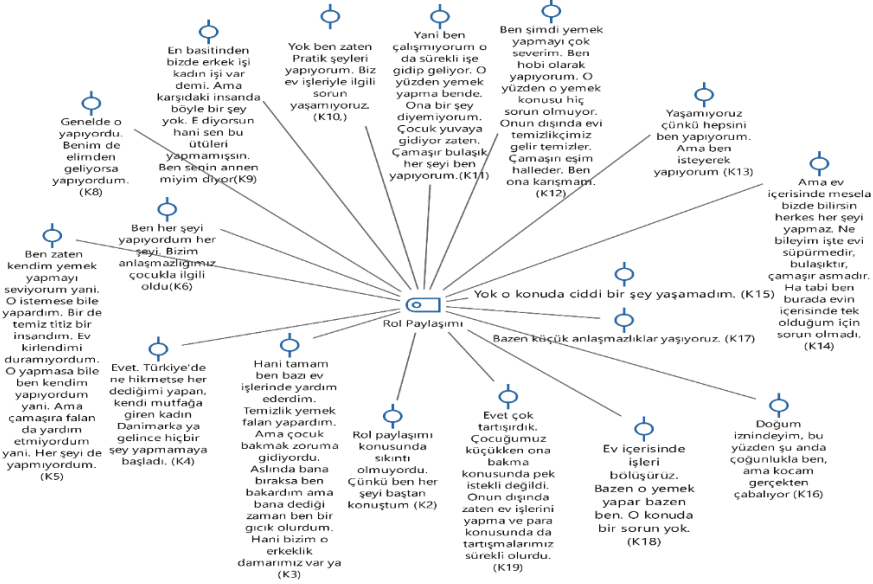
Şekil 5.24. Danimarka Cinsiyet Eşitliği İndeksi (AB ülkeleri arasında)

Yukarıda görüldüğü üzere Danimarka'da iş gücüne katılım (work), finansal kaynaklara erişim (money), eğitim ve öğretime katılım (knowledge), bakım ve ev işleri ile sosyal faaliyetler için harcanan zamanın dağılımı (time), siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda karar alma (power), sağlık durumu, sağlık davranışı ve sağlık hizmetlerine erişim (health) oranlarının ortalaması olan 77,8 Avrupa cinsiyet eşitliği ortalamasından bile fazla olup AB ülkeleri arasında ikinci sırada yer almaktadır.

İkincisi ise Türkiye'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2014) raporudur. Bu rapora göre hanede ev işleri (yemek yapma, ütü, çamaşır, bulaşık, sofraya kurma ve kaldırma) ortalama olarak %90 oranında kadın tarafından, çocuk bakımı ise yine ortalama olarak %80'in üzerinde bir oranla kadınlar tarafından yapılmaktadır. TÜİK'in 2021 yılı istatistiğine göre rutin ev işlerini %80'in üzerinde bir oranla kadınlar üstlenmekte, yine çocuk bakımını %94,4 oranla kadınlar yapmaktadır. Üstelik bu oranlar kır ve kentte yaşama ve öğrenim durumuna göre pek fazla değişiklik göstermemektedir. Sadece bu oranlar bile Türkiye ve Danimarka arasındaki genel anlamda cinsiyet eşitliği özelde ise rol paylaşımı konusunda uçurumun olduğunu kanıtlamaktadır.

Daha önceki başlıklarda bahsedildiği üzere Danimarka'ya evlenerek göç eden evlilik göçmenleri mecburi olarak kültürel alt yapısına ters davranış sergilememektedirler. Aile içinde rol paylaşımı konusunda eşlerine destek verdikleri söylenebilir. Çünkü evlilik göçmenlerinin büyük bir kısmı Danimarka'ya ilk geldiklerinde ülkeden çıkış yememek adına kadından boşanmamak için kadının kurallarına boyun eğmektedir. Cinsiyet eşitliğini kabul eden ve geldiği toplumun

anlayışını reddeden kişiler ise rol paylaşımı konusunda sorun yaşamamakta, oturum aldıktan sonra evlilik hayatına devam etme olasılıkları daha fazla olmaktadır. Zorunlu ve geçici olarak (oturum elde edilene kadar) ev içinde eşlerine yardım eden kişilerin ise sağlıklı bir evlilik hayatları olmamaktadır.

Şekil 5.25. "Rol Paylaşımı" Kategorisi Kod Segmentleri - Maxqda Single-Code Model (Coded Segments)

Yukarıdaki kod segmentleri incelendiğinde genellikle görüşmecilerin ev işlerindeki rol paylaşımı konusunda ciddi sorunlar yaşamadıkları anlaşılmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta bu görüşmecilerden boşanmış kişilerin de evlilik süreçlerinde rol paylaşımı konusunda iş bölümü yaptıkları ve eşlerinin yaptığı işleri paylaştıklarıdır. Diğer taraftan görüşülen ve gözlemlenen evlilik göçmenlerinin genel profiline bakıldığında erkekliklerine gölge düşürmeyen, katı kurallara sahip ve genellikle geleneksel-muhafazakâr ailelerden gelen kişiler olduğu tespit edilmektedir. Normal koşullarda bu yapıya sahip kişilerin rol paylaşımı konusunda sorun yaşamamaları ihtimal dahilinde değildir. Fakat Danimarka'ya yerleşen katılımcı evlilik göçmenlerinin büyük çoğunluğu aile hayatlarının normal ilerlemesi için kadının kurallarına boyun eğmekte ve rol paylaşımı konusunda sorun yaratmamaktadır. Bunun sebebi önceki paragrafta belirtildiği üzere oturum almayı bekleyen erkeklerin evliliğin başında ülkeden çıkış yememek adına kadınlardan boşanmamak için kadınların kurallarına mecburi olarak boyun eğmeleridir. Bu kişiler büyük oranda oturum almanın akabinde evliliklerini sonlandırmaktadır. Bir kısım evlilik göçmeni ise karakter

olarak daha esnek yapıya sahip olduğu ve Danimarka’da yaşadıklarından dolayı toplumsal baskıdan azade oldukları için ev içerisinde rol paylaşımı konusunda sorun yaratmamaktadır.

Yine de ev içerisinde rol paylaşımı konusunda erkekler açısından sorun teşkil eden bazı hususlar bulunmaktadır. Bir kere katılımcı erkeklerin çoğu Danimarka’ya gelene kadar neredeyse hiç ev işi yapmamış ve çocuk bakmamış kişilerdir. Nitekim K19 isimli kadın görüşmecinin “*Eşim biraz geleneksel bir tipti. Uyum sağlama konusunda sıkıntıları vardı. Ev işlerini hiç yapamıyordu. Danimarka’da her şey ortaklaşa yapılır. Yardım edilir birbirlerine. Eşler ev işlerini birlikte yaparlar. Benim eşim ev işi yapamıyordu. İlk defa evlendiğimizde ev işi yapmaya başladı. Evi süpürmeyi bile bilmiyordu. Ben çalıştığım için bu benim için büyük bir sorundu. Diğer bir sorun ise benim ondan daha fazla para kazanmamdı. Bunu kabullenemiyordu.*” şeklindeki ifadesinden de anlaşıldığı üzere evlilik göçmenlerinin ev işlerine yabancı olmaları Danimarkalı kadınların evlendiklerinde rol paylaşımı konusunda karşılaştıkları önemli sorunlardandır. Erkek evlilik göçmenleri genellikle Danimarkalı kadınlarla evlendikten sonra ev içerisindeki işlerde sorumluluk sahibi olmaktadırlar. Dolayısıyla bu kişilerin hemen uyum sağlamasını beklemek mantıklı bir değerlendirme değildir. Erkekler evlendikten sonra ev işlerinde bir kadına yardımcı olunması gerektiğini ve hane içerisindeki işlerin sadece kadınlara ait olmadığını öğrenmektedirler. Bu ise genellikle Danimarkalı kadınla evlenmenin sonucunda edinilen bir anlayıştır. Evlilik göçmenleri eğer ki Türkiye’deki bir kadınla evlenselerdi muhtemelen bu hassasiyetlerin çoğuna sahip olmayacaklardı. Çünkü cinsiyet rolleri toplumdan topluma değişen rollerdir. Türkiye’de kadınlar her ne kadar cinsiyet eşitliğini savunsalar da kültürel normlardan dolayı ev işlerinin büyük çoğunluğunu yüklenmektedirler. Ayrıca erkekler ev işlerinin zaten kadınlara ait olduğunu zihinlerinde kabul ettikleri için kadınların ev işlerini yapmasını tuhaf karşılamamaktadırlar.

Açıkçası Türkiye’deki çoğu erkek Connell’in (2019) “işbirlikçi erkeklik” tanımına fazlaca uymaktadır. İşbirlikçi erkeklik, hegemonik erkekliğin savunduğu erkeklik argümanlarını açıkça savunmamakla birlikte ataerkil düzenin avantajlarından gizlice yararlanan ve bu konuda sesini çıkarmayan erkeklik tipidir. Türkiye’de erkeklerin önemli bir kısmı direkt olarak eril zihniyeti savunmasalar da ataerkil düzenin konfor alanını bırakmak istememektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye’deki işbirlikçi erkekler ataerkil düzenin gizil savunucularıdır.

Ataerkil düzenin gizil savunucularının evlilik göçmeni olarak Danimarka’ya göç etmeleri bu kişilerin zihniyetlerinin hemen değişeceği anlamına

gelmemektedir. Büyük oranda bakış açılarının aynı kaldığı söylenebilir. Sadece içinde bulundukları aile ve topluma ayak uydurmak için erkeklik kurallarını bir süreliğini bastırmakta veya törpülemektedirler. Her ne kadar görüşme yapılan evlilik göçmenleri eşleriyle rol paylaşımı konusunda kısmen anlaşsalar da bazı durumlarda ciddi tartışmaların olduğu ve erkeklerin direnç gösterdikleri söylenebilir. Öyle ki eşinden boşanmasının sebeplerinden birisi olarak ev içerisindeki rol paylaşımı olduğunu dile getiren K3 isimli kişinin “*Temizlik yemek falan yapardım. Ama çocuk bakmak zoruma gidiyordu. Aslında bana bıraksa ben bakardım ama bana dediği zaman ben bir gıcık olurdum. Hani bizim o erkeklik damarımız var ya. Sanki kadın dedi diye ben yapıyorum. Kadın sözü dinliyormuşum gibi. O bana söylediğinde yapmak istemiyordum. Bizi rahatsız eden o. Erkeklik damarımıza dokunuyor.*” şeklindeki ifadesi özellikle çocuk bakma konusunda eşiyle anlaşamadıklarını göstermektedir. Aynı sorunu yaşayan K5’in ise “*Ben zaten kendim yemek yapmayı seviyorum yani. O istemese bile yapardım. Bir de temiz titiz bir insandım. Ev kirlendiğinde duramıyordum. O yapmasa bile ben kendim yapıyordum yani. Çocuk geldiğinde bana baskı yapmaya başladı. İşte çocuğun altını niye değişmiyorsun. Orada feminist bir havaya girdi yani. Roller baya bir değişmeye başladı.*” şeklindeki ifadesi yine çocuk bakma konusunda sıkıntıların yaşandığını ortaya koymaktadır. Bu yorumlardan ve diğer görüşmecilerin beyanlarından anlaşıldığı üzere çocuğun olması ev içerisinde rol paylaşımı konusunda anlaşmazlıkları ortaya çıkarmaktadır. Görüşmecilerin önemli bir kısmı çocuk olduktan sonra eşleriyle aralarının çok daha fazla bozulduğunu ve özellikle çocuk bakımı konusunda anlaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Diğer bir deyişle çocuk olmadan önce pratik ev işlerini bir şekilde halleden ve paylaşan çiftler çocuk olduktan sonra çocuğun bakımı (gece kalkıp bakma, çocuğun altını temizleme gibi) konusunda ciddi tartışmalara girmektedirler. Erkekler temizlik, yemek gibi ev işlerinde eşlerine yardım ettikleri halde çocuk bakmayı kendilerine yedirememektedirler. Çocuk bakmak erkekliğin sınırı olarak belenmektedir. Çocuğun bakımı neredeyse tartışmasız kadının görevi olarak kabul edilmektedir. Nitekim TÜİK’in 2021 yılı istatistiğine göre Türkiye’de kadının görevi olarak kabul edilen işler arasında en fazla orana sahip iş çocuk bakımı (%94,4) olarak tespit edilmiştir. Danimarkalıların ise böyle bir anlayışı bulunmamaktadır. Kadının yaptığı her iş erkek tarafından da yapılması gerekmektedir. K9’un “*En basitinden bizde erkek işi kadın işi var demi. Ama karşıdaki insanda böyle bir şey yok. E diyorsun hani sen bu ütülerini yapmamışsın. Ben senin annen miyim diyor. Bana ne senin ütünden diyor. Arkadaş sen gelmişsin 30 yaşına yatağını benim toplamamı mı bekliyorsun, diyor.*” şeklindeki ifadesinden de anlaşıldığı üzere aile içinde eşitlikçi bir yapı olduğundan kadın ve erkek ayrımı gözetilmemektedir. Bu sebeple evlilik

göçmenleri erkeklik kurallarını çocuk olana kadar bastırsalar da çocuk olduktan sonra patlama noktasına gelmektedirler. Tam da bu yüzden boşanmaya giden sürecin en önemli tetikleyici sebeplerinden birisi çocuk olmaktadır.

5.3.5.3.4. Aile içi kararlar

Aile içi kararlarda etkin olabilmenin en önemli faktörlerinden birisi hiç şüphesiz ekonomik özgürlüktür. Aileye ekonomik anlamda katkı sağlama, söz sahibi olabilmenin de yolunu açmaktadır. Bu sebeple kadın istihdamının fazla olduğu ülkelerde aile içi kararların ortak alınma olasılığı daha fazla olmaktadır. Ayrıca kadın ve erkek arasındaki ücret farklılıkları da aile içi kararların ağırlığının kimde olacağına etki etmektedir. Ekonomik etkilerin yanında aile içi kararların eşitlikçi paylaşımı ancak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabildiği ülkelerde mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla aile içi kararların kadın ve erkek arasındaki dengesini analiz edebilmek için hem ekonomik istihdam ve cinsiyetler arası ücret farklılığına (gender pay gap) hem de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanma durumuna bakmak gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği anlamında Danimarka'nın dünya ülkeleri arasında ilk sıralarda yer aldığı yukarıdaki başlıkta verilmiştir. Türkiye'de ise söylem olarak cinsiyet eşitliği savunulsa da fiiliyatta cinsiyet eşitliğinin (özellikle ev işleri, çocuk bakımı ve aile içi kararlarda) Danimarka'ya göre çok daha gerilerde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tradings Economics verilerine göre Şubat 2024 itibarıyla Danimarka istihdam oranı 69,80 (diğer kaynaklarda bu oran daha fazladır), Türkiye istihdam oranı ise 49,30 olarak kayda geçmiştir. Danimarka'da cinsiyetler arasındaki istihdam farkı 2011'den bu yana yaklaşık 7 puanda sabit kalmış ve 2022'de 5,4 puana gerilemiştir (OECD, 2022a). Bu oran 10,7 olan AB ortalamasının üstündedir. Türkiye'de ise istihdam yüzdelere bakıldığında erkeklerin %66 iken kadınların %30,7 olarak tespit edilmektedir (TÜİK, 2023a). Yani Türkiye'de cinsiyetler arası istihdam farkı yaklaşık 36 puana denk gelmektedir. Ayrıca Danimarka'da cinsiyetler arası ücret farkı OECD (2022) ortalamasından daha düşük olup yaklaşık beş puana tekabül etmektedir. TÜİK'in 2022 verilerine göre ise Türkiye'de cinsiyetler arası ücret farkı en yüksek %17,1 ile yükseköğretim mezunlarında, en düşük %12,4 ile ilkökul ve altı mezunlarında gözlenmektedir (TÜİK, 2022c).

Bu oranlara bakıldığında kadının erkekle eşit konumda olup olmadığı anlaşılabilmektedir. İki ülke arasında toplumsal cinsiyet eşitliği ve istihdam oranlarındaki farklılık iki cinsiyetin karar mekanizmalarında ne kadar etkin olduğu hakkında fikir vermektedir. Danimarka bu konuda eşitlikçi bir anlayış

geliştirdiği söylenebilir. Aksine Türkiye’de karar mekanizmalarında erkeğin rolü daha fazladır. Aile içi kararlarda da aynı sürecin işlediğini söylemek mümkündür.

Danimarka’ya göç eden ve araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenleri aile içi kararlarda baba figürünün etkin olduğu kültürel alt yapıdan gelmektedirler. Baba, evin reisi konumunda ve önemli kararların uygulayıcısı pozisyonundadır. Her ne kadar bu durum modern aile yapısında önemli değişimlere uğrasa da yine de Türkiye gibi ülkelerde erkeğin söz sahipliği Danimarka’ya göre çok fazla farklılık göstermektedir. Fakat evlilik göçmenleri Danimarka’daki düzenin kurallarına uymak ve aile içi kararlarda eşitlikçi yapıya uymak zorunda kalmaktadırlar. Kadınların aile içi kararlarda cinsiyet eşitliğini savunmaları ve açıkçası eşitliği benimsemeleri erkeklerin de bu duruma ayak uydurmalarına sebep olmaktadır. Yani erkekler Türkiye’de var olan evin reisi konumundaki iktidarını büyük oranda kaybetmektedir.

Danimarka kültüründe toplumsal cinsiyet eşitliği olduğundan aile içi kararların ortak alınmasına önem verilmektedir. Fakat katılımcı evlilik göçmenleri ilk Danimarka’ya geldiklerinde dezavantajlı konumda oldukları için aile içi kararların ilk etapta kadınlar tarafından verildiği söylenebilir. Çünkü erkekler aile içi kararlarda etkin olabilmenin yetkinliğine sahip değillerdir. Her şeyden önce ekonomik olarak kadına muhtaç haldedirler. Bunun dışında Bourdieucu bakış açısıyla kültürel ve sosyal sermayeye sahip değillerdir. Bu sebeplere binaen evliliğin ilk zamanlarında aile içi kararlarda kadının söz sahipliği daha fazladır.

“Aile içi karar alınırken daha çok kimin sözü geçerdi?”

İlk başta onun sözü geçiyordu. Neden? Çünkü işi erbabına vereceksin. Şimdi Türkiye’den gelen herkes öyle değil. Adam gelmiş yabancı ülkede hiçbir şey bilmemesine rağmen sırf eşi karar vermesin diye kendi yanlışını directmeye çalışıyor. Ama ben bu ülkede misafir ya da sığıntı ne dersen işte. Onun farkındayım. Dedim bu adamların memleketi. Ben buraya misafir gelmişim. Ne diyorsa yapsın. Çünkü bu kız benden daha iyi dil biliyor, pasaportu nereye vereceğimizi biliyor. Bütün kararları ona bırakıyordum. Bankasından tut ev giderlerine kadar her şeyi ona bırakıyordum.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Ama ben buraya geldiğimde onların kültürü başkaydı. Onlara muhtaçtım. O yüzden fazla bir şey diyemiyordum yani.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

“Ekonomik konularda daha çok eşimin sözü geçer. Yani karar derken eşim vay işte ben bunu istiyorum öyle olacak değil. Ben Danca bilmediğim için mecburen aileyle ilgili işleri o yapıyor.” (Erkek katılımcı, 53 yaş, K13)

“Sanırım ben daha fazla karar alıyorum ama bu daha fazla söz hakkım olduğu anlamına mı geliyor bilmiyorum. Bazen onun ülkesinde yaşıyor olsaydık da aynı şekilde mi olurdu diye merak ediyorum. Belki de kendi ülkenizdeyken karar veren kişi olmak daha kolaydır.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

“%100 ben. Çok inatçıyım ve kocam benimle aynı fikirde değilse kavga etmeye hazırım. Onun fikirlerini dinleme konusunda çok kötüyüm ve işleri kendi istediğim gibi yapmayı tercih ediyorum, özellikle de çocuk konusunda.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

Yukarıdaki yorumlar incelendiğinde erkeklerin ilk Danimarka’ya geldiklerinde ekonomik, sosyal ve kültürel sermayeye sahip olmamaları sebebiyle aile içi kararlarda daha çok kadınların söz sahibi olduğu, dile, kültüre ve sosyal çevreye yabancı olan erkeklerin aileyle ilgili neredeyse tüm kararları eşlerine bırakmak zorunda kaldıkları, ev sahibi konumundaki kadınların aile içi kararları vermede daha baskın olduğu anlaşılmaktadır.

Erkeğin aile içi kararlarda yetkinliğinin olmaması zamanla aile içindeki iktidarını sarsmaktadır. Kadın ise en az kendisi kadar güçlü olan bir erkeği karşısında bulmak istemektedir. Fakat evliliğin başında erkeğin güçlü olması ve kadın kadar söz sahibi olabilmesi imkansızdır. Çünkü erkek büyük oranda bağımlı yaşamaktadır. Göç etmek bir nevi yeniden doğmak anlamına geldiği için evlilik göçmenleri neyin nasıl yapılacağı konusunda yol ve yöntem bilgisine sahip değillerdir. Göçmen olmanın getirdiği dezavantajlı durumdan dolayı erkeğin güçsüzlüğü bazı Danimarkalı kadınlar tarafından anlayışla karşılanmamaktadır. K4’ün *“Kendisi idrak edemedi. Başka bir ülkeye birini getirdiğin zaman onun için alması gereken sorumluluğun farkında değildi. Sandı ki her şey olacak bir anda. Benim için yapması gereken şeylerin farkında değildi. Her şeyin Türkiye de olduğu gibi olacağını zannetti.”* şeklindeki ifadesi bazı Danimarkalı kadınların erkeklerin çaresizliğini anlayamadıklarını göstermektedir. Ayrıca evliliğin başlarında erkeğin ekonomik özgürlüğü bulunmamaktadır. Oturum elde edene kadar çalışması yasak olan evlilik göçmeni eşine veya eşinin ailesine muhtaç yaşamaktadır. Ekonomik özgürlüğün olmaması aile içi kararlarda etkinliği azaltmaktadır. Nitekim erkeğin Danimarka’da içine düştüğü durum da budur. Ekonomik, sosyal ve kültürel sermayeye sahip olmaması erkeği aile içi kararlarda yetkisiz bırakmaktadır.

Danimarka’da kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarlı yetiştirmeleri ve kadın istihdamının fazla olması erkeklere olan bağımlılığı büyük oranda ortadan kaldırmaktadır. Erkeğin aile içinde yetkinliği kadınla eşit konumdadır. Bu durum Türkiye’den göç eden erkek evlilik göçmenleri için sorun yaratmaktadır. Çünkü karşılarında daha önce alışık olmadıkları bir kadın tipi bulunmaktadır. Kadınlar aile içi kararlarda erkekler kadar söz sahibi oldukları için erkeğin yetki alanı daralmaktadır. Bu durumu kaldıramayan erkeklerin eşleriyle sorun yaşadıkları söylenebilir.

*“Karının sözü geçiyordu am*na koyim. Erkeğimiz oydu (kahkaha atarak). İtiraz etsen ne. İki gün vermiyordu. Üçüncü gün “özür dilerim erkeğim sensin” diyordum (kahkaha atıyor). Bizi hep burayla tehdit ettiler (cinsel organı işaret ederek). Ben de dayanamadım artık. Çıktım arkadaşşa geldim. Geliş o geliş. İki haftada bir gidiyorum tabi çocuğu görmek için.”* (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

“Ben dayattıyordum ama o da inatçıydı. Yani biz zaten bu tarz günlük meselelerden dolayı anlaşılamadık. Onun kendi kuralları vardı ama benim de var. Tamam, fikrini söylersin ama kararı ben alayım yani.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

Yorumlardan da anlaşılacağı üzere kadınların aile içi kararlarda fazla etkin olması bazı evlilik göçmenleri tarafından sorun olarak görülmektedir. Zamanla bu meseleler büyüdüğünde aile içinde büyük bir problem belirmektedir. Boşanmaya giden sebeplerden birisinin de aile içi kararlarda erkeklerin yetki alanının sınırlandırılmasıdır. Bazı Danimarkalı kadınlar hem ev sahibi üstünlüğünden hem de cinsiyet eşitliğini uyguladıklarından dolayı aile içinde erkeklerle eşit konumda olmaktadır. Erkeklerin yetki alanı kısıtlandığından dolayı çatışmalar meydana gelmektedir. Bu sebeple erkeğin evliliği sürdürebilmesi için en az kadınlar kadar aileye katkı sağlamaları gerekmektedir. Bunun için ise kısa zaman içinde dil öğrenip iş hayatına atılması ve kadının sırtındaki yükü hafifletmesi gerekmektedir. Bunun yanında aile içi karar alma mekanizmasında kadının varlığını ve kendisiyle eşitliğini kabul etmeleri gerekmektedir. Bu gerekliliklerin yerine getirilmesi durumunda evlilik sürdürülebilir olabilmektedir. Çünkü aile içi kararlarda bir tarafın (kadın veya erkeğin) baskın konumda olması evlilik hayatında ciddi sorunlara yol açmaktadır. Aile içi kararlarda eşitliği benimseyen ve kadının varlığını kabul eden kişilerin daha uzun süreli evlilik hayatı yaşadıkları söylenebilir. Evlilik göçmenlerinin kendilerini Danimarka kültüründeki eşitlikçi anlayışa alıştırmaları zorunluluk haline geldiğinden aile hayatının ilerlemesi için Danimarka kültürüne uygun bir yaşam tarzı benimsemeleri gerekmektedir. Bu sebeple kendi kurallarında diretmeyen ve evin reisi olarak erkek anlayışını benimsemeyen kişilerin Danimarkalı kadınlarla daha iyi anlaşştığını söylemek mümkündür. Örneğin evlilik hayatı normal ilerleyen K13 isimli kişinin *“Aile içi kararlar tamamen ortak. Bir taraf istemezse o iş kesinlikle olmuyor. Danimarka kültüründe olan bir şey zaten. Ama ben de evliliğimde bir tarafın baskın olmasını istemiyorum zaten”* şeklindeki ifadesi aile hayatının devamı için bir tarafın baskın olmaması gerektiğini ve aile içi kararlarda uzlaşının önemli olduğunu doğrulamaktadır.

5.3.6. Çocuk Yetiştirme Tarzı

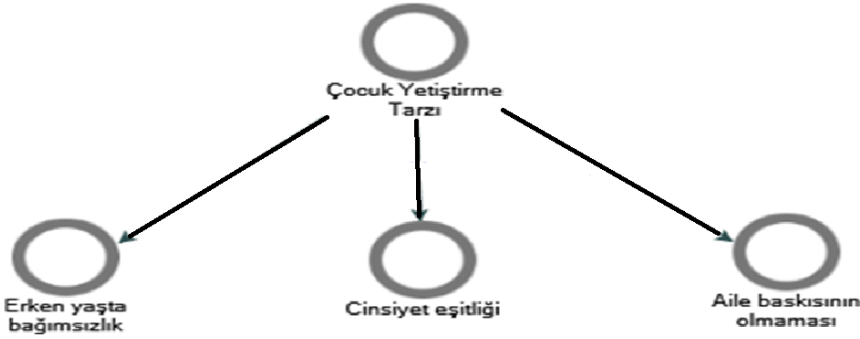
Bronfenbrenner (1981) insan gelişiminin ekolojisini ele aldığı kitabında bireyin sosyal ve kültürel çevresiyle nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu, çocuğun gelişiminde aile, akran, okul ile makro sistemler olan toplumsal ve kültürel çevrenin nasıl etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bronfenbrenner genel olarak çocuğun gelişimini dört farklı sistem içerisinde değerlendirmektedir. Mikro sistem kişinin yakın çevresi olan aile, okul ve akran grubu gibi çevreleri ifade ederken, mezo sistem iki mikro sistem arasındaki (aile ve okul gibi) ilişkinin mevcut olduğu sistemi, ekzo sistem ebeveynlerin sosyal ilişki ağlarını, makro sistem ise daha soyut düzeyde sosyal ve kültürel yapıları (gelenek, görenek gibi kültürel tasarımlar) ifade etmektedir. Dolayısıyla çocuk bu sistemler içerisinde yetişmekte ve karakteristik yapısı da bu sistemlerin verdiği değerler çerçevesinde şekillenmektedir.

Bu bağlamda Danimarka ve Türkiye’de yetişen çocukların farklı değerleri ve kimlik yapılarını kazanarak büyüdüklerini söylemek mümkündür. Çünkü her şeyden önce çocuklar farklı ekolojik sistemler içerisinde yetişmektedirler. Mikro, mezo ve makro sistemlerin kişilere kazandırdığı kültür ve kimlik her iki ülkede köklü farklılıklar içermektedir. Örneğin gerek Osmanlı döneminde gerekse Cumhuriyet döneminin büyük bir bölümünde çocuklar dayak ve aşırı disiplinle geleneksel değerlerin sorgulanmaz yapısı içerisinde büyütülmüştür. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçerken her ne kadar modernleşme esas alınsa da çocuk yetiştirme tarzında bariz dönüşümler yaşanmamıştır. Aile, din ve okul eğitimi hep geleneksel eğitim anlayışı içerisinde ezbere dayalı ve bireysel sorgulamayı dışlayan tarzda verilmiştir. Hal böyle olunca çocuklar kadercı anlayış içerisinde kendi potansiyellerini gerçekleştirmeden yetişmişlerdir. Aslında burada aşırı belirlenimin birey üzerindeki derin etkileri ortaya çıkmaktadır. Aksine Danimarka gibi Batı ülkeleri kendi geçmişlerinde var olan geleneksel anlayışları büyük oranda terk ederek daha modern çocuk yetiştirme usulü benimsemişlerdir. Bireysel özgürlükler ön plana çıkarılarak çocuğun potansiyel yetenekleri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Dikkat edilirse çocuk yetiştirme tarzları Bronfenbrenner’in ekolojik modelinde belirttiği şekilde farklı çevrelerde farklı yapılar içerisinde şekillenmektedir. Çocuk gelişiminde iki ülkenin kültürel alt yapısı farklı yöntemleri esas aldığından çatışmaların yaşanması kaçınılmaz olmaktadır. Zaten farklı sistemler içerisinde ve farklı sosyokültürel çevre içerisinde yetişen kişilerin benimsedikleri çocuk yetiştirme yöntemleri de farklılaşmaktadır. Dolayısıyla evlilik göçmenleri ile Danimarkalı kadınlar arasında çocuk yetiştirme tarzlarında

çatışmalar yaşanabilmektedir. Çatışmaların kaynağı ise büyük oranda kişilerin kültürel sermayeleri tarafından şekillenen anlayış farklılığına dayanmaktadır.

Danimarkalı kadınlarla evlenen evlilik göçmenleri Danimarka’da bir yaşam icra ettikleri için doğan çocuklar da Danimarka kültürüne göre yetişmektedirler. Danimarka’da yaşayan kişiler sistematik bir şekilde kreş hayatından yetişkin eğitimine kadar hayatın her döneminde Danimarka kültürüne maruz kalmaktadırlar. Dolayısıyla Türk erkeklerle Danimarkalı kadınlar arasında yapılan evlilikler sonucu doğan çocuklar ekseriyetle Danimarka kültürünü benimsemektedirler. Bu minvalde Danimarka kültüründe çocuk yetiştirme tarzının nasıl olduğundan bahsetmek gerekmektedir.

Şekil 5.26. “Çocuk Yetiştirme Tarzı” Kategorisinin Alt Boyutları – Nvivo Project Map

Yapılan doküman analizi sonucunda (3 ve 4 nolu videolar) Danimarkalı ailelerin çocuk yetiştirme konusunda genel olarak birkaç anlayışı öne çıkardıkları görülmektedir. Bunlar erken yaşta bağımsızlık, cinsiyet eşitliği ve aile baskısının olmamasıdır. Danimarkalı ailelerde çocuklar *erken yaşta bağımsızlığını kazanmakta* ve kendi sorumluluklarını almaktadırlar. Bireyselleşmenin toplumda fazlaca yer edinmesi sebebiyle Danimarkalılar hem kendi bireysel özgürlüğünü kısıtlamamak hem de çocuğun hayata tutunma konusunda bireyselliğini inşa etmek için erken yaşta bağımsızlığın kazanılmasına önem vermektedirler. Erken yaşta bağımsızlığın kazandırılması daha çocuk altı aylıkken kreş hayatına adım atılmasıyla başlamakta ve on sekiz yaşında aileden ayrılmayla sonuçlanmaktadır. Nitekim Eurostat’ın 2023 yılı verilerine (Danimarka ortalama 21.7, İsveç ortalama 21.4 yaş) göre dünya genelinde gençlerin aileden ayrılma yaşı en düşük ülkelerin Danimarka ve İsveç olması dikkat çeken bir veridir.

Bağımsız yaşama hazırlama çalışması ilk olarak kreş hayatında başlamaktadır. Danimarkalı ebeveynlerin ücretsiz izinleri kısa olduğundan (Rostgaard, 2014) çocukların sorumluluğu daha çok kurumlara bırakılmaktadır. Kurum bakımına

alışan çocukların kendi ayakları üzerinde durma özellikleri daha fazla gelişmektedir. Aileden ziyade kurumsal bakımın daha etkin olduğu çocuklarda anne baba aidiyeti de büyük oranda azalmaktadır. Bu sebeple çocuk daha on sekiz yaşına gelmeden aileden ayrılma kararı vermektedir. Erken yaşta kurumsal bakım ve bağımsızlık mevzuları neredeyse tüm Danimarkalı ebeveynler tarafından desteklenmektedir.

Yukarıda bahsedildiği üzere Danimarka’da çocuklar erken yaşta kurumsal bakım altına alındığı için ebeveynlerine karşı aidiyet duygularını zamanla yitirmektedirler. 1 ila 2 yaş arası çocukların %90’ından fazlası kreş bakımı altına alınmaktadır (Rostgaard, 2014: 10). Zamanla çocuklar ailelerden ziyade akran grubu ve eğitim uzmanlarıyla daha fazla zaman geçirecek vaziyete gelmektedirler. Zaten ebeveynlerin iş hayatı yoğun olduğu için (Tradings Economics’in 2024 verilerine göre Danimarka istihdam oranı ve emeklilik yaşı olarak dünya ülkeleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır) çocuğa zaman ayırma konusunda eksik kalmaktadırlar. Bu yüksek oranlara bakıldığında çocukların aileden bağımsızlaşması kaçınılmaz olmaktadır.

Doküman analizi sonucundan ulaşılan bulgulara göre Danimarkalı ailelerin çocuk yetiştirme tarzının ikinci önemli özelliği *cinsiyet eşitliğini* göz önünde bulundurmalarıdır. Cinsiyet eşitliği tüm İskandinav ülkelerinden aile politikalarının temelini oluşturmaktadır (Abrahamson, 2010; Rostgaard, 2014). Aileler kendi çocuklarını bir cinsiyetin ayrıcalığına dayanan anlayış çerçevesinde yetiştirmemektedirler.

Cinsiyet eşitliğinin aile ve toplumda yer edinmesinin en önemli sebebi - Abrahamson’un (2010: 407) değerlendirmesine göre- Danimarka iş gücünün her iki cinsiyete ihtiyaç duymasıdır. Her iki cinsiyetin maksimum oranda iş gücüne katılımı zamanla cinsiyet eşitliğinin her alanda geçerlik kazanmasına sebebiyet vermiştir. Çift gelirli ailelerin çoğalmasıyla kişiler hem kendi hem de çocuklarının hayatlarında cinsiyet eşitliğini uygulamışlardır. Çünkü erkek tarafından yapılan her iş kadın tarafından da yapılmaya başlandığında büyük bir zihniyet değişimi yaşanmıştır. Bu sebeple Danimarka hükümetinin aile politikaları çocuklara kreş bakımı ve ebeveyn iznindeki genel iyileştirmeler sağlayarak iş ve aile hayatı arasında denge kurmaya çalışmıştır. Kadınların iş hayatı için vazgeçilmez gerekliliği aile ve toplumda yer edindiği için kişilerin cinsiyet eşitliğini uygulaması zamanla kültürel bir norm haline gelmiştir. Ekonomik istihdamın kadınların lehine işlemesi bireyselliği artırmış ve herkesin birey olarak hakları gelişmeye başlamıştır. Az bir nüfusa sahip olan Danimarka toplumunun gerek işgücündeki açıktan dolayı kadınların emeğini önemsemesi, gerekse bireyselliği her alanda yaygınlaştırması ailelerin ve kurumsal eğitim

uygulayıcılarının cinsiyet eşitliğini önemsemelerine sebebiyet vermiştir. Danimarkalı aileler çocuklarını yetiştirirken iki cinsiyet arasında neredeyse hiçbir konuda ayırım yapmamaktadır.

Danimarka'da ailelerin çocukların bireysel haklarına ve seçimlerine saygı duyması, ayrıca hükümet politikalarının çocuğu güvence altına alması *ailenin çocuk üzerindeki baskısını* azaltmaktadır. Çocuğun aileye muhtaç olmaması aile baskısının önlenmesinde büyük bir etken olmaktadır. Çünkü ailelerin çocuğu boyunduruk altına alma hakları bulunmamaktadır (Børnerådet, 2024). Çocukların en ufak bir istismara maruz kalması bile çocuğun aileden alınıp kurum bakımına verilmesine yol açmaktadır (Eurochild, 2023). Çocukların aileden bağımsız bireysel hakları gelişmiş olduğu için ailenin birey üzerinde hakkı da sorunlu hale gelmektedir. Çocukların ebeveynler tarafından baskıya maruz kalmamasında bu politika uygulaması oldukça etkili olmaktadır. Ayrıca Danimarka toplumu en az hiyerarşinin olduğu sistem çerçevesinde yapılanmaktadır. Aile ve toplum içinde kişilerin eşitliği önemsenmekte ve bireyler arasında unvan ve herhangi başka özellikler açısından pek fark gözetilmemektedir. Özellikle aile içinde ebeveyn ve çocukları arasında hiyerarşik yapılanma çok azdır. Anne-babaya saygı diye bir kavram neredeyse yoktur. Çocuklar ebeveynlere minnet duygusu beslemediklerinden (aile dışında kurumsal bakım daha fazla geliştiği için) zorunlu saygı duyma hususu da ortadan kalkmaktadır. Hal böyle olunca ailelerin çocuklar üzerindeki baskısı kalmamaktadır.

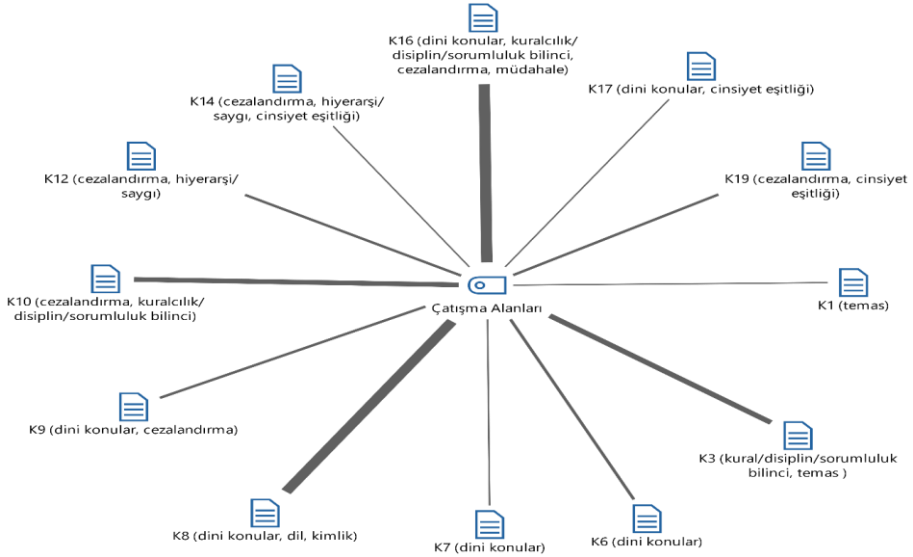
Yukarıda bahsi geçen Danimarkalı ailelerin çocuk yetiştirme özellikleri Türkiye'ye göre oldukça farklılık göstermektedir. İçinde yetişilen kültür kişilerin hayata bakış açısını etkilediği için çocuk yetiştirme konusunda Danimarkalılarla Türk evlilik göçmenleri arasında büyük oranda ayrışma olmaktadır. Çünkü evlilik göçmenleri ve Danimarkalı kadınlar kendi aileleri tarafından nasıl yetiştirildiyse aynı yöntemi kendi çocuklarını büyütürken uygulamaktadır. Aşağıdaki bulgular çocuk yetiştirme konusunda büyük çatışmaların yaşandığını fakat çocukların Danimarka'da büyümesi sebebiyle her halükârda Danimarka kültürünü benimsediklerini ortaya koymaktadır.

5.3.6.1. Çatışma

Yukarıda bahsedildiği üzere farklı kültürlerde yetişen kişilerin çocuk yetiştirme tarzları da farklılaşmaktadır. Bir toplumda doğru görülen yöntemin diğer bir toplumda yanlış olarak algılanma olasılığı yüksektir. Her kültürün kendine özgü unsurları olduğundan çocuk yetiştirme konusunda farklı toplumların kendine has yöntemleri ortaya çıkmaktadır. Yöntemin farklılığı

kişilerin gelecekte nasıl bir insan olacağına ve hayata karşı bakış açısının nasıl evrileceğine etki etmektedir.

Farklı kültürlerden insanların evlenmesiyle ortaya çıkan problemlerin en başında çocukların yetiştirilme tarzındaki farklılık gelmektedir. Neredeyse farklı kültürler arasındaki tüm evliliklerde bu sorun yaşanmaktadır. Bir tarafın vazgeçilmez olarak kabul ettiği değerler diğer taraf açısından oldukça önemsiz olarak görülebilmektedir. Çocuğun hangi kültürün değerlerine uygun olarak yetiştirilmesi gerektiği iki taraf arasında çatışma sebebi olabilmektedir. Aşağıdaki bazı yorumlar çatışmanın kaynaklarını ve çocuk yetiştirme konusunda anlayış farklılıklarını ortaya koymaktadır. Görüşmelerin analizi neticesinde ortaya çıkan çocuk yetiştirme konusundaki çatışma alanlarına bakıldığında; *kuralcılık/disiplin/sorumluluk bilinci, temas, dini konular, dil, kimlik, cezalandırma, hiyerarşi/saygı, müdahale, cinsiyet eşitliği* başlıkları öne çıkmaktadır.

Şekil 5.27. “Çatışma Alanları” Kod Dağılım Modeli – Maxqda Code Distribution Model

Yukarıdaki kod dağılım modeline bakıldığında görüşmecilerin özellikle üzerinde durdukları çatışma alanları ortaya çıkmaktadır. Eşler arasında süreklilik arz eden çatışmalardan birisi de hiç şüphesiz çocukların yetiştirilme tarzındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Bu çatışma alanları çocuk yetiştirme konusunda anlaşmazlık yaratan sorunlara gönderme yapmaktadır. Ayrıca şekle bakıldığında bazı görüşmecilerin daha fazla referansa sahip olduğu (K8, K16, K3, K10)

anlaşılmaktadır. Bu kişilerin çocuk yetiştirme konusunda daha fazla sorun yaşadıklarını, bu konuda kültürel problemleri daha fazla hissettikleri söylenebilir. Özellikle K8 ve K16 isimli kişiler kendi kültürlerinin çocuklar üzerinde etkisi olmasına oldukça önem vermektedirler. Çocuk yetiştirme konusunda karşı koyma/direnç gösterme durumu bu kişilerde daha fazladır. Gerek erkek görüşmeci K8 gerekse kadın görüşmeci K16 kendi kültürlerinin baskın olması konusunda milliyetçi bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır. Açıkçası her iki görüşmecinin kendi kültürel değerlerini çocuklarına empoze etme konusunda hassas davrandıklarını söylemek gerekir.

Yukarıdaki çatışma alanlarının sırasıyla açıklanması konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. İlk olarak “kuralcılık/disiplin/sorumluluk bilinci” konusunda kişilerin çatışma yaşadıkları söylenebilir. Danimarkalılar aile içi kurallarda oldukça kuralcı ve disiplinli davranmaktadırlar. Çocukların gün içindeki her bir aktivitesi kurallara oturtulmuş vaziyette ve disiplin çerçevesinde yerine getirilmektedir. Kuralcılık ve disiplin çocukların sorumluluk bilincini geliştirdiği için özellikle bu hususlara dikkat edilmektedir. Türkiye’de yetişen kişilerin ise tersi bir kişilik yapısına sahip olduğu bilinmektedir. Açıkçası kuralsızlık ve disiplinsizlik çocuk yetiştirme tarzında büyük oranda ortaya çıkmaktadır. İki milletin çocuklara karşı uyguladıkları yöntemler özellikle çocuğun gün içindeki aktivitelerinin planlanması noktasında ayrılmaktadır.

“Bence çocuk yetiştirme konusunda bunlar daha bilinçli. Benim bir sürü doğru bildiğim şeyin yanlış olduğunu ben burada öğrendim mesela. Mesela ben gidiyorum Türkiye’ye. Aile bireyleri saat kaçta kadar ayaktaysa çocuk da ayakta. O da onlarla duruyor. Hep böyle bir curcuna var bizim kültürümüzde. Ama burada çok katı. Akşam saat 7 dedin mi işte uyuyor. 5 buçuk altı gibi yemeğini erkenden yerler. Sonrasında çocuk hemen uyur. Ama benim kafa öyle değildi. Ben tv izliyorum mesela. Bana diyor ki git çocuğu yatır. Ben diyorum ya işte dursun çocuk ne gerek var. Yarım saat sonra uyuturum. Hayır diyor bana. Şimdi uyuyacak. Bu bizim aramızda tartışma konusu oluyordu. Ama bak haklı olan o. Bunları bir düzene koyuyor. Diyorum ya dursun bir yarım saat, saat sekizde uyur. Şu işimi bitireyim sonra diyorum ama o panik oluyor. Hayır diyor şimdi uyuyacak. Hemen panik okuyor stres oluyor. Çocuğun üstünü deş, altını deş, dişini fırçala, yatır. Bak bu konuda çok tartışırdık.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Çok çok özür dilerim ama Türk çocuklar baya şımarık. Annelerin neden 5-7 yaşına kadar çocuklarını beslediklerini, neden telefonların iyi olduğunu, neden bağırıp çağırdıklarını, çocuklarına vurduklarını, çocukları başka çocuklarla ilgilenmeye zorladıklarını anlamıyorum. Ben bunu istemiyorum. Kızımın benim yaptığım ve arkadaşlarımın da yaptığını gördüğüm temellerle büyümesini istiyorum. Çünkü bunun kızıma bağımsız olmayı ve büyük bir dünyada kendine güvenmeyi öğrettiğine inanıyorum. Örneğin dışarıda uyumak, çocukların yemeklerini kendilerinin yemesi, koşmasına ve kafasını çarpmasına izin vermek.

İlk kez baldızımın gelip masalarımın yerini değiştirdiğini hatırlıyorum, böylece çocuklar kafalarını onlara çarpmayacaklardı. Danimarka'da masayı kaldırmayız, bir kez düşmelerine izin verimiz, böylece öğrenirler. Aynı zamanda çocuğun bize bakmasını beklemiyoruz, o benim garsonum değil, ona benim bakmam gerekiyor.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

Yukarıdaki yorumların içeriği analiz edildiğinde Danimarkalıların çocuk yetiştirme konusunda oldukça disiplinli ve kuralcı davrandıkları, çocukların gün içindeki tüm aktivitelerini belirli plan çerçevesine oturttukları, Türk ailelerin çocuk yetiştirme konusunda daha gevşek davrandıkları, çocukların sorumluluk bilinci kazanmasında Danimarkalıların daha titiz davrandıkları tespit edilmektedir. Hatta evlilik göçmenleri bu konuda kısmen de olsa Danimarkalı kadınlara hak verdikleri anlaşılmaktadır. Türkiye’de çoğu aile çocukların kendileriyle aynı saatte uyuyup uyanmasına izin vermekte, geç saate kadar oyun oynamalarına, yetişkinlerle vakit geçirmelerine müsaade etmektedir. Ayrıca Türkiye’de ebeveynler tarafından uygulanan korumacı yaklaşım çocukların kendini gerçekteştirmesine ve hata yaparak sorumluluk bilinci kazanmalarına engel olmaktadır (Avcı ve Güleç, 2020; Yaşın ve Demir, 2020). Çocuklar kendilerine sınır konulmadığı için daha şımarık ve sorumluluktan uzak yetişmektedirler. İki farklı anlayışın bu konuda oldukça büyük çatışmaları meydana getirdiği söylenebilir.

Bir diğer çatışma alanı temasla alakalıdır. Buradaki temas konusu çocuklara fazla temas ederek/dokunarak sevmeye anlayışıdır. Danimarkalılar çocuklara fazla temasa, samimi dokunmalara karşı çıkmaktadır. Danimarkalıların insan yapısı genellikle soğuk ve mesafeli ilişkileri gerektirdiğinden çocuk yetiştirme tarzı da bu çerçevede şekillenmektedir. Ayrıca istismar mevzuu Danimarkalılar tarafından ciddiye alındığı için çocukların vücut bütünlüğüne saygı duyulmaktadır. Bu hususun kişilerde avantaj ve dezavantaja dönüşebildiğini söylemek gerekir. Avantajı çocuğun vücut bütünlüğüne müdahaleyi kısıtlamasıdır. Dezavantajı ise soğuk ilişkilere ve çok az temasa maruz kalan çocuklarda ileriki yaşlarda sevgi eksikliğinden kaynaklı sorunların meydana gelebilmesidir. Temas konusunda da çatışmaların yaşandığı yapılan bazı görüşmelerden anlaşılmaktadır. Nitekim konu hakkında K3’ün “*Bir de burada çocuklarla çok samimi temasa izin verilmiyor. Mesela bizde anne, baba, nene, dede mincıklayarak şapur şapur öper. Sürekli dokunur çocuğa. Ama burada o kadar yakın temasa izin verilmez. Bu konularda da çatışma yaşanıyor.*” şeklindeki ifadesi temas konusunda çatışmanın yaşandığını kanıtlamaktadır. Ayrıca temas konusunda her iki tarafın farklı bakış açıları kendi içinde avantaj ve dezavantaja sahiptir.

Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde çatışma yaratan bir diğer alan *dini konulardaki problemler*dir. Çocukların Müslüman olarak İslam'ın gerektirdiği kurallar çerçevesinde yetiştirmek bazı erkek katılımcılar tarafından önemsenmektedir. Aksine erkeklerin Danimarkalı eşleri dinle ilgili konular başta olmak üzere çocukların hayatını etkileyecek her türlü seçimin bireyin kendi kararına bırakılması taraftarıdır. Erkeklerin bu konuda müdahaleci anlayışa sahip olduğunu bilen kadınlar çocuk yetiştirirken özellikle dini konulardaki tutumların erkekler tarafından uygulanmasına izin vermemektedirler. Yine de konu hakkında bazı şekilsel pratiklerde çatışma yaşandığını söylemek gerekir.

“Ben dinle ilgili hiçbir şey demedim bak. Tamam, Müslüman olmasını isterdim ama benim özellikle istediğim şey sünnettir. Ben ona bunu izah etmiştim. Demiştik bak sünnet bizim için önemli vesaire. O da okey demişti ama sonra çocuk olunca olmaz dedi bana. Yapmadı yani. Ondan sonra sen de diyorsun ben çabaladım çabaladım ama olmadı. Ben de soğumaya başladım.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

*“Sünnet konusunda yaşadık. Sünnet ettirmedim. Anlaşmıştık ettirecekti. Şimdi de diyor 18 yaşına gelsin kendi karar versin. Bugün ilk defa çocuğuma şahadet getirttim. Hayatında ilk defa bunu yaptı. Benim karı da eskiden Müslüman olmuştu ama şimdi dönmüş. Çocuğa da domuz falan yediyor. O gün çocuğun ağzından domuz aldım. Dedim hani anlaşmıştık domuz yedirmeyecektin am*na koyduğumun karısı. Bugün yazdım ona. Dedim çocuğun her şeyine niye sen tek karar veriyorsun? Senin tek mi çocuğun?”* (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

“Çocuklar doğunca sünnet problemleri çıkıyor ortaya. Dil problemleri, din problemleri. Domuz eti çocuklara vermeye çalışıyorlar. Biz o konularda yetersiz kaldık. Kendi kültürümüzü veremedik.” (Erkek katılımcı, 35 yaş, K8)

“Çocuk sahibi olmaya karar vermeden önce bir konuşma yaptık. Sünnet yapacak mıyız, çocuk Müslüman olacak mı, sizin için hangi değerler önemli gibi... Kocam ve ben Danimarka yolunun en iyisi olduğuna karar verdik, çünkü Türk yolunu bilmiyorum ve gördüklerimi alkışlamıyorum.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

Yukarıdaki yorumlar okunduğunda bazı erkek katılımcıların daha çok çocukların sünneti ve domuz eti yemesi konularında çatışma yaşadıkları, çocuklarını sünnet ettirme ve çocukların domuz eti yemelerine karşı çıktıkları, Danimarkalı eşlerin ise çocukların seçimlerine saygı duyulması gerektiğini öne sürerek erkeklerle çatışma içerisine girdikleri, katılımcı yorumlarından da anlaşıldığı üzere çocuklar hakkında kadınların son karar verici oldukları anlaşılmaktadır.

Dini hassasiyetler her ne kadar gelişmiş Batı ülkelerinde sorun teşkil etmese de Türkiye gibi İslam ülkelerinde halen etkisini sürdürmektedir. İslam dininin domuz etini haram ve sünneti erkek çocuklarına zorunlu kılması Müslüman erkeklerin çocukları hakkında sünnet ve domuz eti konusunda hassasiyet geliştirmelerine sebep olmaktadır. Aslında görüşülen erkeklerin dindar bir

yaşantısı bulunmamaktadır. Kendi yaşam tarzları dini pratikleri yerine getirmekten uzaktır. Fakat yine de anlayış olarak bazı dini ve kültürel gerekliliklerin yerine getirilmesini savunmaktadırlar. Bazı evlilik göçmenlerinin çocuğun Müslüman olmasa bile sünnet edilmesi gerektiğini savunması özellikle dikkat çeken bir veridir. Sünnetin aşırı hassasiyet gerektirmesi toplumda erkekliğin sünnetle kanıtlanmasına dayanmaktadır. Nitekim Sancar'ın (2009: 168) ifade ettiği gibi askerlik ve sünnet erkekliği tamamlayan iki aşama olarak değerlendirilmelidir. Bu minvalde evlilik göçmenlerinin sünnet konusunda dini hassasiyetleri öne sürmesi aslında dinin gereklerine önem vermekten ziyade erkekliğin ispatlanmasına yönelik bir çaba olduğu söylenebilir. Çünkü kendi çocuklarının erkekliklerini ispatlamak en az dini gereklilikler kadar önemlidir. Toplumda “sünnetsiz” anılmanın ayıplanma sebebi olduğunu bilmek erkeklerin bu konudaki hassasiyetini artırmaktadır. Ayrıca Türkiye'deki aileler tarafından çocuğun sünnetli olup olmadığının sorulması da evlilik göçmenlerinin erkek çocuklarının sünnetini önemsemelerine yol açmaktadır. Danimarkalı kadınlar ise sünnet başta olmak üzere çocukların seçimlerine saygı duyulması gerektiğini düşündükleri için evlilik göçmenlerinin sahip olduğu dini hassasiyetleri göz ardı etmektedirler. Sonuç olarak çocuk yetiştirmede özellikle çocuğun hangi dini seçeceği, sünnet edilip edilmeyeceği ve domuz eti yemesi gibi konularda çatışmaların fazlaca yaşandığını söylemek mümkündür.

Özellikle din konusunda çatışmanın azaltılması için evlenmeden önce doğacak çocuklar hakkında bir uzlaşmaya varılması gerekmektedir. Çatışmayı şiddetli hissedenden görüşmecilerin çoğunun bu konuyu daha önce konuşmadıkları ve uzlaşmadıkları anlaşılmaktadır. Aksine az da olsa bazı görüşmecilerin bu konuyu eşleriyle daha önce konuştukları için çatışmayı daha az hissettikleri söylenebilir. Örneğin evliliği devam eden K9 isimli kişinin “*Bu arada ben dindar bir insan değilim. Eşim de öyle. Ama dini yönden de bakış açım çocukların seçimini bir gün kendi yapmasıydı. İşte bu tip şeyleri önden konuşmak gerekiyor. Çocuğumuz olacak bu konularda nasıl bir yol izleyeceğiz. Mesela çocuk erkek olursa çocuğu vaftiz de etmeyelim sünnet de etmeyelim. Biz bu tarz şeyleri konuştuk. Zaten bir taraf çok dominant olursa bir süre sonra karşı taraf da dominantlaşıyor. Bu tip farklılıkları konuşarak çözmeniz gerekiyor.*” ifadesi dini konularda evlilik öncesi uzlaşma sağlanmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Danimarkalı kadınlarla çocuk yetiştirme başta olmak üzere kültürel hususlarda çatışan erkek katılımcıların genelde muhafazakâr kişiler olduğunu söylemek gerekir. Dini hassasiyetleri olmayan kişilerin bu tarz mevzuları eşleriyle konuşarak halledebildikleri söylenebilir.

Her ne kadar az bahsedilse de *dil* konusunda da çatışma yaşandığını söylemek gerekir. Danimarka’da doğan çocuklar genellikle Türkiye’ye neredeyse hiç gelmedikleri için Türkçeyi öğrenemediklerini belirtmek gerekir. Evlilik göçmeni kendi dilini çocuğu öğretse bile hem başarısız olmakta hem de eşiyle çatışma içerisine girmektedir. Konu hakkında K8’in “*Bir de ben kültürümü dayatmaya çalışıyordum. Kürtçe, Türkçe öğretmeye çalışıyordum. Türkçe müzikler Kürtçe müzikler dinletiyordum. Bizden de bir şeyler öğrensin diyordum. Ama yok kabul etmiyorlardı. Onlara göre büyümesi gerekiyor. İstemiyorlardı. Ha tamam sana söylemiyordum işte bunu öğretme falan ama hissediyordum. Sistematik bir şekilde istemiyorlardı. Hoşlarına gitmiyordu.*” şeklindeki ifadesi dil konusunda eşiyle çatışma yaşadığını, Danca ve İngilizce dışındaki dillerin çocuğa öğretilmesinde erkeğin başarısız olduğunu göstermektedir. Çocuk yetiştirmede yaşanan çatışma alanları içerisinde dil konusundan neden az bahsedildiğini de sorgulamak gerekir. Çünkü genellikle kişilerin çocukların yetiştirilmesinde din, kuralcılık ve disiplin gibi konularda var olan çatışmalardan bahsettikleri anlaşılmaktadır. Fakat evlilik göçmenlerinin kendi dilini çocuğa öğretme girişimi neredeyse hiç olmamaktadır. Yabancı bir lisanın öğrenilebilmesi için ya bu lisanın konuşulduğu coğrafyada bulunmak ya da çok fazla bir mesai harcayarak o dilin pratiklerini yerine getirmek gerekir. Genellikle Danimarka kültürüne uyum sağlayan çocukların Türkçe öğrenmek için her iki yolu da denemedikleri anlaşılmaktadır. Çünkü buna gerek duyulmamaktadır. Yaşanılan ülke neresiyse oranın kuralları daha fazla geçerlik kazanmaktadır. Baba tarafından konuşulan dil eşi ve çocukları tarafından bilinmediği için iletişim kesintiye uğramaktadır. İletişim dili olarak kullanılmayan Türkçe ise çocuğa öğretilmemektedir. Zaten Danimarkalılarla yapılan evlilikler sonucu kurulan ailelerin Türkiye ile bağları oldukça zayıf olduğu için dilin çocuklara öğretilmesi imkansızlaşmaktadır. Bunu bilen evlilik göçmeni ise dili öğretme gibi bir çaba içerisine girmemektedir.

Çocuk yetiştirmede çatışma yaratan alanlar arasında önemli sayılabilecek bir diğer husus ise *cezalandırma* yöntemidir. Çocukların yetiştirilmesinde şiddete ve sert üsluba dayalı cezalandırma yönteminin Türkiye’de halen geçerli olduğunu söylemek gerekir. Her ne kadar fiziksel şiddet büyük oranda azalsa da çocuklara bağırarak kızma şeklindeki sözel tepkiler halen çoğu ailede kullanılmaktadır. Bu durum ise Danimarkalıların çocuk yetiştirme yöntemiyle çelişmektedir. Danimarkalı kadınlar çocuk hata yapsa bile ona karşı sakin ve sabırlı davranmakta, çocukla sürekli iletişim kurarak hatalarını düzeltmeye çalışmaktadır. Erkeklerin daha sert üslupla çocukları yola getirmeye çalışması, kadınların ise sakin ve sabırlı bir şekilde iletişime dayalı yöntemi kullanması iki taraf arasında çatışmayı körüklemektedir.

“En basitinden biz çocukları yetiştirirken bağırarak kızan insanlarız. Yani benim ailem öyleydi. Ama Danimarkalılar sakin insanlar. Oturup çocukla konuşuyor. Ben bağıryorum çocuğa, eşim bağırma diyor, ondan sonra biz birbirimize giriyoruz. Çünkü yetiştirilme tarzımız çok farklı. Disiplinden anladığımız çok farklı” (Erkek katılımcı, 38 yaş, K9)

“Cezalandırma konusunda biz biraz farklıyız. Ben biraz geri kafalıydım o zamanlar. Sert bir üsluba sahiptim. Bende halen Türk kafası vardı. O mantıkla bana biraz ters geliyordu. Çocuk bir hata yaptığında eşim elinden tutup konuşması falan bizim çocuk yetiştirme tarzımıza biraz ters geliyordu. Yani çocuk yanlış yapmış onun cezalandırılması lazım. Sen onunla neden yumuşak yumuşak konuşuyorsun. Bu bizim kültürümüze uymuyordu yani. Bizde çocuk yanlış yaptığında kıcıma bir tane vurursun. Bizim zamanımızda öyleydi yani. Biz babamızdan anamızdan korkardık. Ama benim eşimde kesinlikle korkutma yok. Yanlış yapsa rahatça oturup konuşur. Yani bizim kültür farklılığı daha çok çocuk yetiştirme konusunda oldu.” (Erkek katılımcı, 46 yaş, K12)

“Kızıma bağırıldığını gördüm. Danimarka da kimse çocuklara bağırmasın. Şiddet kullanarak büyütmez. Kültürel farklılığı bu konuda hissettim.” (Kadın katılımcı, 46 yaş, K19)

Yukarıdaki alıntılar incelendiğinde çocukların yaptıkları hata karşılığında ebeveynler tarafından takınılan tavır açısından farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Bazı erkek katılımcılar çocukları hata yaptığında kızarak ve bağırarak tepki vermeyi çocuğun yola gelmesi için gerekli görmektedir. Aksine Danimarkalı eşler iletişime önem vermekte, çocuklarla konuşmanın onu düzeltmenin yöntemi olduğunu düşünmektedir. İki farklı uç anlayış çatışma alanı yaratmaktadır. Kültürel farklılığın çocukların yetiştirilme yönteminde nasıl derin farklılıklara yol açtığı yukarıdaki yorumlardan anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde çocuk yetiştirmede *hiyerarşi/saygı* konusunda da çatışmaların olduğu ortaya çıkmaktadır. Aile bireyleri arasında saygı ve hiyerarşinin olması gerektiğini savunan erkek ile toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan kadın arasında bu konuda çatışma yaşanmaktadır. Geleneksel yapının korunduğu çoğu Asya ülkesinde aile reisi konumundaki babanın saygın bir yeri bulunmaktadır. Ailenin diğer üyeleri önce babaya sonra da evin diğer erkek bireylerine saygı duymak zorundadır. Nitekim tarihsel olarak gelenek ve görenekler erkeğin kurallarıyla inşa edilmiştir. Bu durum özel mülkiyetin ortaya çıkış zamanlarına kadar götürülebilir. Çünkü mülkün sahibi olan erkek aynı zamanda kadın ve çocukları üzerinde tam bir tasarruf yetkisine sahip olmuştur (Engels, 2015). Bu anlayışın kültürel mirası Asya ülkeleri başta olmak üzere muhafazakâr-geleneksel yapıya sahip ülkelerde halen geçerliğini korumaktadır. Bu ülkelerden birisi de Türkiye’dir. Türkiye’de her ne kadar katı erkek egemenliğinin sahip olduğu kültürel yapı her alanda etkisini göstermese de aile içinde erkeğin saygınlığı büyük oranda devam

etmektedir. Hiyerarşik olarak dede/baba başta olmak üzere evin büyüklerine saygı duyulmaktadır. Özellikle X kuşağı ile Y kuşağının büyük bir kısmının kurduğu ailelerde halen cinsiyet eşitliğinin olduğu söylenemez (TÜİK, 2021). Erkeklerin aile içerisinde ayrı ve saygın bir konumu bulunmaktadır. Babanın otoriter kişiliği kadın ve çocuklar üzerinde etkisini göstermektedir. Aksine Danimarkalı ailelerde bu durum büyük oranda söz konusu değildir. Kadın ve çocuklar devlet güvencesine sahip olduğundan erkeğin ailedeki söz sahipliği azalmaktadır. Özellikle çocuklara sözel veya fiziksel şiddetin her türlüsüne katı cezalandırma yöntemleri uygulanmaktadır (World Health Organization, 2020; ADRA Denmark, 2020). Çocuk üzerinde ebeveyn otoritesinin olmadığından şikâyet eden K14'ün *“Mesela çocukların büyüklerine saygısızlığı. Gerçi Türkiye’de de duyuyorum yeni nesil çocuklar öyle yetişiyor. Ama burada had safhaya çıkmış yani. Ebeveyne saygısı yok. Bir kere empoze edilmiş. Çünkü çocukları kanunlar koruyor. Asla ve asla çocuğa fiske dahi vuramazsın. Kolunu dahi tutup sıkamazsın çocuğun. Ha ben demiyorum dayaktan öldürelim. Ama bence bir korkutma figürü olması lazım. Şimdi ben hangi otoritemi kullanacağım onlara karşı. Anne babanın hiçbir ağırlığı yok. Ben bir kere sinirlendim bağırdım baya çocuklara. Korktular. Ama hadi eşim yapmaz da mesela üst katta oturan yanda oturan birisi her an seni şikâyet edebilir polise. Böyle bir düzendeyiz.”* şeklindeki ifadesi erkeğin aile içindeki otoritesinin zayıfladığını ve bu sebeple çocuk yetiştirme konusunda çatışma yaşandığını göstermektedir. Türkiye’deki aile yapısında anne ve babaya her halükârda saygı duyma gibi ahlaki bir zorunluluk bulunmaktadır. Bu ahlaki zorunluluk toplumsal olarak kabul görmüş ve aksi ayıplanmıştır. Aile içerisinde saygı ve hiyerarşik düzenin olduğu ortamda yetişmiş kişilerin kendi çocuklarını yetiştirme yöntemi de benzer olmaktadır. Fakat Danimarka’daki kuralların gerektirdiği biçimde davranmak zorunda kalan erkek her ne kadar kendisine engel olsa da çocukların kendisine karşı saygısızlığını normal görmemektedir. Yine aynı mevzudan şikâyet eden K12 isimli kişinin *“Eşimin ailesinde 17 yaşındaki bir kız ailesiyle oturduğu zaman masada alıp içkisini içebilir. Ama ben bunu istemem. Benim çocuğum benle içecekse benden izin almasını isterdim. Ama bunlar da öyle bir şey yok. Bunlarda lisede 17-18 yaşından sonra ikinci yemini ettikten sonra bakkaldan çikolata alır gibi içki alabiliyorlar. Ben mesela amcamın yanında hiç içki içmemişimdir. Ama bunlar da öyle bir değer yok. Büyüklerin yanında serbestçe içebiliyorlar. 17-18 yaşına geldiklerinde kendilerini eşdeğer görüyorlar.”* şeklinde özellikle kız çocuklarına vurgu yapan ifadesi de baba otoritesinin sarsıldığını göstermektedir. Özellikle kız çocuklarının babadan daha fazla korkması, çekinmesi ve babaya saygı duyması gerektiği düşüncesi baba figürünün ön planda olduğu aile özelliğini daha fazla yansıtmaktadır. Çocukların kendilerini diğer aile bireyleriyle

eşdeğer görmesi evlilik göçmeni tarafından saygısızlık olarak algılanmakta ve hiyerarşik yapıya uymadığı için bu durum normal karşılanmamaktadır.

Bu düşünceye sahip evlilik göçmenlerinin Danimarka aile yapısını kabullenmekte zorlandıklarını söylemek gerekir. Çünkü daha önce de sürekli vurgulandığı üzere Danimarka’da *cinsiyet eşitliği* her alanda sağlanmaktadır (çatışma alanlarından birisi de cinsiyet eşitliği konusudur). Gerek aile içinde gerekse toplumsal yapı ve kurumlarda kadınların erkeklerle aynı düzlemde değerlendirildiği görülmektedir. Aynı şekilde aile içinde de kız ve erkek çocuklarına eşit muamele edilmektedir. Bu durum evlilik göçmenleri için alışması zor bir durumdur. Kız çocuklarının erkekler kadar özgür olması ataerkil yapı tarafından kabul edilebilecek bir şey değildir. Çünkü erkekliğin sert kuralları en çok kadınlara karşı kullanılmaktadır. Erkeklik kadının hazlarına kilit vuran yasaları üretmektedir. Bu yasaların delinmesi ise Baudrillardcı (2005: 35) bakış açısıyla hazzın yasayı alt etmesi anlamına geldiğinden erkekliğin bir yerde yıkımı gerçekleşmektedir. Bu yıkımın sonuçlarını düşünerek kendisini rahatsız hisseden K14 “*İyi ki kız çocuğum olmamış. Allaha şükrediyorum. 14 yaşında daha kız istediğiyle gezip dolaşıyor. Yakınımızda var yani. Bir şey diyemiyorsun. Çünkü normal onlar için. Çıkıyor dışarı mesela arkadaşlarıyla bira içiyor. Ya da erkek arkadaşları falan oluyor. Bizde cinayet nedeni.*” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Bu ifade kız çocuklarının yetiştirilme tarzında iki farklı kültüre sahip kişilerin zıt anlayışa sahip olduğunu göstermektedir. Erkeklerin kız çocuklarına karşı daha sert kuralları reva görmesi ve erkeğin gerek eşini gerekse kız çocuğunu namus olarak addetmesi çatışmanın ana nedeni olmaktadır. Bu kaygıya sahip K17 isimli Danimarkalı kadının “*Bir kızımız olursa, kocamın benden daha katı olacağından endişeleniyorum. Bu da özellikle kız büyüdüğünde sorunlara neden olabilir. Erkek arkadaş olabilir mi, içki içebilir mi vb.*” şeklindeki ifadesi kız çocuklarının yetiştirilmesi hakkında daha fazla çatışmanın mevcut olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu konuda sadece erkeklerin eril zihniyete sahip oldukları için cinsiyet eşitliğine karşı önyargılı olduğunu söylemek eksik bir değerlendirmedir. Çünkü Danimarka’da çocuklar her konuda çok fazla özgürlük anlayışı içerisinde yetiştirilmektedirler. Çocuklar çok küçük yaşta erkek arkadaşlarıyla cinsel münasebete varan ilişkilere girmektedirler. Aileler daha 10-11 yaşındaki çocukların kendi hayatları hakkındaki kararlarına saygı duyarak onların aile dışındaki ortamlara girmelerine müsaade etmektedirler. Yapılan doküman analizi sonuçlarında da bu bulgu elde edilmektedir. Analizi yapılan 4. videonun 5-7 dakikaları arasında Danimarkalı çocukların 11 yaşından itibaren aile dışı eğlence ortamlarına ve partilere katılım gösterdiklerinden, cinsel münasebetlerin 11-12

yaşına kadar düştüğünden bahsedilmektedir. Çocukların küçük yaşta bu kadar özgürlüğe sahip olmalarına ve karar veremeyecek yaşta olan çocuklara aileler tarafından cinsiyet eşitliği ve bağımsızlık adı altında müdahale edilmemesine bazı evlilik göçmenleri tarafından haklı tepkiler verilmektedir. Çünkü küçük yaşta çocukların fazla özgür bırakılması sağlıklı bir kişilik edinmede sorunlar yaratabilmektedir. Alkol alma, aile dışı eğlence ortamlarında bulunma ve cinsel münasebetlere girişme gibi şeyleri çocukların çok küçük yaşta tecrübe etmeleri haliyle hem evlilik göçmenlerinin geldikleri kültüre uymamakta hem de çocuk açısından sağlıklı bir yaşam tarzı olmamaktadır. Bu durum evlilik göçmenleri açısından özellikle kız çocukları hakkında kaygı yaratmaktadır. Kız çocukları hakkında daha fazla kaygılanılmasının sebebi ise evlilik göçmenlerinin içinde yetiştikleri kültürde kızların erkeklere göre daha fazla korunmaya muhtaç görülmesidir. Hâlbuki Danimarka kültüründe kız ve erkek ayrımı birçok konuda yapılmamaktadır. Çocukların erken yaşta aileden bağımsız hareket etme özgürlüğü kız ve erkek çocuk açısından fark yaratmamaktadır. Dolayısıyla bir tarafın kesinlikle kabul etmediği aile değerleri diğer taraf açısından önemsenmeyen değerler olarak algılanmaktadır.

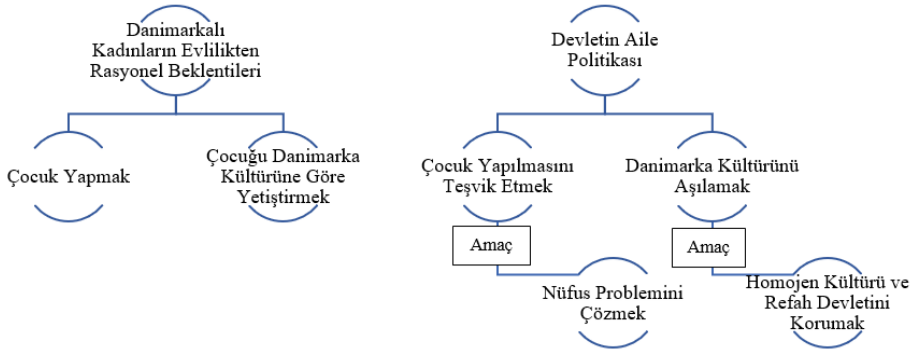
5.3.6.2. Kendi kültürünü aşılama

Yukarıda bahsi geçen çatışma alanları her ne kadar kadın ve erkek arasında sorun yaratsa da uluslararası evlilikler sonucu doğan çocukların hepsi Danimarka kültürüne göre yetişmektedir. Babanın Türk ve Müslüman olması herhangi bir şeyi değiştirmemektedir. Yaşanılan coğrafya hangi kültürün daha etkin olacağına karar vermektedir.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelere göre genellikle evlilik göçüyle Danimarka'ya yerleşen erkekler Danimarkalı kadınlardan çocuk yapmaktadırlar. Aslında bu tercihi etkileyen en önemli sebep Danimarkalı kadınların erkeklerden çocuk yapmayı istemeleridir. Erkeklerin amacı genellikle oturma elde etmeye yönelik olsa da kadınların da rasyonel olarak erkeklerden beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentiler erkekten çocuk yapılması ve bu çocuğun tamamen Danimarka kültürüyle yetiştirilmesidir.

Açıkçası bu durum Danimarka hükümeti tarafından istenen bir şeydir. Çünkü Danimarka'nın nüfus problemi vardır. OECD 2021 verilerine göre Danimarka'nın doğurganlık oranı OECD ülkeleri arasında en düşük ülkeler arasındadır (kadın başına 1,6 civarı). Ayrıca Danimarka yaş ortalaması yaklaşık 42,5 olarak dünya devletleri arasında ön sıralarda yer almaktadır (Statista, 2024; World Population Review, 2024a). Nüfus yaşlandığı için devlet çocuk yapmayı teşvik etmektedir. Çocuk için ise evlilik şart koşulmamaktadır. Çünkü Danimarka

çocuğun her türlü güvencesini temin etmektedir. Evlilik ve aile kurmak hükümet tarafından pek istenen bir şey değildir. Nüfus probleminin giderilmesi için kadınların çocuk yapması yeterli olmaktadır. Bu çağrıya uyan kadınlar uluslararası evliliklerde çocuk yapmayı tercih eden taraf olmaktadır. Aksi takdirde evlilik göçmenleri için çocuk yapmanın artı bir değeri yoktur. Evlilik sürecinde çocuk yapmak daha ziyade Danimarkalı kadınların ve devletin çıkarına uymaktadır.

Şekil 5.28. Çocuk Yapılmasının Rasyonel Amaçları

Yukarıdaki görselde de okunduğu üzere Danimarkalı kadınların evlilikten rasyonel beklentileri çocuk yapmak ve bu çocuğu tamamen Danimarka kültürüne göre yetiştirmektir. Kadınların uluslararası evliliklerden beklentileri Danimarka hükümetinin aile politikalarının teşvikleriyle örtüşmektedir. Hükümet nüfus problemini çözmek için çocuk yapılmasını istemektedir (Brønholt, 2022). Ayrıca hükümetin tüm politikaları Danimarka'nın homojen kültürünü korumaya dönük olduğundan Danimarka'da bulunan herkesi bu kültüre entegre etmeye çalışmaktadır (Hedetoft, 2010; Jensen vd., 2010). Özellikle çocukların tamamen Danimarka kültürüne göre yetiştirilmesine özen gösterilmektedir. Bunun için gerek aile eğitimi gerekse örgün eğitim paralel amaçlarla ilerlemektedir.

Lee-An (2020) Güney Kore'de yaptığı araştırmasında evlilik göçmenlerine yönelik hükümetin bakış açısının nasıl olduğundan bahsetmiştir. Araştırma, nüfus problemi yaşayan Kore devletinin demografik çıkarları doğrultusunda gelişmekte olan ülkelerden gelen ve çocuğu olan genç kadın evlilik göçmenlerini tercih ettiğini, evlilik göçmenlerinin nüfusu artırmak için bir araç olarak kullanıldığını, yaşlı ve çocuk sahibi olmayan kadın evlilik göçmenleri ile gelişmekte olan ülkelerden gelen Müslüman erkek evlilik göçmenlerini istenmeyen kişiler olarak addettiklerini ortaya koymuştur. Benzer mantık Danimarka hükümetinin evlilik göçmenlerine yönelik bakış açısında

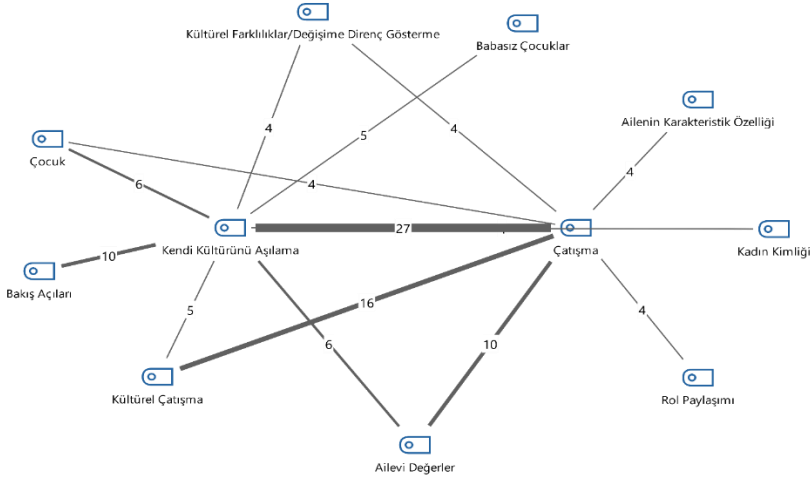
yatmaktadır. Danimarka hükümeti her ne kadar Müslüman ülkelerden gelen erkek evlilik göçmenlerine yönelik oturum verme konusunda sert politikalar uygulasa da tüm prosedürleri sağlayıp oturum elde eden evlilik göçmenlerinin çocuklarını nüfus problemini çözmek için kullanmaktadır. Hükümetin Danimarkalılar ve evlilik göçmenlerinden öncelikli isteği çocuk yapılmasıdır. Pek tabi çocukların Danimarka kültürüne göre yetiştirilmesi de birincil hedefler arasındadır.

Danimarkalı kadınlarla evlenen Türk erkeklerin çocukları neredeyse tamamen Danimarka kültürünü benimseyerek yetişmektedirler. Bunun en önemli sebebi sistemin başka bir yola izin vermemesidir. Çocuk doğduktan sonra çok erken yaşlarda eğitim kurumlarına gönderildiği için devlet tarafından verilen eğitimin içeriği çocukları şekillendirmektedir. Danimarka’da 26 haftalık olan çocuklar genellikle kreş hayatına başlamakta ve erken çocukluğa dair eğitim süreçlerine tabi olmaktadır. Gerek kreş eğitimi gerekse sonrasındaki ilkökul ve ortaöğretim süreçleri sistematik bir şekilde Danimarka kültürünü aşlamaktadır.

Danimarka’da ilkökul öncesi eğitim ve bakım süreci ECEC (Early Childhood Education and Care) olarak adlandırılmaktadır. ECEC pedagojisi çocuklar için vatandaşlık eğitimi olarak düşünülebilir (Kragh-Müller, 2017). Danimarka kültürünün çocuklara empoze edilmesi ECEC süreciyle başlamaktadır. Daha sonrasında ise 6-16 yaş grubuna hitap eden Folkeskole (ilköğretim ve ortaokul) süreciyle çocuklar Danimarka kültürünü iyice sindirmektedirler.

Çocukların Danimarka kültürüne göre yetiştirilmesi yukarıdaki eğitim süreciyle işlemektedir. Açıkçası kültürün yer edinmesi daha çok devletin kurumsal eğitimiyle sağlanmaktadır. Ama bu konuda ailelerin de bilinçli olduğunu söylemek gerekir. Aileler çocuklarını kurumsal eğitimin amaçları doğrultusunda rasyonel kurallara göre yetiştirmektedirler. Ayrıca diğer evliliklerde olduğu gibi uluslararası evliliklerde de kadınların çocuk yetiştirmedeki rolü daha fazla olmaktadır. Özellikle araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde evlilik göçmenlerinin çocuklar üzerinde neredeyse hiçbir etkisi olmamaktadır. Nitekim K3’ün “*Burada yetişen çocuklar neredeyse tamamen Danimarka kültürüyle yetişiyor. Bizim dilimizi, Türkçeyi öğrenemiyor çocuk. Bir de sadece aile içinde değil okulda da çocuklara sürekli hakları öğretiliyor. İşte benim çocuk bana diyor ki bu benim bileceğim şey, buna ben karar veririm.*” şeklindeki yorumu bu durumu kanıtlamaktadır. Aynı konu hakkında K5’in “*Danimarka’da doğmuş büyümüş çocuklar buranın kültürünü yüzde yüz almasa da çoğunluğunu alır. Çünkü burada daha bir yaşındayken çocuklar kreşe veriliyor. Daha çocuğun beyni gelişmemişken onlar yüklenmeye başlıyor.*” şeklindeki yorumu da doğan çocukların tamamen Danimarka

kültürüne göre yetiştiğini, erkeklerin kendi kültürlerini ve değerlerini çocuğa aşılama konusunda başarısız olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 5.29. İki Kategorinin Kod Eş Oluşum Modeli – Maxqda Code Co-occurrence Model (Code Proximity)

Yukarıda iki kategorinin kod benzerliğine dayalı eş oluşum modeli bulunmaktadır. Görselden anlaşıldığı üzere “kendi kültürünü aşılama” ve “çatışma” kategorisi arasında yüksek derecede kod benzerliği bulunmaktadır. Böyle bir kod benzerlik ilişkisinin ortaya çıkmasının sebebi çocuklara kendi kültürünü aşılayamayan erkek görüşmecilerin kadınlarla bu konuda çatışma yaşamasıdır. Genellikle çocukların yetiştirilme tarzı hakkında çatışmaya giren erkeklerin kendi kültürlerini ve değerlerini öğretmekte başarısız oldukları söylenebilir. Çünkü kendi kültürünü aşılayabilen ve bu konuda sorunu olmayan kişilerin çatışma yaşaması söz konusu olamaz. Dolayısıyla bu iki kategori arasında kod benzerliğinin fazla olması hem çatışma yaşandığını hem de erkeklerin kendi kültürlerini çocuklarına aktaramadıklarını göstermektedir.

Bunun en büyük sebebi doğan çocukların Danimarka’da yaşamasıdır. Çocukların Türkiye ile bağları neredeyse hiç yoktur. Bazı uzun süreli evlilik hayatı yaşayan kişilerin de nadiren Türkiye’deki aile ve akrabaları ziyaret ettikleri bilinmektedir. İki kültür arasındaki temasın çok az olması çocukların Danimarka kültürünü daha fazla benimsemesine yol açmaktadır. Bir diğer sebebi ise çocukların anne tarafından yetiştirilmesidir. Zaten Danimarkalılarla yapılan evliliklerin büyük çoğunluğu boşanmayla sonuçlandığı için çocuklar annede kalmaktadır. Bu durumda anne çocuğun yetiştirilmesinde daha etkin olduğundan Danimarka kültürünü benimsemesi kaçınılmaz olmaktadır. K16 isimli

Danimarkalı kadının “*O evde değil, bu yüzden Danimarka’da dediğimiz gibi, “kollar yoksa kurabiye de yok”. Tabi ki çocuğum Danimarka değerleriyle büyüyecek. Eğer evde değilseniz, evde olanlardan şikayet edemezsiniz. Kızının bir şey yapmasını istiyorsa, bunu yapması gerekir, benden yapmamı isteyemez. Kollar yoksa kurabiye de yok demek, kollarınız yoksa kurabiye yiyemezsiniz demektir. İş kendiniz yapmadığınız sürece fikir sahibi olamazsınız.*” şeklindeki yorumu aslında bahsi geçen konuyu özetlemektedir. Evlilik göçmenleri boşandıklarında çocuklarıyla olan ilişkileri büyük oranda azalmaktadır. Annede kalan çocuklar haftada veya iki haftada bir baba tarafından görülmektedir. Bu sebeple erkeğin kendi kültürünü ve değerlerini çocuğa aşılaması imkânsız olmaktadır. Hatta evli olan erkeklerin de eşleri kadar çocukları üzerinde etkili olmadığını söyleyebiliriz. Çünkü erkekler Türkiye’de olduğu gibi çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini kadına bırakmaktadır. Kadın çocukla daha fazla muhatap olduğu için erkeğin etkisi azalmaktadır. Zaten çocuklar aile ortamından ayrılıp kurumsal eğitime başladıktan sonra içinde bulunduğu kültüre tamamen ayak uydurmaktadır. Okul eğitimine başlayan çocuk bağımsız yaşama alışınca babanın etkisi artık hiç kalmamaktadır.

Çocuklarını kendi kültür ve değerlerine göre yetiştiremeyen katılımcı evlilik göçmenlerinin çoğu bu konuda mustarıptır. Evlilik göçmeninin hem kendi kültür ve kimliğini kaybetmesi hem de çocuğuna kültür ve değerlerini aktaramaması kişiyi iki kez yaralamaktadır. Bir kere kendi kültür ve kimliği yabancı olduğu bir ülkede silikleşmektedir. Böylece göçmen kişi Heidegger’in (1993) ifade ettiği gibi kendisini olduğu yerde evsiz hissetmektedir. Yaşadığı bu içsel sıkıntının yanında kendi kültür ve değerlerini çocuğuna aktaramayınca evsizliği kaderi olarak bellemeye başlamaktadır. Bu kaderi yaşayan K9 “*Üzğün olduğum bir konu var. Milli duyguları ülkede olmadığınız zaman yükleyemiyorsunuz. İstiklal marşı okunurken benim çocukken ki hissiyatımla benim şu anki çocukların hissiyatı bir değil. Elinizden geldiğince öğretmeye çalışıyorsunuz ama yurtdışında yaşamının en büyük dezavantajlarından biri -evli olun bekar olun fark etmez- ne düğünde ne ölümden birlikte olabiliyorsunuz. Siz istediğiniz kadar ona bunları yüklemeye çalışın olmuyor. Bu ülkenin kültürüyle yetişiyor.*” şeklinde bir ifade kullanarak çocukları hakkında çaresizliğini dile getirmiştir. Evlilik göçmenlerinin bu gibi içsel sıkıntıları kendi kültür ve değerlerini çocuklarına aktaramamanın getirdiği çaresizlikten kaynaklanmaktadır. Bu çaresizlik hali evlilik göçmeninin kendi kültür ve kimliğinden uzaklaşma bedelini daha da ağırlaştırmaktadır.

Sonuç olarak araştırma kapsamında incelenen uluslararası evlilikler sonucu doğan çocuklar her ne kadar genetik olarak babaya ait olsa da kültürel olarak babaya ait değildir. Çocuklar Danimarkalı bir babadan olmamasına rağmen bir

Danimarkalı olarak yetişmektedir. Neredeyse tüm kültürel değerler Danimarka politikalarına göre verilmektedir. Danimarka kendi kültürünü gerek göçmenlere gerekse göçmenlerin çocuklarına başarılı bir şekilde aşlamaktadır. Çünkü entegrasyon politikaları sıkı bir şekilde uygulanmaktadır.

5.3.7. Sürdürebilirlik

Uluslararası evliliklerde boşanma oranları yapılan birçok çalışmada yerli-yerli evliliklerine göre daha fazla olduğu tespit edilmektedir. Bunun en önemli sebebi kültürel farklılıklardır. Evlilikte kültürel farklılıkların avantajdan çok dezavantajlı durumlar yarattığını söylemek gerekir. Halen daha dünya tam olarak karışmış ve kültürler birbirini tanımış değildir. Farklı kültürler hakkında her ne kadar bilgi edinilse de aynı evin içerisinde bir yaşam icra etmek birçok zorluğa yol açmaktadır. Özellikle katı geleneksel yapıya sahip ülke vatandaşları ile seküler anlayışa sahip kişiler arasında yapılan evliliklerin ortak noktalarda uzlaşması çok daha zor görünmektedir. Çünkü halledilecek ve çözüme kavuşturulacak birçok mevzu bulunmaktadır. Farklı kültürlerin farklı anlam kalıplarının olması ve farklı dillere sahip kişilerin kendilerini birbirlerine ifade etmede yetersiz kalmaları boşanmaları tetiklemektedir. Ayrıca tek sebebin kültürel farklılık olduğunu söylemek eksik bir değerlendirmedir. Uluslararası evliliklerin ne amaçla yapıldığı da önem arz etmektedir. Evliliğin aracı olarak kullanıldığı ve gelişmiş ülkeye göç etmek maksatlı yapıldığı evliliklerin kısa süreli olma ihtimali çok daha yüksektir. Dommaraju ve Jones'a (2011: 740) göre uluslararası evliliklerde boşanma eğilimi, eşin uyruğuna ve cinsiyetine, uluslararası partnerin ciddi bir evlilik için gelip gelmediğine ve evliliğin aracı olarak kullanılıp kullanılmadığına bağlı olarak değişmektedir. Fakat uluslararası evliliklerde boşanmaların kendine özgü spesifik sebepleri olduğu gibi diğer evli çiftlerde görülen boşanma sebepleriyle benzerlik gösteren yanları da bulunmaktadır.

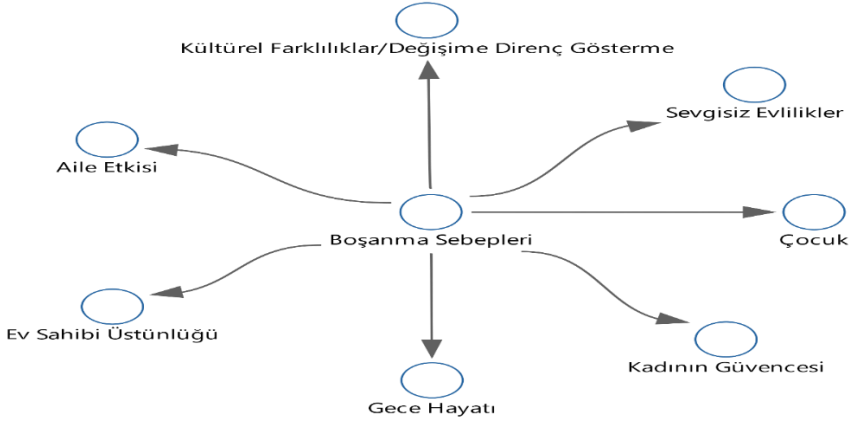
Jannik Lindner tarafından farklı araştırmalardan derlenerek ortaya konulan Gitnux Marketdata Report'a (2023) göre farklı etnik milletler arasındaki evliliklerin boşanmayla sonuçlanma olasılığı aynı millettten kişilerin yaptığı evliliklere göre %28 daha fazladır. Aynı raporun önemli sonuçlarından bir diğeri ise Asyalı ve beyaz ırklar arası evliliklerin boşanma oranı, beyaz ve beyaz birlikteliklere göre %59 daha yüksek olduğudur. Ayrıca iki yabancı evliliğine dayanan uluslararası evliliklerde boşanma oranı, genç evli çiftler arasında daha yüksektir. Berglund ve Hedin (2014:12) yaptıkları araştırmada ulusötesi çiftlerin daha yüksek boşanma oranına sahip olduğunu, bu çiftlerin ilişkilerinde yerli-yerli çiftlere kıyasla daha fazla zorluk yaşadıklarından bahsetmiştir. Sportel (2016: 4-

8) ise Hollandalı ile Batılı olmayan birinden oluşan çiftlerin Hollandalı-Hollandalı çiftlere göre çok daha yüksek boşanma riskine sahip olduğunu, Hollandalı ile Batılı olmayan yabancılar (Faslı ve Mısırlılar dahil) arasındaki evliliklerin yaklaşık %55'den fazlasının boşanmayla sonuçlandığını ifade etmiştir.

Her ne kadar uluslararası evliliklerin boşanma oranlarına dair sınırlı sayıda araştırma bulunsa da yapılan araştırmaların genel sonuçlarına göre farklı kültürler arasında yapılan evliliklerin çoğunun boşanmayla sonuçlandığı, benzer kültürlerle sahip kişiler arasındaki evliliklere göre daha yüksek boşanma oranına sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca özellikle Asyalı ve Batılılar arasındaki boşanmaların daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Burada Asyalıların geleneksel kültürleriyle Batılıların seküler anlayışları arasındaki çatışmaların yüksek olduğunu bilmek gerekir.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler sonucu elde edilen verilere göre Danimarkalı kadınlarla Türk erkekler arasındaki evliliklerin boşanmayla sonuçlanma olasılığının yüksek ve boşanma sebeplerinin oldukça fazla olduğu tespit edilmektedir. Devam eden birlikteliklerde ise evlilik öncesi tanıma sürecinin olduğu, evliliğin bilinçli bir şekilde yapıldığı ve tamamen çıkara dayalı olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca muhafazakâr-geleneksel anlayışı koruyan kişilerin Danimarkalı kadınlarla çok daha fazla çatışma yaşadıkları bilindiğinden bu kişilerin boşanmalarını tetikleyen sebeplerin daha fazla olduğu ifade edilebilir. Pek tabi yapılan bu araştırma istatistiğe dayalı örneklem bazında bir araştırma olmadığı için görüşmecilerin yorumlarına dayanılarak bahsi geçen tespitler ortaya çıkarılmaktadır.

Aile içi sorunlar analiz edilirken boşanma sebeplerinin çoğuna değinildiği için bu başlık altında boşanma sebeplerine dair kısa ve toparlayıcı açıklamalar yapılarak konu nihayete erdirilecektir. Aşağıda görüldüğü üzere görüşmecilerin beyan ettiği boşanma sebepleri arasında “kültürel farklılıklar/değişime direnç gösterme, sevgisiz evlilikler, çocuk yapma, kadının güvencesi, gece hayatı, ev sahibi üstünlüğü, aile etkisi” bulunmaktadır.

Şekil 5.30. Görüşmecilerin Boşanma Sebepleri – Maxqda Code Theory Model

İlk olarak sorunların büyük çoğunluğunun kaynaklandığı *kültürel sorunlara* değinmek gerekir. Kültürel farklılıklar her ne kadar evlenmeden önce çekici özellikler olarak algılansa da evlendikten sonra bu farklılıkların çatışmaya dönüşme ihtimali yüksek olmaktadır. Çatışmanın şiddeti kişilerin kültürel anlayışlara ne kadar bağlı olduğuyula alakalıdır. Fakat genellikle boşanmaların sebepleri incelendiğinde farklılıkların aşılması imkansız sorunlara dönüştüğü görülmektedir. Özellikle değişime direnç gösteren ve kültürel farklılıkları anlayışla karşılamayan kişiler bu konuda daha fazla zorluk yaşamaktadır. Danimarkalı kadınlarla yapılan evliliklerde kültürel farklılıklardan dolayı boşanmaların fazla olduğunu dile getiren K9’un “*Kişiye ve yetiştirme tarzına göre değişir. Hani bizim memlekette bir söz var ya. Davul bile dengi dengine. Kesinlikle bu işin öyle olduğunu düşünüyorum. Mesela benim bir arkadaşım var İspanyol biriyle evli. Kendisi kırsaldan gelmiş muhafazakar biri. Üç kez boşanma riskiyle karşılaştı. Çok zor yani. Bizim Danimarka şirketinde çalışıp Danimarkalı ile evlenen bir 10-15 kişi vardı. Bir tek benle bir arkadaşım kaldık evli. Diğerleri hep boşandı.*” şeklindeki yorumu önem arz etmektedir. Özellikle geleneksel-muhafazakâr anlayışa sahip kişilerin değişime direnç göstermeleri evlilikleri boşanmaya sürüklemektedir. Nitekim kendisinin bu konuda direktliğini ve kültürel anlayışında değişime kapalı olduğu için boşandığını dile getiren K8 “*Boşanmamın sebebi birincisi ekonomi. Sonra din kültür çatışması. Ondan sonra bizim de biraz maço olmamız.*” tarzında bir yanıt vermiştir. Bu yanıtta da anlaşıldığı üzere kültürel farklılıkların çatışmaya dönüşmemesi için karşılıklı anlayışın ve ortak noktalarda uzlaşmanın olması gerekmektedir. Fakat bu anlayış ve uzlaşmayı sağlayan çok az insan bulunmaktadır. Bunun en önemi sebebi Türkiye’den evlenerek göç eden katılımcıların muhafazakâr-geleneksel aile yapısında yetişmeleri, kültürel olarak kadın erkek rollerinde cinsiyetler arası

keskin ayrımları gözetmeleridir. Klasik aile yapısında var olan evin reisi konumundaki erkeğin ev işleri, çocuk bakma gibi görevleri tamamen kadına ait olarak görmesi çatışmaların ana kaynağı olmaktadır. Kadın erkek rollerinin eşitlikçi anlayış çerçevesinde algılandığı Danimarka’da evlilik göçmenlerinin kadınlara söz geçiremedikleri anlaşılmaktadır. Türkiye’de alışık oldukları fedakâr, itaatkar ve kanaatkar kadın modelinin Danimarkalılarda olmadığını anlayan erkekler evliliği devam ettirme konusunda oldukça başarısız olmaktadır.

Kültürel farklılıkların hissedildiği ve boşanmayı tetiklediği bir diğer çatışma alanı ise *dil* problemidir. Dil problemi daha çok kişilerin kendilerini birbirlerine tam olarak ifade edemedikleri için ortaya çıkmaktadır. Karşıdakini anlamak sorunların çözümünde iletişimi gerekli kıldığı için özellikle dil sorununun boşanmalarda büyük bir etken olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü Kövecses’in (2010: 1) ifade ettiği gibi hem kültür hem de dil, insanların hem yarattığı hem de anladığı "anlam ağları"dır. Anlam ağlarının çözülemediği evliliklerde boşanmaların meydana geldiğini K3’ün “*İnsan istiyor ki bir şeyler paylaşabilsin derin konuşmalar olsun. Bence boşananların çoğunda iletişim problemi vardır. Anlatamıyorsun derdini. Anlatamazsan o insan seni tanıyamaz. Benim de dilden dolayı anlaşılmadığım konular vardı. Boşanmamın bir sebebi buydu bence. Farklı kültür farklı dil. Sana ayrı bir yük oluşturuyor.*” şeklindeki yorumundan tespit edebiliriz. Dolayısıyla kültürel farklılıkların çoğu zaman çözülmesi imkânsız sorunlara dönüştüğü söylenebilir. Özellikle dil, din farklılıkları ve toplumsal cinsiyet anlayışındaki farklılıklar kültürel çatışmaları tetiklemekte ve boşanmaların en büyük sebepleri olarak öne çıkmaktadır.

Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre boşanmaların bir diğer sebebi *sevgisiz evlilikler*dir. Daha önce bahsedildiği üzere sırf gelişmiş ülkeden oturum almak için evliliği kullanan ve mantık evliliği yapan kişilerin boşanma ihtimalleri yüksek olmaktadır. Çünkü çıkar elde edildikten sonra evliliğin bir önemi kalmamaktadır. Arada sevgi ve saygı bağı olmadığı için evlilikler kısa süre içinde sonlanmaktadır. Bu durumu yaşayan K6’nın “*Onunla keşke evlenmeseydim dedim. Evlenmek istemiyordum. Ama sırf oturum için evlendim ilk karıyla. O yüzden sadece 7-8 ay evli kaldım ve sonra başka bir Danimarkalıyla evlendim. Tabi sonra onunla da boşandım*” şeklindeki yorumu oturum almak için evliliği araç olarak kullanan kişilerin boşanma ihtimallerinin yüksek olduğunu kanıtlamaktadır. Genellikle erkekler çıkara dayalı evlilikler yaptıkları için sevgisiz evliliklerin muhatabı ve boşanmaların müsebbibi de erkekler olmaktadır. Nitekim konu hakkında K20 isimli Danimarkalı kadının “*Eksik olan şey saygıydı. Arada aşk yoktu. Siz evlenebilirsiniz ve çocuğunuz olabilir. Ama eşinize ve*

çocuğunuza duygusal bağınız olmalı. Onlarla iletişim kurabilmelisiniz. Ben uzun süre onunla konuşamadım. Eski eşim sadece gelip masada çocukların önüne yemeği koyar ve giderdi. Hepsi bu kadar.” tarzındaki yorumundan bazı evlilik göçmenlerinin sevmedikleri kadınlarla sırf oturma için evlendikleri ve bu sebeple boşanmaların meydana geldiği anlaşılmaktadır.

Boşanmaların bir sebebi de *çocuk* olduktan sonra ortaya çıkan anlaşmazlıklardır. Çocuk genellikle anlaşılamayan çiftleri boşanmaya götüren son eşik olmaktadır. Çünkü çocuk öncesinde bir şekilde anlaşılabilen çiftler aile olmanın sorumluluğunu pek hissedememektedirler. Çocuk olduktan sonra her iki cinsiyetin sorumluluğu arttığı için birbirleriyle bağı olmayan ve aile olmanın ciddiyetini taşıyamayan çiftler boşanma yoluna gitmektedirler. Aslında çocuğun sorumluluğu daha çok erkek tarafından büyük bir sorun olarak algılanmaktadır. Çünkü erkek genellikle çocuğun bakımını kadının görevi olarak bildiği için eşiyile çatışma içerisine girmektedir. Cinsiyet rollerindeki anlayış farklılığı çocuğun aile için sorun teşkil etmesine sebep olmaktadır. Ayrıca çocuk olduktan sonra çocuğun yetiştirilme tarzındaki çatışmalar da boşanmaları tetiklemektedir. Kadın ve erkek çocuğu kendi kültürel anlayışı doğrultusunda yetiştirmeye kalktıklarında çatışmalar meydana gelmekte ve bu durum zamanla boşanmalara yol açmaktadır. Nitekim çocuğun yetiştirilme tarzındaki anlaşmazlığın boşanma sebeplerinden birisi olduğunu dile getiren K6'nın *“Karı ben karar vereceğim diyor. Ben yetiştireceğim diyor. Zaten yetiştiremeyeceğimi bildiğim için olay buralara geldi. Ayrılma sebebimiz de bu. Ben istediğim gibi yetiştiremediğim için anlaşmazlık yaşadık. Gene çocuğa attım suçu ama gerçekten öyle oldu. Ben dedim benim istediğim gibi o dedi benim dediğim gibi olacak. E Danimarka'dayız onun kuralı geçerli. Ne yapayım öldüreyim mi çocuğu?”* şeklindeki yorumu çocuk yetiştirme konusundaki anlaşmazlıkların boşanmalara sebep olabileceğini ortaya koymaktadır.

Bir diğer önemli neden ise kadının Danimarka'daki devlet *güvencesidir*. Özellikle boşanmış kadınlara Danimarka'da devlet tarafından her türlü sosyal destek verilmektedir. Bu güvenceyi bilen kadın boşanmakta bir beis görmemektedir. Çünkü erkeğe muhtaçlığı bulunmamaktadır. Bu önemli bir husustur. Çünkü maddi özgürlük kadının kendi kararlarını vermesinde etkili olmaktadır. Maddi anlamda erkeğe bağımlı olmayan kadının evli kalmak için zorunlu sebepleri büyük oranda ortadan kalkmaktadır. Bu sebeple Danimarka hükümeti özellikle kadınlara ciddi oranda pozitif ayrımcılık tanımaktadır (Teigen ve Skjeie, 2017; Rostgaard ve Ejrnæs, 2021). Nitekim dünya genelinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin en fazla olduğu ilk iki ülke arasında Danimarka bulunmaktadır (European Institute for Gender Equality, 2022). Kadının bu denli güvenceye

sahip olması uluslararası evliliklerde önemli bir boşanma sebebi olmaktadır. Çünkü erkek kendisine katlanan kadın yerine her an boşanma özgürlüğüne sahip kadınla baş başa kalmaktadır. Bu sorunu yaşayanların yorumları konuyu daha anlaşılır kılacaktır.

*“Bu ülke kadınlara öyle bir güç vermiş ki. Kadın ayrıldı diyelim ve işsiz. Devlet diyor ki sen ev kiranı düşünme ben öderim. Çocuğunu okula mı göndereceksin ben öderim. Sen mi okumak istiyorsun senin okul masrafını da ben öderim. Sana harçlık da veririm diyor. Karı da diyor ki am*na koyim benim bu erkeğe ihtiyacım yok diyor. Aha da bunun karısı ayrıldıktan sonra 4 sene okudu. Devlet bursunu verdi, çocuğunun okul parasını verdi. Burası kadın ülkesi. O yüzden de karının sana ihtiyacı kalmıyor. Aile değeri diye bir şey kalmıyor. Yav sen kimsin ben kimim. Erkekmiş ne gerek var. Gider affedersin kendine dildo alır sokar geçer. O da y*rr*k sende de y*rr*k. Devlet kadının her türlü ihtiyacını karşılıyor zaten. O yüzden kadın erkek gibi oluyor zaten. Sen de matematikteki sıfır eleman gibi oluyorsun. E kadın diyor zaten ben bundan dnayı da aldım. Çocuğu da yaptım diyor. O zaman siktir git diyor.”* (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

“Boşandın mesela çocukların mı var kadın olarak. Sana bir sürü hak tanıyor. Ama evliysen hiçbir hakkın yok. Bu sefer ne oluyor? Boşanması daha karlı. Çünkü sen boşandığın zaman o ev ikiye ayrılıyor. Bir kira sen ödüyorsun devlete bir de diğer kişi. Ama diğer tarafta kadınları devlet koruma altına almış. Çocuk parasını ödüyor, kirasının yüzde doksanını ödüyor. Efendime söyleyeyim okul okusa bile normal maaş veriyor. Her türlü destekliyor o kadını. O çocuklar kimseye muhtaç olmasın diye, bir yerlere gelebilsinler diye. O yüzden sen boşandığın zaman kadın olarak bir sürü hakların oluyor bu ülkede. Ama erkeğe hiçbir şey yok.” (Erkek katılımcı, 35 yaş, K8)

Yukarıdaki yorumlar analiz edildiğinde kadının devlet tarafından güvencesinin olması ve her türlü desteği alması erkeklere olan muhtaçlığı azalttığından boşanmaları tetiklediği anlaşılmaktadır. Zaten görüşmecilerin bir kısmı verdikleri mülakatta kadınların haklarından sürekli dem vurmaktadırlar. Bu kadar çok bahsetmelerinin sebebi eşleriyle sorun yaşadıklarında kadınların her an boşanma yoluna gidebilme özgürlüklerinin olmasıdır. Aslında kadının güvencesi sadece Türk erkeklerle Danimarkalı kadınlar arasında olan bir boşanma sebebi değildir. Aynı zamanda Danimarkalıların kendi aralarında yaptıkları evliliklerde de kadının güvencesi boşanmada büyük bir rol oynamaktadır.

Boşanma sebebi olarak öne çıkan önemli bir sebep de bazı evlilik göçmenlerinin *gece hayatına* olan düşkünlükleridir. Araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenlerinin önemli bir kısmı genç yaşta evlenip Danimarka’ya yerleştikleri için gece hayatını sonradan keşfetmektedirler. Açıkçası istedikleri gibi eğlenme imkanına da Danimarka’da ulaşabilmektedirler. Ayrıca erkeklerin aile ve toplum baskısından kurtularak Danimarka’ya yerleşmeleri ve bireysel özgürlüklerine kavuşmaları gece hayatına olan bağımlılıklarını artırmaktadır. Erkeklerin tek başına birey olarak kendilerini var

etmeleri bazı özgür edimlerin aşırı yaşanmasına yol açmaktadır. Öyle ki erkeklerin gece hayatına olan bağımlılıklarının en önemli sebebi kendilerine sınır koyan aile ve sosyal çevreden uzaklaşmalarıdır. Baskıdan kurtulan erkeklerin içsel arzularını gerçekleştirirken sınır tanımaz özgürlükleri aile hayatında boşanmaların meydana gelmesine yol açmaktadır. Çünkü erkekler adeta gece hayatının müdavimleri olmaktadır. Evli olmaları eğlence ortamlarına rahatça gidebilmelerine engel teşkil ettiğinden bir an önce boşanma yoluna gitmektedirler. Nitekim K19 isimli Danimarkalı kadının “Çünkü eşim iki erkek arkadaşıyla birlikte sürekli stritip cluba gidiyordu. İş saatlerini bilmiyordum. Eve gelme saati bazen gece bir bazen ikiyi buluyordu. Merak ediyordum ne yapıyor nereye gidiyor diye. Bana yalan söylüyordu. Bu gibi sebeplerle ona güvenemedim. Bazen evden gidiyor ve 4-5 gün gelmiyordu. Aniden çıkıp eve geldiğinde herhangi bir açıklama yapmıyordu. Artık onunla kendimi güvende hissedemedim.” şeklindeki yorumu erkeklerin gece hayatına olan bağımlılıklarının boşanmalara sebep olduğunu göstermektedir.

Görüşmecilerin belirttiği boşanma sebeplerinden biri de kadınların ev sahibi üstünlüğüne sahip olmalarıdır. Kadınların kendi ülkesinde olması erkeğe sözünü geçirme ve kendi kurallarını ona kabul ettirmede etkili olmaktadır. Kadının kendi ülkesinde daha fazla sosyal ve kültürel sermayeye sahip olması erkeği ikincil konuma itmektedir. Çünkü erkeğin alandaki sermayesi çok azdır ve bu durum kadının erkeğe olan saygısını ve bağlılığını azaltmaktadır. Kadın erkeğin kendisine muhtaç olduğunu bildiği için ülkesine geri gönderilme tehlikesi bulunan erkeği baskı altına alabilmektedir. Erkek ise oturum alana dek ev sahibinin baskılarına maruz kalsa da eline geçen ilk fırsatta boşanmanın yollarını aramaktadır. Örneğin K4 bu konuda “Boşanmamızın bir sebebi de sürekli beni aşağı görmesi. İşte şey demeye başladı. Burası Danimarka. Danimarka’da böyle olmaz, burası Türkiye değil. Yani seni sen olmaktan çıkarıyor. Öz güvenini sıfıra indiriyor. Halbuki seni buraya alıştırması gerekiyor. Yeni düzene, yeni sosyal ortama, yeni işe her neyse. Fikrini direkt götüne sokuyor. Bir şey söylüyorsun yok o öyle olmaz. E nasıl olur. Yok biz Danimarka’da şöyle yaparsınız böyle yaparsınız. Bi siktir git diyorsun yani. Sanki Türkiye’de aşık olduğun kişi bu değil. Sanki sen Türkiye’de daha aşağı seviyede yaşıyordun. İşte onların buradaki hayata bakış açısı daha üstün ve sen buna ayak uyduramıyorsun gibi.” şeklinde bir yorum yapmıştır. Kadınların ev sahibi üstünlüğüne sahip olması bazı kadınların erkekleri aşağı görmelerine ve onları ezmeye çalışmalarına yol açmaktadır. Danimarka’ya tamamen yabancı olan evlilik göçmeninin kadına muhtaç olması zamanla erkeğin gücünü azaltmakta ve kadının erkeğe olan saygısını azaltmaktadır. Her konuda iktidarını kaybeden erkeğin güçsüzlüğü kadın

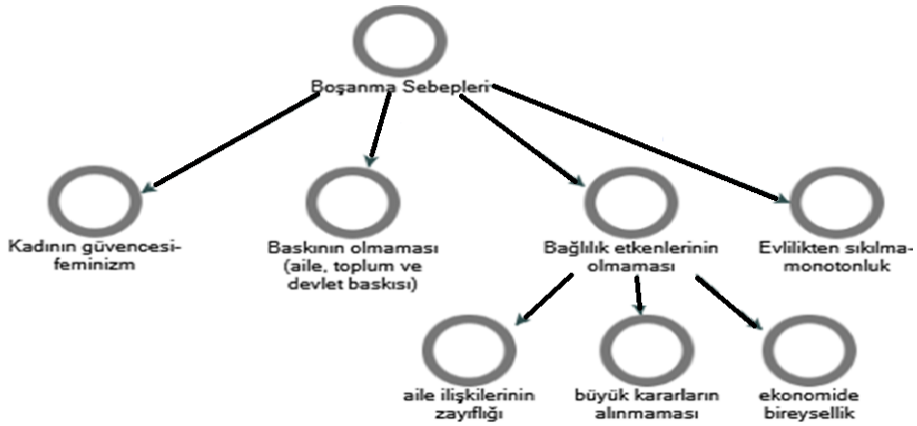
tarafından kendi lehine kullanılabilir. Örneğin K16 isimli Danimarkalı kadının *“Hamile kalmadan önce bile çocuğun Danimarka değerlerine göre yetiştirileceğini konuşmuştuk. Ne zaman başka bir şey söylese, ona memleketine dönmesini ve orada bir eş bulmasını söylüyorum.”* şeklindeki yorumu erkeğin kendi kurallarına uyması için tehditvari söylemlerde bulunduğunu kanıtlamaktadır. Kadın karşısında zayıf kalan erkeğin aile içi kararlarda söz hakkı da pek olmamaktadır. Hal böyle olunca erkeğin kadın karşısında hem değersiz bir konuma gelmesi hem de kadının kurallarına mecburi olarak boyun eğmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu duruma daha fazla katlanamayan bazı evlilik göçmenleri ise boşanma yoluna gitmektedir.

Son olarak görüşmecilerin boşanma sebepleri arasında *aile etkisinden* bahsedilebilir. Aile etkisi özellikle erkeklerin kendi ailelerinin etkisinde kalması ve bu sebeple eşlerine baskı uygulamaları anlamına gelmektedir. Türkiye’de kişiler evlendiklerinde bir bakıma aile büyüklerini de evlendirmektedirler. Çünkü her iki tarafın aileleri birbirleriyle sıkı akrabalık bağı kurmaktadır. Bu durum akrabalık ilişkilerini perçinlemekle birlikte bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Aileler çocukları üzerinde hak sahibi olma gücünü kendilerinde buldukları için çocukları evlendiğinde onların aile içi meselelerine müdahale etme yetkisine de sahip olmaktadır. Sıkı akrabalık ilişkilerinin getirdiği olumsuz durumlardan birisi de budur. Nitekim TÜİK 2021 verilerine göre Türkiye’deki boşanma sebeplerinin %8,2’si aile büyüklerinin aile içi ilişkilere karışmasından kaynaklanmaktadır. Hatta bu oran erkeklerin boşanma sebepleri arasında ikinci sırada yer almaktadır. Erkeklerin dile getirdiği boşanma sebeplerinden ilk sırada yer alan sebep sorumsuz ve ilgisiz davranma iken en fazla paya sahip olan ikinci sebep ise aile büyüklerinin aile içi ilişkilere karışması olarak kaydedilmiştir. Dikkat edilirse özellikle erkeklere aileleri tarafından daha fazla müdahale edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim yapılan bazı görüşmelerden de bu sonuç çıkarılmaktadır. Erkeklerin kendi ailesinin sözünü dinlemesi eşleriyle aralarının bozulmasına yol açabilmektedir. Danimarkalı kadınlarla evlenen erkek katılımcılar Türkiye’deki ailelerinden uzakta yaşadıkları için aile müdahalesi pek sorun olmamaktadır. Fakat bazı evlilik göçmenlerinin Türkiye’deki aileleriyle sıkı bağları bulunmaktadır. Bu kişilerin aile büyükleri aile içi meselelere müdahil olduğu için boşanmalar meydana gelmektedir. Örneğin bu konuda rahatsızlığını ve boşanma sebebini dile getiren K20’nin *“Sorun kendi fikirlerinin olmamasıydı. Sürekli ailesinin sözünü dinliyordu. Her şeyi kendi ailesiydi. Sanki biz onun ailesi değiliz gibi. Hep annesi babası kardeşi. Onlar ne derse o. Zaten boşanmamızın en büyük sebebi onun ailesinin her şeye müdahale etmesiydi. Eşim çok geleneksel biriydi ve bu yüzden ailesine bağlıydı.”* şeklindeki ifadesi erkeğin Türkiye’deki

ailesinin aile içi ilişkilere müdahil olmasının boşanmalara yol açabileceğini ortaya koymaktadır. Aile içi meselelere kendi ailesini karıştırmayan evlilik göçmenlerinin evliliklerini sürdürmede daha başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye’deki aileleri ile sürekli konuşup kendi aile içi sorunlarını anlatan kişilerin eşleriyle tartışmaya girebildikleri ve Türkiye’deki geleneksel kuralları eşlerine uygulamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Nitekim bu durum Türkiye’de yapılan evlilikler için de geçerlidir. Fakat Türkiye’deki evliliklerde kadın erkeğin ailesini tolere etmede daha fedakar olabilmektedir. Danimarkalı kadınlar ise ne kendi ailesi ne de eşinin ailesinin müdahale etmesine izin vermemektedir. Bu katı tutum erkeklerle kadın arasında sorunlara yol açtığından boşanmaları da tetikleyebilmektedir. Nitekim K1’in “*Ama benim kendimi geliştirmemin tek sebebi ailemin benden uzak olması. Bir de benim ailemle fazla iletişimim yok ya. Mesela benim bu ayrılan arkadaşlarımın çoğu aileleriyle sürekli konuşur. Haftada bir iki kez. Sürekli Türkiye’den o kültür gazını aldığı için eve gelip eşine başka tepki veriyor. Ama bende öyle değil. Benim eşimle problem olduğunda hiç aileme sorma diye bir şey yok. Zaten ben bu ülkeye geldim 12 sene ailemle görüşmedim.*” şeklindeki yorumu bunu kanıtlamaktadır. Ailelerinden sürekli fikir alan bazı evlilik göçmenlerinin kendi kültürlerine göre eşlerine davranma eğiliminde olmaları eşler arasında sorunlu mevzuları artırmaktadır.

Doküman Analizi Sonuçlarına Göre Boşanma Sebepleri:

Eşlerin boşanmalarının sebepleri sadece yukarıdaki faktörlere dayanmamaktadır. Danimarka halkının evliliğe bakışı ve genel boşanma sebepleri de Türk erkeklerle yapılan evliliklerde etkili olmaktadır. Bu sebeple uluslararası evliliklerin sadece kendine özgü boşanma sebeplerinden bahsetmek analizi eksik kılmaktadır. Çünkü -Statista 2020 ve 2023 verilerine göre- Danimarka Avrupa ülkeleri arasında boşanma oranı en yüksek ülkeler arasındadır. Ayrıca 2023 yılında Danimarka’daki boşanma oranı tüm evlilikler içinde %41,01 olarak belirmiştir. Yani evlenenlerin yaklaşık yarısı boşanmaktadır. Oranlarının yüksekliği boşanma sebeplerinin çeşitlenmesine neden olmaktadır. Bu sebeple Danimarkalılarla Türkler arasında yapılan evliliklerde boşanmaların kendine özgü sebepleri olmakla birlikte aşağıdaki sebeplerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Şekil 5.31. “Boşanma Sebepleri” Kategorisinin Sınıflandırılması –Nvivo Project Map

Yukarıdaki boşanma sebepleri 3 ve 4 nolu videoların analizi neticesinde ortaya konmuştur. Bu sebepler Danimarka’da neden boşanmaların yüksek olduğunu ve evliliğin bir norm olarak görülmediğini ortaya koymaktadır. Görüşme sonuçlarında da ortaya konduğu üzere boşanma sebeplerinden en önemlisi kadının güvencesidir. Hem doküman analizinde hem de görüşme bulgularında ortak olarak ortaya çıkan sebep kadının devlet tarafından her türlü sosyal hak ve güvenceye sahip olmasıdır. Danimarkalı kadınlarda feminizm olgusu yüksek olduğundan evliliğin klasik yapılanmasına karşı çıkmaktadırlar. Aslında devlet sistemi de buna imkan tanımaktadır. Devletin kadın ve çocuğa olan yatırımı evliliklerin akıbeti açısından olumsuz sonuç doğurmaktadır. Çünkü erkeğe olan ihtiyaç kalmamaktadır. Kadınların erkeklere olan ihtiyacı sadece çocuğun yapılması aşamasında olmaktadır. Sadece çocuk yapmak için evliliğin yapılması mantıksız görüldüğünden evlilik olgusu da normal olmaktan çıkmaktadır. Hem Danimarkalıların kendi aralarındaki hem de uluslararası evliliklerde boşanmaların en önemli sebebi kadının güvencesi-feminizm olarak ortaya çıkmaktadır.

İkinci sebep medeni durumun toplumda bir statü göstergesi olmamasıdır. Yani bekar veya evli olmak bir insanı farklı kılan özellikler değildir. Çünkü aile, toplum ve devlet tarafından evlilik yerine getirilmesi gereken bir zorunluluk olarak görülmemektedir. Öyle ki Danimarka’da kişiler tanışırken genellikle birbirlerine medeni durumlarını sormamaktadırlar. Boşanmak gayet normal bir şey olarak görülmektedir. Hatta defalarca evlenip boşanan kişilere bile ayıplayıcı bir gözle bakılmamaktadır. Baskının olmaması boşanmanın da yolunu açmaktadır. Çünkü insanlar zorunlu olarak evli kalmak mecburiyetinde olmadıkları için çok daha rahat boşanabilmektedirler. Açıkçası boşanmak herkes

tarafından normal karşılandığından boşanmaya karar veren çiftler rahat bir şekilde bu durumu birbirlerine açıklayabilmektedir. Nitekim doküman analizlerinde ortaya çıkan bir başka bulgu da Danimarkalıların açık sözlü olmasıdır. Eşini sevmeyen ve ona karşı herhangi bir şey hissetmeyen kişi bunu saklamak yerine gayet rahat bir şekilde söylemektedir. Açık sözlülük kişilerin birbirlerine karşı olan niyetini belli ettiği için boşanmalar da kolay gerçekleşmektedir. Nitekim Danimarka’da birçok boşanma olayı mahkeme sürecine dahi yansımamaktadır. Kişiler mail adresine gelen bir linke iki defa onay verdiği takdirde evli olduğu kişiden boşanmış olmaktadır.

Üçüncü sebep Danimarka’da evli çiftlerin birbirlerine olan bağıllık etkenlerinin pek olmamasıdır. Bu bağıllık etkenleri eşlerin aile ilişkilerinde zayıf olması (eş, çocuk ve akrabalarla olan ilişkinin zayıflığı), eşlerin birlikte büyük kararlar almaması ve aile ekonomisinde bireyselliğin ön plana çıkması ile alakalıdır. Danimarkalıların genellikle aile bağı zayıf olmaktadır. Eşler hem kendi aralarında hem de çocuğuyla olan ilişkilerinde soğuk ve mesafeli davranmaktadırlar. Ailenin işlevsel yönü aşındığı için boşanmalar meydana gelebilmektedir. Ayrıca eşler birlikte büyük kararlar almadıkları için hayatın zorluklarına karşı birlikte mücadele etme yönleri gelişmemektedir. Aslında bu durum rahat ve refah içinde yaşamının getirdiği bir durumdur. Danimarkalılar özellikle maddi anlamda gelecek kaygısı yaşamadıkları için eşlerin birlikte büyük bir ideali gerçekleştirme hedefleri de olmamaktadır. Aksine Türkiye gibi ülkelerde insanların çoğu gelecek kaygısına sahip olduğu için evlendiklerinde birlikte hayatın zorluklarıyla mücadele etmektedirler. Çünkü kişiler tek başlarına kendilerini güvencesiz hissetmektedirler. Evlenmenin bir sebebi de kişinin tek başına altından kalkamadığı yaşam zorluklarını diğer aile bireyleriyle paylaşmasıdır. Örneğin birlikte ev veya araba alma, çocuklar için gelecek planı yapma gibi idealler hem aile bireylerini birbirlerine bağıl kılmakta hem de perçinlemektedir. Böylece eşlerin evli kalmak için mecburiyetleri ve sebepleri oluşmaktadır. Fakat Danimarka’da çok fazla yaşam kaygısı olmadığı için eşlerin birbirlerine ihtiyaçları kalmamaktadır. Eşler büyük kararlar almanın zorluklarını ve bu kararların çıktılarını elde etmenin mutluluğunu yaşamadıkları için eşlerin birbirlerine olan bağları zayıflamaktadır. Bu durum ise boşanmaları tetikleyebilmektedir. Bağıllık etkenlerinden bir diğeri ise eşlerin kendi ekonomilerinde bireysel harcamalar yapmalarıdır. Danimarka bireyselliğin en fazla geliştiği ülkelerden birisi olduğundan kişiler belli bir süre sonra bencilleşmektedirler. Kimsenin maddi kaygıya sahip olmaması bir başkasına yardım etme geleneğini ve anlayışını yok etmektedir. Bireysel yaşam tarzına alışan ve maddi kaygıya sahip olmayan kişiler evlendiklerinde kendi kazandıkları

parayı yine kendi bireysel ihtiyaçlarına harcama eğiliminde olabilmektedir. Hal böyle olunca eşlerin ortak ekonomiye sahip olma ve bu ekonomiyi birlikte yönetme durumları olmamaktadır. Halbuki aile olmanın gereklerinden birisi de ortak bir ekonomiye sahip olmaktır. Aile ekonomisinin ortak olması eşlerin birbirlerine olan güvenini ve birbirlerine destek olma yönlerini geliştirmektedir. Ailenin ekonomik işlevi Danimarkalı ailelerde pek olmadığı için bu durum eşlerin birbirlerine olan bağlılıklarını zedelemektedir.

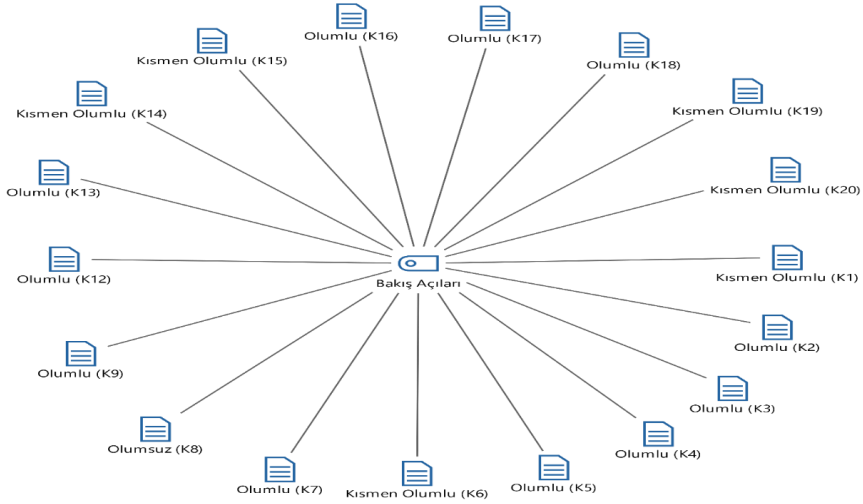
Son olarak Danimarkalıların boşanma sebebi olarak kişilerin monotonluktan dolayı evlilikten sıkılmalarını öne sürebiliriz. Danimarkalılar genellikle bireysel yaşam tarzına sahip özgürlükçü insanlardır. Fazla özgür olmaları evliliği kabullenmelerini engellemektedir. Birey neredeyse her konuda kendi kararını verebilecek yetkinliğe ve hakka sahip olduğu için bir başkasının hükmü altına girmeyi veya özgürlüğünün kısıtlanmasını kabul etmemektedir. Özgür ruha sahip olan kişiler evlilik gibi standart yaşam tarzından kısa sürede sıkılmaktadır. Özellikle genç yaştaki kişilerin evlenmekten ziyade birlikte yaşamayı tercih etmelerinin sebebi de budur. Hatta birlikte yaşama kültürü genç nesil arasında neredeyse evlilikten daha fazla benimsenmektedir (OECD, 2021). Bu sebeple evlilik hayatının monotonlaşması ve kişilerin zamanla evlilikten sıkılmaları boşanmaları artırmaktadır.

Yukarıda sayılan doküman analizi sonuçlarına göre elde edilen bulgulardaki boşanma sebepleri uluslararası evliliklerde meydana gelen boşanmaların diğer sebeplerini oluşturmaktadır. Nitekim görüşme bulgularında ortaya çıkan sebepler Danimarkalı kadınlarla yapılan uluslararası evliliklerin kendine özgü boşanma sebepleridir. Bunun yanında Danimarkalıların genel boşanma sebeplerinin de değerlendirilmesi gerekir. Çünkü en nihayetinde eşlerden birisi Danimarkalı olduğundan bu sebeplerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ayrıca Türkiye’den Danimarka’ya göç eden bazı kişiler bir süre sonra Danimarka kültürüne ayak uydurmakta ve onlar gibi düşünmeye başlamaktadır. Yaşam tarzı ve düşünce yapısı değişen Türklerin boşanma sebepleri de Danimarkalılarla benzerleşmektedir.

5.3.8. Bakış Açıları

Araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenlerinin edindikleri düşünce yapısı Berry’nin (2005) kültürleşme sürecini kısmen de olsa yansıtmaktadır. Çünkü Berry’e göre kültürleşme denilen süreç çatışma, müzakere ve arabuluculuk süreçlerinden geçmekte, bu aşamalar hem grup düzeyinde hem de bireysel düzeyde gerçekleşmektedir. Birey düzeyinde gerçekleştiği, katılımcı evlilik göçmenlerinin farklı kültürden birisiyle evlenmeye nasıl baktıklarından

anlaşılabilir. Kültürleşme sonucu uyum ve uzlaşının sağlanması ve diğer kültürlerin farkına varılarak saygı duyulması gerektiği düşüncesi görüşmecilerin çoğunda mevcut olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle farklı kültürlerle sahip kişilerin birbirlerini anlayışla karşılaması sonucu evliliklerin kültürel çatışmaları tolere edeceği fikrine sahip kişilerin kültürlerarası evliliklere olumlu baktıkları anlaşılmaktadır. Fakat yine de çatışma ve uzlaşının her ikisinin de bu kişilerin yaptıkları evliliklerde birlikte mevcut olduğunu söylemek gerekir.

Şekil 5.32. “Bakış Açıları” Kod Dağılım Modeli – Maxqda Code Distribution Model

Kültürleşmenin ne kadar etkili olduğu yukarıdaki görüşmecilerin bakış açılarına bakılarak yorumlanabilir. Görüşmecilerin ekseriyeti farklı kültürlerden kişilerin evliliğine olumlu yaklaştığı görülmektedir. Üstelik boşananların çoğunun görüşleri de aynı düşünceyi yansıtmaktadır. Fakat özellikle evliliğinde sorun yaşayan kişilerin kısmen olumlu yaklaştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kültürel muhafazakarlığa sahip bazı görüşmecilerin (örneğin K8) farklı kültürlerle sahip kişilerin evliliğine olumsuz baktığı okunmaktadır. Çünkü bu kişiler yaşadıkları problemleri mevzuların hepsini kültürel farklılığa dayandırmakta ve en iyi seçimin benzer kültüre sahip kişi olacağı görüşünde olmaktadır.

Yukarıdaki görselde görüşmecilerin bireysel olarak farklı kültürlerin farkına vardıkları ve farklılıkları büyük bir sorun olarak görmedikleri anlaşılmaktadır. Her ne kadar devam eden veya bitmiş evliliklerinde yoğun çatışma yaşamış olsalar da farklı kültürlerden kişilerin evliliği konusunda genellikle olumsuz fikirlere sahip değillerdir. Aslında böyle bir sonucun çıkması kültürleşmenin bireysel düzeyde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Çünkü Berry’nin kültürleşme modelinde sadece grupların (ulus devletler, topluluklar veya

kurumlar gibi kolektiviteler) değil bireylerin de kültürleşme sürecinden geçtiği ifade edilmektedir. Bireysel düzeyde farklı grupların/kültürlerin üyesi olan kişilerin, müzakere yoluyla çatışmadan kaçınmak için birlikte nasıl yaşayacaklarının yollarını aramaları gerekmektedir. Böylece bireylerin davranışlarının değişmesi ve diğer grup üyelerine saygıyla yaklaşması kültürleşmenin gerçekleştiğini göstermektedir. Bu bakımdan görüşmecilerin çoğunda kültürleşme sürecinin kısmen de olsa başarıyla gerçekleştiği söylenebilir.

“Farklı kültürlerden insanların evliliğine nasıl bakıyorsun?”

Anlaşıldıktan sonra bir sorun olmaz.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“Bireysel olarak bakmak lazım olaya. Kafa yapın uyuyorsa sorun yok abi. Ben öyle düşünüyorum.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Tamamen kişisel bir şey. Kafa yapıları uyuyorsa çok güzel olabilir. İki insan birbirini seviyorsa ve saygı duyuyorsa çok iyi anlaşabilir.” (Erkek katılımcı, 36 yaş, K5)

“Çok zor ama çok güzel. İki kültürümüz arasında üçüncü bir kültür yaratma şansına sahibiz. Bu çok büyük bir şans ve kızımız her iki dünyanın da en iyisini alabiliyor.” (Kadın katılımcı, 26 yaş, K16)

“İnsanların farklılıklarının üstesinden gelip birlikte yaşayabilmelerinin harika bir şey olduğunu düşünüyorum. Ancak, insanların bunu gerçekten yapıp yapamayacaklarının da farkına varmaları gerektiğini düşünüyorum. Farklı kültürlerle sahip iki insanın, uzlaşmaya istekli değilse ve bir kişi diğerinin kültürüne uymak için tüm benliğini ve değerlerini değiştirmek zorundaysa evlenmemesi gerektiğini düşünüyorum.” (Kadın katılımcı, 27 yaş, K17)

Yorumlardan da anlaşılacağı üzere farklı kültürlerden insanların evliliğinin iki kişinin birbirlerine saygı duymalarına bağlı olduğu ifade edilmektedir. Erkek görüşmecilerin genellikle konuyu kültürel olmaktan çıkarıp bireysel düzeye indirmeleri ve yapılan evliliklerin iyi olup olmayacağını kişilerin düşünce yapılarına bağlamaları önemli bir veridir. Çünkü erkekler Danimarkalı kadınlara nazaran kültürel muhafazakarlığa sahip ailelerden gelmektedirler. Buna rağmen konuyu kültürel olmaktan çıkarıp bireysel düzeye indirmeleri entegrasyonun erkeklerde etkili olduğunu göstermektedir.

Kadın görüşmecilerin ise erkeklere nazaran farklı kültürlerden kişilerin evliliğine daha fazla gerekçeli yorumlar yaptıkları analiz edilmektedir. Kadın görüşmeciler iki kültürün uzlaşması noktasında karşılıklı anlayışın önemine daha fazla dikkat çekmektedirler. Bunun sebebi ise kadınların mevcut eşleri veya eski eşleriyle olan kültürel farklılıkların getirdiği çatışmaları tolere etmekte erkeklerden daha fazla çaba harcamalarıdır. Genellikle erkekler çatışmaları daha derinden hissetseler de bu çatışmaları çözüme kavuşturma ve uzlaşma noktasında eksik kalmaktadırlar. Katılımcı evlilik göçmenlerinin çoğu (oturma alma amaçlı

yapılan) geçici olarak kadınların isteklerine uymakta ve oturumu elde ettikten hemen sonra boşanma yoluna gitmektedirler. Uzun vadeli çözümler üreten ve cinsiyet eşitliğini her anlamda kabul eden kişiler ise Danimarkalı kadınlarla uzun ilişkilere varan evlilikler gerçekleştirebilmektedirler.

Burada dikkat edilmesi gereken başka bir nokta yaşanan ülkenin Danimarka olmasıdır. Erkek görüşmecilerin farklı kültürden birisiyle evliliğe sıcak bakmalarının en önemli sebebi kültürel farklılığı hissedebilecekleri aile ve toplum çevresinden uzak olmalarıdır. Kendi ülkeleri dışında ikamet etmeleri onlara toplumsal ve kültürel normlardan azade bir yaşam alanı sunmaktadır. Bu sebeple yabancı ülkelerde yaşayan kişilerin farklı kültüre sahip kişilerle evlilik yapmaya olumlu yaklaşması normaldir. Çünkü kültürel çatışma ancak kültürel değerlerin etkin olduğu çevrede vuku bulmaktadır. Bu çevreden uzakta olan evlilik göçmenleri kültürel farklılığı hissetmedikleri için farklı kültürler arasındaki evliliklere de olumlu yaklaşmaktadır. Danimarkalı kadınlar için de aynı durum geçerlidir. Danimarka’da bir yaşam icra edilmesi ev sahibi üstünlüğünden dolayı avantaj sağlamaktadır. Türk evlilik göçmenleriyle evlenen Danimarkalı kadınlar toplumsal ve kültürel normların etkin olduğu Türkiye’de yaşamadıkları için özellikle eşlerinin aile ve akraba çevresinden herhangi bir baskıya maruz kalmamaktadırlar. Bu durum ise kadın katılımcıların farklı kültürden kişilerle yapılan evliliğe olumlu bakmalarına neden olmaktadır.

Bu doğrultuda bazı görüşmecilerin çekinceli yanıt verdiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar farklı kültürlerden insanların evliliğine kısmen iyi baksalar da bu konuda yaşadıkları sıkıntılar farklı kültürlerin uzlaşmasının ne kadar zor olduğuna işaret etmektedir. Çünkü ortada kültürel ve bireysel değerler olarak neredeyse taban tabana zıt iki farklı toplumdan gelen kişiler bulunmaktadır.

“Farklı kültürden iki insanın evliliğine bakış açın nasıl?”

Çok zor bir şey ya. Şimdi ben Danimarka da kendi kafama göre yaşıyorum ama mesela benim bir abim bir kardeşim burada olsa kesinlikle orada yaptığım şeyleri burada yapamam. Belki benim burada özgür olmamın sebebi ailemden uzak olmam.” (Erkek katılımcı, 32 yaş, K1)

“Üç beş sene iyi de sonra devamı olmaz. İnsan benliğine geri dönmek istiyor. Toprak seni çekiyor, kan çekiyor, dil çekiyor, kök çekiyor. Sen oralısın anlaşılamazsın. Yüz sene burada kal yine de onların içine giremezsin. Yüzde yüz sen onlarla ne dost ne arkadaş olamazsın. Sadece iş arkadaşı olursun ama Türkiye’deki insanlar gibi bir dostluğun olamaz.” (Erkek katılımcı, 35 yaş, K8)

“Tabi ki hangi kültürler olduğuna bağlı. Bence çok zor olabilir. Çünkü anlayışlar ve bakış açıları çok farklı olabiliyor. Kişilerin bu konuda ne kadar bilinçli olduğuna ve karşı tarafı anladığına bağlı. Ama yine de mümkün.” (Kadın katılımcı, 46 yaş, K19)

“Anlayış olarak aynı olmaları gerekiyor. Mesela ben boşandım ama halen onların namusuyum. Düşünsenize bunu. Ne kadar büyük farklılık. Ben halen özgür değilim.” (Kadın katılımcı, 45 yaş, K20)

Bazı kişilerin farklı kültürlerden insanların evliliğine bakış açıları daha tedbirli yorumlar içermektedir. Bu kişiler aynı zamanda kültürel çatışmaları derinden hissedenden kişilerdir. Farklı kültürden insanların katı sınırlarının farkında olan görüşmeciler bakış açısı olarak daha olumsuz fikirlere sahip olmaktadır. Bazı erkek görüşmeciler geldikleri kültürün gereklerine halen sahip oldukları için iki farklı kültürün uzlaşmasının imkânsız olduğu görüşündedir. Ayrıca buradaki asıl mesele kültürün farklı olmasından ziyade anlayışların ne kadar farklı olduğuyla alakalıdır. Bunun yanında hangi kültürden insanların evlilik yapacağı hususu da önemlidir. Anlayış olarak tamamen zıt kültürlerin insanları genellikle derin çatışmaların içerisine girmektedirler. Fakat benzer dünya görüşünü ve yaşam tarzını savunan insanların farklı kültüre sahip olsalar da uzlaşabilecekleri ortak noktalar daha fazla olabilmektedir.

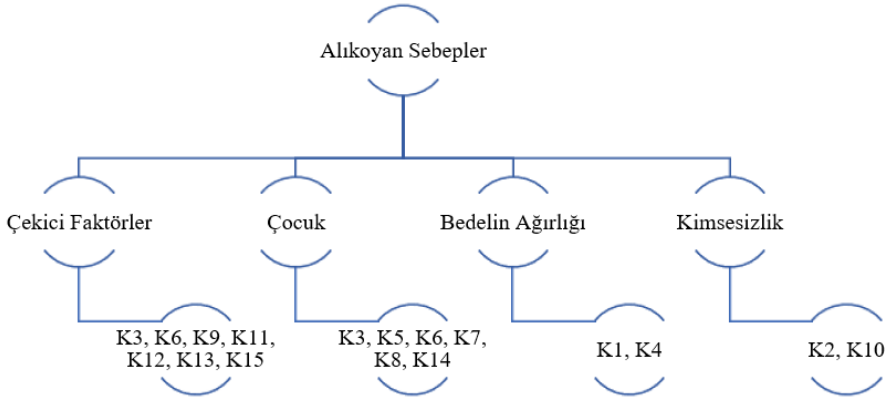
5.4. Geri Dönmek İsteme/Alıkoyan Sebepler

Ravenstein göç yasalarını yazdığı 1885 yılında önemli bir noktaya değinmiştir. Ravenstein her göç dalgasının tersi yönde bir karşı dalgayı meydana getirdiğini söylemiştir. Bu önemli bir noktadır. Çünkü bu durum halen geçerli olan bir husustur. Göç çağı olarak adlandırılan günümüz dünyasında ülkesinden gidenlerin önemli bir kısmı ya geri dönmekte ya da geri dönmeyi istemektedir. Pek tabi geri dönme ve geri dönmek isteme gidilen ülkenin kişiye neler vadettiği ile yakından ilgilidir.

Türkiye’den Avrupa ülkelerine ve Amerika’ya göç eden kişilerden geri dönenlerin sayılarında net bir yüzdelik ve sayı olmasa da göç edenlerin geri dönme niyetleriyle ilgili araştırmalar bulunmaktadır. Nitekim bu başlık altında ele alınan konulardan birisi de görüşmecilerin geri dönmek isteme niyetlerinin sorgulanmasıdır. Birsen Şahin Kütük’ün 2021 yılında Almanya ve Hollanda’da yaşayan Türklerin geri dönüş niyetleri üzerine yaptığı araştırma önemli veriler içermektedir. Bu araştırmaya göre katılımcıların %32,7’si geri dönmek istediğini, %14,3’ü ise kısmen dönmek istediğini belirtmiştir. Ayrıca geri dönmeye niyeti olanların Almanya özelinde daha fazla orana sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır. Dikkat edilirse yaşanan ülkenin kişilere sunduğu imkanlar geri dönme niyeti üzerinde etkili olmaktadır. Hollanda refah koşulları olarak Almanya’dan daha iyi düzeyde olduğu için göçmenlerin bu ülkeden geri dönme istekleri daha düşüktür. Ayrıca Keskin vd.’nin (2021) Amerika-New Jersey’e göç eden Türkler üzerine yaptığı araştırmaya göre; 25-44 yaş aralığındaki göçmenlerin büyük çoğunluğunun geri dönme niyetlerinin olmadığı, 45 yaş üzerindekiilerin ise geri

dönmekte kararsız oldukları, eğitim düzeyi yüksek ve eğitim amaçlı göç edenlerin ve ayrıca yüksek gelirli ve nitelikli işlerde çalışanların diğerlerine göre geri dönme düşüncelerinin oldukça düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Bu başlık altında iki konu ele alınmaktadır. Birisi göç eden katılımcıların geri dönme istekleri, diğeri geri dönmelerine mâni olan sebeplerdir. İlk olarak şunu belirtmek gerekir ki Danimarka dünyanın refah seviyesi en yüksek ülkelerinden birisidir. Çekici faktörlerin fazla olması burada yaşayan göçmenlerin geri dönme düşüncelerine engel olmaktadır. İki ülke arasında rasyonel tercihte bulunan kişilerin Danimarka'yı seçme ihtimali çok daha yüksektir. Yapılan görüşmelerde evlilik göçmenlerinin çoğunluğu geri dönmek istemediğini beyan etmiştir. Niçin geri dönmek istemedikleri sorulunca ise genellikle aşağıdaki sebepleri ileri sürmüşlerdir.

Şekil 5.33. Görüşmecilerin Geri Dönmeme Sebepleri

Görüşmecilerin belirttiği alıkoyan sebeplerin başında çekici faktörler gelmektedir. Danimarka ekonomik, siyasi, hukuki ve yönetsel yönden Türkiye'ye göre çok daha ileri seviyededir. İnsanlara sunulan koşullar kişinin gelecek kaygısını büyük oranda azaltmaktadır. Danimarka'ya yerleşen kişiler aslında maddiyattan çok diğer koşulların varlığını önemsemektedirler. Örneğin sokakların güvenliği, hukukun işlerliği, devlet ve yönetim sisteminin düzenli ve adil olması, eğitim imkanı gibi.

“Annem de bazen diyor gel oğlum burada her şeyimiz var. Ama ben diyorum anne ben artık buralıyım. Bir de niye döneyim. Ya geliyorum Türkiye'ye otobüse biniyorum olmuyor. Taksiye biniyorum beni dolandırmaya çalışıyorlar. Bak yazın iki hafta kaldım Türkiye'de. Hergün taksiye bindim. Günde dört kez taksiye bindim üçüyle kavgı ettim. Üçünü öldürebilirdim bak o kadar sinirlendim. Hep dolandırmaya çalışıyor. Kendi insanlarımızdan soğudum. Pazarda da öyle. Ulan nereye gitsek hep dolandırılır mı insan. Benim karı, baldız ve anası var

birlikte geziyoruz. Artık dedim ki onlara siz benden beş metre uzakta gelin. Ben bir şey alacağım zaman beni de turist sanıyorlar. Ona göre fiyat çekiyor. Ya insan bunu kendi ülkesinde yaşamak ister mi? Ben neden Danimarka'da yaşıyorum bunu?" (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

"Türkiye'nin ekonomik ve yönetsel durumu kesinlikle dönülecek değil. Danimarka ile kıyaslamıyorum. Danimarka eğitim sistemi gerçekten çok üst seviyede. Ekonomik yönden kıyasladığınızda, eğitim sistemi açısından kıyasladığınızda direkt defteri kapatıyorsunuz. Ki bunun bir de hak ve özgürlükleri var. Açıkcası çok adaletli görünmüyor Türkiye'nin durumu." (Erkek katılımcı, 38 yaş, K9)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşıldığı üzere bazı evlilik göçmenleri Türkiye ve Danimarka arasında bir kıyaslama içerisinde girmekte, Türkiye'nin sosyal, ekonomik, yönetsel ve eğitim sorunları öne sürülerek Danimarka'da kalmayı seçmektedirler. Danimarka'nın *çekici faktörlerinin* fazla olması kişilerin rasyonel bir tercihte bulunmasına sebep olmaktadır. Danimarka'nın sosyal düzenine, sakin insan yapısına alışan evlilik göçmenleri Türkiye'ye döndüklerinde büyük zorluklar yaşamaktadırlar.

Aslında göçmen olmanın yapısında arada kalmışlık vardır. Kültür ve kimlik olarak ne orali ne de buralı olabilmişlerdir (Sayad, 2007). Fakat uzun süre Danimarka'da yaşayan göçmenler –her ne kadar ilk başlarda birçok zorluk yaşasalar da- zamanla Danimarka'nın sakin ve büyük oranda sorunsuz işleyen sistemine alışmaktadırlar. Diğer taraftan Türkiye ile olan bağları en azından sosyal medya üzerinden devam etmektedir. Türkiye'den kopamayan göçmenler kendi ülkelerinin sorunlarına karşı kayıtsız kalmamaktadırlar. Eleştirdikleri memleketleri aynı zamanda özledikleri yer olsa da Danimarka'nın düzenine alışan kişilerin Türkiye'de tutunması zorlaşmaktadır. Bu sebeple arada bir uğradıkları ülkelerinin sorunları gözlerine daha fazla batmaktadır. Çünkü geldikleri yerin alışılmış düzeni Türkiye ile uyumamaktadır. Sorun ekonomik olmaktan çok düzenli ve sistemli bir hayatın daha makul gelmesiyle alakalıdır. Douglas S. Massey vd. (1993) tarafından bir zamanlar tartışılan göç teorilerinde çekici faktörler daha çok gelir durumu ve işsizlik ile özdeşleştirilmesine rağmen yapılan bu araştırmada ekonomi dışı çekici faktörlerin daha fazla etkili olduğu aşıkardır. Çünkü Danimarka yüksek kazanç vadeden ve kısa sürede zenginliği getiren bir ülke değildir. Yüksek vergi oranları kişilerin maddi olarak belli seviyelere gelmelerine müsaade etmektedir. Kaldı ki Türkiye'den Danimarka'ya göç eden evlilik göçmenleri genellikle niteliksiz işlerde çalışmaktadır. Bu kişilerin ekonomik olarak Türkiye'dekinden çok daha üst seviyelerde yaşamaları kısa vadede pek mümkün değildir. Danimarka yüksek vergiler alarak karşılığında refah devletinin imkanlarını sunan bir ülkedir. Dolayısıyla mevzu kısa sürede zengin olmak değil medeni, sistemli ve düzenli bir hayata kavuşmaktır. Hal böyle

olunca evlilik göçmenlerinin geri dönmelerine engel olan sebepler daha çok ekonomi dışı çekici faktörler olmaktadır. Beyan edilen bazı yorumlardan okunduğu üzere gündelik hayatın sosyal düzeninde mevcut olan sorunlar, siyasi ve yönetsel sorunlar, hukuki sorunlar gibi Türkiye’deki itici faktörler Danimarka’ya daha cazip kılmaktadır.

Danimarka’dan geri dönmek istemeyen kişilerin tek sebebi çekici faktörler değildir. Aynı zamanda evlilik göçmenlerinin kendine özgü bazı sebepleri de bulunmaktadır. Bunlardan belki de en önemlisi *çocuk mevsusudur*. Evlilik göçmenlerinin çoğu Danimarkalı kadınlarla evlendiklerinde çocuk yapmaktadırlar. Daha önce de bahsedildiği üzere çocuk yapmayı daha çok Danimarkalı kadınlar istemektedir. Erkekler ise daha çok oturma alma amaçlı göç etmektedir. Düzenli bir aile kurup çocuk yapma dertleri pek bulunmamaktadır. Fakat yine de eşlerinin bu isteklerine uymaktadırlar. Her ne kadar bilinçsiz çocuk yapma yoluna gitseler de sonrasında bu çocuklar evlilik göçmenlerini Danimarka’da kalmaya zorlayan bağlayıcı bir sebep haline gelmektedir. Çocuğu olan evlilik göçmenlerinin çoğu diğer sebeplerin yanında çocukların bağlayıcılığını da alıkoyan sebep olarak öne sürmüşlerdir.

“Özellikle çocuğum olduktan sonra iyice beni bağladı. En büyük bağlayıcılık bence o. Burada çocukların olması. Geri dönmene engel olan en büyük şey çocuklar. Çünkü senin ailen burada artık.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Çocuk olmasa kesin dönerdim. Evim var otel müdürüyüm. İstesem gider otel işletirdim. Gider bir bina kiralar hemen onu otel yapardım.” (Erkek katılımcı, 35 yaş, K8)

“Şu iki tane çocuğum bana engel oldu. Bu demek değil ben çok mutsuzum. Ama ülkeye geri dönmek istedim. Hatta ben eşimle de anlaştım. Çocuklar büyüdüğünde yani on altı on yedi yaşlarına geldiklerinde kendi evlerine çıkacaklar. Ayrılacaklar yani. Sonrasında mutlaka gidip Türkiye’ye yerleşeceğiz.” (Erkek katılımcı, 43 yaş, K14)

Yorumlar analiz edildiğinde çocuğun evlilik göçmenleri için büyük bir bağlayıcılık unsuru olduğu, bazılarının ise neredeyse geri dönmelerine engel olan tek sebebin bu olduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar evlilik göçmenlerinin çoğu boşansa da genellikle geride bıraktıkları bir veya birkaç çocukları bulunmaktadır. Çocuklar annede kaldığı için haftada bir veya iki ya da iki haftada bir çocuklarını görmektedirler. Çocuklar ebeveynleriyle çok sıkı bağ kurmasalar da evlilik göçmenlerini babaları olarak bilmektedirler. Genellikle Danimarka aile yapısında soğuk ilişkiler mevcut olmakla birlikte erkeklerin aileye daha fazla önem vermeleri sebebiyle çocuklarına bağlılık geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Erkekler ilk başta çocuğu sahiplenme konusunda sorun yaşamaktadır. Kabullenme aşaması geçildikten sonra ve yaş ilerledikçe çocuklara olan düşkünlükleri de

artmaktadır. Fakat yine de Türkiye’deki gibi bir bağın olduğunu söylemek yanlış olur. Çünkü boşanmış ebeveynlerden özellikle erkeklerin çocuklarıyla olan bağları zamanla gevşemektedir.

Evlilik göçmenlerinin Danimarka’dan oturum almak için çok büyük zorluklar yaşadıklarını bilmek gerekir. Büyük bedeller ödendikten sonra elde edilen hedef de kutsallaşmaktadır. *Bedelin ağırlığı* göçmenlerin geri dönmelerini engelleyen bir başka sebep olmaktadır. Çünkü büyük bedeller sonucu elde edilen her şey özünde değerlidir. Her ne kadar ulaşılamayan hedefler daima daha kutsal olsa da elde edilenlerin de geçmiş acısı olduğundan bedelin ağırlığı insanların elde ettiklerinden vazgeçmelerine mani olmaktadır. Bu sebeptendir ki Danimarka’dan oturum alan kişiler çektikleri zorlukların karşılığını aldıklarında tekrar başa dönmek istememektedirler. Özellikle Danimarka gibi refah seviyesi yüksek bir ülkeden daimi oturum elde etmek geri dönmeyi bir yerde imkansızlaştırmaktadır. Nitekim Danimarka dünya ülkeleri arasında en zor oturum veren ve ülkeye göçmen kabul eden ülkedir. Evlilik göçmenleri Danimarkalı kadınlarla uzun süre birlikte olsalar da Danimarka’dan oturum elde etmeleri çok büyük bedelleri gerektirmektedir. K4’ün “*Kafamda dedim ki ben bu savaşı kaybetmeyeceğim. Ona karşı kaybetmeyeceğim. Çünkü seni almış getirmiş buraya. Takıldı senle. Sonra beğenmedi. Siktir git ülkeneye demiş gibi oldu yani. O zaman kendini kullanılmış hissediyorsun. Ben buraya kadar gelmişim. Ülke değiştirmişim, nelerden geçmiştiz. Bunun üzerine tamam hadi ben döneyim. O zaman ben niye onca sene savaştım. Madem buraya kadar geldim. Madem boşanacaksak o zaman ben burada kalabilirmeliyim. O zaman bu savaşı kazanmanın yolu oydu.*” şeklindeki yorumu oturum elde etmenin büyük bedeller gerektirdiğini ve kalma-geri dönme ikileminin bir savaşa dönüştüğünü göstermektedir. Oturumu elde etmenin savaş sonucu elde edilen kutsal bir hedef gibi algılanması verilen bedelin ne kadar ağır olduğunu kanıtlamaktadır. Bunca bedel sonucu elde edilenlerin (pişman olunsu bile) değerli olması bazı evlilik göçmenlerinin geri dönmesine engel olan önemli bir içsel sebeptir.

Danimarka’ya göç eden bazı katılımcılar kendilerini köksüz ve kimsesiz olarak tanımlamaktadır. Kendilerini kimsesiz olarak gören bu kişilerin aile-akraba bağları olmadığı için geri dönmek için sebepleri de bulunmamaktadır. Bu tarz kişilerin mekan algısı kültürel çevreye göre şekillenmemektedir. Aile ve akraba bağı olmayan kişilerin mekan sınırlaması pek yoktur. Kendilerini sahipsiz hissettiklerinden aidiyet geliştirecekleri bir yer arayıp durma derdine düşmektedirler. Bu sebeple diğer göçmen gruplarına göre geri dönmelerini gerektirecek sebepler çok az olmaktadır. Örneğin K2’nin “*Türkiye de bir ailem yok bir düzen yok. Bir kök yok bir köken yok. Tutunacak bir dal yok. Seni*

kaldırarak bir güç yok. Maneviyatta çok önemli insan hayatında.” şeklindeki yorumu evlilik göçmeni için memleketin anlamı olan aile-akraba bağlarının olmadığını ve bu sebeple geriye dönmeyi gerektirecek sebebin de kalmadığını göstermektedir.

5.5. Boşanma Sonrası Durum

Danimarka boşanma oranları incelendiğinde evlenen her iki kişiden birisinin boşandığı ortaya çıkmaktadır (OECD, 2021). Öyle ki özellikle genç nesil arasında evlilik oranları ciddi oranda düşmektedir. Danimarkalıların önemli bir kısmı birlikte yaşama kültürünü daha fazla önemsemektedir. Kaba bir istatistikle OECD 2021 verilerine göre Danimarka’da birlikte yaşayanların oranı 20 yaş üstü tüm nüfus içerisinde %14,12’ye, 20-34 yaş aralığında olanlar içerisinde ise %28,68’e denk gelmektedir (OECD, 2021). Ayrıca bireyselliğin çok fazla gelişmesiyle yalnız yaşayan insanların sayısının da çok fazla olduğunu söylemek gerekir. Genellikle düşük metrekareli evlerde minimal hayat yaşayan insanların nüfusu azımsanmayacak kadar fazladır.

Katılımcı evlilik göçmenlerinin genç yaşta göç etmeleri Danimarka yaşam tarzına ayak uydurmalarını kolaylaştırmıştır. Yapılan gözlemler ve görüşmeler neticesinde evlilik göçmenlerinin çoğunun boşanmış, yalnız ve aile kurmaya pek meyilli olmayan kişiler olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kendi aralarında gruplaşma eğilimi olan ama aynı zamanda bireysel yaşam tarzına sahip kişilerdir. Boşanmış ve çocuğu olan kişilerin hepsinin haftanın belli zamanlarında çocuklarıyla vakit geçirdikleri, geri kalan zamanlarında çalışma hayatının yoğunluğu sebebiyle erken saatte uyuyup erken saatte kalkarak işe gittikleri, hafta sonu boş zamanlarını doldurmak için bazılarının gece hayatında kendilerini var ettikleri, bazılarının ise kendi kültüründen kişilerle evde vakit geçirdikleri tespit edilmektedir.

Diğer taraftan boşanma sonrasında özellikle çocuklar konusunda sorun yaşadıkları ve bu konuda hayatlarından memnun olmadıkları anlaşılmaktadır. Bir yandan Danimarka’nın alışılmış hayat düzenini icra etmeye çalışırken bir yandan da geride bıraktıkları çocukları hakkında bazı kaygılara sahip oldukları söylenebilir. Bu sebeple boşanma sonrasında özellikle erkeklerin hem birtakım sorunlarla baş başa kaldıkları hem de kendi bireysel yaşam tarzlarını oluşturdıkları tespit edilmektedir.

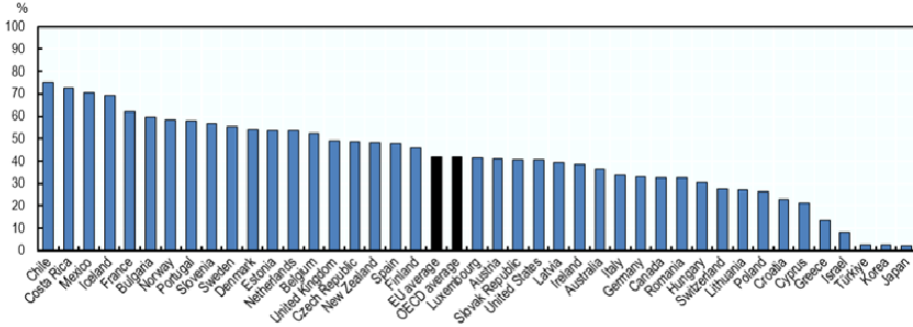
Bu minvalde boşanma sonrasında evlilik göçmenlerinin durumları incelenirken birkaç önemli konuya değinilmektedir. Boşanma sonrasında evlilik göçmenlerinin babasız kalan çocukları, eski eşleriyle olan ilişkileri ve tekrar evlenme düşünceleri görüşmeler neticesinde ortaya konan alt konu başlıklarıdır.

Bu başlıklar altında evlilik göçmenlerinin boşanma sonrasında nasıl bir hayat yaşadıkları, çocukları hakkındaki düşünceleri, özel ve sosyal ilişkileri analiz edilmektedir.

5.5.1. Tek Ebeveynli Çocuklar

OECD genelinde ortalama olarak her beş çocuktan biri bir veya daha az ebeveyni ile yaşamakta ve bu durum Danimarka özelinde daha da artmaktadır (Adema vd., 2020: 200). Bunun yanında OECD 2016 veri tabanına bakıldığında Danimarka'daki 0-17 yaş grubundaki çocukların yaklaşık %40'ı tek ebeveynli aileler veya birlikte yaşayan çiftlerle yaşadıkları tespit edilmektedir. Bu oranın gittikçe arttığını söylemek gerekir. Boşanma oranları arttıkça tek ebeveynli veya ebeveynsiz çocuk oranı da artmaktadır. Ayrıca Danimarka çocukların aile içinde büyümesine değil daha ziyade kurum bakımına ve kurumsal eğitime daha fazla önem vermektedir. Açıkçası yapılan aile politikaları da bu yönde ilerlemektedir.

Türkiye'de ise çocuğun aile içinde yetişmesi daha fazla önemsenmektedir. Çünkü kültürel ve dini olarak ailenin kutsal tarafı bulunmaktadır. Bir çocuğun aile içinde yetişmesi hem toplum tarafından hem de devletin aile politikaları açısından istenen ve desteklenen bir şeydir. Ayrıca devlet tarafından sağlanan kurumsal bakım Danimarka'ya nazaran pek gelişmemiştir. Bu yönüyle Danimarka ile taban tabana zıt bir anlayış mevcuttur. Bu zıtlık aşağıdaki grafikten anlaşılabilir.

Kaynak: OECD, 2020b

Şekil 5.34. OECD Ülkelerinde Evlilik Dışı Doğumların Oranı (2020)

Yukarıdaki istatistikte görüldüğü üzere evlilik dışı doğumların oranında Türkiye ve Danimarka iki uç noktada bulunmaktadır. Türkiye'de evlilik dışı doğumların tüm evlilikler içindeki payı yaklaşık yüzde 3'lerdeyken Danimarka'da bu oran neredeyse yüzde 60'lara dayanmış vaziyettedir.

Dolayısıyla her iki ülkenin çocukların aile içinde veya dışında büyümesi konusunda oldukça farklı zihniyet yapısına ve kültüre sahip oldukları anlaşılmaktadır. Çocuğun evlendikten sonra yapılması gerektiği ve çocuk yapılması için evliliğe gerek duyulmaması iki farklı anlayış kutbunu göstermektedir. Türkiye ve Danimarka’da büyüyen kişiler bu iki zıt anlayışın varisleri olarak yetişmektedirler.

Katılımcı evlilik göçmenleri Danimarka’ya ilk geldiklerinde tek tanıdıkları kişiler eşleri ve eşlerinin ailesi olmaktadır. Evlilik göçmenleri genellikle eşlerinin ailesiyle pek samimiyet kuramasa da eşleriyle belli bir süre sonra kısmen de olsa bağ kurabilmektedirler. Fakat özellikle çocuk olunca bağların kuvvetlenmesi gerekirken daha da sorunlu hale geldiği anlaşılmaktadır. Aslında bunun en önemli sebebi çocuk oluncaya kadar bir şekilde evlilik hayatı idare edilirken çocuktan sonra gerginliklerin artmasıyla sorunlu mevzuların ortaya çıkmasıdır. Sorunlu mevzular kadın ve erkek arasında belli bir sınıra ulaşınca boşanmalar meydana gelmektedir. Çünkü kültürel farklılıkların etkinliği en çok cinsiyet rolleri ve çocuk yetiştirme tarzı konusunda belirgin hale gelmektedir. Çocukların nasıl yetiştirilmesi gerektiği ve bakımı konusunda her iki ebeveynin rol alması aile içinde sorunlara yol açan önemli mevzulardır.

Boşanma sonrası özellikle erkekler açısından bazı sorunlar meydana gelmektedir. Çocuklardan ayrı yaşayan erkekler baba olmanın sorumluluğunu çok sonradan fark etmektedirler. Türkiye’de boşanmaların Danimarka’ya nazaran az olması ve çocukların ortada kalmasının ayıplanması sebebiyle bu düşünceye sahip erkeklerin hayata tutunurken özellikle çocuk eksenli birçok sorun yaşadıkları anlaşılmaktadır. Boşanan evlilik göçmenlerinin çocukları annelerinde kalmaktadır. Çocuklarını çok az görebilen ve onlarla az vakit geçirebilen erkekler bir taraftan kendi bireysel hayatlarını inşa edip sürdürmeye çalışırken diğer taraftan çocukların kendilerine olan aidiyeti ile ilgili sorunlar yaşamaktadırlar.

“Gurbette gurbetlik çekiyoruz. Zaten aileni bırakıp geliyorsun buraya. Varlığıyla yokluğuyla. Zaten burada gurbet çekiyorsun. Onun üstüne bir daha gurbet çekiyorsun yani. Hem oradaki aileden hem de buradaki aileden çocuktan ayrısın. Nereye sığınacaksın. Acaba çocuğumun yanında kim uyuyor. Acaba bu böyle şeyler (eve başka birini getirme) yapıyor mu çocuğun yanında? Bir sürü soru dolaşıyordu kafamda.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“Sonuçta orada bir kız çocuğum var. Avrupa’da kız çocuğu büyütmek zor yani. Sorumsuz bir insan da olmadığım için boş ver de diyemiyorum yani. Çoğu kişi iki haftada bir çocuğunu alır ama ben her hafta iki gün alıyorum. Bazen hafta sonu da alıyorum. Biz ayrılırken çok küçüktü ama sonradan çocuk benim onu bırakıp gitmemden çok rahatsız oldu. Çocuk benim gitmeme engel olmaya

çalışıyordu. Elimi tutup içeri çekmeye çalışıyordu.” (Erkek katılımcı, 36 yaş, K5)

“Ama bazen böyle gülüyorum ya içim kan ağlıyor. Niye? Çocuğumu arkamda bıraktım geldim. Onun acısı halen içimde beni parçalıyor. Ya benim param var kazanıyorum. O konuda sorun yok ama işte çocuk insanı mahvediyor. Eskiden karı kız düşünürdüm. Ama şimdi aklım çocukta yani. Gerçekten öyle.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

“Ben çocuğuma söz verdim sen babasız büyüyeceksin diye. O çocuk babasız büyüyemez. Kadına dedim en sonunda. Gerekirse senin göğüslerini keserim yine de bu çocuğu sana bırakmam dedim. Bu çocuk babasız büyüyecek o kadar. Bu çocuk benim evladım babasız büyüyecek. Ben babasız büyümedim o da büyüyecek. Bizim kültürümüzde ayıp günah. Yani olmaz. Bu çocuğu beraber yaptık.” (Erkek katılımcı, 35 yaş, K8)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşıldığı üzere boşanmış bazı erkek katılımcıların çocukları hakkında kaygılarının olduğu, eşlerinden ziyade çocukların sorumluluğunu kendilerinde hissettikleri ve babasız kalan çocuklarıyla ilgili endişe duydukları ortaya çıkmaktadır. Yapılan yorumlar incelendiğinde evlilik göçmenlerinin çocukların annede kalmasını kabullenemedikleri tespit edilmektedir. Aslında kabullenememe durumunun bir sebebi erkeklerin eşlerinin yabancı olması sebebiyle anneliklerini tam olarak benimsememeleridir. Çocuğun annede kalması bir bakıma kaybedilmesi veya elinden alınması anlamını taşımaktadır. Çünkü çocuklar tamamen annenin güdümünde ve Danimarka kültürünü benimseyerek büyümektedirler. Danimarkalı kadının çocuğu tamamen sahiplenmesi ve bir bakıma erkekte korumaya çalışması, diğer taraftan erkeğin çocuğun yetiştirilmesinde etkisinin olmaması evlilik göçmenlerinin çocuklar hakkında kaygılarının artmasına sebep olmaktadır. Tam da bu nedenle erkeklerin neredeyse tamamı boşanmayı normal görmelerine rağmen çocukların babasız kalmasını normal görmemektedirler. Bunun sebebi yabancı kadınlarla yapılan evliliği geleneksel ve kendi kültürlerine uygun bir evlilik olarak görmemeleridir. Yani kadını benimsemedikleri için boşanmakta herhangi bir beis yoktur. Diğer taraftan çocukları kendilerinden bir parça mahiyetinde görmektedirler. Türkiye’dekinin aksine Danimarka’da çocuklar üzerinde çoğunlukla hak iddia edememektedirler. Danimarka’da çekişmeli boşanmalarda avukatların da kadını fazlasıyla koruduğu yapılan bazı görüşmelerden anlaşılmaktadır. Babanın göçmen olması mahkeme heyeti önünde –velayetini ve vekaletini tamamen kadına verilmesinde konusunda- dezavantajlı konumda olmasına sebep olmaktadır. Bunun için özel bir uğraş verilmesine rağmen Danimarka yasaları düzgün işlediği için çoğunlukla velayet annede kalmakta ve babanın belli günlerde çocuğunu görmesine izin verilmektedir.

Boşanmış olan evlilik göçmenleri her ne kadar Danimarka yaşam tarzına büyük oranda uyum sağlasalar da çocukların babasız büyümesine kayıtsız kalmamaktadırlar. Bu sebeple boşanmış evlilik göçmenlerinin çoğu çocuk yaptıkları için pişmanlık duyduklarını dile getirmiştir. Aslında bu durum Danimarka özelinde normaldir. Genellikle boşanmalar fazlaca meydana geldiği için çocukların yetiştirilmesinde ebeveynlerin rolleri pek kalmamaktadır. Kurumsal bakım çok fazla geliştiği için çocuklar bir nevi aileden bağımsız yaşamayı küçük yaşlarda öğrenmektedirler. Fakat bu durum erkekler açısından kabullenilebilir bir durum değildir. Çünkü erkeklerin geldikleri kültürel alt yapı buna izin vermemektedir. Çocuğun babasız büyümesi birçok erkek tarafından normal karşılanmamaktadır. Fakat bu konuda başka çarelerinin olmadığı da aşıkardır. Hem kendilerinin evliliği sürdürecektir olgunlukta, dirayette ve anlayışta olmamaları hem de Danimarka'nın geleneksel ve uzun süreli evlilikleri mümkün kılan bir yer olmaması çocukların tek ebeveynli kalmasına sebep olmaktadır. Gün geçtikçe gerek evlilik göçmenlerinin gerekse Danimarkalıların çocukları ebeveynsiz veya tek ebeveynli bir yaşama daha fazla maruz kalmaktadır.

5.5.2. Eski Eşle İlişki

Danimarkalılar genellikle boşanmayı sorun olarak görmedikleri için eski eşleriyle çocuk sebebiyle görüşebilmektedirler. Ayrılan çiftlerin çoğu mahkeme sürecine girmeden çekişmesiz boşanmaktadırlar. Evlenmenin toplum tarafından önemli bir olay olarak görülmemesi zamanla bu kavramın içinin boşalmasına ve boşanmanın normalleşmesine sebep olmuştur. Boşanmanın normalleşmesi her iki tarafın birbirleriyle rahat bir şekilde görüşmesini mümkün kılmaktadır. Burada özellikle çocuğun varlığı önemlidir. Çocuk olduğu takdirde boşanan çiftlerin bir araya gelmek için sebepleri olmaktadır. Aksi takdirde görüşmeleri pek mümkün olmamaktadır. Yine de çocuk olmasa bile arkadaşça devam eden ilişkiler de mevcuttur.

Danimarka gibi İskandinav ülkelerinde boşanmalar kolay gerçekleştiği için iki taraf birbirlerine düşmanlık beslemeden ve kin gütmeden ayrılmaktadır. Boşanmak isteyen taraf kolay bir şekilde karşı tarafa bu durumu iletmektedir. Öyle ki sırf evlilikten sıkılma sebebiyle bile boşanmalar gerçekleşmektedir. Eşler birbirlerine saygı duyarak olgunlukla evliliği bitirebilmektedirler. Aşağıdaki yorumlar bunu kanıtlamaktadır.

“Eski eşinle ilişkin nasıl?”

İyi. Çok iyi arkadaşız. İşte zaten burada güzel olan şey bu. Ben buna kin gideyim zarar vereyim. Yok onun hayatını rezil edeyim. Öyle bir şey yok. Öyle kan davası gütme gibi bir şey yok. Oldu bitti tamam. Bundan sonrasına bakacağız. Bunlar

olaya pragmatik bakıyor. Hemen tamam o zaman şöyle yapalım böyle yapalım. Günlük işleri nasıl yürütelim falan.” (Erkek katılımcı, 41 yaş, K3)

“Valla mükemmel. Bundan daha iyi olamaz. Birbirimize saygımız var. Birbirimizle konuşma amacımız var. Hiçbir sıkıntı yok. Türk olsaydı boku yerdim. Bunlar da öyle kin besleme falan yok. Konuşmaya devam ediyoruz.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

Yukarıdaki yorumlardan anlaşıldığı üzere bazı erkekler boşandıkları eşleriyle saygı çerçevesinde çocuk dolayısıyla görüşmektedirler. Ayrıldıkları eşleriyle herhangi bir sorun yaşamadan hayatlarına devam ettiklerini beyan etmişlerdir. Danimarkalıların boşandıkları eşleriyle muhabbetleri arkadaşlık çerçevesinde devam ettiğinden aynı durum evlilik göçmenleri için de geçerli olmaktadır. Karşı tarafa zarar vermek ve düşmanlık beslemek yerine özellikle çocukla ilgili gelecekte neler yapılacağıyla ilgili plan yapmaktadırlar. Yorumlardan okunduğu üzere Danimarkalılar boşanmaya yıpratıcı ve hayatı sekteye uğraticı bir açıdan değil gayet normal bir şekilde gerçekleşen hayatın olağan getirisi olarak bakmaktadırlar.

Eski eşle ilişkinin devam etmesini sağlayan en önemli şey çocuğun varlığıdır. Eğer çocuk varsa gerek telefonla gerekse yüz yüze görüşmelere devam edilmektedir. Kanunlar da bunu gerekli kılmaktadır. Çocuğun tamamen anneye verilmesi ve babaya gösterilmemesi söz konusu değildir. Fakat Danimarkalıları farklı kılan şey eski eşlerine karşı kin gütmemeleri ve arkadaşça ilişkileri devam ettirmeleridir. Zaten görüşmecilerin Danimarkalı kadınları Türk kadınlarla kıyaslamalarının sebebi de budur. Türkiye’de ortada bir çocuk olsa dahi eski eşlerin birbirleriyle arkadaşça görüşmeleri ve çocuğun sağlığı için yaşanan sıkıntıları görmezden gelmeleri pek söz konusu değildir. Çünkü Türkiye’de boşanmalar genellikle çekişmeli ve zor gerçekleşmektedir. Boşanma sonrası kadın ve erkek birbirlerini yıprattığı için iki taraf arasında saygı kalmamaktadır. Eşler arasında boşanma öncesi ve sonrası yaşanan sıkıntılar çocuğa büyük oranda yansımaktadır. Bu sebeple de Türkiye’de boşanmalar sonucu çocuklar çok fazla etkilenmektedir. Aksine Danimarka’da boşanan çiftler gerek boşanma öncesi gerekse boşanma sonrasında yaşanan sorunları çocuğa yansıtmamaktadırlar. Zaten evlilikte yaşanan sorunlar halledilmeyecek düzeye geldiğinde eşler oturup bu durumu konuşarak boşanmaya karar vermektedirler. Boşanma sonrasında kadın veya erkek kolay bir şekilde ve çekinmeden eski eşini arayabilmekte ve çocukla ilgili konuları konuşabilmektedir. Böyle olunca çocuklar boşanmalardan çok fazla etkilenmemektedir.

Konuyla alakalı yapılan doküman analizi sonuçlarında da önemli bulgular elde edilmiştir. 4 nolu videonun analizi neticesinde Danimarka’da boşanmaların

çok fazla olması sebebiyle aile ilişkilerinin karışık hale geldiği, eşler ayrılrsa bile saygı çerçevesinde görüşmeye devam ettikleri, çocukların doğum günü gibi önemli partilerine eski eşlerin mutlaka birlikte katılım gösterdiği ve çocuğun sağlığı için bu konuya özellikle önem verdikleri tespit edilmektedir. Hatta eski eşler yeni sevgili veya eşleriyle beraber önceki evliliğinden olan çocuğunun önemli günlerine katılım göstermektedirler. Bu durum hiçbir şekilde yadırganmamaktadır. Öyle ki eski eşlerin yeni partnerlerinden çocukları olsa bile eski eşten olan çocuklarının önemli günlerinde üvey kardeşler ve üvey ebeveynlerle birlikte bir araya gelebilmektedirler. Boşanan çiftler özellikle çocuklarının etkilenmemesi ve kendisini yalnız hissetmemesi için doğum günü gibi önemli günlerde bir araya gelmeyi ihmal etmemektedirler. Çünkü Danimarkalılar çocuğun sorumluluğunu önemsedikleri için onun maksimum yararını gözetmektedirler. Bu konuda doküman analizi bulgularıyla görüşme bulguları paralellik göstermektedir.

5.5.3. Evlenme Düşüncesi

Daha önce bahsedildiği üzere Danimarka'da boşanma oranları oldukça yüksektir. İnsanlar yaşamlarını sürdürmek için evliliği bir gereklilik olarak görmemektedirler. Evlenmek kadar boşanmak da normal görülmektedir. Ayrıca evliliğin norm olarak görülmemesi resmi evliliklerin azalmasına yol açmaktadır. Evlenmek aile, toplum ve devlet tarafından dikte edilen bir olgu değildir. Aksine birlikte yaşama kültürü giderek Danimarka'da daha fazla tercih edilmektedir.

Danimarka'ya göç eden katılımcı evlilik göçmenlerinin de bu yaşam tarzına ayak uydurdukları görülmektedir. Boşanmış evlilik göçmenleri üzerine yapılan gözlemlerde neredeyse tüm katılımcıların boşandıktan sonra yalnız yaşadıkları ve tekrar evlenme çabasında olmadıkları anlaşılmıştır. Evlilik göçmenlerinin ev içi yaşamları, gündelik hayat pratikleri ve sosyal ilişkileri gözlemlendiğinde; düşük metrekareli evlerde oturdukları, genellikle ciddi ilişkilere girmeyerek kadınlarla geçici birliktelikler yaşadıkları, gece hayatına düşkün oldukları ve kendileriyle aynı kültürü ve kaderi paylaşan Türklerle sosyal çevre edindikleri, arkadaş gruplarıyla belirli günlerde bir araya geldikleri ve birbirleriyle her konuda dertleştikleri ve sohbet ettikleri tespit edilmektedir. Aslında minimal evlerde yalnız yaşamayı tercih etmeleri aile kurma gibi ciddi uğraşlara girmeyi istemediklerini göstermektedir.

Yalnız yaşama ve tekrar evlenme fikrine karşı çekimser yaklaşma durumu görüşülen ve gözlem yapılan evlilik göçmenlerinde olduğu gibi Danimarkalı boşanmış kadın katılımcılarda da mevcuttur. Nitekim yapılan görüşmelerden bu sonuç çıkmaktadır.

“Evlenmeyi düşünmüyorum. Manita ayağı güzel bir ayak. Evlilik yapıp insanları kendine bağlamak kâğıt parçası. Nafakaya mı bağlasınlar ömür boyu? İkinci çocuğu istiyorum. Şu anki sevgilimden yapmayı düşünüyorum. Evlenmeden çocuğu yapacağım. Birlikte yaşıyoruz zaten. Bizimle yetişir çocuk. Eğer beni evliliğe zorlarsa ayrılırım.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“Aslında şu anki kız arkadaşım da aynı şeyi sordu bana ama gerek yok. Edindiğim tecrübeden dolayı sıcak bakmıyorum. Zaten Danimarka’da buna gerek yok. Evlenmeden çocuk yapan ve birlikte yaşayan pek çok çift var. Danimarka da zorunluluk değil evlenmek. Benimle aynı işyerinde bir arkadaşımın iki tane çocuğu var ve 10 yıldır birlikte yaşıyorlar ama evli değiller.” (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

“Aslında bir eş bulmayı isteyip istemediğim hakkında da kararsızım. Uzun süredir çocuklarımla yaşıyorum. Belki bir erkek arkadaş olabilir ama hayatıma müdahale etmeyen birisi.” (Kadın katılımcı, 46 yaş, K19)

“Bir daha asla evlenmeyi düşünmüyorum. Kimsenin hayatımda olmasını istemiyorum. Yalnız daha iyiyim.” (Kadın katılımcı, 45 yaş, K20)

Boşanmış evlilik göçmenleri ve Danimarkalı kadınların neredeyse hepsi bir daha evlilik yapmayı düşünmediklerini dile getirmişlerdir. Özellikle evlilik göçmenlerinin kesin bir dille evliliği reddetmeleri önemli bir veridir. Evliliği istememelerinin öne çıkan iki önemli sebebi bulunmaktadır. Birincisi ilk yaptıkları evlilikte kötü tecrübeler edinmeleri, ikincisi ise Danimarka yaşam tarzına ayak uydurup evlilik yapmaktansa birlikte yaşamayı yeğlemeleridir. Yorumlardan anlaşıldığı üzere çocuk yapmayı düşünen erkekler bile evlilik yapmaksızın çocuk yapacaklarını beyan etmişlerdir. Normalde Türkiye’de böyle bir şeyin olması pek olası değildir. Evlilik göçmenlerinin içinden geldikleri kültürel ve sosyal yapıya ters düşüncelere ve yaşam tarzına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu yönüyle Danimarka kültürünü benimsedikleri söylenebilir. Evliliktense birlikte yaşamayı tercih etmeleri evliliği bir norm ve gereklilik olarak kabul etmediklerini göstermektedir.

Genellikle ilk evliliklerinde kötü tecrübeler yaşayan boşanmış katılımcıların evliliğe soğuk baktıkları söylenebilir. Özellikle erkeklerin bu konuda tedbirli olması ve çoğunun evliliği kesin bir dille reddetmesi hem aile içi sorunları fazlasıyla yaşadıklarını hem de aynı hataları yapmaktan çekindiklerini göstermektedir. Aslında boşanmış evlilik göçmenlerinin önemli bir kısmının kadınlara karşı güven kaybı yaşadıkları da yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Kendilerini kandırılmış gibi hissetmeleri, umduklarını bulamadıklarını sürekli dile getirmeleri bu durumu kanıtlamaktadır. Konu hakkında K5’in *“Tekrar evlenmeyi düşünüyorum. Kimle hangi kültürden olduğu konusunda seçici değilim. Tabi benim bu ilişkim bende kadınlara karşı bir güven kaybına neden oldu. Ama beni etkileyebilecek birisi eşine sadık birisi olursa*

olabilir.” şeklindeki yorumu evlenmeyi düşünen bazı evlilik göçmenlerinin bile evleneceği kişide güven ve sadakati önemseydiğini göstermektedir. Bunun sebebi Danimarka’da boşanmaların çokça yaşanması sebebiyle güven kaybının oluşmasıdır. Evliliğin ciddi bir müessese olarak görülmemesi ve bu konuda kadınların en az erkekler kadar özgür davranması evlilik göçmenleri tarafından normal karşılanmamaktadır. Erkekler evliliğin gereklerini yerine getirmede kadınlardan daha fazla beklenti içine girmektedirler. Çünkü erkekler geldikleri kültürden kaynaklı evliliğin ancak kendilerine sadık ve itaatkâr bir kadınla devam edebileceğini düşünmektedirler.

Öte yandan erkeklerin kendileri de tek eşli bir hayatı kabullenmedikleri ortaya çıkmaktadır. Eşlerine sadakat konusunda evlilik göçmenlerinin çoğunun problemli kişiler oldukları yapılan görüşme ve gözlemlerden anlaşılmaktadır. Fakat özellikle kadınların bu konuda güvensiz olarak addedilmesi erkekliğin argümanlarıyla açıklanabilir. Nitekim geleneksel-muhafazakâr kültürün ataerkil üyeleri sadık olma konusunda daha çok kadını sorumlu tutmaktadır. Erkeklerin kendilerini bu konuda muaf tutması erkeğin edimlerinde ve yaşam tarzında kadından daha özgür olduğu düşüncesine dayanmaktadır. Fakat tek sebep bu değildir. Gerçekten de Danimarka’da evlilikler oldukça kaygan zeminde yer almaktadır. Eşleri birbirlerine bağlayacak, hayata karşı zorlukları birlikte yüklenecek aile tipi pek bulunmamaktadır. Çünkü Danimarka yaşam zorluklarının pek olmadığı bir refah devletidir. Sorunların az olması eşlerin birlikte mücadele edecekleri şeyleri azaltmaktadır. Bu ise eşlerin birbirlerine kenetlenmelerini engellemektedir. Nitekim ailenin en büyük işlevi ekonomik sorunlar başta olmak üzere her türlü sorunla aile üyeleriyle birlikte mücadele edilmesidir. Birlikte mücadele edilecek yaşam zorluklarının azalması evliliği de bir yerde gereksiz kılmaktadır. Dolayısıyla ailenin işlevsel yönlerinin aşınması aile olgusunu sorunlu hale getirmektedir. Hal böyle olunca evlilik göçmenleri düzenli aile kurma konusunda temkinli davranmaktadır.

5.6. Göç Sonrası Toplumsal Yaşam

Göç durdurulması imkânsız insan hareketliliğidir. Bu sebeple göçün gerçekleşmesi ve engellenmesi için onlarca uluslararası sözleşme yapılmaktadır. Gerçekleşmesi istenmektedir, çünkü gelişmiş ülkelerin işgücü arzına ihtiyacı vardır. Diğer taraftan engellenmesi gerekir, çünkü göçün fazlası ülkelerin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısına zarar vermektedir. Göçmen miktarının dengede tutulması ülkelerin refahı için elzemdir.

Göçün dengede tutulması özellikle sağ kanat taraftan sürekli dile getirilen mevzudur. Çok uluslu yapının olmaması, özellikle Avrupa’nın sosyokültürel ve

ekonomik yapısının bozulmaması için önlemlerin alınması gerektiği ülkelerin başat politik duruşunu yansıtmaktadır. Bu duruş sadece sağ kanat siyasetçilerle ilgili değildir. Aynı zamanda AB vatandaşlarının %70'inden fazlası göç konusunda AB'nin daha güçlü bir şekilde müdahil olmasını desteklemektedir (Apap, Radjenovic ve Dobрева, 2019:4). Bu konuda haklı gerekçelerin olduğunu belirtmek gerekir. Çünkü International Centre for Migration Policy Development (ICMPD) 2023 verilerine göre önceki yıllarda olduğu gibi tüm sığınma başvurularının %93,4'ü -başta Almanya, Fransa, İspanya, İtalya ve Avusturya olmak üzere- 10 AB Üye Devletine yapılmıştır. Bu ciddi başvurular karşısında en sıkı göç ve entegrasyon politikalarını AB ülkeleri yapmaktadır. Gerek AB politikaları gerekse politik tavrın yansıması olan AB vatandaşlarının yabancılara karşı tutumu mülteci ve göçmenlerin sorunlarını artırmaktadır.

Her ne kadar 1951 BM Mülteci Sözleşmesi ve 1967 BMMYK Protokolü birçok ülke tarafından imzalanmış olsa da mülteci sorununun özellikle AB'nin 2014-2016 yıllarındaki mülteci dalgası¹⁷ ile daha da arttığını söylemek mümkündür. Bu antlaşmaların hükümleri uyarınca her bir taraf devlet mülteci ve sığınmacılar için gerekli koşulları yaratmayı taahhüt etmiştir fakat göç dalgası sonrası AB ülkeleri sıkı tedbirlerle birçok göçmen ve iltica başvurularını geri çevirmiştir. Hatta mülteci ve sığınmacıların üçüncü ülkelerde kalmaları için özel çaba sarf etmişlerdir. Dolayısıyla 1951 tarihli Mültecilerin Çözümüne İlişkin Sözleşme de modern yasal gereklilikleri ve koşulları karşılamamaktadır. Bu minvalde göçmen, sığınmacı ve mülteciler için dünya ülkeleri her ne kadar uluslararası bağlayıcı sözleşmeler yapsa da ülkelerin bu sözleşmelere tam olarak uyduğu söylenemez. Her ülke kendi çıkarı doğrultusunda göçmenlere muamele etmektedir. Muydinov'a (2020) göre 1990 tarihli Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families) 47 ülke tarafından imzalanmış ve bu sözleşmeleri imzalayan ülkeler çoğunlukla göçmen sağlayan ülkeler olmuştur. Başta Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ülkeleri, Rusya ve petrol zengini Arap ülkeleri olmak üzere başlıca göçmen alıcı ülkeler bu sözleşmeleri imzalamamıştır. Çünkü göçmenler için sorumluluk almak istememişlerdir. Dünya genelinde, özellikle de Avrupa'da göçmen ve mülteciler çözülmemiş bir sorun olmaya devam etmektedir.

Özelde mültecilerin genel olarak ise göçmenlerin hedef ülkede yaşadıkları sorunlar genellikle benzerdir. Çünkü ekseriyetle vasıfsız işgücüne sahip veya

¹⁷ Suriye iç savaşı sebebiyle 2014'te başlayan göç dalgası kastedilmektedir. Bu göç dalgasında milyonlarca Suriyeli Türkiye'ye sığınmıştır. Suriyelilerin Türkiye'ye sığınması Avrupa için de tehdit oluşturmıştır.

vasıfsızlaştırılan göçmenler hedef ülkenin en kötü işlerinde çalışmaktadır. Yerel halk ve göçmenler arasındaki istihdam farkı da ayrı bir sorun olarak belirmektedir. Göçmenler kötü ve sağlıksız işlerde çalışmak bir yana toplum içinde uyum problemlerini de büyük oranda yaşamaktadırlar. Özellikle ilk kuşak göçmenler en büyük uyum sorunlarını yaşayan grup olmaktadır. Çünkü en nihayetinde belirli yaşa gelmiş kişilerin tamamen yabancı bir kültüre bir anda adapte olması beklenemez.

Diğer taraftan uyum problemlerinin tek müsebbibi göçmenleri periferiye iten toplumsal yapı değildir. Göçmenlerin kendilerinden kaynaklı uyum problemlerinin de var olduğunu belirtmek gerekir. Türkiye gibi ülkelerden çalışmak veya başka sebeplerle vasıfsız işçi olarak göç eden kişiler Avrupa’da oldukça büyük sorunlar yaşamaktadırlar. Bunun başlıca sebebi bu kişilerin eğitim seviyelerinin düşük olması ve bilinçsiz bir şekilde (sonraki yaşamın getireceği sorunları düşünmemek) göçe yeltenmeleridir. Ayrıca geleneksel-muhafazakar kültüre mensup olmaları hakim kültürü ve dili sindirmelerini zorlaştırmaktadır. Genellikle kendi içlerinde göçmen ağları vasıtasıyla kurdukları sosyal çevrelerinde yaşamlarını idame ettirmektedirler (Başkurt, 2009). Fakat sonraki kuşakların içinde bulundukları kültüre uyum sağlamaları çok daha kolaylaşmaktadır. Çünkü sosyal ve kültürel sermayeleri doğdukları toplum içerisinde oluşmaktadır. Nitekim sonradan edinilen sosyal ve kültürel sermaye her daim birtakım zorlukları aşmayı gerektirmektedir. Bu bağlamda belirli bir yaşa geldikten sonra göç eden kişilerin geçmişlerini unutup tekrar başka bir ülkede var olmalarının imkansız olduğunu söylemek gerekir.

Yukarıda bahsi geçen sebepten dolayı göçmenlerin yabancı bir memlekette kendilerini var etmeleri zorlu süreçlerden geçmektedir. Özellikle 20’li yaşlardan sonra göç eden kişilerin hakim kültüre uyum sağlamaları çok daha sıkıntılıdır. Belki de bu sebeple belli yaştan sonra göç eden kişiler göçmen ağlarıyla yaşadıkları ülkede kendi sosyal ve kültürel çevrelerini oluşturmaya çalışmaktadırlar. Kendileri gibi göç eden, tercihen aynı ülkeden kişilerle bir araya gelme gayretinde olmaktadır. Benzer şekilde Danimarka’ya göç eden evlilik göçmenleri de aynı yolu izleyerek kendileriyle benzer tecrübeleri ve kültürleri olan kişilerle gruplaşma eğiliminde oldukları gözlenmektedir. Hedef ülkedeki kültürel ve sosyal sermayesini sonradan oluşturan göçmenlerin büyük çoğunluğunun hakim kültürün insanlarıyla bir araya geldikleri ve onlarla samimi ilişkiler geliştirdikleri söylenemez.

Sonuç olarak her göç olayı göçmenler açısından büyük zorlukları beraberinde getirmektedir. Pek tabi bu zorluklar göç etme sürecinde yaşandığı gibi göç sonrasında da yaşanmaktadır. Özellikle kültür ve dil olarak tamamen farklı bir

ülkeye gitmenin zorluklarını neredeyse tüm göç edenler yaşamaktadır. Çünkü sosyal ve kültürel sermayenin olmadığı tamamen yabancı bir ülkede var olmak hayatı yeniden keşfetmek gibi bir anlama gelmektedir. Üstelik bu zorlukların yanında hedef ülkenin politikaları dolayısıyla gelişen ayrımcı uygulamalar da göçmenlerin baş etmesi gereken sorunlardır.

Bu başlık altında evlilik yoluyla Danimarka'ya göç eden kişilerin göç sonrası toplumsal yaşamları analiz edilmektedir. Hem yaşadıkları uyum problemleri hem de uğradıkları ayrımcılıklar alt başlıklar olarak ele alınmaktadır.

5.6.1. Hayata Yeniden Başlamak

İnsan doğduğu yerin kültürüne uygun olarak şekillenmektedir. Gerek karakter ve kimliği gerekse düşünce biçimi üzerinde kültürün büyük etkileri bulunmaktadır. Kültür başlı başına insanın edimlerini, habitusunu ve fikirler setini belirleme işlevine sahiptir. Bu yüzden ki her birey içinde doğduğu kültürün ürünü olarak toplum içinde var olabilmektedir.

Belli yaşamışlığı olan insanların içinde yetiştiği sosyal ve kültürel yapının şekillendirdiği kimliği, karakteri, kişiliği ve davranışları vardır (Wallace ve Wolf, 2018: 278-279; Engin, 1990; İlbars, 1987; Arslantaş, 2008; Dyczewski and Sławik, 2016). Ayrıca kültürün insan bilincini ve düşünme tarzını şekillendirdiğine dair de birçok çalışma mevcuttur (DiMaggio, 1997; Wallace, 1967; Danna, 2014; Shepherd, 2014). Dolayısıyla kültür denilen olgu insanın bilişsel yapısını ve karakteristik özelliklerini şekillendirerek ona bir yapı kazandırır. Bu yapının değiştirilmesi ise uzun bir süreci gerektirmektedir.

İnsanın doğduğu ve büyüdüğü yerden uzaklaşıp diline ve kültürüne tamamen yabancı bir yerde yaşamaya başlaması bir nevi yeniden doğması anlamına gelmektedir. Çünkü hem dil hem de sosyal ve kültürel sermaye olarak sıfır pozisyonundadır. Nasıl ki bir çocuk önce dil öğrenir ve dille birlikte aile ve toplum içinde sosyal ve kültürel sermaye edinir aynı şekilde yabancı bir ülkeye giden göçmen de bu süreçleri baştan alarak kendini geliştirmeye çalışır. Bu bağlamda yabancı bir ülkede var olmak yeniden doğmak veya hayata yeniden başlamak anlamındadır. Evlilik göçmenlerinin içine düştüğü durum bundan ibarettir.

Danimarka ve Türkiye insan yapısı ve kültür olarak birçok konuda zıt anlayışlara sahiptir. Bu iki ülkede yetişen insanların hayata bakış açıları, ideolojik tutumları, karakter ve kimlik yapısı çoğu zaman farklılık göstermektedir. En basitinden aile içerisinde babanın/erkeğin baskınlığı, cinsiyet eşitliği, gelenekler, normlar ve adetlerin toplumdaki yeri gibi hususlar bariz bir şekilde farklıdır.

Türkiye Asya'nın geleneksel ve dini yapısına daha uygun bir kültürel alt yapıya sahipken Danimarka seküler anlayışı daha fazla benimsemiş durumdadır. Ayrıca Türkiye'de sosyal çevre daha kaotikken Danimarka daha sakin insan yapısına sahiptir. Bu gibi farklılıklar buralarda yetişen insanların düşünce yapısını, kimliğini ve karakteristik özelliklerini de normal olarak etkilemektedir. Ayrıca her iki kültürün dil olarak birbirlerine tamamen yabancı olması farklı iki dünyanın varlığına işaret etmektedir.

Türkiye'den Danimarka'ya göç eden evlilik göçmenleri göç ettikten sonra yeniden hayata başladıklarını ifade etmişlerdir. Bunun sebebi ise yukarıda bahsedilenlerin mevzu bahis olmasıdır. Aşağıdaki bazı yorumlar bunu kanıtlamaktadır.

"Yabancı bir yere geliyorsun. Hiç tanımadığın bir yer. Çocuk gibisin. Ben bu sokakları yolları nasıl öğreneceğim diyorsun yani. Her şeye yenisin. İnsanlar farklı. Pazara giderdik mesela her şeyin tadına bakardım. Hani biz alacağımız şeyin tadına bakarız ya. Üzümleri alırdım tadına bakardım mesela. Hatun derdi sen ne yapıyorsun burası Danimarka. Biz Türkiye'de değiliz artık." (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

"Sudan çıkmış balığa dönüyorsun. Her şeyi sorma ihtiyacı hissediyorsun. İnsanların davranışları konuşma şekilleri tavırları çok farklı geliyor. Tamam burası da bir dünya ülkesi ama yine de her şey çok farklı. Ben tamam geldim buraya şimdi ne yapacağım? Evet plan yaptık geldik ama aksiyona geçmek çok farklı. Acaba yapabilecek miyim, başarabilecek miyim? Geri mi döneceğim acaba? Ne kadar dayanacağım. Acaba tutunabilecek miyim burada? Dil nasıl öğreneceğim? Ailesi bana nasıl davranacak? Arkadaş edinebilecek miyim? Bu soruların hepsini soruyorsun kendine." (Erkek katılımcı, 31 yaş, K4)

"Kimseyi tanımıyorum ki. Bir Allah'ın kulu yok. Her şeye sıfırdan başlamak ne demek sen biliyor musun? Sen o pozisyona gelmediğin için bilmiyorsun ne demek istediğimi. Hiç kimseyi tanımıyorsun. Biz geldik buraya İngilizce konuşuyorduk. Bunların anadili Danca. Yabancıların onlara bu birinci faktör. İkincisi bir kere bunlar hep sana göre beyaz tenli. Sen kara kafalıydın. Kara kafalıysan zaten bu sende bir baskı yaratıyor. Sen öteki oluyorsun. Öteki olduğun için senin bunların grubuna girmen zaman alıyor. Yani o şeyi yakalayabilmen yıllarını alıyor." (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

Yukarıdaki bazı yorumlardan anlaşıldığı üzere evlilik göçmenleri ilk Danimarka'ya göç ettiklerinde başta dil olmak üzere tamamen yabancı bir kültürde var olmanın mücadelesini vermişlerdir. Var olma mücadelesinde her şeye sıfırdan başlamanın zorlukları bulunmaktadır. Dili, kültürü, gündelik hayat kurallarını, sosyal çevreyi, sokakları yeni baştan keşfetmek göçmenin kendini yeniden doğmuş gibi hissetmesine yol açmaktadır. Hayata yeniden başlamak demek sosyal ve kültürel çevreyi yeniden oluşturmak, yeni bir dil öğrenmek anlamına gelmektedir. Ayrıca kişiyi en fazla zorluğa sokan engelin dil olduğunu

da bilmek gerekir. Dilin Danca olması ve Danimarka’da milliyetçi tutum gereği Danca’nın daha fazla önemsenmesi kişilerin zorunlu olarak Danca’yı öğrenmesini gerektirmektedir. Dil öğrenme süreci ise kişilerin iş bulmalarını ve çevre edinmelerini engellemektedir.

Dikkat edilirse katılımcılar en fazla dilden ve kimseyi tanımamaktan bahsetmişlerdir. Sosyal çevrenin olması ve aynı zamanda bu çevreyle anlaşabilecek bir dile sahip olunması toplumda var olabilmenin ilk şartıdır. Danimarka’da dil öğrenmek, eğitim almak ve sosyal çevre edinmek büyük bir süreci gerektirmektedir. Her şeye yeniden başlamanın bedeli en az sekiz ila on yıl arasında bir süreye tekabül etmektedir.

“İlk geliyorsun sana oturumu hemen vermiyor. Bir senen öyle gidiyor. Ondan sonda iki üç sene seni dil okuluyla oyalıyor. Sonra anca liseye geçiyorsun. Eğer yetenekliysen belki teknik bir okula başvurabilirsin. Çünkü sen cahil bir ülkeden geliyorsun. Burada her şeyin geçersiz. Bir kere senin buradaki dil yeterliğinin olmadan Türkiye’deki diplomanı kabul etmiyor. Sen önce benim dil seviyeme bir gel diyor. Seni böyle bir sekiz sene oyalıyor. O dil belgelerini aldıktan sonra sana acıyor. Diyor hadi sen orada da okumuşsun bir on sene on beş sene. Madem öyle orada aldığın matematiği buraya sayalım diyor. Zaten geçmiş süre. 10 sene gitti böyle. Çok sistematik bir ülke.” (Erkek katılımcı, 35 yaş, K8)

Nitekim K8’in yukarıdaki ifadesi kişilerin Danimarka’da hayatlarını idame ettirecek seviyeye gelmelerinin ağır bedelleri gerektirdiğini kanıtlamaktadır. Dil öğrenmek ve eğitim olarak belli seviyeye gelmek kişinin yaklaşık on yılına mal olmaktadır. Bu süre kişiden kişiye değişmekle birlikte en az sekiz yılın bu süreçte harcandığını ifade etmek gerekir.

Dil öğrenmek ve eğitim almak başlı başına büyük zorlukların aşılmasını gerektirirken sosyal çevreye uyum sağlamak da ayrı bir problem olarak baş göstermektedir. Katılımcı evlilik göçmenlerinin birçoğu geldikleri toplumda edindikleri kimlik, kültür, karakter ve düşünce yapısının farklı olmasından dolayı Danimarka’ya uyum sağlamakta sorun yaşamışlardır. Her şeyden önce iklimin farklı olması ve sosyal çevrenin olmaması kişileri karamsarlığa ve bunalıma sürükleyen sebeplerin başında gelmektedir. Örneğin K5 *“Sosyal aktivitelerde kendimi çok yalnız hissediyordum. Bir yere gidemiyordum. Arkadaşlarım çok azdı. Ülke karanlıktı, yağmurluydu, soğuktu. Dışarıya çıkıp nefes alacak bir ortam yoktu. Gelir gelmez onun bunalımına girdim yani. Burada aile ortamı da yok. Türkiye’deki gibi öyle sık gidip gelmiyorlar. Arkadaş ortamında da samimiyet pek yok. Türkiye’deki arkadaş ortamındaki samimi sıcak ortamı hiçbir zaman burada bulamadım.”* şeklinde bir ifade kullanmıştır. Bu ifadeden iklimin ve sosyal çevrenin kişiler üzerindeki etkisinin önemi anlaşılmaktadır. Uyumun sadece dil ve sosyal çevreyle değil iklime varana dek hemen hemen her şeyle

ilgili olduğu söylenebilir. Danimarka ve Türkiye iklim dahil her konuda zıt özelliklere sahip olduğundan göçmenlerin bu ülkeye uyum sağlamaları çok daha zorlu süreçlerden geçmektedir. Türkiye’den göç eden kişiler eğer ki kendini meşgul edecek uğraşlar bulamazlarsa büyük bir bunalım ve yalnızlık içerisine girebilmektedirler (Uyar ve Ercan, 2021; Tuzcu ve Bademli, 2014; Ilgar ve Ilgar, 2015). Çünkü Danimarka insan yapısının soğuk ve mesafeli ilişkilere sahip olması Türkiye’den gelen kişilerin sosyal ilişkilerde sorun yaşamalarına yol açmaktadır.

Uyum problemlerinin aşılması kişilerin karakter yapısına ve esnek dünya görüşüne bağlı olarak da değişmektedir. Nitekim bazı görüşmecilerin diğerlerine nazaran daha erken adapte oldukları, girdikleri toplumda daha erken yer edindikleri ve gerek sosyal gerekse kültürel sermayeyi daha hızlı edindikleri anlaşılmaktadır. Daha önce Avrupa’ya gidip gelmiş ve buranın sosyal ve kültürel yapısına aşina olmuş bazı katılımcıların uyum konusunda daha az sorun yaşadıkları söylenebilir. Örneğin K10’un *“Uyum sağlamakta pek sorun yaşamadım. Hatta çabuk uyum sağladım. Çünkü ben daha önce İngiltere’ye gittim geldim. Bir de daha önce dedim ya ben hiçbir yerde uzun yaşamadım. Yani bir yere bağlı değilim. Benim hiç kendi evim olmadı ya. Yani hep orada burada kaldım. O yüzden aidiyet problemim var.”* şeklindeki ifadesi Avrupa’ya daha önce gidip gelmenin sağladığı aşinalığın ve Türkiye’deki aile ve sosyal bağların zayıf olmasının uyumu kolaylaştırdığını göstermektedir. Yani aidiyetin olmaması mekanın neresi olduğu konusunda fark yaratmamaktadır. Çünkü her şeyden önce insan aidiyet duyduğu şeylerden koptuğu vakit kendisini yalnız hissetmektedir (Yuval-Davis, 2006). Sahip olunan kültür ve kimliğe aidiyet bağı olmadığında başka bir ülkeye uyumu zorlaştıracak sebeplerin büyük kısmı ortadan kalkmaktadır. Ayrıca kişinin dünya görüşü de uyum konusunda önemli olmaktadır. Kültürel ve dini muhafazakarlığa sahip ve geleneksel kültürden gelen kişilerin uyum konusunda daha fazla sorun yaşadığı söylenebilir. Nitekim K12’nin *“Ben açık fikirli olduğum için yani muhafazakâr olmadığım için hiç zorluk yaşamadım. Ben hemen geldim kız arkadaşım ile barda dans ettik. Hemen gittim işimi de buldum. O yüzden pek problem olmadı.”* şeklindeki ifadesi bu durumu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla kişilerin kendi değerlerine, kültürüne, aile ve sosyal çevresine aşırı bağlı olması (daha çok ideolojik bağlılık kastedilmektedir) uyumu zorlaştırmaktadır. Özellikle kendi kültürünü içselleştiren, muhafazakar düşünceye sahip olan ve geleneksel değerlere önem veren kişiler Danimarka’da yeniden doğmuş gibi hissetmektedirler. K14 isimli kişinin *“Sanki ben Türkiye’de öldüm ve burada doğdum.”* tarzındaki ifadesi bazı

kişiler için göç etmenin ölmek ve sonrasında yeniden doğmakla eşdeğer anlama sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma kapsamında görüşülen evlilik göçmenleri hakim kültüre uyum sağlama konusunda başarılı olsalar da sosyal çevreleri/ağları kendileriyle aynı kültürü paylaşan kişilerden oluşmakta ve iş dışı zamanlarının büyük çoğunluğunu Türkiye’den göç eden kişilerle geçirmektedirler. Kendileri gibi benzer tecrübeleri yaşayan (evlenerek göç eden) ve aynı kültürü taşıyan kişilerle bir araya gelip her türlü sohbet ve paylaşım içerisine girmektedirler. Yapılan gözlemlerde katılımcıların hiçbirinin herhangi bir Danimarkalı ile samimi ilişkiler geliştirmediği, hakim kültürün insanlarıyla bir araya gelmedikleri, sosyal çevrelerinin neredeyse tamamının Türklerden oluştuğu tespit edilmiştir. Burada karmaşık bir kültürleşmenin meydana geldiğini söylemek mümkündür. Nitekim bu konuda John Berry’nin (2005: 704) kültürleşme stratejilerine dair *bütünleşme* (her iki kültürün kendini koruması ve aynı zamanda birbirleriyle etkileşime geçmesi), *ayrılıkçılık* (baskın olmayan grubun kendi kültür ve kimliğini koruması, diğer kültüre kapalı olması) ve *ayrımcılık/tecrit* (ev sahibi kültürün diğer kültürü kabul etmesi ama etkileşime geçmemesi) kavramlarından bahsedilebilir. Evlilik göçmenleri ev sahibi kültürün gündelik hayat kurallarını, kısmen seküler ve bireyselleşmiş yaşam tarzını benimseyerek bir bütünleşme içerisine girmişlerdir. Diğer taraftan edimsel olarak ev sahibi kültürle bütünleştikleri görülse de ideolojik anlayış ve kültürel kimlik olarak ev sahibi kültürü büyük oranda reddettikleri için ayrılıkçı pozisyona geçmişlerdir. Ayrılıkçı pozisyonda olmalarının tek sebebi evlilik göçmenlerinin tutumları değildir. Aynı zamanda Danimarkalıların homojen kültür yapısına sahip olmaları sebebiyle diğer kültürleri (özellikle Müslüman toplumun) tanımaları/kabul etmeleri fakat etkileşime geçmemeleri evlilik göçmenlerinin ayrımcılığa uğramalarına yol açmaktadır. Ev sahibi kültürün ayrımcı tutumları ve evlilik göçmenlerinin ideolojik ve kültürel kimlik olarak kendilerini sürekli ayrıştırması kısmi bir bütünleşmenin meydana gelmesine ve evlilik göçmenlerinin sosyal çevresinde Danimarkalıların bulunmamasına neden olmaktadır.

Resim 5.1. Evlilik Göçmenlerinin Bir Aradalığı

Yukarıdaki görselde bazı evlilik göçmenlerinin bir araya toplandıkları mekanın görüntüsü bulunmaktadır. Bu görselde görüldüğü üzere evlilik göçmenleri Türkiye’de olduğu gibi belli bir mekanda bir araya gelerek bazı aktiviteleri gerçekleştirmektedirler. Bu kişiler maç izleyip sohbet ederken aynı zamanda nargile içmektedirler. Ayrıca dolabın üstünde Türk bayrağı bulunmaktadır. Her iki unsur da kişilerin kendi kültürlerini yansıtan öğeler olduğundan evlilik göçmenleri böyle bir ortam içinde kendilerini var etmektedirler. Açıkçası rahat ettikleri ve mutlu oldukları ortam böyle bir yerdir. Nitekim Danimarka’da yaklaşık on yıldır yaşamalarına rağmen yapılan aktiviteler, mekanın dizaynı ve sosyal çevre benzer tarzdadır. Çünkü kültürel kimlik denilen olgu kısa vadede değişen bir şey değildir. Her ne kadar hakim kültür içerisinde tutunmaya çalışıp kendi kültür ve kimliklerinden ödün verseler de yine de geçmiş yaşantılarının izlerini taşımaya devam etmektedirler. Kendi kültürlerinden kişilerle bir araya gelerek derin sohbetler içerisine girmektedirler. Çünkü edindikleri sosyal ve kültürel sermayenin çoğunluğu Türkiye’de oluşmuştur. Bu sebeple her ne kadar 20’li yaşlarda Danimarka’ya evlenerek göç etseler de sosyal çevrelerini kendi anlayışları doğrultusunda oluşturmaktadırlar. En nihayetinde kendi varlıklarını sürdürmenin tek yolu kendilerinden olanla bir arada bulunmaktır.

Ayrıca gözlem yapılan evlilik göçmenlerinin kendi aralarında da gruplaşmaların meydana geldiği tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi düşük, ekseriyetle turizm geçmişi olan ve halihazırda Danimarka’da vasıfsız işçi statüsünde çalışan kişilerin bir arada vakit geçirdikleri, diğer taraftan eğitim

seviyesi yüksek veya nitelikli ve işçi konumunda olmayan evlilik göçmenlerinin ise başka bir grup kurdukları anlaşılmaktadır. Bu iki farklı grup üyelerinin ilk Danimarka'ya geldiklerinde birbirleriyle samimi ilişkiler geliştirdikleri fakat zamanla samimiyetlerinin azalarak kendi gruplarına çekildikleri söylenebilir. Çünkü ilk başta Danimarka'da yabancı olmanın verdiği tek başınalık haliyle Türkiye'den göç eden herhangi birisiyle ilişki kurma yoluna gitmişlerdir. Sosyal çevreleri genişledikten ve Danimarka'ya uyum sağladıktan sonra evlilik göçmenleri kendi aralarında gruplaşma yoluna gitmişlerdir. Bir bakıma birbirlerine olan ihtiyaçları azaldıkça ve bir başınalığın getirdiği zorluklar aşıldıkça anlaşabildikleri kişilerle sosyal çevre edinmişlerdir. Yine de bu gruplar arasında keskin bir ayrışmanın olduğu söylenemez. Çünkü evlilik göçmenleri başta olmak üzere Türk göçmenler Danimarka'da azınlıkta oldukları için birbirleriyle olan muhabbetlerini devam ettirmektedirler. Azınlık psikolojisi gereği birbirlerini sevmeseler bile birbirlerine bağlılık gösterebilmektedirler. Bu bağın çok sıkı bir bağlılık hali olmadığı da gözlem notlarıyla kaydedilmiştir.

Yapılan gözlemlerde bu iki grubun üyelerinin sosyal aktivitelerde de ayrışma yoluna gittikleri tespit edilmiştir. Örneğin bir evde toplanıp maç izlemek için genellikle aynı grubun üyeleri bir araya gelmektedir. Gece eğlenmeye giderken aynı grubun üyeleriyle birlikte hareket edilmektedir. Aslında gruplaşan evlilik göçmenleri mesafe olarak birbirlerine yakın konumdadır. Fakat her ne kadar yapılan aktiviteler aynı olsa da (örneğin hepsi maç izlemeyi sevmektedir) aktivite esnasında yapılan muhabbetlerin içeriği değişmektedir. Genellikle bir grubun üyeleri daha kaba muhabbetlere girerken diğer grubun üyeleri seviyeli bir sohbete girişmektedir. Dolayısıyla yapılan aktivite aynı olsa bile ayrı mekanlarda bir araya gelmeyi tercih etmektedirler.

Evlilik göçmenlerinin arasındaki bu gruplaşma hakim kültürün toplumsal yapısına uymamaktadır. Danimarkalılar arasında mesleki ve eğitimsel hiyerarşi pek yoktur. Genellikle sahip olunan meslekler tercihler doğrultusunda yapılmaktadır. Ayrıca halkın büyük çoğunluğu benzer eğitimlerden geçtiği için bilinç seviyesi olarak hiyerarşik/sınıfsal bir ayrım meydana gelmemektedir. Daha ziyade Türkiye'deki eğitimsel, mesleki ve sınıfsal ayrışmanın benzeri evlilik göçmenleri arasında oluşmaktadır. Türkiye'de eğitim seviyesi düşük işçi konumundaki kişilerle nitelikli ve eğitilmiş kişiler arasında keskin bir ayrışma vardır. Genellikle bir doktor ile bir bekçi aynı düzlemde yer almamakla birlikte aynı konular üzerine pek tartışmamaktadırlar. Aynı zamanda bulundukları ortamlar da büyük oranda değişmektedir. Her ne kadar somut ayrımlar olmasa da anlayış olarak büyük farklılıklar bulunmaktadır. Çünkü eğitim seviyesi yüksek nitelikli kişilerle eğitim seviyesi düşük nitelsiz kişilerin sosyal ve kültürel

sermayeleri oldukça farklıdır. Kültürel sermayenin farklı olması habituslarını da farklılaştırmaktadır. Sermayelerin ve habitusların farklı olması bu kişileri hem sınıfsal düzeyde hem de bilinç düzeyinde ayırmaya götürmektedir. Danimarka'daki evlilik göçmenleri arasında böyle bir gruplaşmanın olması geldikleri kültürel ve ideolojik alt yapıyla açıklanabilir.

5.6.2. Ayrımcılık: Kara Kafa

Göçmen veya mülteci olmak insanları her zaman ikinci sınıf konumda olmaya itmektedir. Bu durum neredeyse her ülke için geçerlidir. Medeniyet bakımından dünyanın en gelişmiş ülkelerinde bile göçmenlere karşı birtakım ayrımcılıklar meydana gelmektedir. Günümüzde göçün yoğunluğu çok fazla olduğu için karışan kültürlerin birbirlerini tanıma ve sindirme süreci henüz nihayete ermemiştir. Bu sebeple her ülkenin ve ülke vatandaşlarının politik tavrı hem refahı kaybetme korkusu hem de ulusal bütünlüğün bozulma tehlikesi sebebiyle göçmenlere karşı olumsuz yönde olmaktadır.

Asya ve Afrika'dan Avrupa'ya çok fazla göçün olması sebebiyle AB ülkeleri göçmenlere karşı sert önlemler almaktadır. Hem ülkelerin kendi göç ve göçmen politikası hem de AB uluslararası sözleşmeleri göçü engellemeye yönelik bir çaba içerisindedir. Sadece siyasi irade tarafından değil aynı zamanda AB ülkelerinin vatandaşlarının çoğu üçüncü ülkelere gelen göçmenlere karşı olumsuz tutum ve davranışlara sahiptir. Nitekim AB vatandaşlarının %70'inden fazlası göç konusunda AB'nin daha güçlü bir şekilde müdahil olmasını desteklemektedir (Apap, Radjenovic ve Dobрева, 2019:4). Bu oran AB vatandaşlarının göçmenlere yönelik bakış açısının ne yönde olduğunu göstermektedir. Bu konuda AB ülkeleri ortak tavır içerisindedir.

Danimarka başta olmak üzere Avrupa'da sağ milliyetçi partilerin yükselişte olmasının en önemli sebebi göçmen karşıtlığıdır. Hatta sol eğilimli muhalif partiler bile göçmenler konusunda benzer tavra sahiptir. Örneğin Danimarka Halk Partisi (Dansk Folkeparti) popülistlerinin baskısı altında sağcı hükümet tarafından başlatılan ve sert politik uygulamaları içeren göç politikası 2019'da iktidara döndüklerinde Sosyal Demokratlar tarafından aynen benimsenmiştir (McManus ve Falkenbach, 2022). Göçmenler konusundaki politik duruş sebebiyle Sosyal Demokrat Parti 2022'de, 2019'dan bile daha rahat bir şekilde yeniden seçilmiştir. Dolayısıyla sağ ve sol eğilimli partiler göçmenlere karşı benzer politik tavır sergilemektedirler. Özellikle kuzey ülkeleri bu konuda çok daha hassastır.

Aslında modern dünyanın şu anki halinin tam olarak göç çağı olarak adlandırılması mümkündür. Fakat göçlerin yoğun olması farklı kültürlerden

insanların birbirlerini tanıdıkları ve sindirdikleri anlamına gelmemektedir. Aksine göçlerin fazla olması ayrımcı müdahalelerin artmasına yol açmaktadır. Çünkü her şeyden evvel Avrupa ve diğer kıta ülkeleri arasında gelişmişlik düzeyi bakımından fark bulunmaktadır. Bu farkın korunması için özellikle üçüncü dünya olarak adlandırılan ülkelere gelen kişilere yönelik ayrımcı müdahale ve politik tavrı sürekli olmaktadır. Üçüncü ülkelere Avrupa'ya göç eden göçmenler hem göç sürecinde hem de göç sonrasında büyük zorluklar yaşamaktadırlar.

Asya ve Afrika'dan her yıl binlerce göçmen ve mülteci ölümü dahi göze alarak gelişmiş ülkelere göç etme girişiminde bulunmaktadırlar. International Organization for Migration'ın (IOM) yaptığı bir projede 2014'ten bu yana yaklaşık 60 bin kişi, sadece 2023 yılı içerisinde ise en az 4 bin kişi kayıp göçmen olarak kayıtlara geçmiştir¹⁸. Sayının miktarı göçün ciddiyetini ortaya koymaktadır. Göçmen ve mülteciler göç etme sürecinde ölüm dahil her türlü zorluğa maruz kalmakla birlikte hedef ülkeye yerleştikten sonra da farklı sorunlarla baş başa kalmaktadır. Yerel halkın ve hükümetlerin mevcut politik tavırları ırkçı ve ayrımcı uygulamaları içermektedir. Özellikle Avrupa'da üçüncü ülkelere gelen kişilere karşı tavrı çok daha farklı olmaktadır. Asya'nın gelişmekte olan ülkelerinden gelen yabancıların daha fazla ayrımcılığa uğradığı söylenebilir. Örneğin Danimarka özelinde MENAPT (Middle East, North Africa, Pakistan and Turkey) ülkelere gelen yabancıların diğer ülke vatandaşlarına göre ayrımcılığı daha fazla hissettiği aşıkardır.

Yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgularda da çoğu evlilik göçmeninin ayrımcı uygulamalara maruz kaldıkları tespit edilmektedir. Her ne kadar fiziksel şiddete maruz kalmasalar da bazı Danimarkalıları tarafından ayrımcı tavrı ve davranışların olduğunu dile getirmişlerdir. Danimarka'da bu tavrı ve davranışlar evlilik göçmenlerinin kendilerini öteki olarak görmelerine neden olmaktadır. Ötekiliği pekiştiren sebeplerden birisi evlilik göçmeninin Türkiye gibi üçüncü ülkeden gelmesi, diğeri Müslüman bir ülkenin mensubu olmasıdır.

“Burada Türklere, Müslümanlara çingene gibi bakıyorlar. Türkiye’de çingene neyse burada Müslüman odur. Kolay kolay bir Danimarkalı burada bir Ortadoğulu ile evlenmez. Ama Türkiye’ye turist olarak giderse orada tanışıp evlenebilir.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K2)

“Yabancıların onlara bu birinci faktör. İkincisi bir kere bunlar hep sana göre beyaz tenli. Sen kara kafalıysın. Kara kafalıysan zaten bu sende bir baskı yaratıyor. Sen öteki oluyorsun. Öteki olduğun için senin bunların grubuna girmen zaman alıyor. Yani o şeyi yakalayabilmen yıllarını alıyor.” (Erkek katılımcı, 34 yaş, K6)

¹⁸ <https://missingmigrants.iom.int/>

“Danimarkalılar geliyordu Alanya’ya orada güliyorlar eğleniyorlardı. Dalga geçerdik onlarla. Öyle iyi zannettik bunları. Geldik buraya yüzüme bakmıyorlar. Bizi sikiyorlar. Türkiye’de Afgan neyse burada bizi öyle görüyorlar. Hatta daha fazlası. İlk geldiğimizde diskoya gitmek istiyordum almıyorlardı. Yabancıyız diye. Düşün karımla gelmişim. Karım diyor o benim eşim. Yok diyordu siz girebilirsiniz o giremez diyordu. Çünkü kara kafasın. Bu kafayla öyle her yere giremezsin.” (Erkek katılımcı, 33 yaş, K7)

“Ben normalde sakın biriydim ama burası insanı agresifleştiriyor. Çünkü karından tut tüm herkese kadar sana farklı bakıyorlar. Sen Suriyeliye nasıl bakıyorsan onlar da sana öyle bakıyor. Kendini ister istemez korumaya alıyorsun.” (Erkek katılımcı, 42 yaş, K10)

“Tabi biz orada siyah kafayız ya. Onlar hemen bizim farklı olduğumuzu anlıyorlar. Bazen yüzünü çevirerek direkt bana bakıyor. Kim bu dercesine. Bazıları böyle insana ayırmacı davranıyor ama bazıları da insancıl.” (Erkek katılımcı, 53 yaş, K13)

“İlk geldiğimde cahilliğimden bu ırkçılığın olmadığını düşünmüştüm ama öyle değil. Düpedüz ırkçılar. Hem de kafa kesecek kadar. Ama tabi burada kanunlar olduğundan kimse kimseye dokunamıyor. Şimdi şuraya bağlayacağım. Ben aileden biraz el üstünde büyütüldüğüm için burada kendimi ikinci sınıf konumuna hiç sokmadım. Yani iltica edenler gibi her şeye eyvallah demedim.” (Erkek katılımcı, 43 yaş, K14)

Yukarıdaki yorumlar analiz edildiğinde araştırma kapsamında görüşülen çoğu evlilik göçmeninin Danimarka’da ayırmacı uygulamalara maruz kaldıkları, kendilerini öteki olarak gördükleri, ten renginden dolayı toplum içinde farklı muamelelere maruz kaldıkları, eğlence mekanlarına girerken bu ayırmacı tutumları çok fazla hissettikleri, kendi tabirleriyle kara kafa olmanın kişide bir baskı yarattığı ve bu baskının kişiyi ötekiliğe ittiği, kendilerini Türkiye’deki çingene, Afgan veya Suriyeli gibi öteki gruptakilerle karşılaştırdıkları tespit edilmektedir.

Dikkat edilirse görüşmeciler özellikle “kara kafa” kavramından bahsetmekte ve Türkiye’deki Suriyeli, Afgan ve çingene gibi dezavantajlı grupların mensuplarını örnek göstererek bu kişilerle kendilerini kıyaslamaktadırlar. Danimarkalılar başta olmak üzere birçok Avrupalının beyaz tenli olması ve Danimarkalıların ekseriyetle sarışın olması sebebiyle Avrupa dışından gelen yabancılar hemen fark edilmektedir. Kara kafa kavramının kullanılmasının sebebi ise evlilik göçmenlerinin kendilerini sarışın bir millet içerisinde farklı görmeleridir. Aslında bu kavramın ırkçı bir ifade olduğunu söylemek gerekir. Çünkü kara kafa kavramının kafatasçı bir muameleyi anımsattığı aşikârdır. Her ne kadar somut olarak bu kişilere söylenmese de esmer tenli kişilere olan muameleden bazı ayırmacılıklar hissedilmektedir. Bu hisler söylenmeyen sözlerde ve bazı farklı davranışlarda gizlidir. Göçmenlerin ten renginden dolayı farklı

oldukları ve bu sebeple daha aşağı konumda oldukları hâkim kültürün insanları tarafından sürekli hissettirilmektedir. Hem iş hayatında hem de toplum içinde esmer tenli kişilere olan bakış açısı rahatsızlık verecek derecede olmaktadır.

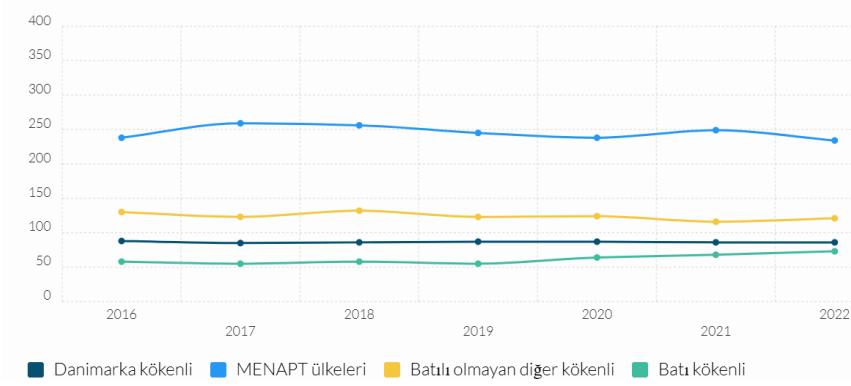
Eleştirel Irk Teorisinin (Critical Race Theory) Amerika’da bazı teorisyenler tarafından ortaya atıldığı zamanlarda siyahilerin hakları daha çok ten renginden dolayı ayrımcılığa uğrama ile ilgiliydi. Siyahilerin sırf siyah ten rengine sahip oldukları için farklı bir insan ırkından geliyormuş gibi muamele görmeleri eleştirel ırk teorisyenleri tarafından dile getirilmiştir. Siyahilere yapılan ırkçılığa karşı teorik ve eylemsel olarak fikir üreten sosyologlardan birisi olan W. E. B. Du Bois’in (2015) “The Souls Of Black Folk” isimli eserinde geçen “şeytana kadar siyah olan her şeye karşı küçümseme aşılama arzusu” şeklindeki ifadeyle ten renginin küçümsemeye nasıl yol açtığını ve halk arasında ayrımcılığın ten rengine nasıl indirgendiğini ortaya koymaktadır. Du Bois aynı eserde toplum içinde siyahilere olan önyargının barbarlığa karşı kültürün, cehalete karşı öğrenmenin, suça karşı saflığın, aşağı ırklara karşı yüksek ırkların doğal savunması olarak algılandığından bahsetmektedir. Yani ten rengine dayalı ırkçılığın nasıl meşrulaştırıldığı açıklanmaktadır. Bu eserde de bahsedildiği üzere ten renginin yol açtığı ayrımcılığın toplum içindeki tezahürü zihinlerde yer edinen ön yargıların göçmenlere uygulanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla kara kafa metaforu göçmenler tarafından uğradıkları ve hissettikleri muameleler neticesinde ötekiliği andırır vaziyette kullanılmaktadır.

İkinci bir husus ise evlilik göçmenlerinin kendilerini Türkiye’de dezavantajlı konumda bulunan Suriyeli, Afgan ve çingenelerle kıyaslamalarıdır. Bu kıyastan, Türkiye’de bu grupların mensuplarına yapılan muameleyle Danimarka’da Türk ve Müslümanlara yapılan muamelenin benzer olduğu anlaşılmaktadır. Hatta kendilerini bahsi geçen kişilerden daha aşağı pozisyonda gördükleri yine dile getirilen ifadelerden biridir. Ayrımcılığın Danimarka ve Türkiye’deki tezahürleri göçmenler tarafından benzer şekillerde algılanmaktadır.

Böyle bir algıya karşılık Türkiye ve Danimarka halkının göçmenlere yönelik tutum ve davranışları bazı noktalarda farklılık göstermektedir. İlk olarak Türkiye’de bazı göçmen gruplarına tepki gösterilmesinin sebebi Suriyelilerin herhangi bir önlem alınmadan Türkiye’ye fazlaca gelmesi, yine Afgan göçmenlerin kolay bir şekilde Türkiye sınırından geçerek ülkeye giriş yapmasıdır. Bu tepkinin en önemli sebebi dışarıdan gelen göçmenlere yönelik herhangi bir politika uygulanmaksızın ülkenin farklı yerlerine yerleştirilmesidir. İkinci bir sebebi ise Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik koşulların zorlaşması sebebiyle refah seviyesinin düşmesi ve kötü ekonomik koşulların faturasının “günah keçisi” mahiyetindeki göçmenlere (Suriyeliler, Afganlar gibi)

kesilmesidir. Pek tabi göç olaylarının yoğunlaşmasıyla birlikte tüm dünyada tekrar ayyuka çıkan milliyetçi tutumların etkisi de büyüktür. Her ne kadar görüşmeciler kendilerine yapılan muameleyle Türkiye’de Suriyelilere ve Afganlara yapılan muameleyi bir tutsalar da bazı farklılıkların olduğunu söylemek gerekir. Örneğin Danimarka’ya gelen göçmenler tüm entegrasyon şartlarını sağlayıp büyük oranda topluma adapte olmalarına rağmen yine de toplum içinde ayrımcı uygulamalara maruz kalmaktadırlar. Türkiye’ye gelen göçmen ve mültecilere yönelik entegrasyon uygulamaları ise Danimarka’ya göre çok daha zayıf kalmaktadır. Entegre olamayan göçmenlerin toplum içinde uyum sorunu yaşamaları ve bu sebeple halk tarafından tepki gösterilmesi muhtemel hale gelmektedir. Diğer bir fark ise Danimarkalıların göçmenlere yönelik hem milliyet hem ten rengi hem de din üzerinden ayrımcı muamele yapmasıdır. Oysa Türkiye’de göçmenlere yapılan ayrımcılık daha çok milliyet üzerinden olmaktadır. Diğer taraftan Danimarka halkı her ne kadar Asyalı Müslüman göçmenlere yönelik ayrımcı tutum ve davranışlara sahip olsa da şiddet içeren muamele ve ayrımcı söylemler çok fazla meydana gelmemektedir. Çünkü Danimarka’da yasalar herkesi korumaktadır. Yasal haklar gelişmiş olduğundan ayrımcı tutum ve davranışlar şiddet ve söyleme dönüşmemektedir. Aksine Türkiye’de entegrasyon politikaları gibi yasal düzenlemeler de zayıf olduğu için göçmenler ve yerel halk arasında zaman zaman şiddete varan kavgalar ve sert tartışmalar meydana gelebilmektedir. Fakat her iki ülkede de niteliksiz göçmenler en kötü ve ağır işlerde çalışmaktadır. Dolayısıyla toplumun en alt tabakasında göçmenler bulunmaktadır. Göçmenlerin ulus devletlerde ikinci sınıf vatandaş konumunda olması tüm dünyada geçerli olan bir durumdur.

Danimarka’da Batı kökenli olmayan göçmenlere yönelik ayrımcılığın tek sebebi Danimarkalıların ideolojik tutumları değildir. Bu konuda bazı haklı gerekçelerin olduğunu söylemek gerekir. Özellikle MENAPT ülkelerinden gelen bazı göçmen gruplarının Danimarka’ya uyum konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmektedir. Bu tespitin somut kanıtı Danimarka’daki suç oranlarında görülebilir. Çünkü suçların artması göçmenlere yönelik ayrımcı tutum ve davranışları pekiştiren en önemli sebeptir. Det Nationale 2023 entegrasyon barometresine göre MENAPT ülkelerinden gelen erkekler arasındaki suç oranı Danimarka kökenliler ve diğer göçmen gruplarına göre oldukça fazladır. Danimarka istatistiklerinden derlenen bu veriler MENAPT ülkelerinden gelen göçmenler ve torunları arasındaki suç oranının Danimarka kökenliler, Batılı göçmenler ve batılı olmayan diğer göçmenlere göre bariz bir şekilde fark ettiğini ortaya koymaktadır.

Kaynak: Det Nationale, 2023

Şekil 5.35. Danimarka Kökenliler ve Göçmenlerde Suç Sayıları

Yukarıdaki görselde Danimarka'daki suç sayılarının Danimarka kökenliler ve göçmenlere göre dağılımı verilmektedir. Bu dağılımdan anlaşıldığı üzere MENAPT ülkelerinden gelen göçmenlerin en fazla suç oranına sahip olduğu görülmektedir. Üstelik Danimarka kökenli ve diğer göçmen gruplarına göre açık ara fazla olduğu anlaşılmaktadır. Aynı istatistik verileri MENAPT kökenli göçmen torunlar (göçmenlerin çocukları) için de geçerlidir. Ayrıca mahkumiyet gerektiren suç oranlarına bakıldığında en fazla Somali, Kuveyt, Tunus, Lübnan, Ürdün gibi ülkelerin vatandaşlarının suç işlediği tespit edilmektedir.

Diğer taraftan Türkiye'de böyle bir istatistiğin olduğuna dair herhangi bir veri bulunmamaktadır. Yani göçmenlerin bariz bir şekilde suçu artırdığına dair bir istatistiğin olmadığı anlaşılmaktadır. Altun'un (2023) adli sicil kayıtlarına göre yaptığı çalışmada Suriyelilerin 2018 yılında suça karışma oranı %1.42 olarak bulunmuş ve 2020 yılında ise bu oranın pek fazla artmadığı ortaya konulmuştur. Suçların ekseri çoğunluğunun yerel halk tarafından işlendiği yapılan araştırma ve adli sicil kayıtlarından anlaşılmaktadır. Ayrıca Kayaoğlu (2022) yaptığı çalışmada Suriyelilerin Türkiye'deki suç oranlarına herhangi bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir. Bu durumda medyada göçmenlerin (özellikle Suriyeliler ve Afganlar) sürekli suç işlediğine dair yapılan algının manipülatif olduğunu söylemek mümkündür. Danimarkalıların MENAPT ülkelerinden gelen kişilere yönelik önyargılarının suç oranları temelinde haklı gerekçeleri olabilmektedir. Türkiye'de ise böyle bir durumdan bahsedilemez. Türkiye'de göçmenlere yönelik ayrımcı uygulamaların en önemli nedeni sayının çok fazla olması sebebiyle azınlıkta kalma korkusunun nüksetmesi, ayrıca içinde bulunulan ekonomik koşulların zorlaşmasıdır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Araştırma konusu itibariyle odaklanılan husus yabancı uyruklularla yapılan uzak mesafe uluslararası evliliklerin nasıl meydana geldiği, ne gibi süreçlerden geçtiği ve ne gibi sonuçlar doğurduğuyla ilgilidir. Bu tarz evliliklerin yeni ve yaygın bir göç yöntemi olması araştırmayı önemli kılmaktadır. Her ne kadar uluslararası evliliklerin geçmişi on yedinci yüzyılda Quebec'teki Fransızların gerçekleştirdiği 'filles du roy' evliliklerine kadar götürülebilse de bu göç yönteminin günümüzdeki yansıması çok daha yaygın ve farklı bir şekilde yapılmaktadır. OECD ülkelerine yapılan göçlerin %40'ından fazlasını aile birleşimi amaçlı göçlerin oluşturması ve hedef ülkenin daha çok gelişmiş Avrupa ülkeleri olması (OECD, 2021) günümüzde bu tarz evliliklerin kaideye alınmasını gerektirmektedir.

Uluslararası evlilikleri artıran önemli birkaç sebep bulunmaktadır. Özellikle uzak mesafe uluslararası evliliklerin (sınırdış olmayan ülkeler arası) yaygınlaşmasını sağlayan faktörlere bakıldığında kültürel etkileşimin artması, göçmen ağlarının gelişmesi ve evliliğin araçsallaşması faktörleri öne çıkmaktadır. Uluslararası evliliklerin genel ve nihai amacı ise refahı elde etmektir (Oliver ve Jayaweera, 2013; Ahn, 2022; Batalova, 2022).

Bu amaca yönelik yapılan uluslararası evlilikleri kolaylaştıran etmenlerin başında kültürel etkileşimin artması gelmektedir. Çünkü artık toplumlar ulusal sınırlar arasında sıkışıp kalmamaktadır. Farklı toplumların izole coğrafyalara sıkışıp kalmadığı bir düzende kültürlerin sürekli birbirlerini etkileme ve törpüleme işlevi geçerlik kazanmaktadır. Modern dünyanın küresel gerekleri kültürel etkileşimi zorunlu kılmaktadır. Çünkü yirminci yüzyıl boyunca gelişen ulaşım ve iletişim kültürlerarası etkileşimi had safhaya çıkarmıştır. 1900'lerin başında uçak teknolojisinin gelişmesiyle ulaşım, 1990'larda internetin gelişmesiyle ise iletişimsel medyada devrimler yaşanmıştır. Bu iki gelişme kültürel etkileşimi hem yoğunlaştırmış hem de diğer yaşam tarzlarını tanıdık hale getirmiştir. Diğer kültürlerle ulaşmak ve onları yakından tanımak ise uluslararası evlilikleri artırmıştır.

Uluslararası evlilikleri kolaylaştıran bir diğer etmen ise göçmen ağlarıdır. Esas göçmenin gelişmiş bir ülkeye yerleştikten sonra evlendiği veya evli olduğu kişiyi yanına çekmesi uluslararası evlilikleri artırmaktadır. Sportel'in (2016) yaptığı çalışmada bahsettiği üzere Hollanda'daki Faslıların ve Türklerin büyük oranda kendi kültürlerinden kişilerle evlenmesi, yine Gelekeçi'nin (2014) yaptığı çalışmada Avusturya'da yaşayan Türklerin %70'inden fazlasının kendi

kültüründen biriyle evlendiğini tespit etmesi ve böylece aile birleşimi amaçlı göçlerin artması, göçmen ağlarının etkinliğini ortaya koymaktadır.

Uluslararası evlilikleri kolaylaştıran belki de en önemli faktörlerden birisi evliliğin araçsallaştırılmasıdır. Gelişmiş bir ülkeye göç etmenin her yolu mübah olarak görüldüğü için evliliğin araçsallaşması olası hale gelmektedir. Çünkü yapılan evlilik resmi prosedürlere dayanılarak yasal yollarla gelişmiş ülkeden oturum almayı gerektirmektedir. Hal böyle olunca evliliğin araç olarak kullanılıp gelişmiş ülkeden oturum alma yoluna gidilmesi yaygınlaşmaktadır. Genel olarak posta siparişi gelinler, resimli ve askeri gelinler, ayrıca günümüzde yaygınlığı devam eden sahte evlilikler gibi evlilik yöntemleri uluslararası evliliğin araçsallaşmasına yol açmaktadır. Açıkçası resimli gelin ve askeri gelin türündeki evlilikler yirminci yüzyılda etkinliğini yitiren evlilik yöntemleridir. Bu evlilik yöntemleri teknolojinin gelişmediği dönemlerde evliliğin araçsallaşmasına sebep olsa da asıl araçsallaştırma posta siparişi gelin ve sahte evlilik yöntemleriyle gerçekleşmektedir. Bilgi teknolojilerinin gelişmeye başladığı zamanlarda posta siparişi evlilikler çöpçatan sitelerinin farklı bir versiyonuna dönüşerek yoluna devam etmiştir. Nitekim bu yolla halen aracı firmalar uluslararası evlilikleri gerçekleştirerek devasa maddi kaynaklar elde etmektedir. Avrupa ve Amerika'nın zengin ve gelişmiş ülke avantajlarına sahip beyaz erkekleri ile yoksul, itaatkar ve aynı zamanda erkeklerin gözünde egzotik imaja sahip Asya'nın kadınları posta siparişi yoluyla evlilikler gerçekleştirmektedirler (Davin, 2008; Williams, 2010; Bartik, 2021). Kadın ve erkeğin birbirlerine ulaşmasını sağlayan aracı firmalar ve çeşitli komisyoncular (broker) hem evliliğin araçsallaşmasını sağlamakta hem de kadının önemsiz bir meta haline gelmesine neden olmaktadır. Nitekim evlilik ajansları aracılığıyla 2007'de 16.500'den fazla ABD evliliğinin posta siparişi yoluyla yapıldığı tahmin edilmektedir (Wayne, 2011). Dolayısıyla posta siparişi evlilikler uluslararası evlilikleri artıran ve araçsallaştıran önemli bir faktördür.

Uluslararası evlilikleri araçsallaştıran ve dolayısıyla artmasını sağlayan bir diğer evlilik yöntemi sahte evliliklerdir (fake/sham marriages). Sahte evliliklerde amaç gelişmiş devletlerin göç prosedürlerini delmek ve bu ülkelerde oturum hakkı elde etmektir (Tikka, 2021; Infantino, 2014; Viuhko vd., 2016; Benson ve Charsley, 2015). Bu yolla sadece kağıt üzerinde bir evlilik gerçekleşmekte ve böylece gelişmiş ülkeden oturum elde etmek amaçlanmaktadır. Sahte evliliklerin özellikle 1990 sonrası artmasıyla birlikte bu tarz evlilikleri engellemek için devletler yeni önlemler almaya başlamıştır. Örneğin Danimarka bu konuda oldukça sıkı politikalar uygulamaktadır. Danimarka hükümeti sahte evlilikleri engellemek için yabancıların aile birleşimi için başvuru şartlarına “evliliğin sahte

olmaması gerektiği” maddesini eklemiştir (The Danish Immigration Service, 2024). Evliliğin gerçek olduğunu kanıtlamak için ise oldukça sıkı denetimler yapılmaktadır. Hem fotoğraflarla hem de resmî belgelerle (örneğin ikamet belgesi) evliliğin gerçekliğinin kanıtlanması gerekmektedir.

Evliliğin gerçek olup olmadığına dair sıkı denetimler gelişmiş ülkeden oturum almak için göçmenleri taktik değişikliğine itmiştir. Evliliği araç olarak kullanıp gelişmiş ülkeye (özellikle Avrupa ülkeleri) göç etmeye çalışan göçmenler gelişmiş ülke vatandaşı olan yabancı uyrukularla evlenme yoluna gitmektedirler. Tabi gelişmiş ülke vatandaşlığına sahip asıl göçmenlerin kendi ülkesinden kişilerle uluslararası evlilikler yaptıklarını da söylemek mümkündür. Fakat bu araştırma kapsamında ele alınan konu gelişmiş ülkenin yabancı uyruklu vatandaşlarıyla yapılan uluslararası evlilikleri ele almaktadır. Yabancı uyrukularla yapılan uzak mesafe uluslararası evliliklerdeki asıl amaç refahı elde etmek olduğu için evliliğin araçsallaşması kaçınılmaz olmaktadır. Bu tarz evliliklerin her ne kadar kavram olarak adı konulmasa da evliliğin araçsallaşması ve uluslararası evlilikleri artırması yönünden dikkate alınması gerekmektedir. Aslında kasıtlı olarak gelişmiş ülkelerin yabancı uyruklu vatandaşları seçildiğinden hedefe odaklı gerçekleşen bir eş seçme durumu meydana gelmektedir. Evliliğin araçsallaşması genellikle bir tarafın rasyonel çıkarını gerçekleştirmek istemesiyle vuku bulmaktadır. Çünkü araştırma kapsamında ele alınan uluslararası evliliklerde sadece Türk evlilik göçmenlerinin oturum izni almak gibi rasyonel çıkarı bulunmaktadır. Aksine evlenilen Danimarkalı kadınların duygusal ve çıkara dayanmayan normal bir evlilik yaptıkları anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde her ne kadar gerçek bir evlilik gibi tüm prosedürler yerine getirilse de bu evliliklerin hangi niyetle yapıldığı hedef ülke tarafından sorgulanmaktadır. Prosedürler çoğunlukla yerine getirilmesine rağmen bu evliliklerin gerçek mi yoksa sahte mi olduğu meselesi sürekli tartışılmaktadır. Özellikle MENAPT (Middle East, North Africa, Pakistan & Turkey) ülkelerinden gelen kişilere uygulanan prosedürler daha fazla olmaktadır. Bunun sebebi hem uluslararası evlilikler yoluyla oturum almanın önünün kesilmesi hem de evliliğin gerçekliğinin ortaya konmak istenmesidir. Danimarka hükümeti MENAPT ülkelerinden Danimarka’ya göç eden evlilik göçmenlerinin evliliklerine çoğu zaman şüpheyile yaklaşmakta ve bu tür evlilikleri ‘gerçeğe benzer sahte evlilik’ olarak nitelemektedir. Zaten bu sebeple Avrupa ve MENAPT ülkelerinden gelen evlilik göçmenlerine farklı prosedürler uygulanmaktadır.

Konu hakkında Kim'in (2011) yaptığı araştırma bu tarz evliliklerin gerçek mi yoksa sahte mi olduğundan, evliliğin araç olarak kullanılıp kullanılmadığından bahsetmektedir. İlgili çalışmada Güney Koreli erkeklerle evlenen Kuzey Koreli, Çinli ve Moğol kadınların önemli bir kısmının kendilerine maddi ve yasal güvence sağlanması için sahte evlilikler yaptıkları, evliliği araç olarak kullandıkları ifade edilmiştir. Öyle ki Kore medyasının kadın evlilik göçmenlerinden “evlendikleri Güney Koreli erkekleri aktif olarak sömüren kalpsiz fırsatçılar” olarak bahsedildiği dile getirilmiştir. Ayrıca çalışma bu tarz evliliklerde boşanmaların giderek arttığına altını çizmiştir. Yine Wemyss vd.'nin (2018) yaptığı çalışmada Birleşik Krallık'ta AEA (Avrupa Ekonomik Alanı) vatandaşları ile AEA vatandaşı olmayanlar arasında yapılan evlilikler dolayısıyla hükümetin sıkı tedbirleri aldığı, gerekli prosedürlerin sağlanmasına rağmen bu tarz evliliklere şüpheyile bakıldığı için denetimlerin artırıldığı, hükümetin göç yasaları gereği sahte evliliklere sınır koruma politikası çerçevesinde yaklaştığı tartışılmıştır. Bu araştırmaların içeriğine bakıldığında gelişmiş ülkeler geliştirmekte olan ülkelere veya üçüncü dünya ülkelerinden gelen evlilik göçmenlerine karşı ayırım yapmadan sıkı tedbirler uyguladıkları ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla hükümet politikaları her uluslararası evliliğe (özellikle gelişmiş ülkeler ve üçüncü dünya ülkelerinin vatandaşları arasında yapılan) sahte evlilik gözüyle bakmaktadır.

Benzer olarak bu araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerin daha çok gelişmiş ülkeden oturma alma amaçlı yapılması, evliliğin evlilik göçmenleri tarafından araçsallaştırılması, Danimarka hükümetinin prosedürlerini yerine getirmek için Danimarkalı kadınlarla resmi evlilik yoluna gidilmesi bu evlilikleri sahte evlilik yöntemine yaklaştırmaktadır. Çünkü bir tarafın evliliği araç olarak kullanıp gelişmiş ülkenin oturma hakkını elde etmeye çalışması mevzu bahis olmaktadır. Fakat yine de yüz yüze tanışılarak ve belli bir süre aynı ikamette evli kalınarak gerçekleşen uluslararası evliliklerin tamamen sahte evlilikler olduğunu söylemek eksik bir değerlendirmedir. Öte yandan bu tarz evliliklerle sahte evliliklerin ortak yönleri oldukça fazladır. Her ikisi de evliliği araçsallaştırmakta, uluslararası evliliklerin sayısını artırmakta, gelişmiş ülke refahını elde etmek için rasyonel çıkara sahip olmaktadır.

Bu araştırma kapsamında incelenen uluslararası evlilikler hakkında elde edilen bulgular ise genel olarak Türk evlilik göçmenleri ve Danimarkalı kadınlar arasında yapılan evliliklerin niteliğini, nedenlerini ve sonuçlarını ortaya koymaya yönelik bir amaç taşımaktadır. Göç etme süreci ve sonrasındaki süreçlerin sorgulanması ile hem evlilik öncesi süreç hem evlilik süreci hem de evliliğin sürdürülebilirliği mevzuları araştırma kapsamında ele alınmaktadır. Bu bağlamda

uluslararası evliliği deneyimleyen Türk evlilik göçmenleri ve bazı Danimarkalı kadınlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerek boşanmış gerekse evliliği devam eden katılımcılar araştırmaya görüşmeci olarak dahil edilmiştir. Ayrıca Danimarka’da evlilik göçmenleri üzerine yapılan gözlemler ve çeşitli doküman analizleriyle görüşme bulguları desteklenmiştir. Türkiye’den Danimarka’ya yapılan uluslararası evlilik göçünün kapsamlı bir sosyolojik analizi neticesinde aşağıdaki genel bulgular elde edilmiştir:

- Araştırma kapsamında görüşülen katılımcılardan; Danimarkalı kadınlarla evlenen evlilik göçmenlerinin neredeyse tamamının mantık evliliği, Türk erkeklerle evlenen Danimarkalı kadınların ise aşk evliliği yaptığı tespit edilmiştir. Evlilik göçmenlerinin kadınları genellikle mensup oldukları ülkeye göre ayırdıkları, eş seçiminde kadınların özellikle Avrupa’nın gelişmiş ülkelerinin vatandaşı (İskandinav ülkeleri, Almanya, İngiltere gibi) olmasına dikkat ettikleri bulgusu elde edilmiştir.
- Katılımcı evlilik göçmenlerinin Danimarkalı kadınlarla daha çok turizm sektörüyle bağlantılı mekanlarda (otel, bar, bazı eğlence mekanları gibi) tanıştıkları ve buralarda samimiyet geliştirdikleri ortaya konmuştur. Nitekim görüşülen kişilerin ekseri çoğunluğunun turizm kökenli olması bu bulguyu desteklemektedir.
- Katılımcı evlilik göçmenlerinin göç etme sebeplerine bakıldığında en fazla paya sahip sebeplerin sırasıyla gelecek kaygısı yaşama, Avrupa yaşam tarzına özenme veya göçün özendirici etkisi, aile-toplum baskısı, zayıf aile bağı olduğu tespit edilmiştir. Görüşmecilerin ifadelerinin çoğunda gelecek kaygısının olması sebebiyle göçe yeltenme durumu ortaya çıkmaktadır.
- Katılımcıların evlenme sebepleri sorgulandığında üç sebep ortaya çıkmaktadır: oturma almak, aşık olma ve sevgi eksikliği. Görüşme içeriklerinin kodlanması sonucu elde edilen verilerin tasniflenmesi sonucu evlenme sebepleri arasında en fazla koda sahip sebebin oturma almak olduğu ortaya çıkmıştır. Oturumu elde etmek için evlilik yoluna giden kişilerin ekseriyetle erkek katılımcılar olduğu da önemli bir bulgudur. Erkeklerin çoğunluğu normalde evlenmek istemedikleri halde sırf oturma almak için resmi nikah yaptıklarını beyan etmişlerdir. Fakat tek sebep oturma almak değildir. Diğer taraftan kadın görüşmecilerin evlenme sebebi aşık olma olsa da aşık oldukları erkeği Danimarka’ya götürmek için resmi evlilik yapılması

gerektiğinin farkında olarak bu görüşmeciler bir diğer göç etme sebebi olarak oturum almayı öne sürmüşlerdir. Dolayısıyla oturum almak her iki tarafın evlenme sebepleri arasında bulunmaktadır.

- Evlilik göçmenlerinin Danimarkalı kadınlarla yaptıkları evliliklerin Türkiye’de yapılan geleneksel evlilik anlayışını yansıtmadığı, genellikle geleneksel düğün törenlerinin pek yapılmadığı ve diğer ritüellerin de yerine getirilmediği tespit edilmiştir. Yapılan evliliğin oturum alma amaçlı yapılması ve hem erkek hem de ailesi tarafından Danimarkalı kadınların benimsenmemesi sebebiyle normal evlilik prosedürlerinin yerine getirilmediği ortaya çıkarılmıştır. Yapılan evliliklerin çoğunun sadece Danimarka’daki prosedürler çerçevesinde yapıldığı tespit edilmiştir. Hatta Türkiye’de herhangi bir resmi nikah ve düğün yapılmadan tamamen Danimarka usullerine göre evlilik gerçekleştiren katılımcıların çoğunlukta olduğu bulgusu elde edilmiştir. Gerek Danimarka’da gerekse Türkiye’de yapılan düğün törenlerinin küçük çapta olduğu ve törenlere katılımın az olduğu, Danimarka’da yapılan nikah törenlerine erkeğin ailesinden kimsenin katılım göstermediği, az da olsa Türkiye’de yapılan bazı düğünlerin ise Türkiye’deki geleneksel düğünler gibi yapılmadığı ve küçük çapta olduğu, Türkiye’deki düğün törenlerine Danimarkalı kadının ailesinden bir veya birkaç kişinin katılım gösterdiği tespit edilmiştir. Aslında Danimarkalıların düğünleri küçük çapta ve az katılımlı olarak gerçekleştiğinden bu durum normal karşılanmalıdır. Türkiye’de ise büyük çapta düğün törenlerinin yapılmamasının, yapılan törenlerin geleneksel anlayıştan uzak olmasının, ayrıca yapılan küçük çaptaki bazı organizasyonlara aile-akraba katılımının az olmasının başlıca sebebi erkeğin ve ailesinin yapılan evliliği benimsememesidir. Uluslararası evliliklerin yapılma maksadı bilindiğinden dolayı evliliğe yapılan maddi ve geleneksel yatırım da düşük olmaktadır.
- Gerek görüşme gerekse doküman analizi sonuçlarına göre uluslararası evlilik göçmenlerinin, Danimarka hükümetinin belirlediği sıkı göç politikalarına karşı farklı taktikler geliştirdikleri tespit edilmiştir. Danimarka hükümeti özellikle Batı kökenli olmayan göçmenlere oturum verme konusunda oldukça ağır şartlar ileri sürmektedir. Bu sebeple evlilik göçmenlerinin neredeyse hepsi Avrupa prosedürleri üzerinden Danimarka’ya oturum başvurusu yapmaktadır. Bu bağlamda kişiler tampon bir Avrupa ülkesinde geçici oturum elde

ettikten sonra Danimarka'ya aile birleşimi amacıyla başvurdıkları tespit edilmiştir. Geçiş ülkesi olarak genellikle Almanya ve İsveç'in kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır.

- Katılımcıların önemli bir kısmının normal evlenme yaşından daha erken bir yaşta evlendikleri tespit edilmiştir. Bunun sebebi ise erkeklerin oturma izni alma probleminin halledilmesi için evliliğin öne çekilmesidir. Normalde genç yaşta evlenmek istemedikleri halde Danimarka hükümetinin öne sürdüğü sıkı koşullar sebebiyle resmi nikah yapmaya mecbur kaldıkları anlaşılmaktadır. Genç yaşta evliliğin ise evliliğin sonraki süreçlerinde boşanma dahil birçok aile içi soruna yol açtığı, elde edilen bulgular arasındadır.
- Evlenen çiftlerin düğün yapıldıktan sonra Türkiye'deki aileleri ya hiç ziyaret etmedikleri ya da çok az ziyaret ettikleri, Danimarka'ya yerleştikten sonra çoğu Danimarkalı kadının erkeğin ailesiyle irtibatı büyük oranda kestiği tespit edilmiştir. Bazı evlilik göçmenlerinin ailelerinin Danimarkalı gelinlerini ve torunlarını hiç görmediği ve gelinleriyle sadece birkaç kez görüntülü görüşme yaptıkları, eşlerin ailelerinin ise Türkiye'de yapılan düğün törenindeki görüşme hariç yüz yüze veya telefonla hiçbir şekilde görüşmedikleri bulguları elde edilmiştir. Görüşmelerin olmamasının en önemli sebepleri dil probleminin olması, geleneksel bir akrabalık bağının kurulmaması, aradaki mesafenin fazla olması ve Danimarkalıların aile-akraba bağlarına önem vermemesi olarak yorumlanabilir.
- Gerek katılımcı evlilik göçmenlerinin gerekse Danimarkalı kadınların hem birbirlerini hem de birbirlerinin ailesini kabullenmekte büyük oranda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Çoğu evlilik göçmeninin göç ettikten sonra maddi açıdan eşine ve eşinin ailesine muhtaç olması, aynı zamanda yabancı memlekette olmanın getirdiği dezavantaj sebebiyle eşine ve eşinin ailesine minnet duygusu geliştirmesi geçici süre de olsa erkeklerin yaptıkları evliliği kabullenmelerine sebep olmaktadır. Fakat erkeklerin ekonomik özgürlüğü elde ettikten sonra eşlerine ve eşlerinin ailesine olan muhtaçlığı azaldığından eşiyle ve eşinin ailesiyle ilişkileri de bozulmakta veya azalmaktadır. Danimarkalı kadınlardan bazıları eşlerini kabullendiği halde eşlerinin ailesini kabullenememekte, bazıları ise eşlerinin ailesini kendi ailesi gibi görmektedir. Danimarkalı kadınların erkeğin ailesiyle samimi ilişkiler geliştirmesi

ve aileyi kabullenmesinde dil (Türkçe) bilme faktörünün etkili olduğu yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Evlilik göçmenlerinin evliliği çoğunlukla geleneksel evlilik anlayışından uzak olarak prosedür gereği yapması hem eşlerini hem de eşlerinin ailesini kabullenmelerini zorlaştırmaktadır. Öte yandan Danimarkalıların insan yapısının samimi ilişkiler geliştirmeye engel olması, dil probleminin olması, ayrıca gerek erkeğin gerekse erkeğin ailesinin yapılan evliliği benimsememeleri her iki tarafın birbirlerini kabullenmelerini zorlaştırmaktadır.

- Aile ziyaretlerinin ve görüşmelerin çok az olması, ayrıca eşlerin birbirlerini ve birbirlerinin ailesini kabullenmekte sorun yaşamaları akrabalık bağlarının gelişmesini engellemektedir. Nitekim elde edilen bulgulara göre katılımcıların çoğunun eşinin ailesiyle akrabalık bağı kuramadığı anlaşılmaktadır. Bazı katılımcıların ise eşlerinin ailesiyle kısmen bir akrabalık bağı kurabildiği (bazı samimi ilişkiler), erkek ve kadının aileleri arasında ise hiçbir şekilde akrabalık bağının kurulamadığı tespit edilmiştir. Danimarkalı kadınlarla yapılan uluslararası evliliklerde akrabalık bağının kurulamamasının en önemli sebepleri dil probleminin olması, kültürel olarak akrabalığa olan bakış açısında zıt anlayışlara sahip olunması, ayrıca yapılan evliliğin geleneksel kurallara göre gerçekleştirilmemesi sebebiyle erkek ve ailesi tarafından yapılan evliliğin benimsenmemesidir.
- Araştırma kapsamında incelenen uluslararası evliliklerde aile içi problemlerin oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların ilk göç ettiklerinde eşlerine ve eşlerinin ailesine muhtaç olması en önemli sorun olarak belirlemektedir. Yani ev sahibi-misafir ilişkisinde avantajlı konumda olan tarafın Danimarkalı kadın (ev sahibi) olması erkeğin kendisini yetersiz hissetmesine yol açtığından aile içi problemler meydana gelmektedir. Ayrıca çocuk olduktan sonra aile içi sorunların daha fazla artmaya başladığı, çocuğun bakımı konusunda cinsiyet rollerinde çatışma yaşandığı tespit edilmektedir. Bunun yanında kişilerin önce evlenmesi sonra birbirlerini tanımaya başlaması da büyük bir sorun yaratmaktadır. Uyum problemleri kapsamında ise en büyük problemin kültürel çatışma olduğu ortaya çıkmaktadır. Erkeklerin göç eden taraf olması kültürel çatışmaları daha fazla yaşamalarına sebep olmaktadır. Bunun yanında kişilerin aile içinde bazı dışlanma ve ayrımcılıklara maruz kalması da uyum problemlerini pekiştirmektedir. Evlilik göçmenlerinin Danimarka

gibi toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda dünya genelinde ön sıralarda yer alan bir ülke vatandaşıyla evlenmeleri evlilik göçmenlerinin erkek kimliklerine zarar verdiği ortaya çıkmaktadır. Kadınların ise yine cinsiyet rolleriyle ilgili bazı çatışmalar yaşadıkları ortaya çıkmaktadır.

- Çocuk yetiştirme konusunda da oldukça büyük farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır. Her şeyden önce Danimarkalıların çocukları cinsiyet eşitliğine önem vererek ve baskı altına almadan fazlaca özgür yetiştirmeleri, ayrıca çocukların Danimarka kültürüne göre yetiştirilmesinde ısrarcı olmaları çocuk yetiştirme konusunda çatışmaların yaşanmasına yol açmaktadır. Yine erkeklerin çocukları üzerinde söz sahibi olmaya çalışmaları ve çocuklarının kendilerine saygı duymasını istemeleri, ayrıca bazı dini konularda (sünnet, domuz eti yeme gibi) hassas olmaları çatışma yaratmaktadır. Danimarkalı kadın eşlerin çocukları belli bir düzen ve disiplin içinde büyütme ve aile içi kurallara fazla önem vermeleri, aksine katılımcı evlilik göçmenlerinin bu konularda oldukça rahat davranmaları çatışmanın bir diğer sebebi olmaktadır. Tüm bu çatışmalar yaşanmasına rağmen çocuklar tamamen Danimarka kültürüne göre yetişmektedir. Bu konuda neredeyse istisna bulunmamaktadır. Çocuğun daha çok kadın tarafından yetiştirilmesi ve erkeğin etkinliğinin olmaması, Danimarkalı kadınların kendi kültürünü aşılama milliyetçi davranması, ayrıca ikamet olarak tamamen Danimarka’da bir yaşam icra edilmesi çocuğun Danimarka kültürüne göre yetişmesine yol açmaktadır. Ayrıca evlilik göçmenlerinin çoğunluğu çocuk olduktan sonra boşanma yoluna gittiği için çocuk annede kalmakta ve erkeğin etkinliği neredeyse tamamen ortadan kalkmaktadır. Boşanmış ve çocuğu olan evlilik göçmenlerinin hem baba rolü hem de çocuk üzerindeki kültürel etkinliği oldukça azalmaktadır.
- Tüm bu aile içi sorunlar ve çatışmalar neticesinde birçok boşanma meydana gelmektedir. Açıkçası katılımcı evlilik göçmenleri ile Danimarkalı kadınlar arasında yapılan uluslararası evliliklerin sürdürülebilirlik açısından oldukça başarısız olduğu ortaya çıkmaktadır. Boşanma sebepleri hem yapılan uluslararası evliliğin kendine has dinamiklerinden hem de Danimarka’da boşanma oranlarının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Yapılan evliliklerin kendine has sebeplerine bakıldığında; farklılıkların fazla olması sebebiyle kültürel çatışmaların meydana gelmesi, sırf oturum almak için arada duygusal

bağ kurulmadan evlilik yapılması, çocuk olduktan sonra cinsiyet rollerinde çatışmaların yaşanması, Danimarka’da kadının güvencesinin fazla olması, erkeklerin gece hayatına olan bağımlılıkları, Danimarkalı kadınların kendi ülkelerinde olması sebebiyle avantajlı hale gelmesi ve erkeği kendine muhtaç görmesi gibi sebepler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Danimarka’daki evliliklerde boşanma oranlarının yüksek olması, boşanmanın basit bir olay olarak görülmesi ve evliliğin toplumsal norm olarak kabul görmemesi de boşanmalara yol açmaktadır.

- Danimarkalılarla yapılan evliliklerde yaşanan sorunlu mevzulara rağmen katılımcı evlilik göçmenlerinin çoğunluğunun gerek Danimarka’nın çekici faktörlerinin fazla olmasından gerekse çocuklarının Danimarka’da bulunmasından dolayı geri dönmeyi pek düşünmedikleri tespit edilmektedir.
- Boşanma sonrası evlilik göçmenlerinin durumları incelendiğinde bu kişilerin babasız büyüyen çocuklarının olması sebebiyle kendilerinde büyük bir sorumluk hissettikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca hem geçmişte yaşadıkları kötü tecrübelerden hem de Danimarka yaşam tarzını benimsediklerinden dolayı boşanmış evlilik göçmenlerinin ekseri çoğunluğunun tekrar evlenme gibi bir düşünceye sahip olmadığı tespit edilmektedir. Tekrar evlenme düşüncesine olumsuz bakma durumu boşanmış Danimarkalı kadınların beyanlarında da ortaya çıkmaktadır.
- Son olarak katılımcı evlilik göçmenlerinin göç sonrası toplumsal yaşamları analiz edilmiştir. Bu kişilerin göç sonrasında büyük sorunlar yaşadıkları, göç ettikten sonra kendilerini yeniden doğmuş veya yeniden hayata başlamış gibi hissettikleri tespit edilmektedir. Göç sonrasında evlilik göçmenlerinin çoğunluğunun sosyal çevrelerinin yine kendileri gibi göç eden ve kendileriyle aynı kültürü paylaşan kişilerden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca gerek aile gerekse toplum içinde birtakım ayrımcılıklara uğradıkları ve bu sebeple kendilerini Danimarka’da öteki olarak gördükleri bir diğer önemli bulgudur. Ötekiliği vurgulamak ve Danimarka’da esmer kişi olmayı kastetmek için “kara kafa” metaforunu sıklıkla kullandıkları yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki bulgular Türk evlilik göçmenleriyle Danimarkalı kadınlar arasında yapılan uluslararası evliliğin niteliğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışmanın özgün olduğu söylenebilir. Nitekim uluslararası evliliklerle ilgili yapılan araştırmaların genellikle göçmen ağılarıyla ilgili olduğu ve içerik itibarıyla yurtdışında yaşayan Türklerle yapılan evlilikleri kapsadığı anlaşılmaktadır. Bazı çalışmaların ise genellikle yurtdışındaki Türklerin kültürel adaptasyon problemlerini ele alan daha geniş kapsamlı çalışmalar olduğu görülmektedir. Barkat (2021), Gürel (2019), Erten (2017) ve Yaman'ın (2012) yaptıkları lisansüstü çalışmalar yurtdışında yaşayan Türklerin Türkiye'den yaptıkları evlilikleri ve bu yolla yapılan aile birleşimini konu edinmişlerdir. Bunların dışında yurtdışında yaşayan Türkiye kökenli kişilerle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında genellikle işçi göçleriyle ilgili kültürel ve siyasi sorunlarla kimlik sorunlarını ele alan çalışmalar olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışma ise Türk erkeklerin yabancı uyruklu Danimarkalı kadınlarla gerçekleştirdikleri uluslararası evliliklerde katılımcıların aile kurma aşamasında ve sonrasında yaşadıkları süreçleri ve problemleri mevzuları ele almaktadır. Ayrıca bu çalışma refahı elde etmek amacıyla özellikle gençlerin gelişmiş ülke vatandaşlarıyla evlenme yoluna gitmelerinin altında yatan sebepleri ve yapılan uluslararası evliliklerin ne gibi sonuçlar doğurduğunu ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Abrahamson, P. (2010). Continuity and consensus: governing families in Denmark. *Journal of European Social Policy*, 20(5), 399-409.
- Adelia, T., Maulana, A. (2014). Engendering family policy: lessons learned from Scandinavian countries. *New Opportunities And Impasses: Theorizing And Experiencing Politics, Politisci '14*, 110-118.
- Adema, W., Clarke, C., & Thévenon, O. (2020). Family policies and family outcomes in OECD countries. *The Palgrave handbook of family policy*, 193-217. Palgrave Macmillan.
- ADRA Denmark (2020). ADRA Child Safeguarding Policy. <https://www.adra.dk/wp-content/uploads/2021/03/ADRA-Denmark-Child-Safeguarding-Policy-updated-2021.pdf> Erişim tarihi: 18.11.2024
- Aftab, R., Mahmood, A., & Abdullah, M. (2022). Language and Culture: A Study in The Sociolinguistic Perspective. *Journal of Positive School Psychology*, 6(9), 5398-5412.
- Ahn, S. Y. (2022). Matching Across Markets: An Economic Analysis of Cross-Border Marriage. *University of Illinois mimeo*.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2014). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler* (Ed. M. Turğut&S. Feyzioğlu). Çizge Tanıtım ve Kırtasiye.
- Akgündüz, A. (2013). Bir Modernleşmeyi Hızlandırma Projesi Olarak Batı Avrupa'ya İşçi Göçü. *Barbaros, RF; Zürcher, E. J (éds.), Modernizmin Yansımaları*, 60, 191-211.
- Akmese, H., & Ilgaz, A. (2020). Türkiye'ye Gelen Yabancı Turistlerin Ziyaret Nedenlerinin Son Beş Yılın Verilerine Göre Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 21(47), 173-185.
- Aliens Act (2013). Aliens (Consolidation) Act. <https://cmr.jur.ru.nl/cmr/qs/family/Denmark/Aliens.Act.DK.pdf> Erişim tarihi: 15.04.2024
- Althusser, L. (2003). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları* (Çev. A. Tümertekin). İstanbul: İthaki.
- Altun, A. (2023). Göçmen Gençlik ve Suçluluk Arasındaki İlişkiye Teorik Bir Bakış. *Premium e-Journal of Social Science (PEJOSS)*, 7(29 Ekim 100. Yıl Özel Sayısı), 109-116.
- Alvarez, G. H., & Ortega, M. B. (2021). La comunicación como medio para la cohesión social en las familias tradicionales. *Austral Comunicación*, 10(2), 441-459.
- Andersen, J. G., & Shamshiri-Petersen, D. (2016). Attitudes towards gender equality in Denmark, Sweden and Norway. *Danish Political Science*, (4), 17-34.
- Antonsich, M. (2010). Searching for belonging—an analytical framework. *Geography compass*, 4(6), 644-659.

- Apap, J., Radjenovic, A., & Dobрева, A. (2019). *The migration issue*. Brussels: EPRS.
- Arikan, A. (2018). Ailenin tarihsel, kuramsal ve toplumsal temelleri. *Aile Eğitimi* (s. 2–31). İçinde. Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Arsłantaş, H. A. (2008). Kültür–kişilik ve kimlik. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 105-112.
- Avcı, S. Ç., & Güleç, D. (2020). Yeni bir kavram: Helikopter ebeveynlik. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 163-168.
- Avruch, K. (2009). Cross-cultural conflict. *Conflict resolution*, 1, 45-57.
- Bach-Nielsen, C. (2012). The Role of the Lutheran Church in Denmark. *Kirchliche Zeitgeschichte*, 25(2), 293–310.
- Badinter, E (2011). *Kadınlık mı annelik mi?* (Çev. A. Ekmekci). İstanbul: İletişim.
- Barkat, N. (2021). *Marriage in the Context of Migration: Finding Spouses for the Syrian Women in Istanbul, Turkey* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi, Turkey).
- Bartık, E. (2021). *Marriage migration from Russia since the early 1990s*. Lambert Academic Publishing.
- Başkurt, İ. (2009). Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Kimlik Problemi. *HAYEF Journal of Education*, 6(2), 81-94.
- Batalova, J. (2022). Top statistics on global migration and migrants. *Migration Policy Institute: Washington, DC, USA*.
- Baudrillard, J. (2005). *Baştan Çıkarma Üzerine* (Çev.: A. Sönmezay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.
- Benson, M., & Charsley, K. (2015). From genuine to sham marriage: moral panic and the ‘authenticity’ of relationships. In *Revisiting Moral Panics* (pp. 221-230). Policy Press.
- Berglund & Hedin (2014). Transnational Couples: Looking at cultural differences from within a relationship. Independent thesis Basic level (degree of Bachelor).
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 697-712.
- Bilgin, N. (2014). *Kimlik inşası*. İzmir: Mediform Matbaacılık.
- Blackstone, A. (2003). Gender Roles and Society. in *Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments*, 335-338 (edited by Julia R. Miller, Richard M. Lerner, and Lawrence B. Schiamberg). Santa Barbara.
- Blazhevskaya, K. V. (2017). Factors that influence the process of migration of youth: A case study of Kosovo. *Security and Defence Quarterly*, 17(4), 48-73.

- Bøgh, A. (1997). On the Causes of the Kalmar Union. *huru thet war tallet j kalmar*”. *Union und Zusammenarbeit in der Nordischen Geschichte. 600 Jahre Kalmarer Union (1397–1997)*.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction A Social Critique of the Judgement of Taste* (Trans. R. Nice). Harvard University Press.
- Bourdieu, P.(1986). “The Forms of Capital.” in *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, pp. 241-258, edited by J. G. Richardson. New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1995). *Pratik Nedenler-Eylem Kuramı Üzerine* (Çev.: H. Tufan). İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Bourdieu, P. (2019). *Eril Tahakküm* (Çev. B. Yılmaz). Bağlam Yayıncılık.
- Børnerådet (2024). The National council for children. <https://www.boerneraadet.dk/english/> Erişim tarihi: 18.11.2024
- Bronfenbrenner, U. (1981). *The Ecology of Human Development*. Harvard University Press.
- Brønholt, R.L.L. (2022). Denmark’s National Follow-up to the UNECE Regional Implementation Strategy (RIS) of the Madrid Plan of Action on Ageing (MIPAA) from 2018-2022. <https://unece.org/sites/default/files/2022-01/mipaa20-report-denmark.pdf>
- Broström, S., Jensen, A. S., & Hansen, O. H. (2017). Values in Danish early childhood education and care. *Nordic social pedagogical approach to early years*, 25-41.
- Brown, S., & Gilmartin, M. (2019). Migration and mobilities. *Social & Cultural Geography*, 21(8), 1168–1173.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, J. L., & Hall, J. A. (2017). Denmark. In *The Paradox of Vulnerability: States, Nationalism, and the Financial Crisis* (pp. 27–62). Princeton University Press.
- Charsley, K., Bolognani, M., Ersanilli, E., & Spencer, S. (2020). *Marriage migration and integration*. Springer Nature.
- Chen, M. H. (2015). The" fake marriage" test in Taiwan: Gender, sexuality, and border control. *Cross-Currents: East Asian History and Culture Review*, 4(2), 496-518.
- Chen, M., Zhou, Y., Huang, X., & Ye, C. (2021). The integration of new-type urbanization and rural revitalization strategies in China: Origin, reality and future trends. *Land*, 10(2), 207.
- Chime-Nganya, C. R., & Nwakpu, E. S. (2021). Perception of Virtual Dating and Relationship Building among Chukwuemeka Odumegwu Ojukwu University Undergraduates Students, Igbariam. *Perception*, 8(1), 129-140.

- Christensen, L., Mitchell, M. D., & Globerman, S. (2023). The Free Enterprise Welfare State: A History of Denmark's Unique Economic Model (Chapter 1).
- Chun, C. S. (1996). Mail-order bride industry: the perpetuation of transnational economic inequalities and stereotypes. *U. Pa. J. Int'l Econ. L.*, 17, 1155.
- Clifford, G. (1973). *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Connell, R. W. 2019. *Erkeklikler* (Çev. N. Konukçu). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Corbett, J. (2003). *Ernest George Ravenstein, The Laws of Migration, 1885*. CSISS Classics. Santa Barbara: Regents of University of California.
- Council of Europe/ERICarts (2012). Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 13th edition.
- Craig, L., & Mullan, K. (2010). Parenthood, Gender and Work-Family Time in the United States, Australia, Italy, France, and Denmark. *Journal of Marriage and Family*, 72(5), 1344–1361.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. M. Bütün & SB Demir, Trans.(Eds.). İstanbul: Siyasal Kitapevi.
- Creswell, J.W. & Creswell J.D. (2022). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. SAGE Publications.
- Çabuk Kaya, N. (2012). Aile ve çocuk. A. Kasapoğlu, & N. Karkıner içinde, *Aile Sosyolojisi* (s. 106-134). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Çetin, C. (2008). Türk düğün gelenekleri ve kutsal evlilik ritüeli. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 48(2), 111-126.
- Çevik, N. (2005). Kültürlerarası İlişki ve Etkileşim Kuramları Üzerine I. *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, (5), 111-122.
- Dalbay, R.S., & Avcı, N. (2018). Kimlik inşasına ilişkin temel yaklaşımlar ve bu yaklaşımların Türkiye'ye yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17-39.
- Danna, K. (2014). The Study of Culture and Cognition. *Sociological Forum*, 29(4), 1001–1006.
- Das, V. (2019). Dating Applications, Intimacy, and Cosmopolitan Desire in India. In A. PUNATHAMBEKAR & S. MOHAN (Eds.), *Global Digital Cultures: Perspectives from South Asia* (pp. 125–141). University of Michigan Press.
- Davin, D. (2008). Marriage Migration In China: The Enlargement Of Marriage Markets In The Era Of Market Reforms. In R. Palriwala ve Patricia Uberoi (Eds), *Marriage, Migration and Gender* (63-78). London: SAGE Publications.
- De Certeau, M (2002). *The Practice of Everyday Life*. University of California Press.
- De Schutter, O. (2009). *Links between migration and discrimination*. Office for Official Publications of the European Communities.

- Delage, V., Reynie, D., Robin, A. & Tchounikine, M. (2023). *Danish Immigration Policy: A Consensual Closing Of Borders*. E Fondation Pour L'innovation Politique.
- Deniz, T. (2016). Türkiye’de Ulaşım Sektöründe Yaşanan Değişimler ve Mevcut Durum. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21(36), 135-156.
- Denmark.dk (2024). The history of Denmark. <https://denmark.dk/people-and-culture/history> Erişim tarihi: 01.03.2024
- Denmark Ministry of Immigration and Integration (2022). International Migration-Denmark: Report to OECD. <https://uim.dk/media/11385/international-migration-denmark-2022.pdf>
- Denmark Ministry of Immigration and Integration (2023). International Migration-Denmark: Report to OECD. <https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/filer-tal-og-analyser/arkiv/InternationalMigrationDenmark2023.pdf>
- DET Nationale (2023). Kriminalitet. <https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/kriminalitet#:~:text=Kriminalitetsniveauet%20blandt%20mandlige%20indvandre%20og,straffelovsovertr%C3%A6delser%20og%20korrigerer%20for%20alder>. Erişim tarihi: 08.05.2024
- DET Nationale (2024). Hvor mange og hvem er indvandre i Danmark? <https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/INTEGRATION-STATUS-OG-UDVIKLING> Erişim tarihi: 24.04.2024
- DiMaggio, P. (1997). Culture and Cognition. *Annual Review of Sociology*, 23, 263–287.
- Dolot, A. (2018). The characteristic of Generation Z. *E-mentor*, 44–50. <http://dx.doi.org/10.15219/em74.1351>
- Dommaraju, P., & Jones, G. (2011). Divorce Trends in Asia. *Asian Journal of Social Science*, 39(6), 725-750.
- Du Bois, W. E. B (2015). *Souls of black folk*. Routledge.
- Durkheim, E. (1994). *Sosyolojik metodun kuralları* (Çev.: E. Aytekin). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Durkheim, E. (2015). *İntihar* (Çev.: Z. İlkelen). İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Durkheim, E. (2018). *Toplumsal işbölümü* (Çev.: Ö. Ozankaya). İzmir: Cem Yayınevi.
- Duru, D. N., Sejersen, T. S., & Trenz, H.-J. (2018). Denmark. In V. Federico & C. Lahusen (Eds.), *Solidarity as a Public Virtue?: Law and Public Policies in the European Union* (1st ed., pp. 35–52).
- Dyczewski, L., & Sławik, Z. (2016). Values – the core of culture. *Politeja*, 44, 143–170.

- Eaton, J., Baingana, F., Abdulaziz, M., Obindo, T., Skuse, D., & Jenkins, R. (2023). The negative impact of global health worker migration, and how it can be addressed. *Public health*, 225, 254-257.
- Eggebo, H. (2013). A Real Marriage? Applying for Marriage Migration to Norway. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39(5), 773–789.
- Eisenstadt, L. F. (2015). Fluid identity discrimination. *American Business Law Journal*, 52(4), 789-857.
- Engels, F. (2015). “*Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*” (çev.: S. Kirgeç). Ankara: Melisa Matbaası.
- Engin, İ. (1990). Kültür-kişilik ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 33(1-2), 171-176.
- Eriksen, T. H. (2017). Kinship. In *What is Anthropology?* (pp. 98–116). Pluto Press.
- Erkeç, U. F. (2017). Evlilik Yoluyla Kadın Göçü ve Türkiye’de Rus Gelinlerin Durumu. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 1(2), 21-43.
- Erten, E. (2017). *Almanya’ya evlilik yoluyla göç eden kadınların karşılaştıkları güçlükler ve güçlükleri yenme stratejileri*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Eurochild (2023). Country Profile 2023 Denmark. <https://eurochild.org/uploads/2024/04/Denmark-Childrens-Rights-Political-will-or-wont.pdf> Erişim tarihi: 18.11.2024
- European Commission (2023). Erasmus to Erasmus+: history, funding and future. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/about-erasmus/history-funding-and-future#2021-2027>. Erişim tarihi: 08.11.2023
- European Commission (2024). Governance of migrant integration in Denmark. https://migrant-integration.ec.europa.eu/country-governance/governance-migrant-integration-denmark_en Erişim tarihi: 19.03.2024
- European Committee of the Regions (2024). Denmark. <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Denmark-Introduction.aspx> Erişim tarihi: 07.03.2024
- European Institute for Gender Equality (2022). Gender Equality Index. <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/DK#:~:text=Progress%20in%20gender%20equality,score%20has%20remained%20the%20same>. Erişim tarihi: 04.04.2024
- Eurostat (2023). When do young Europeans leave their parental home? <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230904-1> Erişim tarihi: 19.04.2024
- Eyce, B. (2014). Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(4), 223-244.
- Fan, C. C., & Huang, Y. (1998). Waves of rural brides: Female marriage migration in China. *Annals of the Association of American Geographers*, 88(2), 227-251.

- Fernández-Reino, M. (2020). Migrants and discrimination in the UK. *The Migrant Observatory at the University of Oxford*.
- Fresnoza-Flot, A. & Ricordeau G. (eds.) (2017). International marriages and marital citizenship. Southeast Asian women on the move. Abingdon and New York: Routledge.
- Ganiyeva, F. (2022). The Role of the Family as a Social Institution in the Formation of Society in Modern Times. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7 (Özel Sayı: Dr. Mahmut Kırkpınar'a Armağan), 1566- 1581.
- Gelekcı, C. (2014). Avusturya'da yaşayan Türklerin Türkiye ile bağları ve evlilik göçü. *Bilig*, (71), 179-204.
- Gençler, A. (2003). Asymmetrical Development of Labor in the Globalized World and European Approach. *International Scientific Conference Unitech 03, Vol: II, Gabrovo*. s.73-76.
- Ghadami, M., Ghayumi, A., Mohamadkhani, K., & Tohid Ardahaey, F. (2014). The importance of cultural interactions in the globalization era. *Available at SSRN 2483800*.
- Ghulyan, H. (2017). Lefebvre'nin Mekân Kuramının Yapısal ve Kavramsal Çerçevesine Dair Bir Okuma. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 1-29.
- Gitnux Marketdata Report (2023). Interracial Divorce Statistics. <https://gitnux.org/interracial-divorce-statistics/> Erişim tarihi: 24.04.2024
- Glenn, E. (1986). *Issei, Nisei, war bride: Three generations of Japanese American women in domestic service*. Temple University Press.
- Goffman, E. (2014). *Günlük yaşamda benliğin sunumu* (Çev.: B. Cezar). Metis Yayınları.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2023). Geçici Koruma: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>. Erişim tarihi: 03.06.2023
- Göç İdaresi Başkanlığı (2023-1). Düzensiz Göç: Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>. Erişim tarihi: 13.08.2023
- Grander, M. (2017). New public housing: a selective model disguised as universal? Implications of the market adaptation of Swedish public housing. *International Journal of Housing Policy*, 17(3), 335-352.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., & Taşgın, S. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Güngör, D. (2014). İkinci kusak Avrupalı Türklerde psikolojik entegrasyon ve uyum: Çift boyutlu kültürleşme temelinde karsılaştırmalı bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 16.
- Gürel, İ. (2019). *Family migration from Turkey to Germany*. (Master dissertation, Kadir Has Üniversitesi (Turkey)).

- Han, K. J. (2013). Saving public pensions: Labor migration effects on pension systems in European countries. *The Social Science Journal*, 50(2), 152-161.
- Hannaford, D. (2017). Sex, Love, and Modern Kinship. In *Marriage Without Borders: Transnational Spouses in Neoliberal Senegal* (pp. 95–108). University of Pennsylvania Press.
- Harunoğulları, M. (2021). Suriyeli sığınmacı kadınların sözlü anlatılarında savaş, göç ve evlilik. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 7(4), 353-368.
- Hedetoft, U. (2010). Denmark versus multiculturalism. In *The Multiculturalism Backlash* (pp. 121-139). Routledge.
- Heidegger, M. (1993). Letter on humanism. *Basic writings*, 204, 239-260.
- Henslin, J. M. (2015). *Sociology: a down-to-earth approach core concepts*. Edwardsville: Pearson.
- Hongladarom, S. (2019). Fluid identity, freedom and responsibility. *Identity, Liberty and Responsibility, Riposte*.
- Höllinger, F., & Haller, M. (1990). Kinship and social networks in modern societies: A cross-cultural comparison among seven nations. *European sociological review*, 6(2), 103-124.
- Huang, G., & Keepper, K. H. (2009). Rural–urban migration experiments in India and China. *American Political Science Association*, 3-6.
- İlgar, M. Z., & Coşgun İlgar, S. (2015). Göç ve göçmenliğin psikolojik yansımaları (Vatansız vatandaş olmak). *Disiplinlerarası Göç ve göç Politikaları Sempozyumu 2015*.
- İlbars, Z. (1987). Kişiliğin oluşmasındaki kültürel etmenler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 31(1-2).
- İlkaracan, İ. & İlkaracan P. (1999). “1990’lar Türkiye’inde Kadın ve Göç”, 75 Yılda Köylerden Şehirlere. *Tarih Vakfı Yay., İstanbul*,(305-322).
- Infantino, F. (2014). Bordering «fake» marriages? The everyday practices of control at the consulates of Belgium, France and Italy in Casablanca. *Etnografia e ricerca qualitativa*, 7(1), 27-48.
- Institute for Languages and Cultures (2015). *Cultural Awareness-Denmark*. Royal Danish Defence College.
- International Centre for Migration Policy Development (2024). Migration Outlook 2024. <https://www.icmpd.org/file/download/60599/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%25202024.pdf>
- International Organization for Migration (2015). *Migration and Families*. Geneva: IOM.
- International Organization for Migration (2019). *Glossary on Migration*. Geneva: IOM.

- International Organization for Migration (2022). World Migration Report 2022. Geneva: IOM.
- Jayaraj, D. "Family Migration in India: 'Push' or 'Pull' or Both or What?" *Economic and Political Weekly* 48, no. 42 (2013): 44–52.
- Jensen, K., Helboe Nielsen, J., Br  nder, M., Mouritsen, P., & Olsen, T. V. (2010). *Tolerance and cultural diversity discourses in Denmark*. Overview National Discourses Background Country Reports. https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/19780/ACCEPT_201007_BR_Denmark.pdf?sequence=1
- Kalmijn, M., De Graaf, P. M., & Janssen, J. P. (2005). Intermarriage and the risk of divorce in the Netherlands: The effects of differences in religion and in nationality, 1974–94. *Population studies*, 59(1), 71-85.
- Kalmijn, M. (2007). Explaining cross-national differences in marriage, cohabitation, and divorce in Europe, 1990–2000. *Population studies*, 61(3), 243-263.
- Kara, F. S. (2023). Yurtdışına aile g    : T  rkiye'den Almanya'ya göçü eden   st sosyo-ekonomik stat   grubundan ailelerin k  lt  rel ve sosyal adaptasyonu. Doktora Tezi.
- Karakaş-  z  r, N. (2019). K  reselleşme bağlamında D  nya'da ve T  rkiye'de hava ulaşımının gelişimi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 17(1), 25-54.
- Karakaya, C. (2020). Avrupa'ya İşçi G    nde Uyum ve Uyum S  recinin Kuşaklararası Değerlendirilmesi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 1(2), 116-133.
- Kaya, İ. (2008). Avrupalı T  rkler: misafir işçilikten Avrupa vatandaşlığına. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19), 149-166.
- Kayaoglu, A. (2022). Do refugees cause crime?. *World Development*, 154, 105858.
- Kemnitz, A. (2003). Immigration, unemployment and pensions. *Scandinavian Journal of Economics*, 105(1), 31-48.
- Keskin, A., şahin, R. U., & Uzunali  lu, R. (2021). T  rkiye'den New Jersey'e G    ve Tersine G      zerine Araştırma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(42), 5942-5967.
- Kim, M. (2010). Gender and international marriage migration. *Sociology compass*, 4(9), 718-731.
- Kim, H. M. (2011). What are " Fake " and " Real " marriages?: The experiences of Korean-Chinese marriage migrants in contemporary Korea. In *International marriages in the time of globalization* (pp. 1-18). Nova Science Publishers, Inc..
- Kim, K. (2017). Cross-border marriages in South Korea and the challenges of rising multiculturalism. *International Migration*, 55(3), 74-88.
- Kofman, E. (2007). Family-related migration: a critial review of European Studies. *Journal of Ethnic and Migration studies*, 30(2), 243-262.
- K  vecses, Z. (2010). Culture and Language. *Studia Slavica Hung*, 55/2, 1–7.

- Kragh-Müller, G. (2017). The Key Characteristics of Danish/Nordic Child Care Culture. In C. Ringsmose & G. Krag-Müller (Eds.), *Nordic Social Pedagogical Approach to Early Years*. Springer. 3-23.
- Kudo, Y. (2015). Female migration for marriage: Implications from the land reform in rural Tanzania. *World Development*, 65, 41-61.
- Kütük, B. Ş. (2021). Almanya ve Hollanda'daki Türklerin Geri Dönüş Niyetleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi*, 1(1), 10-29.
- Lee-An, J. (2020). "Fake" or "Real" Marriage? Gender, Age, "Race" and Class in the Construction of Un/desirability of Marriage Migrants in South Korea. *Studies in Social Justice*, 2020(14), 125-145.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space* (trans.: D. Nicholson-Smith). Oxford: Basil Blackwell.
- Liu, J., Yamashita, J. (Eds.). (2019). *Routledge Handbook of East Asian Gender Studies*. Routledge.
- Lu, M. C. (2008). Commercially Arranged Marriage Migration: Case Studies Of Cross-Border Marriages In Taiwan. In R. Palriwala ve Patricia Uberoi (Eds.), *Marriage, Migration and Gender* (125-152). London: SAGE Publications.
- Mapa, C. D. S (2020). 2020 Vital Statistics Report. *Philippine Statistics Authority Volume I*. https://psa.gov.ph/sites/default/files/vsd/1-2020-VSR-Vol.1-Marriage-Statistics-2nd-Draft-cover-to-cover_ONS_revVSD2_ONS_rev1_JRV_MLB_04Oct23-signed.pdf. Erişim tarihi: 05.11.2023
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and development review*, 431-466.
- Mauer, P., Maňásek, J., & Valášek, P. (2015). Aspects of the crisis in the Czech Republic-Migration of population of the third countries. *International Conference on Crisis Management and Solution of the Crisis Situations 2015*.
- Mayowa, I. O., & Ekiti, A. (2019). Family Institution and Modernization: A Sociological Perspective. *International Journal of Humanities and Sciences*, 9(8), 99-105.
- McManus, I.P. & Falkenbach, M. (2022). A Hollow Victory: Understanding the Anti-Immigration Shift of Denmark's Social Democrats. *Journal of Contemporary European Research* 18 (1), 4-31. <https://doi.org/10.30950/jcer.v18i1.1161>
- Meng, E. (1994). Mail-order brides: gilded prostitution and the legal response. *U. Mich. JL Reform*, 28, 197.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma (Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber)* (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Yayınları.

- Mihi-Ramirez, A., & Kumpikaite, V. (2014). Economics reason of migration from point of view of students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 109, 522-526.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Nitel Veri Analizi (Çev. S. Akbaba Altun, A. Ersoy)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Miller, T. (2005). *Making sense of motherhood- A narrative approach*. New York: Cambridge University Press
- Miller, D., Costa, E., Haynes, N., McDonald, T., Nicolescu, R., Sinanan, J., Spyer, J., Venkatraman, S., & Wang, X. (2016). Online and offline relationships. In *How the World Changed Social Media* (1st ed., Vol. 1, pp. 100–113). UCL Press.
- Mixed Migration Centre (2022) Why people migrate. Insights and key messages drawn from a decade of MMC research and 4Mi data collection. https://mixedmigration.org/wp-content/uploads/2022/03/217_Insights_and_key_messages_drawn_from_a_decade_of MMC_research_and_4Mi_data_collection.pdf Erişim tarihi: 20.02.2024
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. London: Sage publications.
- Muydinov, D. (2020). The Main Problems of Today's Migration Processes in Europe: Migration as a Political Tool. *Vergentis*, 11, 47.
- Neuman, W. L. (2016). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri I (Çev. S. Özge)*. Ankara: Yayın Odası.
- Nho, C. R., & Lee, E. (2016). Trends in marriage migration and the well-being of Southeast Asian wives in South Korea. *J Soc Welf Hum Rights*, 4(2), 17-33.
- Nielsen, A. M. (2014). Accommodating Religious Pluralism in Denmark. *European Journal of Sociology / Archives Européennes de Sociologie / Europäisches Archiv Für Soziologie*, 55(2), 245–274.
- Nielsen, S. K. (2014). Daily Life in Denmark in the 19th Century. *The Bridge*, 41-52.
- Oakley, A. (1972). *Sex, Gender and Society*. New York: Herper and Row.
- OECD (2012). *International Migration Outlook 2012: The changing role of Asia in international migration*. OECD Publishing, Paris.
- OECD (2017). *International Migration Outlook 2017: A portrait of family migration in OECD countries*. OECD Publishing, Paris.
- OECD-UNHCR (2018). Safe pathways for refugees oecd-unhcr: Study on third country solutions for refugees: family reunification, study programmes and labour mobility <https://www.oecd.org/migration/UNHCR-OECD-safe-pathways-for-refugees.pdf>
- OECD (2020). *International Migration Outlook 2020*. OECD Publishing, Paris.
- OECD (2020a). Education at a Glance 2020: OECD Indicators. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/974729f4->

- en/index.html?itemId=/content/component/974729f4-en#:~:text=In%20total%20across%20OECD%20countries%2C%20international%20students%20account%20for%206,for%20which%20data%20are%20available). Erişim tarihi: 13.11.2023
- OECD (2020b). Share of births outside of marriage. https://www.oecd.org/els/family/SF_2_4_Share_births_outside_marriage.pdf
- OECD (2021). OECD Family Database. <https://www.oecd.org/els/family/database.htm> Erişim tarihi: 15.03.2024
- OECD (2022). International Migration Outlook 2022: Migration flows bounced back in 2021. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/30fe16d2-en/index.html?itemId=/content/publication/30fe16d2-en>. Erişim tarihi: 26.12.2023
- OECD (2022a). Gender wage gap. <https://data.oecd.org/earnwage/gender-wage-gap.htm#indicator-chart> Erişim tarihi: 16.04.2024
- OECD (2023). Indicators of Immigrant Integration 2023. https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1d5020a6-en/1/3/2/index.html?itemId=/content/publication/1d5020a6-en&_csp_=2703c44f30968dd4fe3d0c66dd705aaf&itemIGO=oecd&itemContentType=book Erişim tarihi: 24.02.2024
- OECD (2024). Family. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1be118b5-en/index.html?itemId=/content/component/1be118b5-en#fig4.11> Erişim tarihi: 08.03.2024
- Oliver, C. & Jayaweera, H. (2013). The Impacts of Restrictions and Entitlements on the Integration of Family Migrants: A Comparative Report. COMPAS.
- Orhan, S. A. (2024). From dissent to cohesion: Immigration policy shift and intra-party dynamics in the Danish Social Democratic Party. *Party Politics*, 13540688241234785.
- Ostergard, U. (1992). Peasants and Danes: The Danish National Identity and Political Culture. *Comparative Studies in Society and History*, 34(1), 3–27.
- Owen, D. (2024). The value of the concept of discrimination in contexts of migration: the case of structural discrimination. *Ethics & Global Politics*, 17(2-3), 9-26.
- Özdemir, M. & Çoştı, Y. (2021). Almanya'daki Türk Ailelerinde Kimlik. *Din ve Toplum Üzerine Yazılar* içinde (Ed. Y. Çoştı), 55-91. LAP LAMBERT Academic Publishing.
- Öztürk, U. & Yıldırım, E., (2022). İstihdamdaki Z Kuşağının Çok Yönlü Kariyer Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi: Y Kuşağı ve Kadın Çalışanlar ile Karşılaştırmalı Analiz. *Bilgi Dergisi*, 24(1), 147-173. doi.org/10.54838/bilgisosyal.1084550
- Parsons, T. (1943). The kinship system of the contemporary United States. *American Anthropologist*, 45, 22–38.
- Parsons, T. (2005). *The Social System*. Oxfordshire: Routledge.

- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Peker-Dural, H. (2021). Yeni Medyada Erkekliğin Sosyal İnşası: Ekşi Sözlük ve Açıklayıcı Repertuvarlar. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 9(21), 511-533.
- Pfirsch, T., & Araos, C. (2019). Urban kinships. Everyday kinship and the making of the city. *Articulo-Journal of Urban Research*, (20).
- Rapoport, H., Sardoschau, S., & Silve, A. (2021). *Migration and Cultural Change*. Cato Institute.
- Ravenstein E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167–235. doi:10.2307/2979181.
- Razin, A., Sadka, E., Razin, A., & Sadka, E. (2014). Migration and the Fiscal System: Intra-Union Competition. *Migration States and Welfare States: Why Is America Different from Europe?*, 36-43.
- Read, D. W. (2007). Kinship theory: a paradigm shift. *Ethnology*, 329-364.
- Rostgaard, T. (2014). *Family policies in Scandinavia*. Friedrich Ebert Stiftung.
- Rostgaard, T., & Ejrnæs, A. (2021). How different parental leave schemes create different take-up patterns: Denmark in nordic comparison. *Social Inclusion*, 9(2), 313-324.
- Ryabov, I., & Zhang, Y. (2019). Entry and stability of cross-national marriages in the United States. *Journal of Family Issues*, 40(18), 2687-2706.
- Sala, B. (2019). Uyumdan çatışmaya: Bir ara kurum olarak ailenin sosyalleşme sürecindeki rolü. Ö. Altunsu Sönmez, & G. Aksan içinde, *Aile Kurumuna Farklı Bakışlar* (s. 129-168). Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Sancar, S. (2009). Erkeklik: *İmkansız İktidar Ailede, Piyasada, Sokakta Erkekler*. Metis Yayınları.
- Sanchez-Roige, S., Gray, J. C., MacKillop, J., Chen, C. H., & Palmer, A. A. (2018). The genetics of human personality. *Genes, Brain and Behavior*, 17(3), e12439.
- Sarker, S., Chakraborty, S., Tansuhaj, P. S., Mulder, M., & Dogerlioglu-Demir, K. (2013). The “Mail-Order-Bride”(MOB) phenomenon in the cyberworld: an interpretive investigation. *ACM Transactions on Management Information Systems (TMIS)*, 4(3), 1-36.
- Sayad, A. (2007) *The Suffering of the immigrant* (Translated by D Macey). Cambridge: Polity.
- Seltzer, J. A. (2019). Family Change and Changing Family Demography. *Demography*, 56(2), 405–426.
- Shepherd, H. (2014). Culture and Cognition: A Process Account of Culture. *Sociological Forum*, 29(4), 1007–1011.
- Schopenhauer, A. (2003). *Aşkın Metafiziği* (Çev. V. Atayman). İstanbul: Bordo-Siyah

- Schwartz, M. S., & Schwartz, C.G. (1996). Problems in participant observation. In G. McCall & J. L. Simmons (Eds.), *Issues in participant observation: A text and reader*. Random House.
- Scott, J. (2000). Rational choice theory. *Understanding contemporary society: Theories of the present*, 129, 126-138.
- Singh, N., Keshri, K., & Bhagat, R. B. (2015). Gender dimensions of migration in urban India. In *India Migration Report 2015* (pp. 200-214). Routledge India.
- Skinner, C., & Hakovirta, M. (2020). Separated families and child support policies in times of social change: A comparative analysis. *The Palgrave handbook of family policy*, 267-301.
- Sping-Andersen, G. (2014). Gender Egalitarianism and the Resurgent Family. *Stato e Mercato*, 100 (1), 127-144.
- Spiridonova, N., & Sudova, T. (2018). Migration of human capital as a factor of sustainable development: A survey. *New Challenges of Economic and Business Development-2018: Productivity and Economic Growth*, 672.
- Sportel, I. (2016). *Divorce in transnational families: Marriage, migration and family law*. Göttingen: Palgrave Macmillan.
- Statista, (2023). Unauthorized immigrant population in the United States from 1990 to 2018. <https://www.statista.com/statistics/646261/unauthorized-immigrant-population-in-the-us/>. Erişim tarihi: 13.08.2023
- Statista (2023a). The most spoken languages worldwide in 2023. <https://www.statista.com/statistics/266808/the-most-spoken-languages-worldwide/>. Erişim tarihi: 08.11.2023
- Statista (2023b). SKI55: Divorce rate. <https://www.statbank.dk/SKI55> Erişim tarihi: 25.04.2023
- Statista, (2024). Average age of the population in Denmark from 2005 to 2024. <https://www.statista.com/statistics/572925/average-age-of-the-population-in-denmark/> Erişim tarihi: 22.04.2024
- Statistics Denmark (2023). Immigration and emigration. <https://www.dst.dk/en/Statistik/emner/borgere/flytninger/ind-og-udvandring> Erişim tarihi: 18.04.2024
- Stevens, G., Ishizawa, H., & Escandell, X. (2012). Marrying into the American population: Pathways into cross-nativity marriages. *International Migration Review*, 46(3), 740-759.
- şahin, M.E. (2020). *Kültür ve değerler*. H. Beşirli ve Z. S. Tekten Aksürmeli (Ed.), *Kültür ve kimlik: Disiplinlerarası yaklaşımlar* (s. 53-69) içinde. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- şahin Kütük, B. (2015). Türkiye'den Batı Avrupa'ya işçi göçünün sosyolojik çalışmalara yansımaları. *Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları*, (52).

- Tatlı, İ. (2023). Yerel isyandan uluslararası iç savaşa: 13. yılında Suriye iç savaşı. İNSAMER Rapor 164.
- The Constitutional Act of Denmark (1953/2019). https://www.thedanishparliament.dk/-/media/sites/ft/pdf/publikationer/engelske-publikationer-pdf/the_constitutional_act_of_denmark_2018_uk_web.pdf Erişim tarihi: 09.05.2024
- The Danish Immigration Service (2023). Family reunification with a Danish citizen under EU regulations. <https://www.nyidanmark.dk/en-GB/You-want-to-apply/Residence-as-a-Nordic-citizen-or-EU-or-EEA-citizen/EU-Family-member-Danish-citizen> Erişim tarihi: 26.03.2024
- Thomson, E. (2017). Family complexity and kinship. *Emerging Trends In The Social And Behavioral Sciences*, 1-14.
- Tradings Economics (2024). Denmark and Turkey employment rate. <https://tradingeconomics.com/denmark/employment-rate#> Erişim tarihi: 16.04.2024
- Traver, A. E. (2022). *Sociology of the Family Textbook*. City University of New York
- Tulun, T. E. (2022). Analysis of everyday xenophobia: The case of highly educated Turks with immigrant background in Austria and Germany. Doctoral Thesis.
- Tural, S. (1990). Benlik, kimlik ve kişilik üzerine notlar. *Milli Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 28-31.
- Turner, A. (2015). Generation Z: Technology and social interest. *The journal of individual Psychology*, 71(2), 103-113.
- Turner, J. H., Beeghley, L., & Powers, C. H. (2013). *Sosyolojik teorinin oluşumu* (Çev.: Ü. Tatlıcan). Ankara: Sentez Yayınları.
- Tuzcu, A., & Bademli, K. (2014). Göçün psikososyal boyutu. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 6(1), 56-66.
- TÜİK (2014). *İstatistik Göstergeler 1923-2013*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- TÜİK (2021). Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813#:~:text=En%20%C3%B6nemli%20bo%C5%9Fanma%20nedeni%20sorumsuz%20ve%20ilgisiz%20davranma%20oldu&text=Bu%20oran%2C%20erkeklere%20g%C3%B6re%20%41,ekonomik%20olarak%20ge%C3%A7imini%20sa%C4%9Flayamama%20oldu>. Erişim tarihi: 24.04.2024
- TÜİK (2022). İç Göç İstatistikleri, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2021-45869>. Erişim tarihi: 10.06.2023.
- TÜİK (2022a). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bo%C5%9Fanma-%C4%B0statistikleri-2022-49437&dil=1#:~:text=Evlenen%20%C3%A7iftlerin%20say%C4%B1s%C>

4%B1%202021%20y%C4%B1%C4%B1nda,binde%206%2C76%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti.&text=Bo%C5%9Fanan%20%C3%A7iftlerin%20say%C4%B1s%C4%B1%202021%20y%C4%B1%C4%B1nda,y%C4%B1%C4%B1nda%20180%20bin%20954%20oldu. Erişim tarihi: 16.08.2023.

TÜİK (2022b). Uluslararası Göç İstatistikleri, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2022-49457> Erişim tarihi: 21.02.2024

TÜİK (2022c). Women in Statistics, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Women-in-Statistics-2023-53675> Erişim tarihi: 16.04.2024

TÜİK (2023). Turizm İstatistikleri, II. Çeyrek: Nisan - Haziran, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-II.-Ceyrek:-Nisan---Haziran,-2023-49603> Erişim tarihi: 20.02.2024.

TÜİK (2023a). Labour Force Statistics, March 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-March-2023-49372&dil=2> Erişim tarihi: 16.04.2024

Türkölmez, İ. R. (2022). Danimarka'nın Politik Yapısının Kameral Kökenleri. *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 5(1), 26-45.

UK Government - Home Office (2021). Criminal investigations: sham marriage. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/953001/criminal-investigations-sham-marriage-v3.0-gov-uk.pdf

Ullah, A. A. (2022). The culture of migration in Southeast Asia: Acculturation, enculturation and deculturation. *Journal for Cultural Research*, 26(2), 184-199.

UNICEF (2019). Domestic migrants in China (2018): Trends, challenges and recommendations. *Retrieved May, 1, 2020*.

U.S. Department of State (2022). 2022 Report on International Religious Freedom: Denmark.

Uyar, G., & Ercan, R. (2021). Göç ve Göçmen Davranışlarında Gözlemlenen Sosyal Psikolojik Boyutlar. *International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences*, 7(45).

Van Manen, M. (2016). *Phenomenology of practice: Meaning-giving methods in phenomenological research and writing*. New York: Routledge.

Viuhko, M., Lietonen, A., Jokinen, A., & Joutsen, M. (2016). *Exploitative sham marriages: exploring the links between human trafficking and sham marriages in Estonia, Ireland, Latvia, Lithuania and Slovakia*. Heuni Press.

Yakıcı, A. (1991). Düğün kelimesi ve kültürümüzdeki yeri üzerine. *Milli Folklor*, 2, 33-36.

- Yaman, G. (2012). *Evlilik yoluyla Afyon-Emirdağ'dan Belçika'ya gerçekleşen göçler ve yaşanan süreçler*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Yang, W. S., & Lu, M. C. W. (Eds.). (2010). *Asian cross-border marriage migration: Demographic patterns and social issues* (Vol. 2). Amsterdam University Press.
- Yang, W. S., & Schoonheim, M. (2010). Minority Group Status and Fertility: The Case of Foreign Brides in Taiwan. In W. S. Yang and M. C. Lu (Eds.), *Asian Cross-border Marriage Migration* (pp. 103-127). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Yasa, İ. (2011). Dış Göçler ve "Alamancı Aile". *Istanbul Journal of Sociological Studies*(17), 82.
- Yaşar, İ. (2021). Türkiye'ye Gelen Yabancı Turistlerin Tatil Tercihleri ve Satın Alma Davranışları Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(3), 252-272.
- Yaşın, Ç. O., & Demir, N. (2020). Türkiye'de helikopter ebeveyn sahibi olan y neslinin, aidiyet, yaşam becerisi ve özgüven problemleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 450-470.
- Yavaş, H. (2020). Avrupa'da İlk Birlik Pratiği Olarak Kalmar Birliği ve Kalmar Anayasası. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (22), 349-372.
- Yavuz, S. (2013). Göç, entegrasyon ve din: Avrupa'da yaşayan Türkler bağlamında bir değerlendirme. *Journal of International Social Research*, 6(26).
- Yavuz, Ş. (2014). İktidar olma sürecinde erkeklerin erkeklikle imtihanı. *Milli Folklor*, 26(104).
- Yazgan, P. (2010). Danimarka'daki Türkiye Kökenli Göçmenlerin Aidiyet ve Kimlikleri. Doktora Tezi.
- Yener, S. (2018). Sosyolojik kuramlar çerçevesinde aile ve girişimcilik ilişkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 869-878.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. (2013). Devlet, Sınır, Aşiret: Nusaybin Örneği. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Yongjian, X., & Liqun, X. (2016). Cultural Capital Theory and College Students' Cultural Competitiveness. *International Conference on Mechanical Science and Engineering*, 67-72.
- Yoo, D. (1995). [Review of *Margins and Mainstreams: Asians in American History and Culture*, by G. Y. Okihiro]. *The Western Historical Quarterly*, 26(2), 216-216. <https://doi.org/10.2307/970196>
- Yörük, E., Öker, İ., & Tafoya, G. R. (2022). The four global worlds of welfare capitalism: Institutional, neoliberal, populist and residual welfare state regimes. *Journal of European Social Policy*, 32(2), 119-134.

- Yuh, J. (2022). All the Time, Hard Time: Narrative, Agency, and History in the Sinse Taryeong of Korean Marriage Migrants. In A. D'Aoust (Ed.), *Transnational Marriage and Partner Migration: Constellations of Security, Citizenship, and Rights* (pp. 67-84).
- Yuval-Davis, N. (2006). Belonging and the politics of belonging. *Patterns of prejudice*, 40(3), 197-214.
- Zengin, Z. S., & Arpağuş, F. (2018). *Bilim ve Bilimsel Yönteme Giriş*. Ö. Güngör içinde, Bilimsel Araştırma Süreçleri (s. 21-49). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Zhang, N. (2014). Performing identities: Women in rural-urban migration in contemporary China. *Geoforum*, 54, 17-27.
- Zwir, I., Arnedo, J., Del-Val, C., Pulkki-Råback, L., Konte, B., Yang, S. S., ... & Cloninger, C. R. (2020). Uncovering the complex genetics of human character. *Molecular psychiatry*, 25(10), 2295-2312.
- Wallace, A.F. C. (1962). Culture and Cognition. *Science*, 351-57.
- Wallace, R. A., & Wolf, A. (2018). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları* (Çev.:L. Elburuz ve M. R. Ayas). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Wang, D. (2008). *Rural-urban migration and policy responses in China: challenges and options* (No. 994132243402676). International Labour Organization.
- Wayne, T. (2011). "The Mail-Order-Bride Trade is Flourishing," in: *Businessweek*. <https://www.today.com/health/mail-order-bride-trade-flourishing-1c8535034>. Erişim tarihi: 17.11.2023
- Weiss, I. (2022). Cross-border marriages in the United States: prevalence, predictors and implications. Doctoral dissertation. Texas: The University of Texas at Austin.
- Wemyss, G., Yuval-Davis, N., & Cassidy, K. (2018). 'Beauty and the beast': Everyday bordering and 'sham marriage' discourse. *Political Geography*, 66, 151-160.
- Williams, L. (2010). *Global marriage: Cross-border marriage migration in global context*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- WorldAtlas (2024). What Languages Are Spoken In Denmark?. <https://www.worldatlas.com/articles/what-languages-are-spoken-in-denmark.html> Erişim tarihi: 01.03.2024
- World Economic Forum (2019). 70 years of urban growth in 1 infographic. <https://www.weforum.org/agenda/2019/09/mapped-the-dramatic-global-rise-of-urbanization-1950-2020/>. Erişim tarihi: 10.06.2023
- World Health Organization (2020). Governance and monitoring to end violence against children. https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/child-maltreatment/global-status-report-on-violence-against-children-2020/country-profiles/denmark.pdf?sfvrsn=3f37f3ce_2 Erişim tarihi: 18.11.2024

- World Population Review (2024). Highest Taxed Countries 2024. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/highest-taxed-countries> Erişim tarihi: 22.04.2024
- World Population Review (2024a). Median Age by Country 2024. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/median-age> Erişim tarihi: 22.04.2024
- Xiong, Y. (2024). Returning to and continuing the traditional Chinese family system via WeChat: Digitally mediated families in liquid China. *Mobile Media & Communication*, 20501579241246722.